

การกำหนดให้ความผิดเกี่ยวกับการระดมเครือข่ายโดยมิชอบตามกฎหมายว่าด้วยการขายตรง
และตลาดแบบตรงเป็นความผิดมูลฐานตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

พันตำรวจโทอภิเทพ สุจิณฺญโณ

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชานิติศาสตร์

คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2550

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

THE PROVISION OF WRONGFULLY NETWORK MOBILIZATION OF THE DIRECT
SALES AND DIRECT MARKETS ACT LAW BEING AS THE PREDICATE OFFENCE
IN ACCORDANCE WITH THE ANTI – MONEY LAUNDRY ACT

Pol.Lt.Col. Apinop Sujjipinyo

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Laws Program in Laws
Faculty of Law

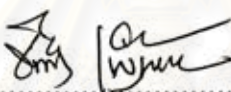
Chulalongkorn University

Academic Year 2007

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การกำหนดให้ความผิดเกี่ยวกับการระดมเครือข่ายโดยมิชอบตามกฎหมาย
ว่าด้วยการขายตรงและตลาดแบบตรงเป็นความผิดมูลฐานตามกฎหมาย
ป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน
โดย พันตำรวจโทอภิเทพ สุจิบุญญ์
สาขาวิชา นิติศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษา ศาสตราจารย์วีระพงษ์ บุญโญภาส

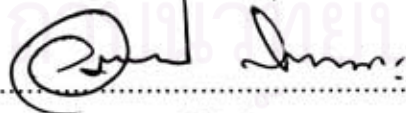
คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทนิติศาสตรบัณฑิต

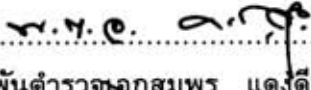

..... คณะบดีคณะนิติศาสตร์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ธิดิพันธุ์ เชื้อบุญชัย)

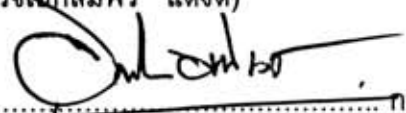
คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(ศาสตราจารย์ไชยยศ เหมะรัชตะ)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(ศาสตราจารย์วีระพงษ์ บุญโญภาส)

..... กรรมการ
(อาจารย์อรรถเทพ ลิขิตจิตตะ)

..... กรรมการ
(พันตำรวจเอกสมพร แดงดี)

..... กรรมการ
(อาจารย์ ดร. อุทัย อาทิวา)

พันตำรวจโทอภิณห พิษณุโย : การกำหนดให้ความผิดเกี่ยวกับการระดมเครือข่ายโดยมิชอบตามกฎหมายว่าด้วยการขายตรงและตลาดแบบตรงเป็นความผิดมูลฐานตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน.(THE PROVISION OF WRONGFULLY NETWORK MOBILIZATION OF THE DIRECT SALES AND DIRECT MARKETS ACT LAW BEING AS THE PREDICATE OFFENCE IN ACCORDANCE WITH THE ANTI – MONEY LAUNDRY ACT) อ. ที่ปรึกษา : ศาสตราจารย์วีระพงษ์ บุญโญภาส, 196 หน้า.

ความผิดเกี่ยวกับการระดมเครือข่ายโดยมิชอบตามมาตรา 19 แห่งพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 เป็นดำเนินกิจการในลักษณะที่เป็นการชักชวนให้บุคคลเข้าร่วมเป็นเครือข่ายในการประกอบธุรกิจขายตรงหรือในการประกอบธุรกิจตลาดแบบตรง โดยตกลงว่าจะให้ผลประโยชน์ตอบแทนจากการหาผู้เข้าร่วมเครือข่ายดังกล่าว ซึ่งคำนวณจากจำนวนผู้เข้าร่วมเครือข่ายที่เพิ่มขึ้น ก่อให้เกิดรายได้มหาศาลจากการกระทำความผิด และส่งผลกระทบต่ออย่างร้ายแรงต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศ แต่ไม่อาจนำมาตราการตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินมาบังคับใช้ได้ เนื่องจากไม่ใช่ความผิดมูลฐาน ทำให้อาชญากรสามารถนำรายได้เหล่านั้นไปใช้เป็นต้นทุนในการกระทำความผิดครั้งต่อไป จนกลายเป็นวงจรอาชญากรรม

จากการศึกษาพบว่า ความผิดดังกล่าวมีลักษณะที่สอดคล้องกับแนวความคิดในการกำหนดความผิดมูลฐาน กล่าวคือ เป็นความผิดที่มีรูปแบบและวิธีการดำเนินการในลักษณะเป็นองค์กรอาชญากรรม ได้รับผลตอบแทนจากการกระทำความผิดสูง เป็นความผิดที่มีลักษณะสลับซับซ้อนยากแก่การปราบปราม และเป็นภัยต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจ

ผู้เขียนจึงได้เสนอแนะแนวทางในการกำหนดให้ความผิดเกี่ยวกับการระดมเครือข่ายโดยมิชอบตามกฎหมายว่าด้วยการขายตรงและตลาดแบบตรงเป็นความผิดมูลฐานตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน รวมถึงข้อเสนอแนะด้านอื่น ๆ เพื่อให้การป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมประเภทนี้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

สาขาวิชา.....นิติศาสตร์.....ลายมือชื่อนิสิต.....
ปีการศึกษา.....2550.....ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

4886303234 : MAJOR LAWS

KEY WORD : WRONGFULLY NETWORK MOBILIZATION / PREDICATE OFFENCE

APINOP SUJIPINYO : THE PROVISION OF WRONGFULLY NETWORK MOBILIZATION OF THE DIRECT SALES AND DIRECT MARKETS ACT LAW BEING AS THE PREDICATE OFFENCE IN ACCORDANCE WITH THE ANTI – MONEY LAUNDRY ACT. THESIS ADVISOR : PROF. VIRAPHONG BOONYOBHAS , 196 pp.

The offence on wrongfully network mobilization in accordance with Article 19 of the Direct Sales and Direct Markets Act B.E. 2545 is relating to the business in a manner of inducing any person to join a direct sales or direct marketing network and promising to grant benefits which will be calculated from the number of person joining the network. This leads to a considerable number of income generating from the offences and it will seriously affect the national economic. However, the anti-money laundry measure cannot be enforced against this circumstance, since it is not the predicate offence. Consequently, a criminal can spend such incomes as the costs for potential offences and this will become the criminal circle.

From the study, it is found that the nature of such offence can be in compliance with the concept of the predicate offence. That is, it is an offence in manner of criminal organization and it can obtain a high and considerable income generating from such offence. Further, it is very complicated for suppression and provides an impact on economic security.

Therefore, the writer proposes a recommendation on the provision of wrongfully network mobilization of the direct sales and direct market act law being as the predicate offence in accordance with the Anti-Money Laundry Act, as well as other recommendations to counter this crime more effectively.

Field of study.....Laws.....Student's signature.....
 Academic year.....2007.....Advisor's signature.....

Pol. Lt. Col.
 V. Boonyobhas

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ตามวัตถุประสงค์ด้วยความกรุณาของท่านศาสตราจารย์ วีระพงษ์ บุญโญภาส ที่ได้กรุณารับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และได้กรุณาสละเวลาในการให้คำปรึกษาและคำแนะนำอันเป็นประโยชน์ยิ่งในการเขียนวิทยานิพนธ์ตลอดจนได้กรุณาตรวจแก้ไขวิทยานิพนธ์จนเสร็จสมบูรณ์

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงต่อท่านศาสตราจารย์ไชยยศ เหมะรัชตะ ที่ได้กรุณาสละเวลาอันมีค่ารับเป็นประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงต่อท่านอาจารย์อรรณพ ลิขิตจิตตะ ท่านอาจารย์ ดร.อุทัย อาทิวะ และท่านอาจารย์พันตำรวจเอกสมพร แดงดีที่ได้กรุณาสละเวลาอันมีค่ารับเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ซึ่งได้ตรวจแก้วิทยานิพนธ์ ตลอดจนให้ข้อคิดและคำแนะนำ จนทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยดี

นอกจากนี้ ผู้เขียนขอขอบพระคุณสำหรับกำลังใจและความช่วยเหลือจากบรรดาพี่ๆน้องๆ และเพื่อนๆ ชาวศูนย์ข้อมูลอาชญากรรมทางธุรกิจและการฟอกเงิน คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยทุกท่าน

ท้ายนี้ ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณบิดามารดา ครู อาจารย์ที่ได้อบรมสั่งสอนให้ความรู้ ผู้เขียน ตลอดมาตั้งแต่ยังเยาว์วัยจนถึงปัจจุบัน หากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะมีคุณค่าและเป็นประโยชน์ทางการศึกษาอยู่บ้าง ผู้เขียนขอมอบเป็นกตเวทิตาแด่ บิดามารดา คณาจารย์ทุกท่านที่ประสพวิชาความรู้ รวมทั้งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่ให้โอกาสในการศึกษาและผู้มีพระคุณทุกท่านทั้งที่ได้กล่าวนามและมีได้กล่าวนาม ณ ที่นี้ด้วย แต่หากมีข้อบกพร่องประการใด ผู้เขียนขออภัยไว้แต่เพียงผู้เดียวและขออภัยไว้ ณ ที่นี้ด้วย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	4
1.3 ขอบเขตการวิจัย.....	5
1.4 สมมติฐานของการวิจัย.....	5
1.5 วิธีการศึกษาวิจัย.....	6
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	6
บทที่ 2 ความผิดเกี่ยวกับการระดมเครือข่ายโดยมิชอบตามพระราชบัญญัติ ขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545.....	7
2.1 อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ.....	7
2.1.1 ความหมายของอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ.....	7
2.1.2 ลักษณะของอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ.....	10
2.1.3 ประเภทความผิดที่อยู่ในขอบเขตของอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ...13	
2.2 การระดมเงินนอกระบบในประเทศไทย.....	21
2.2.1 ความหมายของเงินนอกระบบ.....	21
2.2.2 ธุรกิจเงินนอกระบบกับอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ.....	23
2.2.3 รูปแบบของการระดมเงินนอกระบบ.....	24
2.2.3.1 แอร์ลูโก้.....	24
2.2.3.2 แอร์ลูโก้ที่แอบแฝงธุรกิจขายตรง.....	25
2.2.3.3 การชักชวนให้ลงทุนในธุรกิจ	27
2.2.3.3.1 การเก็งกำไรจากการขึ้นลงของอัตรา แลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ (Forex).....	27

2.2.3.3.2	การเก็งกำไรจากการขึ้นลงของราคาสินค้า เกษตร (Commodity)	32
2.2.3.3.3	ธุรกิจการเก็งกำไรจากการขึ้นลงของดัชนี หลักทรัพย์ (Set index).....	37
2.2.3.4	การเล่นแชร์.....	38
2.3	กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการระดมเงินนอกกระบบ.....	38
2.3.1	พระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. 2527.....	39
2.3.2	พระราชบัญญัติการเล่นแชร์ พ.ศ. 2534.....	42
2.3.3	พระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545.....	44
2.4	หลักการและสาระสำคัญของพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545	46
2.4.1	ความเป็นมาของกฎหมาย.....	46
2.4.2	เหตุผลและความจำเป็นในการตรากฎหมาย.....	49
2.4.3	สาระสำคัญของพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545	50
2.4.3.1	การป้องกันการดำเนินธุรกิจที่ผิดกฎหมาย.....	50
2.4.3.2	กำหนดลักษณะของการประกอบธุรกิจขายตรงและ ตลาดแบบตรง.....	51
2.4.3.2.1	การประกอบธุรกิจขายตรง.....	51
2.4.3.2.2	การประกอบธุรกิจตลาดแบบตรง.....	53
2.4.3.3	การคุ้มครองผู้บริโภค.....	54
2.5	การระดมเครือข่ายโดยมิชอบตามกฎหมายว่าด้วยการขายตรงและ ตลาดแบบตรง	55
2.5.1	เจตนารมณ์ของกฎหมาย.....	62
2.5.2	สถานการณ์และสถิติคดีในปัจจุบัน.....	66
2.6	บันทึกข้อตกลงความร่วมมือกันในการสนับสนุนการปฏิบัติงานตาม พระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 ระหว่าง สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค สำนักงานปลัดกระทรวงการคลัง สำนักงานตำรวจแห่งชาติและกรมสอบสวนคดีพิเศษ.....	72
2.7	บันทึกข้อตกลงความร่วมมือกันในการสนับสนุนการปฏิบัติงาน ตามพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 ระหว่าง สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคและสำนักงานป้องกันและ ปราบปรามการฟอกเงิน.....	75

บทที่ 3	การบังคับใช้กฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน.....	78
3.1	ความรู้ทั่วไปของการฟอกเงิน.....	78
3.1.1	ความหมายของการฟอกเงิน.....	78
3.1.2	วัตถุประสงค์ของการฟอกเงิน.....	80
3.1.3	รูปแบบของการฟอกเงิน.....	81
3.2	ความผิดมูลฐานกับการฟอกเงิน.....	83
3.2.1	ความหมายของความผิดมูลฐาน.....	83
3.2.2	เหตุผลและความจำเป็นในการกำหนดความผิดมูลฐานในกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินของประเทศไทย....	83
3.2.2.1	เหตุผลและความจำเป็นด้านต่างประเทศ.....	83
3.2.2.2	เหตุผลและความจำเป็นภายในประเทศ.....	85
3.2.3	ความผิดมูลฐานตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551.....	86
3.3	มาตรการที่สำคัญในกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน...96	
3.3.1	การกำหนดโทษในทางอาญา.....96	
3.3.1.1	การกำหนดให้การฟอกเงินเป็นความผิดในทางอาญาและเป็นความผิดสากล.....	96
3.3.1.2	การกำหนดมาตรการลงโทษผู้สนับสนุน หรือผู้ช่วยเหลือผู้พยายามกระทำความผิด หรือผู้สมคบเพื่อกระทำความผิดฐานฟอกเงิน.....	97
3.3.1.3	กำหนดให้มีมาตรการลงโทษที่หนักขึ้นสำหรับผู้กระทำความผิดที่เป็นผู้มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน.....	98
3.3.2	มาตรการร้องขอให้ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดตกเป็นของแผ่นดิน.....	98
3.3.3	กระบวนการร้องขอให้ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดตกเป็นของแผ่นดิน.....	100
3.3.4	กองทุนการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน.....	106
3.4	การดำเนินคดีอาญาตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542.....	107

3.4.1	การดำเนินคดีอาญาในความผิดมูลฐาน	107
3.4.2	การดำเนินคดีอาญารฐานฟอกเงิน.....	109
3.4.3	การดำเนินคดีอาญากับสถาบันการเงิน	110
3.5	ตารางสรุปฐานความผิดและบทกำหนดโทษตามพระราชบัญญัติป้องกัน และปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542.....	111
3.6	หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน.....	115
3.6.1	หน่วยงานในระดับบริหาร.....	116
3.6.2	หน่วยงานและผู้มีอำนาจหน้าที่ในระดับปฏิบัติการ.....	116
3.6.3	หน่วยงานประสานงานและหน่วยงานเสริม.....	116
3.7	ปัญหาและอุปสรรคในการบังคับใช้พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปราม การฟอกเงิน พ.ศ. 2542	121
3.7.1	การบังคับใช้กฎหมายกับผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคล.....	121
3.7.2	ปัญหาเกี่ยวกับจำนวนความผิดมูลฐาน.....	123
3.7.3	ปัญหาเกี่ยวกับการร้องขอให้ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำ ความผิดตกเป็นของแผ่นดิน.....	123
3.7.3.1	ปัญหาเรื่องเขตอำนาจศาล.....	123
3.7.3.2	ปัญหาเกี่ยวกับกระบวนการร้องขอให้ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับ การกระทำความผิดตกเป็นของแผ่นดิน.....	124
3.7.4	ปัญหาและอุปสรรคภายในองค์กรของสำนักงานป้องกันและ ปราบปรามการฟอกเงิน.....	127
3.7.4.1	ปัญหาด้านบุคคลากร.....	127
3.7.4.2	ปัญหาด้านการประสานความร่วมมือกับต่างประเทศ.....	128
3.7.4.3	ปัญหาเกี่ยวกับตัวเจ้าหน้าที่.....	128
3.7.4.4	ปัญหาด้านเทคโนโลยี.....	128
3.7.4.5	ปัญหาด้านงบประมาณ.....	129
บทที่ 4	การกำหนดให้ความผิดเกี่ยวกับการระดมเครือข่ายโดยมิชอบตาม กฎหมายว่าด้วยการขายตรงและตลาดแบบตรงเป็นความผิดมูลฐาน ตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน.....	130
4.1	วิเคราะห์เหตุผลและความจำเป็นในการกำหนดให้ความผิดเกี่ยวกับการระดม เครือข่ายโดยมิชอบตามกฎหมายว่าด้วยการขายตรงและตลาดแบบตรงเป็น ความผิดมูลฐานตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามฟอกเงิน โดยศึกษาจาก แนวความคิดของต่างประเทศ.....	130

4.1.1	วิเคราะห์เปรียบเทียบกับข้อเสนอแนะของคณะทำงานเฉพาะกิจเพื่อ ดำเนินมาตรการทางการเงินเกี่ยวกับการฟอกเงิน (Financial Action Task Force) หรือ FATF).....	130
4.1.2	วิเคราะห์เปรียบเทียบกับแนวความคิดในการกำหนดความผิด มูลฐานตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการ ฟอกเงินของต่างประเทศ	136
4.1.2.1	ประเทศสหรัฐอเมริกา.....	136
4.1.2.2	ประเทศออสเตรเลีย.....	138
4.1.2.3	เขตปกครองพิเศษฮ่องกง.....	139
4.1.2.4	ประเทศไต้หวัน.....	141
4.2	วิเคราะห์เหตุผลและความจำเป็นในการกำหนดให้ความผิดเกี่ยวกับการกระดม เครือข่ายโดยมิชอบตามกฎหมายว่าด้วยการขายตรงและตลาดแบบตรงเป็น ความผิดมูลฐานตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามฟอกเงิน โดยพิจารณา จากบริบทด้านต่างๆ ของประเทศไทย.....	143
4.2.1	วิเคราะห์เปรียบเทียบกับแนวความคิดในการกำหนดความผิด มูลฐานตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปราม การฟอกเงิน.....	143
4.2.2	วิเคราะห์เปรียบเทียบกับความผิดเกี่ยวกับการกระดมเงินนอกระบบ ตามกฎหมายอื่น.....	147
4.2.3	วิเคราะห์เหตุผลและความจำเป็นจากกรณีศึกษาที่เกิดขึ้น ในปัจจุบัน.....	158
4.2.3.1	บริษัทกรีน แพลนเนท 108 คอร์เปอร์เรชั่น	158
4.2.3.2	บริษัท ร่วมทุนค้าปลีก จำกัด	159
4.2.3.3	บริษัทอีซี เน็ตเวิร์ค มาร์เก็ตติ้ง จำกัด	161
4.2.4	วิเคราะห์เหตุผลและความจำเป็นโดยพิจารณาจาก ผลกระทบที่เกิดขึ้น.....	165
4.2.4.1	ผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศ.....	166
4.2.4.2	ผลกระทบต่อธุรกิจขายตรง.....	166
4.2.4.3	ผลกระทบต่อธุรกิจการเงินในระบบ.....	167
4.2.4.4	ผลกระทบต่อความน่าเชื่อถือของประเทศ.....	167
4.2.4.5	ผลกระทบต่อความมั่นคงทางการเมือง.....	167
4.3	ข้อพิจารณาความเหมาะสมและความสอดคล้องกับหลักเกณฑ์ในการกำหนด ลักษณะความผิดมูลฐานตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน.....	168
4.3.1	เป็นความผิดที่มีลักษณะเป็นองค์กรอาชญากรรม.....	169

4.3.2	เป็นความผิดที่ให้ผลตอบแทนสูง	170
4.3.3	เป็นความผิดที่มีลักษณะยากแก่การปราบปราม.....	171
4.3.4	เป็นความผิดที่มีลักษณะเป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐ ในทางเศรษฐกิจ.....	173
4.4	ผลดีที่ประเทศไทยจะได้รับจากการกำหนดให้ความผิดเกี่ยวกับการระดม เครือข่ายโดยมิชอบตามกฎหมายว่าด้วยการขายตรงและตลาดแบบตรงเป็น ความผิดมูลฐานตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน.....	174
4.4.1	ด้านการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม.....	175
4.4.2	ด้านความเข้มแข็งของธุรกิจขายตรงและตลาดแบบตรง.....	176
4.4.3	ด้านความมั่นคงในระบบเศรษฐกิจ.....	176
4.4.4	ด้านภาพลักษณ์ของประเทศและความเชื่อมั่นของนักลงทุน.....	177
บทที่ 5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....		178
รายการอ้างอิง.....		193
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....		198

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การเงินนอกระบบ คือ การทำธุรกรรมทางการเงินที่ไม่อยู่ภายใต้ระบบการควบคุม กำกับดูแลของทางราชการ ไม่ว่าจะเป็นระบบสถาบันการเงิน ระบบกฎหมาย หรือระบบภาษี หรือไม่ได้รับการยอมรับให้เข้ามาอยู่ในระบบอย่างเป็นทางการ ทั้งนี้ อาจสัมพันธ์ไปถึงธุรกิจ ใต้ดิน เช่น การค้ำน้ำมันเถื่อน การเปิดบ่อนการพนัน การค้าประเวณี การขายสินค้าหนีภาษี การคอร์รัปชันและการฉ้อโกงประชาชน เป็นต้น ซึ่งแต่เดิมการเงินนอกระบบเกิดขึ้นจากความจำเป็น หรือความต้องการใช้เงินส่วนบุคคลที่ไม่สามารถพึ่งแหล่งเงินจากสถาบันการเงินได้ จึงต้องยืมเงินจากคนรู้จักหรือคนใกล้ตัว ซึ่งต่อมาธุรกรรมทำนองนี้ได้ขยายตัวตามการเจริญเติบโตของสังคมและเป็นไปอย่างไม่มีระเบียบแบบแผน เพราะเมื่อสังคมเริ่มขยายตัว ความต้องการเงินก็มีมากขึ้นเป็นเงาตามตัว ซึ่งเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้คนหรือกลุ่มคนแสวงหาผลประโยชน์จากคนที่มีความเดือดร้อนจำเป็นในการใช้เงินอย่างเร่งด่วน โดยวิธีการที่ผิดกฎหมาย ส่วนใหญ่เป็นการหลอกลวงหรือจูงใจโดยการอ้างว่าจะให้ผลประโยชน์ตอบแทนในอัตราที่สูง ซึ่งการกระทำดังกล่าวได้สร้างความเสียหายให้แก่ประชาชน การระดมทุนนอกระบบจึงเป็นอาชญากรรมทางเศรษฐกิจอย่างหนึ่ง ที่ผู้กระทำความผิดนอกจากจะต้องเป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญในการกระทำความผิดเช่นเดียวกับผู้ประกอบการธรรมดาแล้วยังต้องมีคุณสมบัติพิเศษ นั่นคือ มีภูมิหลังที่ดี ฉลาดฉลาด บุคลิกดี ใช้เทคนิคในการกระทำความผิดที่ยากแก่การสืบสวนจับกุมและดำเนินคดีและผลตอบแทนจากการกระทำความผิดดังกล่าวมักมีจำนวนที่สูง

โดยรูปแบบหนึ่งของการระดมเงินนอกระบบก็คือ การระดมเครือข่ายโดยมิชอบด้วยกฎหมายตามกฎหมายขายตรงและตลาดแบบตรง หรือ แชร์ลูกโซ่แบบแฝงการขายตรง ซึ่งเป็นวิธีการหลอกลวงประชาชนโดยใช้ระบบการขายตรงเป็นจุดขาย แต่ไม่ใช้การขายตรงแบบหลายชั้น (Multi Level Marketing หรือ MLM) เพราะการขายตรงแบบหลายชั้นเป็นสิ่งที่ถูกกฎหมายและเป็นไปตามกลไกทางการตลาด ส่วนการระดมเครือข่ายโดยมิชอบ หรือ แชร์ลูกโซ่แบบแฝงการขายตรงนั้น เป็นวิธีการหลอกลวงประชาชนที่บิดเบือนใช้ระบบการขายตรงเป็นเครื่องมือ มีลักษณะเป็นการฉ้อโกงประชาชน โดยส่วนใหญ่จะเลียนแบบแผนการขายตรงแบบหลายชั้น และมีการอ้างหรือโฆษณาว่าเป็นการทำธุรกิจขายตรงโดยถูกต้องตามกฎหมาย จึงทำให้เกิดความสับสนและเข้าใจผิดเกิดขึ้น วิธีดำเนินการโดยทั่วไปแล้ว จะมีลักษณะเป็นการร่วมลงทุน เพื่อให้ได้มาซึ่งสิทธิในการหาสมาชิกอื่นในจำนวนที่เพิ่มขึ้นเข้ามาสู่แผนการ

ตลาด โดยจะได้รับค่าตอบแทนตามสัดส่วนของจำนวนสมาชิกและเงินลงทุนที่ได้จากสมาชิก รายใหม่ การเอาเงินลงทุนคืนและการได้กำไรสำหรับผู้มีส่วนร่วมจึงขึ้นอยู่กับจำนวนสมาชิกใหม่ มากกว่าการขายสินค้าไปยังผู้บริโภค การกระทำความผิดในรูปแบบนี้ เกิดความเสียหายและผู้เสียหายเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่รู้เท่าไม่ถึงการณ์ ไม่ว่าจะด้วยเหตุที่ไม่ได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารจากรัฐเกี่ยวกับรูปแบบการฉ้อโกง หรือด้วยความโลภก็ตาม ก่อให้เกิดความเสียหายต่อสังคมและเศรษฐกิจของประเทศเป็นอย่างมาก

ตัวอย่างเช่นกรณีศึกษาที่เพิ่งเกิดขึ้นไม่นาน คือ **กรณีบริษัทกรีน แพลนเนท 108 คอร์เปอร์เรชั่น** ซึ่งมีการทำแผนส่งเสริมการขายที่เข้าข่ายเป็นแชร์ลูกโซ่ กล่าวคือ มีการให้ประชาชนสมัครสมาชิกเป็นพนักงานของบริษัท เสียค่าสมัครคนละ 200 บาท ถ้าสมาชิกอยากได้รถยนต์ต้องเสียเงินซื้อสินค้าอีกคนละ 18,000 บาท และต้องไปหาสมาชิกมาซื้อสินค้าอีกคนละ 18,000 บาทภายใน 1 ปี โดยถ้าหาสมาชิกได้ 17 คน จะได้รับจักรยานยนต์ขนาด 125 ซีซี หากได้สมาชิก 88 คนจะได้รับรถยนต์ฮอนด้าซีดี หรือโตโยต้าวีออส และถ้าหาสมาชิกได้ถึง 190 คน จะได้รับรถยนต์ฮอนด้าซีอาร์วี หรือรถยนต์โตโยต้าแคมรี่ และหากหาสมาชิกได้ถึง 240 คน จะได้รับเบนซ์ ซี 180 โดยแผนการตลาดดังกล่าวนี้ ทำให้มีประชาชนหลงเชื่อและตกเป็นเหยื่อมากกว่า 50,000 รายและมีความเสียหายเกิดขึ้นกว่า 1,000 ล้านบาท หรือ **กรณีแชร์ข้าวสารของบริษัท ร่วมทุนค้าปลีก จำกัด** ซึ่งมีแผนการร่วมลงทุนด้วยการเสนอผลตอบแทนให้แก่สมาชิก โดยสมาชิกจะต้องลงทุนซื้อข้าวหอมมะลิ 1 กระสอบ 50 กิโลกรัมในราคา 1,450 บาท/หน่วย และจะได้รับเงินปันผล 2,000 บาท ในเวลา 80 วัน โดยสมาชิกจะมีกำไร 550 บาท/หน่วย นอกจากนั้น สมาชิกจะมีรายได้จากค่าแนะนำซึ่งสามารถแนะนำได้ไม่จำกัดจำนวนคน อันมีลักษณะเป็นการระดมเครือข่ายโดยมิชอบ ต้องห้ามตามกฎหมาย จากกรณีดังกล่าวมีผู้เสียหายตกเป็นเหยื่อแชร์ข้าวสารประมาณ 200 คน เข้าแจ้งความดำเนินคดีบริษัทฯแล้ว มียอดความเสียหายเบื้องต้น 90 ล้านบาท หรือ **กรณีการระดมเครือข่ายของบริษัทไอซีเน็ตเวิร์ค มาร์เก็ตติ้ง จำกัด** ที่มีการโฆษณาว่าเป็นบริษัทที่ได้จดทะเบียนและได้รับอนุญาตประกอบธุรกิจขายตรงถูกต้องตามกฎหมายและชักชวนประชาชนให้ซื้อสินค้าผ่านทางบริษัท โดยลงทุนเป็นหุ้น 1 หุ้นเท่ากับ 1,450 บาท จะได้รับเงินปันผลหุ้นละ 2,000 บาท โดยบริษัทจะแบ่งจ่ายเงินเป็น 2 งวด งวดแรกจ่ายเป็นเงินจำนวน 500 บาท และงวดที่สองจ่ายเป็นเงินจำนวน 1,500 บาท นอกจากนั้น ยังมีค่าขยายสายงานโดยจะได้รับจากการแนะนำสมาชิก และรางวัลส่งเสริมการซื้อและขายอีกด้วย และผลการหลักฐานเบื้องต้นพบว่า บริษัทฯมีเงินหมุนเวียนเดือนละกว่า 1 พันล้านบาทและมีสมาชิกกว่า 1 แสนคนทั่วประเทศ

อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดดังกล่าว คือ ประมวลกฎหมายอาญา พระราชกำหนดการกักเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. 2527 และที่สำคัญที่สุด คือ พระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 ซึ่งเป็นกฎหมายที่

ตราขึ้นเพื่อควบคุมและกำกับการประกอบธุรกิจขายตรงและตลาดแบบตรงโดยเฉพาะ มีเหตุผลในการประกาศใช้ คือ โดยที่การประกอบธุรกิจจำหน่ายสินค้าหรือบริการในปัจจุบันได้ใช้วิธีการทำตลาดในลักษณะที่เข้าถึงผู้บริโภค โดยการเสนอขายสินค้าหรือบริการแก่ผู้บริโภคโดยตรง ณ ที่อยู่อาศัย หรือสถานที่ทำงานของผู้บริโภคหรือของบุคคลอื่น หรือสถานที่อื่นที่ไม่ใช่สถานที่ประกอบการค้าเป็นปกติธุระ โดยการอธิบายหรือการสาธิตสินค้าผ่านผู้จำหน่ายอิสระหรือตัวแทนขายตรง การเสนอขายสินค้าหรือบริการในลักษณะดังกล่าว ทำให้ผู้บริโภคอยู่ในสภาวะการณ์ที่ไม่อาจตัดสินใจตกลงซื้อสินค้าหรือรับบริการได้อย่างอิสระและรอบคอบ นอกจากนี้ ยังมีการประกอบธุรกิจจำหน่ายสินค้าหรือบริการในลักษณะของการสื่อสารข้อมูลเพื่อเสนอขายสินค้าหรือบริการโดยตรงต่อผู้บริโภค เช่น โดยอาศัยสื่อสิ่งพิมพ์และสื่อ อิเลคทรอนิกส์ โดยมุ่งหวังให้ผู้บริโภคซึ่งอยู่ห่างโดยระยะทางแสดงเจตนาตอบกลับเพื่อซื้อสินค้าหรือบริการดังกล่าวนั้น ซึ่งในกรณีนี้สินค้าหรือบริการดังกล่าวอาจไม่ตรงกับคำกล่าวอ้างตามที่ได้โฆษณาไว้ อีกทั้งการทำตลาดขายตรงและตลาดแบบตรงในปัจจุบันได้มีการใช้วิธีการชักชวนและจัดให้ประชาชนทั่วไปเข้าร่วมเป็นเครือข่ายในธุรกิจดังกล่าว โดยตกลงจะให้ผลประโยชน์ตอบแทนจากการหาผู้เข้าร่วมเครือข่ายดังกล่าว ซึ่งคำนวณจากจำนวนผู้เข้าร่วมเครือข่ายที่เพิ่มขึ้น อันมีลักษณะเป็นการหลอกลวงประชาชน การทำตลาดสินค้าหรือบริการในลักษณะของการขายแบบเชิงรุกดังกล่าว ทำให้ประชาชนโดยทั่วไปในฐานะผู้บริโภคตกอยู่ในฐานะที่เสียเปรียบและก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมและไม่สงบสุขในสังคม ประกอบกับบทบัญญัติของกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันยังไม่สามารถให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภคได้อย่างเพียงพอ จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

พระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 จึงเป็นกฎหมายที่ออกมาเพื่อป้องกันมิให้ผู้ประกอบธุรกิจขายตรงแบบหลายชั้น บิดเบือน หรือนำเอาแผนการหลอกลวงอันเป็นความผิดตามพระราชกำหนดการกักเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชนมาใช้ในระบบการขายตรง โดยได้กำหนดห้ามมิให้ผู้ประกอบธุรกิจขายตรงและผู้ประกอบธุรกิจตลาดแบบตรง ดำเนินกิจการในลักษณะที่เป็นการชักชวนให้บุคคลเข้าร่วมเป็นเครือข่ายในการประกอบธุรกิจขายตรงหรือในการประกอบธุรกิจตลาดแบบตรง โดยตกลงว่าจะให้ผลประโยชน์ตอบแทนจากการหาผู้เข้าร่วมเครือข่ายดังกล่าว ซึ่งคำนวณจากจำนวนผู้เข้าร่วมเครือข่ายที่เพิ่มขึ้น (มาตรา 19) และผู้ใดฝ่าฝืนต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปีและปรับไม่เกินห้าแสนบาท (มาตรา 46)

จะเห็นได้ว่า การกำหนดห้ามมิให้ผู้ประกอบธุรกิจขายตรงและผู้ประกอบธุรกิจตลาดแบบตรงดำเนินกิจการในลักษณะที่เป็นการระดมเครือข่ายโดยมิชอบตามพระราชบัญญัตินี้ มีจุดมุ่งหมายที่จะปราบปรามแชร์ลูกโซ่ที่แอบแฝงมากับการขายตรง โดยไม่คำนึงว่าผลประโยชน์ที่จะจ่ายให้ผู้เข้าร่วมแผนจะสูงกว่าอัตราดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงินหรือไม่ เพียงใด ความผิดอยู่ตรงที่ผลประโยชน์ที่จะจ่ายให้ผู้เข้าร่วมเครือข่ายจะต้องคิดคำนวณ

จากจำนวนผู้เข้าร่วมเครือข่ายและไม่จำเป็นที่ผู้ชักชวนจะต้องได้รับเงินจากผู้เข้าร่วมเครือข่าย ซึ่งแตกต่างจากความผิดตามพระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. 2527 อีกทั้งพระราชบัญญัติฯ นี้มิได้มีบทยกเว้นที่ให้โอกาสแก่ผู้ชักชวนในการพิสูจน์ความผิดเหมือนอย่างในมาตรา 5 แห่งพระราชกำหนดฯ จึงกล่าวได้ว่าความผิดตามพระราชบัญญัติฯ นี้ มีขอบเขตกว้างกว่าความผิดตามพระราชกำหนดฯ และอาจกล่าวได้ว่า ความผิดเกี่ยวกับการระดมเครือข่ายโดยมิชอบตามกฎหมายขายตรงและตลาดแบบตรงเป็นมาตรการที่สามารถสกัดกั้นมิให้ผู้ประกอบธุรกิจขายตรงกระทำการอันเป็นการฉ้อโกงประชาชน หรือกระทำการเข้าข่ายเป็นความผิดฐานกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน แต่ความผิดดังกล่าวไม่สามารถนำมามาตรการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินมาบังคับใช้กับการติดตามทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดที่ผ่านกระบวนการฟอกเงินได้ เพราะไม่ใช่ความผิดมูลฐานตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ต่างกับความผิดเกี่ยวกับการฉ้อโกงประชาชนตามกฎหมายอาญา หรือความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน ซึ่งเป็นความผิดมูลฐานหนึ่งของกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ส่งผลให้รัฐไม่สามารถตัดวงจรอาชญากรรมให้ลดน้อยลงหรือหมดสิ้นไปได้ สมดังเจตนารมณ์ของกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

ดังนั้น จึงเห็นควรศึกษาถึงการกำหนดให้ความผิดเกี่ยวกับการระดมเครือข่ายโดยมิชอบตามกฎหมายขายตรงและตลาดแบบตรงเป็นความผิดมูลฐานตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน โดยศึกษาวิเคราะห์เหตุผลและความจำเป็นจากการศึกษาแนวความคิดของต่างประเทศ ได้แก่ ข้อเสนอของคณะทำงานเฉพาะกิจเพื่อดำเนินมาตรการทางการเงินเกี่ยวกับการฟอก (Financial Action Task Force หรือ FATF) และแนวความคิดของประเทศต่างๆ และวิเคราะห์จากบริบทด้านต่างๆ ของประเทศไทย ไม่ว่าจะเป็นแนวความคิด กฎหมายที่เกี่ยวข้อง กรณีศึกษา สถิติคดีและผลกระทบที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน รวมทั้งพิจารณาในแง่ความเหมาะสมและความสอดคล้องกับหลักเกณฑ์ในการกำหนดลักษณะความผิดมูลฐานตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินของประเทศไทย เพื่อหาแนวทางในการแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงความหมายและลักษณะของอาชญากรรมทางเศรษฐกิจและรูปแบบการระดมเงินนอกระบบและกฎหมายที่เกี่ยวข้องในประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาถึงหลักการสำคัญของพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 และความผิดเกี่ยวกับการระดมเครือข่ายโดยมิชอบตามมาตรา 19 แห่งพระราชบัญญัติฯ ดังกล่าว

3. เพื่อศึกษาถึงหลักการและสาระสำคัญของพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 และพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551
4. เพื่อศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคในการบังคับใช้พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542
5. เพื่อศึกษาถึงเหตุผลและความจำเป็นในการกำหนดให้ความผิดเกี่ยวกับการระดมเครือข่ายโดยมิชอบตามกฎหมายขายตรงและตลาดแบบตรงเป็นความผิดมูลฐานตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน และข้อพิจารณาความเหมาะสมและความสอดคล้องกับหลักเกณฑ์ในการกำหนดลักษณะความผิดมูลฐานตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินของประเทศไทย
6. เพื่อศึกษาถึงแนวทางการแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดให้ความผิดเกี่ยวกับการระดมเครือข่ายโดยมิชอบตามกฎหมายว่าด้วยการขายตรงและตลาดแบบตรงเป็นความผิดมูลฐานตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ตลอดจนข้อเสนอแนะด้านอื่น ๆ

1.3 ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาวិทยานิพนธ์ในเรื่องนี้ จะศึกษาหลักเกณฑ์และสาระสำคัญของพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 และพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 และพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551 และศึกษาถึงแนวความคิดต่างประเทศและประเทศไทยในการกำหนดความผิดมูลฐานตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ตลอดจนกรณีศึกษา และผลกระทบที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน เพื่อพิจารณาความเหมาะสมและแนวทางในการกำหนดให้ความผิดเกี่ยวกับการระดมเครือข่ายโดยมิชอบตามกฎหมายว่าด้วยการขายตรงและตลาดแบบตรงเป็นความผิดมูลฐานตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

1.4 สมมติฐานของการวิจัย

ความผิดเกี่ยวกับการระดมเครือข่ายโดยมิชอบตามกฎหมายว่าด้วยการขายตรงและตลาดแบบตรง หรือแชร์ลูกโซ่ที่แอบแฝงการขายตรง เป็นอาชญากรรมทางเศรษฐกิจที่มีลักษณะเป็นการฉ้อโกงประชาชน ก่อให้เกิดรายได้มหาศาลจากการทำความผิดและส่งผลกระทบต่ออย่างร้ายแรงต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศ แต่ไม่อาจนำมาตราการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินมาบังคับใช้ได้ เนื่องจากไม่ใช่ความผิดมูลฐาน ทำให้อาชญากรสามารถนำรายได้เหล่านั้นไปใช้เป็นต้นทุนในการทำความผิดครั้งต่อไปโดยไม่มีสิ้นสุด จนกลายเป็นวงจร

อาชญากรรมที่ยากยิ่งต่อการปราบปราม ดังนั้น เพื่อเป็นการตัดวงจรการกระทำความผิดของอาชญากร จึงควรกำหนดให้ความผิดดังกล่าวเป็นความผิดมูลฐานตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน จะทำให้การป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมประเภทนี้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

1.5 วิธีการศึกษาวิจัย

การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยค้นคว้าจากเอกสารข้อมูลตำราและเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง อาทิเช่น ตำรา หนังสือ วารสาร ตั๋วบทกฎหมาย บทความ งานวิจัย เอกสารการสัมมนาและผลงานทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งข้อมูลจากเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เพื่อประมวลเป็นข้อเสนอแนะต่อไป

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงความหมายและลักษณะของอาชญากรรมทางเศรษฐกิจและรูปแบบการระดมเงินนอกระบบและกฎหมายที่เกี่ยวข้องในประเทศไทย
2. ทำให้ทราบถึงหลักการสำคัญของพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 และความผิดเกี่ยวกับการระดมเครือข่ายโดยมิชอบตามมาตรา 19 แห่งพระราชบัญญัติฯ ดังกล่าว
3. ทำให้ทราบถึงหลักการและสาระสำคัญของพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 และพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551
4. ทำให้ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคในการบังคับใช้พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542
5. ทำให้ทราบถึงเหตุผลและความจำเป็นในการกำหนดให้ความผิดเกี่ยวกับการระดมเครือข่ายโดยมิชอบตามกฎหมายขายตรงและตลาดแบบตรงเป็นความผิดมูลฐานตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน รวมถึงข้อพิจารณาความเหมาะสมและความสอดคล้องกับหลักเกณฑ์ในการกำหนดลักษณะความผิดมูลฐานตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินของประเทศไทย
7. สามารถกำหนดแนวทางในการแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดให้ความผิดเกี่ยวกับการระดมเครือข่ายโดยมิชอบตามกฎหมายว่าด้วยการขายตรงและตลาดแบบตรงเป็นความผิดมูลฐานตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

บทที่ 2

ความผิดเกี่ยวกับการระดมหรือขายโดยมิชอบตาม พระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545

2.1 อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ

2.1.1 ความหมายของอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ

อาชญากรรมทางเศรษฐกิจอาจถูกเรียกในชื่อที่แตกต่างกัน อาทิ อาชญากรรมคอเชิ้ตขาว (White collar crime) อาชญากรรมทางธุรกิจ (Business crime) อาชญากรรมทางการพาณิชย์ (Commercial crime) อาชญากรรมที่เกิดจากหน่วยงานธุรกิจเอกชน (Corporate crime) องค์กรอาชญากรรม (Organized crime) อาชญากรรมอาศัยโอกาสจากการประกอบอาชีพ (Occupation crime) แต่มีความหมายในทำนองเดียวกันคือ การกระทำความผิดโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ได้มาซึ่งผลกำไรหรือผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ โดยเป็นการกระทำความผิดต่อกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจและการพาณิชย์ที่มีผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจและความมั่นคงของประเทศ

อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ (Economic Crime) อยู่ในประเภทของอาชญากรรมอาชีพที่ใช้เทคนิคขั้นสูงในการกระทำความผิด ซึ่งนอกจากจะเป็นผู้ที่มีความรู้ ประสบการณ์ มีความเชี่ยวชาญในวิชาชีพหรืออาชีพที่ตนถนัดแล้ว ยังมีคุณสมบัติพิเศษต่างจากอาชญากรรมธรรมดา คือ

1. เป็นผู้มีภูมิหลังที่ดีกว่าอาชญากรรมอาชีพรธรรมดา มีความเฉลียวฉลาด มีบุคลิกดี เป็นที่ยอมรับของคนทั่วไป
2. ใช้เทคนิคขั้นสูง ซึ่งมีประสิทธิภาพในการกระทำความผิด ดังนั้น เมื่อเกิดการกระทำความผิดแล้ว จึงทำให้ยากแก่การสืบสวน สอบสวนและจับกุม
3. ประกอบอาชญากรรมที่มีลักษณะไม่สะท้อนขวัญของประชาชน ไม่สร้างความโกรธแค้นแก่ผู้เสียหายในระยะแรก
4. มีวิธีการทำลายหลักฐานได้แนบเนียน เหลือหลักฐานมัดตัวน้อยที่สุด
5. เป็นอาชญากรรมที่ให้รายได้สูงและวิถีทางการดำเนินชีวิตของอาชญากรพวกนี้ปะปนอยู่กับสังคมของพลเมืองที่ดี

คณะกรรมการสมาคมทนายความของประเทศสหรัฐอเมริกา ได้ให้ความหมายของ อาชญากรรมทางเศรษฐกิจไว้ว่า " อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ คือ พฤติกรรมที่ผิดกฎหมาย มีการ แสดงออกที่ไม่รุนแรง ส่วนมากเป็นการกระทำที่เกี่ยวกับการหลอกลวง การปลอมแปลง การปกปิด ซ่อนเร้น การยักย้ายถ่ายเท การละเลยต่อหน้าที่ หรือการใช้อุบายที่ผิดกฎหมาย"

สำหรับประเทศไทย ได้มีผู้ให้นิยามความหมายของอาชญากรรมทางเศรษฐกิจไว้ ด้วยกันหลายท่าน แต่เนื่องจากบ่อยครั้งที่การก่ออาชญากรรมทางเศรษฐกิจมีความคาบเกี่ยวอยู่กับการ ดำเนินธุรกิจอย่างถูกต้องตามกฎหมาย ดังนั้น จึงต้องมีเส้นแบ่งกันระหว่างการกระทำที่ถูก กฎหมายกับการกระทำที่จะถือว่าเป็นการผิดกฎหมายหรือไม่ชอบด้วยกฎหมายออกจากกัน ซึ่งความหมายของอาชญากรรมทางเศรษฐกิจจำแนกออกเป็น 2 แนวทาง คือ

1. แนวทางที่ยึดถือเอากฎหมายเป็นกรอบพิจารณา โดยมองว่าอาชญากรรม ทางเศรษฐกิจเป็นการกระทำความผิดกฎหมายเหมือนเช่นอาชญากรรมอื่น ๆ เพียงแต่มีรูปแบบ ลักษณะของบุคคลที่กระทำ หรือผลกระทบในวงกว้างต่างกันไปเท่านั้น อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ ไม่จำกัดเฉพาะแต่เป็นการกระทำผิดกฎหมายอาญาเท่านั้น แต่อาจผิดกฎหมายลักษณะอื่นได้ ที่สำคัญการกระทำผิดนั้นต้องส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจและความมั่นคงของประเทศด้วย

ศาสตราจารย์วีระพงษ์ บุญญโญภาส ได้ให้ความหมายของอาชญากรรมทาง เศรษฐกิจไว้ว่า การกระทำความผิดต่อกฎหมาย ซึ่งมีผลกระทบต่อเศรษฐกิจและความมั่นคงของ ประเทศ โดยมีได้จำกัดเฉพาะความผิดกฎหมายอาญาเท่านั้น ผู้กระทำความผิดดังกล่าวมักจะเป็น ผู้ที่มีสถานภาพในทางสังคม มีตำแหน่งหน้าที่การงานและความรู้

อาชญากรรมทางเศรษฐกิจจะแฝงเร้นอยู่ในกิจการที่ได้รับอนุญาต เป็นการกระทำ โดยบุคคลที่มีสถานภาพหรืออำนาจในสังคม และเป็นอันตรายต่อความผาสุกและสวัสดิภาพของ ประชาชน โดยในมุมมองอย่างแคบอาชญากรรมทางเศรษฐกิจจะมีขอบเขตการกระทำที่ฝ่าฝืนต่อ กฎหมายพิเศษที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจและการพาณิชย์เท่านั้น เช่น กฎหมายที่เกี่ยวกับการธนาคาร การเงิน หลักทรัพย์และเครดิตฟองซิเอร์ เป็นต้น แต่หากมองอาชญากรรมทางเศรษฐกิจในมุมมอง อย่างกว้างแล้ว จะมีขอบเขตการกระทำความผิดต่อกฎหมายที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจและการพาณิชย์ ทุกชนิด ซึ่งได้แก่ การคอร์รัปชัน การลักลอบตัดไม้ทำลายป่า การลักลอบผลิตและการค้ายาเสพติด การลักลอบขุดแร่เถื่อนออกไปขายต่างประเทศ หวยเถื่อน บ่อนการพนัน การกินค่าคอมมิชชั่นจาก การกู้เงินต่างประเทศโดยฉ้อฉล การซื้อน้ำมันเถื่อน ซ้ออาวุธ การก่อสร้าง ตลอดจนการซื้อของของ ราชการและรัฐวิสาหกิจ การปลอมปนสินค้าส่งออก เช่น ข้าว หรือพืชไร่ การโกงน้ำหนักสินค้า

การโกงและการหลีกเลียงภาษีทุกรูปแบบ การเอารัดเอาเปรียบและขูดรีดเกษตรกร และความผิดที่เกิดจากธนาคารพาณิชย์

ดังนั้น ตามแนวกฎหมายถือว่าหากการประกอบธุรกิจเพื่อให้ได้มาซึ่งผลตอบแทนทางธุรกิจมากที่สุด แต่การกระทำนั้นมิได้มีการฝ่าฝืนกฎหมายใดๆ ก็ยังไม่ถือว่าเป็นอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ แม้ว่าจะทำให้ผู้อื่นต้องเสียเปรียบหรือเสียหายจากการกระทำ จากการแสวงหาประโยชน์ส่วนตนดังกล่าวก็ตาม

2. แนวทางที่ยึดเอาการเอารัดเอาเปรียบทางเศรษฐกิจเป็นกรอบพิจารณา
โดยมุ่งสู่ปัญหาความเหลื่อมล้ำหรือความไม่เป็นธรรมทางเศรษฐกิจเป็นหลัก ซึ่งโยงถึงทฤษฎีมาร์กซิสต์เรื่องมูลค่าส่วนเกิน โดยถือว่าผู้ที่ขูดรีดเอาส่วนเกินของการผลิตไปย่อมถือเป็นอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ ไม่จำกัดว่าผู้ขูดรีดนั้นเป็นใคร

ดร. อภิชาติ จันทระเสน ให้ความหมายของอาชญากรรมทางเศรษฐกิจว่า "ใครก็ตามพยายามแย่งยึดผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจโดยไม่ชอบธรรม เนื่องจากมีอำนาจมืด มีความฉลาด มีอำนาจทางเศรษฐกิจ มีพลังกำลัง หรือมีอิทธิพลทางกฎหมาย ทางทหาร ทางการเมืองเหนือกว่า ย่อมถือได้ว่าเป็นการประกอบอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ และผู้ที่เกี่ยวข้องในเรื่องนี้ก็เป็นอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ"

นายคณิน บุญสุวรรณ ได้ให้ความหมายไว้ว่า อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ คือ การกระทำใดๆ ที่ก่อให้เกิดผลเสียหายอย่างร้ายแรง หรือบ่อนทำลายเศรษฐกิจของประเทศ ไม่ว่าจะการกระทำนั้น ผู้กระทำมีเจตนาหรือไม่มีเจตนา ผิดกฎหมายหรือไม่ผิดกฎหมาย มีกฎหมายหรือไม่มีกฎหมายห้ามก็ตาม

กฎเกณฑ์ทางกฎหมายและการปรับใช้กฎเกณฑ์ทางกฎหมายอย่างไม่ลำเอียง ไม่อาจนำไปสู่จุดมุ่งหมายของความยุติธรรมทางสังคมได้เสมอไป การพิจารณาความหมายของอาชญากรรมทางเศรษฐกิจโดยอาศัยกฎเกณฑ์ทางกฎหมายเป็นสิ่งที่ไม่เพียงพอ นักกฎหมายจะต้องใช้วิจรรณญาณให้เกินกว่าเรื่องความยุติธรรมทางกฎหมาย และเน้นความสำคัญของเรื่องความยุติธรรมในทางเศรษฐกิจและสังคมเป็นส่วนประกอบด้วย

2.1.2 ลักษณะของอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ

อาชญากรรมทางเศรษฐกิจเป็นการประทุษร้ายต่อสังคมที่มีลักษณะซึมลึก อาจเกิดขึ้นได้ตลอดเวลาทุกสถานที่และกับทุกคน คือ มองโดยทั่วไปแล้วไม่เห็นหรือปรากฏตัวผู้เสียหายเด่นชัด บางคนไม่รู้ตัวด้วยซ้ำว่าตนตกเป็นผู้เสียหายแล้ว ทั้ง ๆ ที่ถูกหลอกลวงจนเสียเงินเสียทองไปแล้ว

ลักษณะของการกระทำความผิดทางเศรษฐกิจ มิใช่เป็นเพียงการฝ่าฝืนกฎหมาย ข้อบังคับหรือระเบียบของทางราชการ หรือเป็นการละเมิดในทางแพ่งเท่านั้น แต่ยังเป็นความผิดในทางอาญา ซึ่งเป็นการกระทำที่เป็นอันตรายต่อสังคมอย่างชัดเจน ผู้กระทำความผิดมีแรงจูงใจทางด้านผลประโยชน์และด้านการเงินหวังผลประโยชน์อย่างไม่มีขอบเขตจำกัด บางครั้งผู้กระทำความผิดเป็นผู้มีฐานะ มีชื่อเสียงและได้รับความไว้วางใจจากสังคม ความผิดทางเศรษฐกิจจะทำลายความมั่นคงทางการเงินของบุคคล สาธารณชนและวิสาหกิจของเอกชน ความผิดซึ่งเกิดอย่างแพร่หลายซึ่งเป็นภัยคุกคามต่อสังคมได้ และยังเกี่ยวพันกับการฟอกเงินอันจะนำไปสู่การสนับสนุนกิจกรรมที่ผิดกฎหมายต่อไปอีก

ลักษณะอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ แบ่งออกได้ดังต่อไปนี้

ประการที่ 1 เป็นการกระทำความผิดกฎหมาย หรือแฝงเร้นการกระทำความผิดกฎหมายไว้ในกิจการที่ถูกกฎหมายซึ่งได้รับอนุญาตแล้ว มีการจำแนกรูปแบบของการกระทำไปในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งในด้านที่เป็นการกระทำแบบลักลอบประกอบ การประกอบโดยเปิดเผยแต่ผิดกฎหมาย เช่น การตัดไม้ทำลายป่า การค้าของหนีภาษี การประกอบกิจการผิดกฎหมายในเรื่องการเงิน การคลัง การธนาคาร บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ การประกอบธุรกิจแชร์และแชร์ลูกโซ่ ทำนองนี้ตามที่ได้มีกฎหมายกำหนดไว้แล้วว่าเป็นความผิด

ประการที่ 2 มีวิธีปกปิดความผิดและพยายามทำลายหลักฐาน เพื่อไม่ให้มีหลักฐานผูกมัดตน ทั้งนี้ อาชญากรรมทางเศรษฐกิจจะมีความซับซ้อนและมีการกระทำทุกอย่างค่อยเป็นค่อยไปใช้เวลานานพอสมควรจึงจะรู้ถึงความเสียหาย ทำให้การค้นหาหลักฐานเป็นไปได้ด้วยความยากลำบากไม่ทันต่อเหตุการณ์ อันเป็นการเปิดโอกาสให้อาชญากรรมประเภทนี้สามารถปกปิดทำลาย ซ่อนเร้นหลักฐานได้เป็นอย่างดี ด้วยอำนาจเงินที่ได้มาจากการกระทำความผิดทางเศรษฐกิจก่อให้เกิดอิทธิพลมืดในการปิดปากพยาน ดัดสินบนเจ้าพนักงานตำรวจและเจ้าพนักงานของรัฐ รวมทั้งการจ้างผู้อื่นให้รับสารภาพแทนได้ จึงยากจะทำลายให้ถึงแหล่งต้นตอที่แท้จริง

ประการที่ 3 เนื่องจากพฤติกรรมกรรมการกระทำที่มีลักษณะที่ซ่อนเร้น แอบแฝง สังเกตเห็นหรือพบความผิดได้ยาก บางครั้งผู้ถูกกระทำไม่รู้สึกตัวที่กำลังถูกกระทำหรือตกเป็นเหยื่อ ซึ่งกว่าจะรู้ตัวก็ต่อเมื่อเกิดผลขึ้นแล้ว ประกอบกับไม่มีภาพพจน์ที่เขย่าขวัญประชาชน ไม่มีลักษณะสร้างความหวาดกลัวคุกคาม หรือข่มขู่ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับชีวิตผู้ถูกกระทำโดยตรง ทำให้ผู้เสียหายไม่รู้สึกตัวว่าตนได้ตกเป็นเหยื่อของอาชญากรรมแล้ว แต่กลับคิดว่าเป็นการเสียเปรียบในเรื่องของธุรกิจการค้าปกติเท่านั้น ทศนคติ ค่านิยมของผู้ถูกกระทำจึงมีความรู้สึกต่อต้านไม่รุนแรง เทียบเท่าอาชญากรรมธรรมดาและไม่สร้างความโกรธแค้นให้กับผู้พบเห็น

ประการที่ 4 มีความรู้ความชำนาญ มีการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย ไม่ว่าจะเป็นในด้านจัดการหรือการจัดฉาก มีการใช้เครื่องมือเข้าช่วย เช่น คอมพิวเตอร์ เอกสารทางการค้า ประกอบกับการเตรียมวางแผนอย่างดี การกระทำผิดจะดำเนินการกันอย่างเป็นระบบ มีการศึกษาหาข้อมูลวางแผนและจัดการเรื่องอื่นไว้พร้อมสรรพ จึงยากต่อการสืบสวนสอบสวน จับกุม และพิพากษา

ประการที่ 5 มักกระทำโดยบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่มีสถานภาพหรือบารมีในสังคม โดยเฉพาะผู้ทรงอิทธิพล หรือผู้มีอำนาจทางการเมือง มีอำนาจกฎหมายอยู่ในมือ ในข้อนี้คนธรรมดาไม่กล้าจะทำ มีข้อเท็จจริงที่ไม่อาจปฏิเสธได้ประการหนึ่งก็คือ ในวงการเมืองเองก็มีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจปะปนอยู่ไม่น้อยเช่นกัน บุคคลเหล่านี้มักดำรงอยู่ 2 ฐานะ คือ ฐานะที่ได้รับเลือกมาจากความไว้วางใจของราษฎร และมีฐานะของโจรสลัด

ประการที่ 6 การทำความผิดทางเศรษฐกิจยากที่จะดำเนินการได้ด้วยคนเพียงคนเดียว มักจะดำเนินการโดยหลายคนหลายกลุ่ม รวมทั้งมีประชาชนเข้าร่วมทั้งโดยรู้ตัวและไม่รู้ตัว จนเชื่อมโยงเป็นขบวนการในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ อีกทั้งยังมีแนวโน้มจะรวบรวมกันเป็นองค์กรอาชญากรรมและขยายตัวออกเป็นอาชญากรรมข้ามชาติต่อไป

ประการที่ 7 มีลักษณะเป็นอันตรายต่อความผาสุกและสวัสดิภาพของประชาชน ความเสียหายมีมูลค่ามากกว่าอาชญากรรมธรรมดา จำนวนผู้เสียหายในแต่ละครั้งมีเป็นจำนวนมาก และนอกจากมีลักษณะของการทำร้ายมหาชนแล้ว อาจกล่าวได้ว่า รัฐก็นับว่าเป็นผู้เสียหายด้วยเช่นกัน เพราะอาชญากรรมทางเศรษฐกิจบ่อนทำลายทางเศรษฐกิจ ทำลายการลงทุน ชัดขวางการพัฒนาเติบโตทางสังคมและในแง่ของความมั่นคง ซึ่งบางลักษณะมีผลส่งไปถึงการทำลายศีลธรรม ประเพณี และวัฒนธรรมของสังคมชาติด้วย

เนื่องจากธรรมชาติของอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ มักมีพฤติกรรมที่ไม่รุนแรง ไม่ใช้กำลังทำร้าย ไม่ใช้อาวุธ ไม่ใช้การข่มขู่ ไม่ใช้วิธีเผชิญหน้าเหมือนความผิดฐานปล้นฆ่า ส่วนใหญ่แล้วจะเกิดขึ้นมาจากการละเมิดต่อความไว้วางใจ ที่ได้รับมอบหมายทั้งโดยตรงและโดยปริยาย ไม่ว่าจะเป็นการทำให้บิดเบือนไปซึ่งมูลค่าของทรัพย์สิน โดยเป็นการกระทำที่เกี่ยวกับการลักทรัพย์ ฉ้อโกง หลอกลวง ต้มตุ๋น การปลอมแปลง ปกปิด ซ่อนเร้น การใช้อุบายที่ผิดกฎหมาย หรือความไม่ซื่อสัตย์ในการดำเนินกิจการที่ได้รับมอบหมาย มีลักษณะทรยศหักหลังระหว่างกัน เพื่อยักย้ายถ่ายเททรัพย์สินเงินทองของผู้อื่นรวมทั้งนายจ้าง ห้างร้าน องค์กรรัฐวิสาหกิจ และส่วนราชการ หรือการละเลยต่อหน้าที่ มักจะกระทำร่วมกันหลายคนด้วยวิธีการที่ได้ศึกษาและวางแผนกันมาก่อนแล้ว

จุดมุ่งหมายของการประกอบอาชญากรรมทางเศรษฐกิจนั้น เป็นไปเพื่อมุ่งประทุษร้ายต่อทรัพย์สิน คือ เพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพย์สินเป็นสำคัญ หากมีการประทุษร้ายต่อร่างกายหรือชีวิตเกิดขึ้นนั้น ไม่ใช่จุดมุ่งหมายเป็นเพียงวิธีการที่จะให้ได้ซึ่งทรัพย์สิน อาจจะเป็นเหตุการณ์ที่จำต้องกระทำลงไปด้วยเหตุบังเอิญ หรือเป็นเหตุการณ์เฉพาะหน้า หรือเหตุสุดวิสัยที่ต้องทำเช่นนั้น ดังนั้น แม้จะมีการกระทำผิดอย่างอื่นเกิดขึ้นไปบ้าง ระหว่างประกอบคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ เช่น ความผิดฉ้อโกง ซ่องโจร ครอบครองหรือพกพาอาวุธปืนและเครื่องกระสุนปืนโดยไม่ได้รับอนุญาต ทำร้ายร่างกายหรือฆ่าผู้อื่น เป็นต้น ความผิดเหล่านี้ถือไม่ได้ว่าเป็นเป้าหมายของอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ คงเป็นการเตรียมการหรือเหตุจำเป็นที่ต้องกระทำลงไป เพื่อความสะดวกต่อการกระทำผิดหรือหลบหนีเท่านั้น

ลักษณะของความผิดนี้ อาจกล่าวได้ว่าเป็นการกระทำเพื่อความประสงค์ต่อความมั่นคงทางธุรกิจ การค้า การหารายได้ การประกอบกิจการอันกระทบถึงความปลอดภัยของประชาชน และมักเกี่ยวพันถึงบุคคลในราชการด้วย และทางการต้องเสียเงินมากมายในการปราบปรามรวมทั้งการติดตามความเคลื่อนไหวและจับกุมได้ปีละมาก ๆ

จากลักษณะพิเศษของอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ ที่แตกต่างไปจากอาชญากรรมธรรมดา สามารถเปรียบเทียบลักษณะที่แตกต่างกันได้ดังนี้

ตารางเปรียบเทียบ
ความแตกต่างระหว่างอาชญากรรมทางเศรษฐกิจกับอาชญากรรมธรรมดา

อาชญากรรมธรรมดา	อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ
<ol style="list-style-type: none"> 1) เกิดขึ้นโดยอาศัยช่องว่างและโอกาสในการกระทำผิดโดยทั่วไป 2) ผลการกระทำจะปรากฏในระยะเวลาอันสั้น ผู้เสียหายจะรู้ตัวรวดเร็ว และเกิดผลโดยตรงต่อผู้เสียหาย 3) พยานยืนยันการกระทำผิดได้อย่างชัดเจน 4) มีผลกระทบต่อความรู้สึกของผู้ถูกกระทำรวมถึงประชาชนผู้ได้รับทราบเหตุการณ์ 5) ทรัพย์สินที่ถูกประทุษร้ายอยู่ในวงเงินไม่สูง และการประกอบอาชญากรรมโดยทั่วไปเป็นการกระทำโดยเฉพาะบุคคลหรือเป็นกลุ่มก็ได้ 6) มีผลกระทบต่อสวัสดิภาพของประชาชนในวงจำกัด 	<ol style="list-style-type: none"> 1) เกิดขึ้นโดยอาศัยโอกาสและช่องว่างทางความรู้ในวิชาชีพหรือตำแหน่งหน้าที่ 2) กว่าจะรู้ผลของการกระทำต้องใช้เวลาอันยาวนานและอาจมีผู้ได้รับความเสียหายเป็นจำนวนมาก 3) ความชัดเจนของพยานหลักฐานหาได้ยาก อาจต้องประสบปัญหาในระเบียบปฏิบัติ 4) อาจไม่ก่อความรู้สึกร่วมต่อบุคคลหรือประชาชนที่ไม่เกี่ยวข้องจากผลเสียหายที่เกิดขึ้น 5) ทรัพย์สินเสียหายหรือประทุษร้ายมีวงเงินสูง และมักจะมีการกระทำผิดในรูปขบวนการ หรือองค์การหรือกลุ่ม 6) มีผลกระทบต่อประชาชนและเศรษฐกิจความมั่นคงของประเทศเป็นส่วนรวม

2.1.3 ประเภทความผิดที่อยู่ในขอบเขตของอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ

เมื่อกฎหมายถูกใช้เป็นเครื่องกำหนดว่าการกระทำเช่นใดที่ถือเป็นอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ การกำหนดดังกล่าวขึ้นอยู่กับมุมมองขอบเขตความหมายของอาชญากรรมทางเศรษฐกิจด้วยมุมมองเช่นใด ซึ่งแต่เดิมกฎหมายมักจะเน้นในความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน เช่น การตัดไม้ทำลายป่า ความผิดเกี่ยวกับแร่ ความผิดเกี่ยวกับการลักลอบขนสินค้าหนีภาษี ซึ่งการกระทำ ความผิดดังกล่าวมักกระทำอย่างเป็นกระบวนกร และมีผู้ทรงอิทธิพลเกี่ยวข้องหนุนหลัง แต่ในปัจจุบันอาชญากรรมทางเศรษฐกิจได้ขยายวงกว้างออกไปอย่างมาก อาชญากรรมทางเศรษฐกิจที่พบเห็นได้บ่อยที่สุดในปัจจุบันก็คือ การบิดเบือนบัญชีการเงินของห้างหุ้นส่วนบริษัทต่างๆ การย้ายถ่ายเทในการแลกเปลี่ยนสินค้า การให้สินบนในวงการธุรกิจ การใช้อิทธิพลทางการเงินโน้มน้าวให้มีการออกกฎหมายเพื่อให้ตนเอง หรือกลุ่มของตนได้รับผลประโยชน์ การเสนอข้อมูลที่เป็นเท็จในการโฆษณา การโกงเครื่องชั่ง เครื่องวัด การหลีกเลียงภาษี การล้มละลายโดยฉ้อฉล ทำให้กฎหมาย

ต้องขยายขอบเขตของอาชญากรรมทางเศรษฐกิจให้กว้างออกไป เพื่อให้ครอบคลุมถึงการกระทำ ความผิดทางเศรษฐกิจที่ปรากฏขึ้นในปัจจุบัน ตั้งแต่การให้ความคุ้มครองผู้บริโภคให้พ้นจากการเอา รััดเอาเปรียบ และมีความปลอดภัยในการบริโภคอาหาร ยา และเครื่องใช้อื่นๆ การควบคุมราคา ไป ถึงการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเออร์ และธุรกิจธนาคาร

นอกจากการจำแนกประเภทอาชญากรรมทางเศรษฐกิจตามลักษณะดังกล่าวแล้ว ยังสามารถจำแนกอาชญากรรมทางเศรษฐกิจตามผลกระทบที่ผู้เสียหายได้รับ โดยอาจจำแนก ประเภทของอาชญากรรมทางเศรษฐกิจได้เป็น 5 ประเภท คือ

1. ประเภทที่เป็นการกระทำต่อคู่แข่งในวงการค้าหรืออุตสาหกรรม เช่น การจารกรรมข้อมูล การวางเพลิงเผาทรัพย์สินของฝ่ายตรงข้าม การปลอมหรือเลียนเครื่องหมายการค้า การติดสินบนเจ้าหน้าที่ของคู่แข่ง หรือบุคคลในรัฐบาล เพื่อมีอิทธิพลเหนือคู่แข่ง การรวมหัวกันเพื่อกำหนดราคาสินค้าเพื่อกำจัดคู่แข่งขึ้น การรวมกิจการเข้าด้วยกัน หรือการยึดเอากิจการของบริษัทอื่นอันเป็นการฝ่าฝืนต่อกฎหมายว่าด้วยการผูกขาด

2. ประเภทที่เป็นการกระทำต่อรัฐบาล เช่น การหลีกเลียงภาษีหรือบริษัทข้ามชาติ การจ่ายเงินหาเสียงเลือกตั้งที่ผิดกฎหมายแก่นักการเมือง การติดสินบนเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนกับการจ้างวานที่มีรายได้สูงในอนาคต การให้ข้อมูลอันเป็นเท็จเพื่อป้องกันมิให้ออกกฎหมายหรือระเบียบมาควบคุม หรือการใช้อิทธิพลในการยกเลิกกฎหมายที่ควบคุมอยู่ ล้วน เป็นการสนับสนุนให้เกิดการคอร์รัปชันและประพฤตมิชอบในวงราชการมากขึ้น

3. ประเภทที่เป็นการกระทำต่อลูกจ้างพนักงานของบริษัทเอง เช่น การจ่ายค่าจ้างต่ำกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้ การไม่ยอมรับข้อเรียกร้องของสหภาพแรงงาน การที่นายจ้างไม่นำพาต่อสุขภาพและความปลอดภัยของลูกจ้าง ไม่ดำเนินการให้มีมาตรการรักษาความปลอดภัยใน สุขภาพ อนามัยและชีวิตที่กฎหมายบังคับให้กระทำ

4. ประเภทที่เป็นการกระทำต่อผู้บริโภค เช่น การโฆษณาหลอกลวงผู้บริโภค การปิดป้ายสินค้า โดยบอกชนิดและคุณภาพที่ไม่ตรงความจริง การผลิตและการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ที่ยังไม่ได้ตรวจสอบหรือเป็นอันตราย การขายสินค้าที่ปลอมแปลงและขายสินค้าเกินราคาจริงเป็นการค้า ก้าวไรเกินควร

5. ประเภทที่เป็นการกระทำต่อชุมชนส่วนรวม เช่น การที่โรงงานอุตสาหกรรมก่อให้เกิดมลพิษในอากาศ ในน้ำหรือบนพื้นดิน หรือจงใจละเมิดกฎหมายที่อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ เช่น การตัดไม้ทำลายป่า การทำให้ทรัพยากรหายากหมดสิ้นไป

ด้วยความจำเป็นของรัฐที่จะต้องดำเนินการปราบปราม เพื่อลดความเสียหายมูลค่ามหาศาลลง รัฐจึงต้องสร้างหน่วยงานที่มีลักษณะเฉพาะมาทำหน้าที่ปราบปรามอาชญากรรมประเภทนี้โดยตรง เช่น การจัดตั้งกองบังคับการสืบสวนสอบสวนคดีเศรษฐกิจ ตามคำสั่งของกรมตำรวจที่ 924/2535 สังกัดกองบัญชาการตำรวจสอบสวนกลาง กรมตำรวจและการจัดตั้งกองคดีเศรษฐกิจและทรัพยากร ตามคำสั่งกรมอัยการที่ 244/2530 ให้มีฐานะกองย่อยในกองคดีอาญาของสำนักงานอัยการสูงสุด โดยหน่วยงานทั้งสองมีภาระหน้าที่ดำเนินการกับอาชญากรรมทางเศรษฐกิจดังต่อไปนี้

1. ความผิดเกี่ยวกับการเงินและการธนาคาร ได้แก่

- 1.1 ความผิดเกี่ยวกับการเงินและการธนาคาร ที่ธนาคารแห่งประเทศไทย ธนาคารพาณิชย์ บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ บริษัทเครดิตฟองซิเอร์ เป็นผู้เสียหายหรือผู้ต้องหา
- 1.2 ความผิดเกี่ยวกับกฎหมายปริวรรตเงินตรา
- 1.3 ความผิดเกี่ยวกับการกักขังเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน
- 1.4 การฉ้อโกงโดยเอกสารผ่านทางธนาคาร ในการส่งสินค้าไปยังต่างประเทศ
- 1.5 การฉ้อโกงโดยการใช้เอกสารเลตเตอร์ออฟเครดิต หรือเอกสารการโอนเงิน หรือตั๋วแลกเงินระหว่างประเทศปลอม
- 1.6 การฉ้อโกงด้วยการใช้พันธบัตร สิทธิบัตรหรือใบหุ้นปลอมหรือใช้โดยมิชอบ
- 1.7 การฉ้อโกงในการซื้อขายตลาดค่าผลิตภัณฑ์ล่วงหน้า
- 1.8 การฉ้อโกงในการซื้อขายหุ้นในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย
- 1.9 การฉ้อโกงด้วยการใช้บัตรเครดิต ตั๋วแลกเงินเดินทางระหว่างประเทศปลอม
- 1.10 การฉ้อโกงหรือลักทรัพย์จากเครื่องจ่ายเงินอัตโนมัติ

2 ความผิดเกี่ยวกับการค้าและการพาณิชย์ ได้แก่

- 2.1 การฉ้อโกงและฉ้อฉลในการซื้อสินค้าจำนวนมาก
- 2.2 การล้มละลายโดยฉ้อฉล

- 2.3 การให้หรือการโอนยกย้ายถ่ายเททรัพย์สินและนิติบุคคลในทางการค้า
โดยมิชอบ
- 2.4 การปลอมแปลงใบส่งสินค้า
- 2.5 การจัดตั้งนิติบุคคลโดยมิชอบ
- 2.6 การฉ้อโกงโดยใช้เทคโนโลยีแผนใหม่ เช่น การใช้เครื่องคอมพิวเตอร์
หรือเทเล็กซ์ปลอม
- 2.7 การปลอมแปลงดวงตราไปรษณียากรและอากรแสตมป์
- 2.8 การฉ้อโกงทางการค้าโดยใช้อุบาย
- 2.9 การฉ้อโกงบริษัทประกันภัย
- 2.10 การฉ้อโกงและการปลอมแปลงบัตรโดยสารยานพาหนะในการ
เดินทางหรือเอกสารเดินทาง
- 2.11 การเปิดเผยความลับทางการค้าและทรัพย์สินทางปัญญา
- 2.12 การละเมิดลิขสิทธิ์ทางวรรณกรรมและศิลปกรรม
- 2.13 ความผิดเกี่ยวกับสิทธิบัตรและเครื่องหมายการค้า
- 2.14 ความผิดเกี่ยวกับการค้าและการพาณิชย์ที่เกิดขึ้นระหว่างประเทศ

3. ความผิดเกี่ยวกับการควบคุมโรคภัยและคุ้มครองผู้บริโภค และการกระทำที่เป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะความผิดที่เกี่ยวกับอาหารและยา และกรณีอื่นๆ ในลักษณะเดียวกันกล่าว

4. ความผิดเกี่ยวกับการกำหนดราคาสินค้าและป้องกันการผูกขาด

5. ความผิดเกี่ยวกับภาษีอากร ศุลกากร สรรพากรและสรรพสามิต

6. ความผิดเกี่ยวกับป่าไม้ แร่ น้ำมันเชื้อเพลิงปิโตรเลียม และอื่นๆ ลักษณะเดียวกัน (ความผิดเกี่ยวกับทรัพยากรไม้ได้อยู่ในอำนาจของกองบังคับการสืบสวนสอบสวนคดีเศรษฐกิจ เพราะมีหน่วยงานเฉพาะอยู่แล้ว)

และจากการที่กระทรวงยุติธรรมได้จัดตั้งกรมสอบสวนคดีพิเศษ (DSI) ขึ้น โดยให้เป็นอีกหน่วยงานหนึ่งที่มีอำนาจในการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจและได้กำหนดประเภทคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ แนบท้ายพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2527 ดังนี้

บัญชีท้ายพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547

- 1) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน
- 2) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการแข่งขันทางการค้า
- 3) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการธนาคารพาณิชย์
- 4) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเออร์
- 5) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการเล่นแชร์
- 6) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมการแลกเปลี่ยนเงิน
- 7) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ
- 8) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองแบบผังภูมิของวงจรรวม
- 9) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภค
- 10) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยเครื่องหมายการค้า
- 11) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยเงินตรา
- 12) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการชดเชยค่าภาษีอากรสินค้าส่งออกที่ผลิตในราชอาณาจักร
- 13) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน
- 14) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยธนาคารแห่งประเทศไทย
- 15) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยบริษัทมหาชนจำกัด
- 16) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน
- 17) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม
- 18) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยลิขสิทธิ์
- 19) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการลงทุน
- 20) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม
- 21) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยสิทธิบัตร
- 22) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์

และต่อมาได้มีกฎกระทรวงว่าด้วยการกำหนดคดีพิเศษเพิ่มเติมตามกฎหมายว่าด้วยการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 ประกาศเมื่อวันที่ 5 พฤศจิกายน 2547 กำหนดให้ความผิดทางอาญาตามกฎหมายดังต่อไปนี้ ซึ่งมีลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 21 วรรคหนึ่ง (1) เป็นคดีพิเศษเพิ่มเติมจากบัญชีท้ายพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547

- 1) คดีความผิดตามประมวลรัษฎากร
- 2) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยศุลกากร
- 3) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยภาษีสรรพสามิต
- 4) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยสุรา
- 5) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยยาสูบ

สำหรับการจำแนกประเภทคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจในต่างประเทศนั้น ในการประชุม International Symposium on Commercial Crime ที่มหาวิทยาลัย Cambridge ปี 1985 ได้มีการจำแนกประเภทคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ ดังนี้

1 .การจำแนกแนวความคิดของ Commonwealth

ทางฝ่าย Commonwealth ได้ให้การกระทำความผิดอาญาดังต่อไปนี้เป็น Commercial Crime

- (1) Corporate Fraud (managerial and employee)
- (2) Securities Frauds (E.G. The issuance of worthless stock, bond washing and market)
- (3) Market and trading abuses (e.g. illegal restrictive practices and monopolies),
- (4) Manipulation of markets (i.g. securities and commodity),
- (5) Smuggling,
- (6) Exchange control violations and illegal currency smuggling
- (7) Counterfeiting of currency and illegal currency smuggling
- (8) Forgery,
- (9) Franchise frauds
- (10) Loan sharking and illegal money lending,
- (11) Fraudulently obtaining government subsidies,
- (12) Social security and welfare frauds,
- (13) Fraudulent insurance claims,
- (14) Shipping frauds (e.g. cube-cutting, wrecking, sale of non-existent cargo),

- frauds),
- (15) Credit frauds (e.g. long firm frauds, carbon paper and stationery frauds),
 - (16) Credit card frauds,
 - (17) Economic and industrial espionage,
 - (18) Bribery and corruption
 - (19) Tax evasion
 - (20) Pirating of records, films, publications etc. (including copyright and trade mark violations),
 - (21) Advance fee frauds,
 - (22) Fraudulent factoring,
 - (23) Criminal banking,
 - (24) Frauds associated with bankruptcy and insolvency (including fraudulent trading, trading whilst and undercharged bankrupt, fraudulent preference etc.) and
 - (25) False accounting
 - (26) Computer fraud

2. การจำแนกตามแนวความคิดขององค์การตำรวจสากล (Interpol)

ฝ่ายตำรวจสากลมีหน่วยงานรับผิดชอบในด้านการสอบสวนคดีลักษณะนี้ คือ Subdivision 3 ใน Division 2 ขององค์การตำรวจสากล และความผิดอาญาต่อไปนี้ องค์การระหว่างประเทศแห่งนี้จัดไว้ใน Economic Crime Group

- (1) Banking fee frauds
 - Advance fee frauds
 - Forged and fraudulent letters of credit promissory note and bills of exchange
 - Other fraudulent bank money transfers
 - Maritime fraud relating to forged and fraudulent bills of lading
- (2) Commercial frauds
 - Wholesale purchasing frauds
 - Bankruptcy criminal and fraudulent trading
 - False accounts and conversion of company property
 - Forged contracted and fraudulent invoicing

- Telephone sales frauds
 - Trade and telex directory frauds
 - Counterfeiting of products and copyright (criminal)
 - Pyramid sales
 - Fake companies
- (3) Retail payment frauds
- Stolen and counterfeit cheques, travel's cheques and Euro-cheques
 - Insufficiently funded cheques
 - Credit cards (stolen, altered)
 - Automatic cash dispenser frauds
 - False identity documents
- (4) Investment related frauds
- Securities : stocks, shares bond (stolen, false)
 - Commodity futures frauds
 - Land, villa and mobile home frauds
 - Insider dealings
- (5) Miscellaneous frauds
- Computer related crimes
 - Insurance frauds
 - Government and EEC subsidy frauds
 - Philatelic fraud
 - Gaming frauds
 - Hiring of labor frauds
 - Airline ticket frauds
 - Other transport frauds
 - Tax frauds
 - Exchange control violations
 - Corruption (Normally only in the public sector)
 - Misuse of on trusted property
 - Bogus academic institution and qualifications

2.2 การระดมเงินนอกกระบบในประเทศไทย

2.2.1 ความหมายของเงินนอกกระบบ

การเงินนอกกระบบ คือ การทำธุรกรรมทางการเงินที่ไม่อยู่ภายใต้ระบบการควบคุมกำกับดูแลของทางราชการ ไม่ว่าจะเป็นระบบสถาบันการเงิน ระบบกฎหมาย หรือระบบภาษีอากร หรือไม่ได้รับการยอมรับให้เข้ามาอยู่ในระบบอย่างเป็นทางการ หรืออาจกล่าวได้ว่าเงินนอกกระบบหมายถึงเงินที่มีการใช้นอกกรอบตลาดเงิน หรือนอกสถาบันการเงินที่ถูกต้องตามกฎหมายนั่นเอง ทั้งนี้ อาจสัมพันธ์ไปถึงธุรกิจใต้ดิน เช่น การค้ำน้ำมันเถื่อน การเปิดบ่อนการพนัน การค้าประเวณี การขายสินค้าหนีภาษี การทุจริตคอร์รัปชัน รวมทั้งการฉ้อโกงประชาชนในลักษณะการให้ หรือสัญญาว่าจะให้ผลตอบแทนจากการลงทุนสูงและต่อเนื่อง ซึ่งเรียกความสนใจจากประชาชนให้ตกลงเชื่อได้โดยง่าย ทั้งๆ ที่ความจริงแล้วไม่ได้เป็นเช่นนั้น เพียงแต่เป็นการใช้เทคนิคเงินต่อเงินหรือหมุนเวียนเงินเท่านั้น ดังนั้น การระดมเงินนอกกระบบ จึงมีความหมายถึง การระดมทุนโดยหน่วยงานหรือบุคคลใดๆ ซึ่งมีใช้สถาบันการเงินหรือหน่วยงานที่จัดตั้งขึ้นภายใต้ระเบียบข้อบังคับของกฎหมายและดำเนินการในการระดมทุนภายใต้กฎหมายที่กำหนดไว้ การระดมทุนในลักษณะนี้ไม่มีกฎหมายเฉพาะหรือหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งมากำกับดูแลและการระดมทุนนั้นๆ บางครั้งจึงใช้วิธีอ้างอิงหรือแอบแฝงลอกเลียนแบบธุรกิจการเงินในระบบการเงิน เช่น ธุรกิจการขายตรงและตลาดแบบตรง หรือการดำเนินธุรกิจอื่นใดที่ยังมิได้มีกฎหมายควบคุมหรือทางกฏยังมีได้เข้ามาควบคุมดูแล

แต่เดิมการเงินนอกกระบบเกิดขึ้นจากความจำเป็น หรือความต้องการใช้เงินส่วนบุคคลของคนที่ไม่สามารถพึ่งแหล่งเงินจากสถาบันการเงินได้ จึงต้องหยิบยืมเงินจากคนรู้จักหรือคนใกล้ชิด ต่อมาธุรกรรมทำนองนี้ได้ขยายตัวตามการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจและเป็นไปอย่างไม่มีระเบียบแบบแผน เพราะเมื่อเศรษฐกิจและสังคมเริ่มขยายตัวมากขึ้น ความต้องการเงินก็เพิ่มขึ้น จึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้คนหรือกลุ่มคนแสวงหาผลประโยชน์จากความเดือดร้อนจำเป็นในการใช้เงินอย่างเร่งด่วนของคนกลุ่มนี้ ด้วยวิธีการที่ผิดกฎหมาย โดยส่วนใหญ่เป็นการหลอกลวงผู้ที่ขาดความรู้ หรือรู้เท่าไม่ถึงการณ์และถูกจูงใจโดยการอ้างผลประโยชน์ตอบแทนในอัตราที่สูง ส่งผลเสียหายให้แก่ประชาชนจนกลายเป็นปัญหาของสังคมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

นอกจากเป็นปัญหาสังคมแล้ว การเงินนอกกระบบยังส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจการเงินของประเทศโดยรวม จนรัฐต้องเข้ามาแก้ไขปัญหา โดยการตรากฎหมายเพื่อ

ปราบปรามการเงินนอกระบบโดยเฉพาะในปี พ.ศ. 2527 คือ พระราชบัญญัติการกักเงินที่เป็น การฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. 2527 โดยมีกระทรวงการคลังและกระทรวงมหาดไทยเป็น ผู้รักษาการตามกฎหมาย ซึ่งก่อนที่กฎหมายฉบับนี้จะมีผลใช้บังคับ คณะรัฐมนตรีได้มีมติให้ กระทรวงการคลังเป็นหน่วยงานหลักในการกักเงินเกี่ยวกับการเงินนอกระบบ และจัดตั้ง กลุ่มงานป้องกันปราบปรามการเงินนอกระบบขึ้น เพื่อดำเนินการปราบปรามการกระทำความผิด ตลอดจน ปกป้องคุ้มครองประโยชน์ของประชาชน และหลังจากที่บังคับใช้พระราชบัญญัติดังกล่าวมาได้ ระยะเวลาหนึ่ง ต่อมาเศรษฐกิจและสังคมได้เปลี่ยนแปลงไปตามยุคโลกาภิวัตน์ พฤติกรรมของผู้ แสวงหาผลประโยชน์ก็ได้ปรับเปลี่ยนรูปแบบใหม่ที่ซับซ้อนกว่าเดิมและอาศัยช่องว่างของ กฎหมายการกระทำความผิด ทำให้กฎหมายที่มีอยู่ไม่สามารถใช้บังคับการกระทำความผิดได้อย่างมี ประสิทธิภาพ จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้นทางการจึงต้องมีการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายฉบับ ดังกล่าว 2 ครั้ง ในปี พ.ศ. 2534 และ พ.ศ. 2545 เพื่อให้สามารถครอบคลุม การกระทำความผิด เกี่ยวกับการเงินนอกระบบมากยิ่งขึ้น รวมทั้งสามารถติดตามตรวจสอบสถานการณ์เกี่ยวกับการ เงินนอกระบบ ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมการเงินนอกระบบที่เอื้อต่อเศรษฐกิจของประเทศและหยุดยั้ง การกระทำความผิดเกี่ยวกับการระดมเงินนอกระบบที่สร้างความเสียหายต่อสังคมมิให้ลุกลาม ขยายตัวออกไปในวงกว้าง

การระดมทุนนอกระบบจึงเป็นอาชญากรรมทางเศรษฐกิจอย่างหนึ่ง หมายถึง การกระทำความผิดกฎหมายอาญาหรือกฎหมายอื่นที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจและการพาณิชย์ โดยมี วัตถุประสงค์เพื่อให้ได้มาซึ่งผลกำไรหรือผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ก่อให้เกิดความเสียหายต่อ วงการธุรกิจ ตลอดจนเศรษฐกิจของประเทศ หรืออาจเรียกอาชญากรรมเศรษฐกิจอย่างง่ายว่า การโกง หรือการฉ้อฉล หลอกลวงให้ผู้อื่นหลงเชื่อ กระทำการโดยใช้วิธีการปกปิด บางครั้งอาจ กระทำผิดโดยอาศัยอำนาจหน้าที่ของตน โดยที่ผู้กระทำความผิดนอกจากจะต้องเป็นผู้ที่มีความ เชี่ยวชาญในการกระทำความผิดเช่นเดียวกับผู้ประกอบอาชญากรรมธรรมดาแล้วยังต้องมี คุณสมบัติพิเศษที่เหนือกว่า คือ การมีภูมิหลังที่ดี เจตเลียวฉลาด มีบุคลิกที่ดีกว่าและมีการใช้ เทคนิคในการกระทำความผิดที่ยากแก่การสืบสวนจับกุมและดำเนินคดี และการกระทำความผิด ดังกล่าวมักให้ผลตอบแทนที่สูงและแม้วิธีการกระทำความผิดอาจไม่สร้างความหวาดกลัว สะเทือน ขวัญต่อประชาชนอย่างอาชญากรรมธรรมดาที่มีการใช้กำลังทางกายภาพที่รุนแรง แต่ผลของการ กระทำผิดนั้น อาจสร้างความเสียหายร้ายแรงต่อระบบเศรษฐกิจ การเงินการคลัง มากกว่า อาชญากรรมธรรมดา โดยที่สังคมอาจไม่ทราบถึงความเสียหายที่เกิดขึ้น หรือแทบไม่รู้เลยด้วยซ้ำว่าเป็นเหยื่อของอาชญากรรมประเภทนี้

2.2.2 ธุรกิจเงินนอกระบบกับอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ

ธุรกิจเงินนอกระบบนั้นจัดเป็นอาชญากรรมทางเศรษฐกิจประเภทหนึ่ง เนื่องจาก

(1) ธุรกิจเงินนอกระบบเป็นการกระทำผิดกฎหมาย หรือแฝงเร้นการกระทำ ความผิดกฎหมายไว้ในกิจการที่ถูกต้องตามกฎหมายซึ่งได้รับอนุญาตแล้ว มีการจำแนกรูปแบบของ การกระทำไปในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งในด้านที่เป็นการกระทำแบบลักลอบประกอบ การ และ ประกอบการโดยเปิดเผยแต่ผิดกฎหมาย และใช้กำไร หรือเงินตอบแทนเป็นเครื่องมือในการ หลอกลวง เช่น การประกอบธุรกิจแชร์ลูกโซ่

(2) ในกระบวนการของธุรกิจเงินนอกระบบนั้น ย่อมมีวิธีปกปิดความผิด และพยายามทำลายหลักฐาน เพื่อมิให้พยานหลักฐานนำไปใช้ผูกมัดตัวผู้กระทำความผิดได้ ทั้งนี้ ธุรกิจเงินนอกระบบเป็นอาชญากรรมทางเศรษฐกิจที่มีความซับซ้อนและมีการกระทำอย่างค่อยเป็น ค่อยไป ใช้เวลานานพอสมควร จึงจะรู้ถึงความเสียหาย ทำให้การค้นหาพยานหลักฐานเป็นไป ด้วยความยากลำบากไม่ทันต่อเหตุการณ์ อันเป็นการเปิดโอกาสให้อาชญากรประเภทนี้ปกปิด ทำลาย ซ่อนเร้นพยานหลักฐานได้เป็นอย่างดี ด้วยอำนาจเงินที่ได้มาจากการประกอบอาชญากรรม ก่อให้เกิดอิทธิพลด้านมืดในการปกปิดพยาน ดิดสินบนเจ้าพนักงานตำรวจและเจ้าพนักงานของรัฐ รวมทั้งการจ้างผู้อื่นให้รับสารภาพแทนได้ จึงยากที่จะทำลายแหล่งที่เป็นต้นตอที่แท้จริง

(3) ในการประกอบอาชญากรรมธุรกิจเงินนอกระบบนั้น ผู้เสียหายไม่ รู้สึกตัวว่าตนเองตกเป็นเหยื่อ เนื่องจากตนได้รับผลประโยชน์ตอบแทนสูงจากธุรกิจดังกล่าว ซึ่งกว่า จะรู้ตัวก็ต่อเมื่อเกิดผลขึ้นแล้ว

(4) ผู้ประกอบอาชญากรรมธุรกิจเงินนอกระบบจะเป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญ ในการกระทำความผิด มีคุณสมบัติพิเศษที่เหนือกว่าผู้ประกอบอาชญากรรมธรรมดา ได้แก่ การมี ภูมิหลังดีกว่า เฉลียวฉลาด มีอิทธิพล หรือมีอำนาจทางการเมืองและมีการใช้เทคนิคที่มี ประสิทธิภาพสูงในการกระทำความผิด ซึ่งยากแก่การสืบสวน จับกุมและดำเนินคดี

(5) การประกอบอาชญากรรมธุรกิจเงินนอกระบบยากจะดำเนินการด้วยคน เพียงคนเดียว มักจะดำเนินการโดยคนหลายกลุ่ม รวมทั้งประชาชนเข้าร่วมทั้งโดยรู้ตัวและไม่รู้ตัว จนเชื่อมโยงเป็นขบวนการในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ อีกทั้งยังมีแนวโน้มจะรวมกันเป็นองค์กร

อาชญากรรม และขยายตัวเป็นองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติอีกต่อไป เช่น ธุรกิจแชร์ลูกโซ่ ธุรกิจการกู้ยืมเงินนอกระบบสถาบันการเงิน

(6) ลักษณะของธุรกิจเงินนอกระบบมีความเป็นอันตรายต่อความผาสุกและสวัสดิภาพของประชาชน ความเสียหายมีมูลค่ามากกว่าอาชญากรรมธรรมดา จำนวนผู้เสียหายในแต่ละครั้งมีจำนวนมาก และนอกจากมีลักษณะของการทำร้ายมหาชนแล้ว ยังกล่าวได้ว่ารัฐก็นับว่าเป็นผู้เสียหายด้วยเช่นกัน เพราะธุรกิจเงินนอกระบบเป็นการบ่อนทำลายเศรษฐกิจ ชัดขวางการพัฒนาเติบโตทางสังคม ความมั่นคงของชาติ ทำให้รัฐบาลขาดรายได้สำคัญที่นำมาพัฒนาประเทศจากตลาดเงินและตลาดทุน

2.2.3 รูปแบบของการระดมเงินนอกระบบ

ในระยะเวลาที่ผ่านมา ลักษณะของธุรกิจการเงินนอกระบบที่เกิดขึ้นในประเทศไทยและนำความเสียหายต่อระบบเศรษฐกิจและประชาชน มีรูปแบบที่แตกต่างกันออกไปหลายรูปแบบดังต่อไปนี้

2.2.3.1 แชร์ลูกโซ่

"แชร์ลูกโซ่" หรือ "กิจการเงินต่อเงิน" หมายถึงรูปแบบการดำเนินธุรกรรมที่มุ่งประสงค์เพื่อหารายได้จากการระดมทุนเป็นหลัก โดยมีการสัญญาในการเข้าร่วมธุรกิจว่าจะตอบแทนผลประโยชน์ในรูปแบบต่างๆที่สูงกว่าอัตราดอกเบี้ยของสถาบันการเงิน ซึ่งผู้ประกอบการมักอ้างถึงการนำเงินไปลงทุนในรูปแบบอื่นต่อไป เพื่อปันรายได้แจกจ่ายผู้ร่วมธุรกิจอย่างทั่วถึง แต่แท้จริงแล้วผลประโยชน์ที่ผู้ประกอบการจ่ายให้แก่สมาชิกผู้ร่วมลงทุนก็นำมาจากเงินลงทุนของสมาชิกใหม่มาจ่ายให้สมาชิกเก่านั่นเอง เมื่อไม่สามารถหาสมาชิกใหม่มาลงทุนเพิ่มได้ ก็จะไม่มีการจ่ายผลประโยชน์ตอบแทนตามที่สัญญาไว้และในที่สุดก็ต้องล้มไป ส่วนการให้ผลประโยชน์แก่ผู้ร่วมลงทุนในระยะแรกๆก็เพื่อกระตุ้นให้เกิดการชักจูงให้เข้าร่วมลงทุนเท่านั้น ลักษณะดังกล่าวถือเป็นการจัดคิวเงิน คือ เป็นเพียงวิธีโยกย้ายเงิน ไม่ได้มีการนำไปลงทุนหรือปล่อยกู้แต่ประการใด เนื่องจากเงินทุกบาทเหมือนกันหมด ดังนั้น เวลามีการจ่ายดอกเบี้ยแก่ประชาชนที่นำเงินมาซื้อหุ้นจากแชร์ ก็ยอมนำเงินของผู้อื่นหรือเงินต้นของผู้ฝากเองมาจ่ายได้ การจัดคิวเงินก็คือวิธีการโกงอย่างหนึ่งในวงการการเงินนั่นเอง¹ อย่างเช่น กรณีของแชร์แม่หม้อยซึ่งเกิดขึ้นเมื่อประมาณปี พ.ศ. 2516 โดยมีลักษณะเป็นการลงทุนในแชร์น้ำมัน

¹ กลุ่มคณาจารย์คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, "แชร์แม่หม้อยกับความมั่นคงทางเศรษฐกิจ," วารสารธรรมศาสตร์ 13 (ธันวาคม 2527) : 169.

แต่แท้จริงแล้วก็คือการนำเงินของสมาชิกรายใหม่มาจ่ายให้แก่สมาชิกเก่าโดยหมุนเวียนกันไป ในลักษณะแชร์ลูกโซ่นั้นเอง ซึ่งแชร์แมชชีนย่อยได้ล้มลงเมื่อต้น พ.ศ. 2528 โดยมีผู้เสียหายทั้งสิ้น 17,703 ราย คิดเป็นมูลค่าความเสียหายกว่า 5,560.5 ล้านบาท หรือกรณีแชร์เสมาฟ้าคราม ซึ่งเป็นการระดมทุนจากประชาชนในรูปแบบของการลงทุน โดยใช้วิธีออกหุ้นแชร์เสมาฟ้าคราม ขายให้แก่ประชาชน แต่อันที่จริงก็คือแชร์ลูกโซ่นั้นเอง จนเมื่อแชร์ล้มมีความเสียหายเกิดขึ้นถึง 670,532,722.13 บาท

2.2.3.2 แชร์ลูกโซ่ที่แอบแฝงธุรกิจขายตรง

การขายตรง มีชื่อเรียกในภาษาอังกฤษหลายชื่อ เช่น Direct sale, Door-to-Door sale, Home solicitation Sale², In-home retailing³ การขายตรงเป็นการขายรูปแบบหนึ่ง ซึ่งมีมาตั้งแต่สมัยอียิปต์⁴ และกรีกโบราณ การขายในสมัยกรีกโบราณนั้น จะมีลักษณะเป็นการเดินขายตามบ้าน (Door-to-Door sale) เช่น พ่อค้าเร่ นำสินค้าและนวัตกรรมใหม่ๆ จากพวกชาวนาไปขายให้คนในเมืองและเอาสินค้าที่ผลิตจากในเมืองไปขายให้กับชาวนาอีกต่อหนึ่ง⁵ จากการขยายตัวทางอุตสาหกรรมในยุคการปฏิวัติอุตสาหกรรม ทำให้เกิดจำนวนการผลิตที่มากขึ้น และเกิดความต้องการในการสร้างร้านค้าปลีกในที่ห่างไกลจากโรงงานผลิต มีการปรับปรุงการขนส่งสินค้าให้ดีขึ้น แต่เนื่องจากสัดส่วนของประชากรส่วนมากจะอาศัยอยู่ในชนบท และหมู่บ้านเล็กๆ จึงทำให้สินค้าไม่สามารถไปถึงชุมชนเหล่านี้ได้ จึงเกิดพ่อค้าเร่ที่เดินทางเร่ร่อนนำสินค้าไปขายที่ต่างๆ โดยพ่อค้าเร่เหล่านี้จะเดินทางเข้าไปยังชุมชนต่างๆ ประมาณเดือนละครั้งและใช้โบสถ์ หุงหญ้า หรือบ้านของคนในชุมชนเป็นที่ขายของและมีวิธีการขาย การชักจูงใจหลายรูปแบบเพื่อให้ลูกค้ามาซื้อสินค้าของตน

² Earl W. Kinter, A Primer on the Law of Deceptive Practice, 2nd ed. (New York: Macmillan Publishing Co., Inc., 1987), p.257.

³ Iain Ramsay, Consumer Protection Text and Materials (London: Weidenfeld and Nicolson, 1989), p.337.

⁴ กมล ชูทรัพย์ และมงคล ไชยรัตน์, การขาย (พระนคร : วัชรินทร์การพิมพ์, 2515), หน้า 8.

⁵ กิตติพงศ์ พัฒนพงศ์, "ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการทำงานอาชีพขายตรง: ศึกษากรณี บริษัท ไตเร็คเซลส์ อินเตอร์เนชั่นแนล (ประเทศไทย) จำกัด," (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต ภาควิชาสังคมวิทยาและมนุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2539), หน้า 18.

การขายตรงในประเทศไทยที่มีรูปแบบอย่างเช่นในปัจจุบัน เกิดขึ้นเมื่อประมาณ 50 ปีมาแล้ว โดยได้นำมาใช้กับธุรกิจประกันชีวิต⁶ แต่หากมองย้อนไปพิจารณาถึงรูปแบบการขายตรงของซีกโลกตะวันตกสมัยดั้งเดิมซึ่งเป็นลักษณะของการเดินขายตามบ้านและเร่ขายของไปตามชุมชนต่างๆ แล้ว อาจกล่าวได้ว่า ประเทศไทยได้ใช้วิธีการขายตรงในการขายสินค้ามานานหลายร้อยปีแล้ว เพราะการที่พ่อค้าแม่ขายหาบของไปขายตามบ้านของชาวบ้านแทนที่จะนำไปวางขายที่ตลาดก็เป็นรูปแบบดั้งเดิมของการขายตรงรูปแบบหนึ่งนั่นเอง

กล่าวโดยสรุป การขายตรง คือ วิธีการที่ผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการธุรกิจ ใช้ในการนำสินค้าหรือบริการของตนไปสู่ผู้บริโภคคนสุดท้าย โดยมีได้กระทำผ่านร้านค้าทั่วๆ ไป แต่จะอาศัยบุคคลเป็นผู้นำสินค้าหรือบริการไปเสนอขายต่อผู้บริโภค ณ สถานที่อยู่อาศัยของผู้บริโภค หรือสถานที่อื่นใดที่มีใช้สถานประกอบการธุรกิจตามปกติ ทั้งนี้ การเสนอขายดังกล่าวจะใช้วิธีการนำเสนอด้วยวาจาต่อหน้าผู้บริโภคเป็นสำคัญ แต่แชร์ลู่กโซ่ที่แอบแฝงการขายตรงเป็นการอาศัยรูปแบบการขายตรงแบบหลายชั้น หรือ MLM (Multi Level Marketing) นั้น ได้มีการนำเอาธุรกิจการขายตรงเข้ามาบังหน้า หรือเพียงแค่จัดฉากเพื่อเป็นเครื่องมือดึงเงินออกจากระบบเท่านั้น มิได้สนใจที่จะขายสินค้าแต่อย่างใด แต่จะเน้นไปที่การหาสมาชิก การชักชวนให้ผู้อื่นเข้ามาเป็นสมาชิกเพื่อผลตอบแทนที่จะได้จากจำนวนสมาชิกที่ตนชักชวนมาได้

ธุรกิจประเภทนี้มีวิวัฒนาการมาจากแชร์ลู่กโซ่ เพียงแต่ได้เปลี่ยนวิธีการและรูปแบบในการดำเนินธุรกิจใหม่ โดยการนำเอาสินค้าและบริการมาใช้บังหน้า ธุรกิจนี้จะมีการโฆษณาชวนเชื่อแอบอ้างบุคคลสำคัญ เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือ และอวดอ้างสรรพคุณสินค้าจนเกินจริงเพื่อดึงดูดความสนใจและทำให้ราคาสินค้าสูงขึ้น แชร์ลู่กโซ่ที่แอบแฝงธุรกิจขายตรงจะเน้นการหาสมาชิกเข้าร่วมเครือข่ายเป็นหลัก ไม่เน้นการขายสินค้า และไม่เน้นที่คุณภาพของสินค้า สินค้าส่วนใหญ่ที่นำมาขาย จะเป็นจำพวก ผลิตภัณฑ์อาหารเสริม สมุนไพร ัญมณีและคอร์สการเรียนหลักสูตรต่างๆ เป็นต้น

กลุ่มเป้าหมายที่ตกเป็นเหยื่อของแชร์ลู่กโซ่ที่แอบแฝงการขายตรง มักเป็นผู้มีรายได้ปานกลาง หรือนักศึกษาจบใหม่ที่กำลังหางานทำ โดยผู้กระทำความผิดจะใช้วิธีการลงประกาศทางหนังสือพิมพ์รับสมัครงานในตำแหน่งต่างๆ แต่แท้จริงแล้วเมื่อมีใครหลงเข้าไปก็จะให้สมัครสมาชิกและปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กำหนด

⁶ สมพงษ์ วงศ์นิยม, ไต่เร่เร่กซ์เซลภาคปฏิบัติ, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แมส, 2532), หน้า 5.

ข้อสังเกตพฤติกรรมของแชร์ลูกโซ่ที่แอบแฝงธุรกิจขายตรงมีดังนี้

1. เป็นแชร์ลูกโซ่ที่แอบแฝงธุรกิจขายตรง (MLM) มีรูปแบบการดำเนินธุรกิจโดยการชักชวนประชาชนให้สมัครเป็นสมาชิก โดยมีสินค้าบังหน้าเท่านั้น สมาชิกที่เข้าร่วมธุรกิจจะได้รับผลตอบแทนในอัตราสูงตามเงื่อนไขที่กำหนด
2. แชร์ลูกโซ่ที่แอบแฝงธุรกิจขายตรง มีความแตกต่างจากธุรกิจขายตรง เนื่องจากแชร์ลูกโซ่ที่แอบแฝงธุรกิจขายตรงจะมีการเก็บค่าสมัครสมาชิกและบังคับให้ซื้อสินค้าคุณภาพต่ำ ราคาสูง ไม่มุ่งเน้นการขายสินค้าแต่เน้นให้หาสมาชิกใหม่ เพื่อรับผลตอบแทนจากการหาสมาชิกมาเพิ่ม แต่ธุรกิจขายตรงจะเน้นการขายสินค้าและสร้างองค์กร เพื่อให้เกิดการขายมากขึ้น รายได้เกิดจากยอดขายสินค้า
3. แชร์ลูกโซ่ที่แอบแฝงธุรกิจขายตรง มีการดำเนินงานอย่างเป็นขบวนการ มีแม่ทีม มีสายงานการออกหาสมาชิกใหม่เพิ่ม หากสามารถหาสมาชิกได้มากก็จะได้รับผลตอบแทนสูง ซึ่งผลตอบแทนที่ได้รับนั้น จะมาจากเงินของสมาชิกใหม่ ไม่ได้เกิดจากการขายสินค้า

2.2.3.3 การชักชวนให้ลงทุนในธุรกิจ

2.2.3.3.1 การเก็งกำไรจากการขึ้นลงของอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ (Forex)

โดยปกติแล้วการเก็งกำไรอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ มิใช่ธุรกิจแชร์ลูกโซ่โดยตรง แต่มีลักษณะเป็นการแอบแฝงแอบอ้างการประกอบกิจการดังกล่าวเพื่อหลอกลวงประชาชนผู้เสียหายให้เข้าร่วมการลงทุน

ลักษณะของการประกอบธุรกิจการเก็งกำไรอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ

บริษัทใดหากมิใช่ธนาคารพาณิชย์จะดำเนินการประกอบธุรกิจการซื้อขายแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศได้นั้น ต้องเป็นกรณีที่ถูกกฎหมายอนุญาตให้กระทำได้โดยเปิดเผยเท่านั้น ซึ่งการดำเนินธุรกิจประเภทนี้จะมีลักษณะคล้ายกับเป็นตัวแทนเพื่อกระทำการแทนบริษัท โดยมีลักษณะการประกอบกิจการดังนี้

1. วิธีรับพนักงานของบริษัทจะลงประกาศทางหนังสือพิมพ์ แผ่นพับ แผ่นโฆษณา ฯลฯ โดยรับสมัครพนักงานฝ่ายการตลาด พนักงานการเงิน พนักงานวิเคราะห์ข้อมูล เป็นต้น

2. วิธีการเข้าร่วมลงทุนกับบริษัทกระทำได้ 2 ลักษณะ ดังนี้

2.1 ผู้เสียหายที่ทราบข่าวจากหนังสือพิมพ์จะเข้าไปสมัครงานในตำแหน่งที่บริษัทประกาศโฆษณา โดยเมื่อเขียนใบสมัครงานแล้วก็จะผ่านการสัมภาษณ์ เข้ารับการอบรมวิธีซื้อขายเงินตราต่างประเทศในลักษณะเก็งกำไร สอบข้อเขียนและทดลองงาน โดยบริษัทจะให้ผู้สมัครงานไปชักชวนลูกค้านำเงินมาเปิดบัญชีซื้อขายเงินตราต่างประเทศในลักษณะเก็งกำไร หากหาได้จึงจะได้รับบรรจุเป็นพนักงานมีเงินเดือนประจำ นอกจากนี้บริษัทจะให้เป็นผู้ดูแลบัญชีของลูกค้าที่ผู้สมัครไปชักชวนมาได้ โดยจะมีรายได้ (ค่าคอมมิชชั่น) จากการซื้อขายเงินในบัญชีต่างหากอีก ทำให้ผู้สมัครที่ต้องการมีงานทำแต่หาลูกค้าไม่ได้ต้องนำเงินของตนเองไปเปิดบัญชีกับบริษัท

มีผู้สมัครบางรายที่บริษัทรับไว้เป็นพนักงานประจำ โดยต้องเสียเงินค่าประกันให้กับบริษัท ครั้นเข้าทำงานได้เพียงไม่เท่าไรบริษัทก็ไม่จ่ายเงินเดือนให้ตามที่ตกลงกันไว้ จึงต้องออกจากงานและจะไม่ได้รับเงินค่าประกันคืน

2.2 ผู้เสียหายได้รับการชักชวนให้เข้าร่วมลงทุนโดยพนักงานหรือตัวแทนของบริษัท (ใช้โทรศัพท์หรือไปพบที่บ้านหรือที่ทำงาน) ทั้งนี้บริษัทอ้างว่าจะให้ผลประโยชน์ตอบแทนจำนวนมากในระยะเวลาอันสั้นและยังสามารถลดและจำกัดความเสี่ยงในการลงทุนได้ โดยอาศัยการวิเคราะห์ข่าวสาร ข้อมูลและสถิติเกี่ยวกับอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ รวมทั้งอ้างว่าบริษัทมีระบบป้องกันการขาดทุน นอกจากนี้มีผู้เสียหายบางรายแจ้งว่าบริษัทขออ้างจะให้ผลประโยชน์ตอบแทนมากกว่าดอกเบี้ยเงินฝากธนาคาร (แต่ไม่ได้บอกว่าจะให้ร้อยละเท่าใดต่อเดือนหรือต่อปี) สำหรับประชาชนที่สนใจจะต้องลงลายมือชื่อในหนังสือกฎและระเบียบข้อบังคับสำหรับการซื้อขาย ซึ่งในตอนท้ายของกฎและระเบียบดังกล่าว ปรากฏข้อความว่าผู้เสียหายยินยอมให้บริษัทหรือพนักงานของบริษัทดำเนินการแทนผู้เสียหายในการสั่งซื้อส่งขาย อันมีลักษณะเป็นหนังสือแต่งตั้งตัวแทนซ่อนอยู่ในกฎและระเบียบดังกล่าว

3. วิธีการซื้อขายเก็งกำไรจากอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ

3.1 บริษัทกำหนดให้ผู้เสียหายต้องวางเงินมัดจำการลงทุน โดยนำเงินสดหรือโอนเงินเข้าบัญชีของบริษัท เพื่อเปิดบัญชีซื้อขายในวงเงินขั้นต่ำที่แต่ละบริษัทกำหนดไว้

ประมาณ 300,000บาท โดยเป็นการลงทุนในระบบมาร์จิ้น (MARGIN) คือ ใช้เงินค้ำประกันการลงทุนบางส่วนมาทำการซื้อขาย โดยไม่ต้องลงทุนเต็มจำนวน

3.2 ผู้เสียหายสามารถสั่งซื้อหรือขายอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศได้ 5 สกุล คือ เยนญี่ปุ่น ปอนด์สเตอร์ลิง มาร์คเยอรมัน ฟรังก์สวิสและยูโรของยุโรป โดยจะเทียบค่ากับเงินสกุลดอลลาร์สหรัฐในการลงทุนซื้อหรือขายเก็งกำไรจากอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ ทั้งนี้จะต้องสั่งซื้อหรือขายเป็นหน่วยการลงทุน (LOT/UNIT) และผู้เสียหายสามารถทำกำไรได้ทั้งจากส่วนต่างของราคาซื้อหรือขาย (การซื้อขายจะต้องทำครบวงจร เช่น เมื่อเปิดด้วยคำสั่งซื้อจะต้องปิดด้วยคำสั่งขาย หรือเมื่อเปิดด้วยคำสั่งขายจะต้องปิดด้วยคำสั่งซื้อ หรือ (OPENBUY & SETTELSELL / OPENSELL & SETTELBUY) ซึ่งการซื้อขายในแต่ละครั้ง (ครบวงจร) ผู้เสียหายจะต้องเสียค่าคอมมิชชั่นให้กับบริษัทในอัตราที่กำหนดไว้ นอกจากนี้ผู้เสียหายจะได้ดอกเบี้ยจากการถือตัวข้ามคืน หรือ OVERNIGHT (ต้องเป็นกรณีที่ซื้อถูกทางจึงจะได้กำไรและได้ดอกเบี้ย หากซื้อผิดทางจะขาดทุนและไม่ได้ดอกเบี้ย นอกจากนี้จะต้องนำเงินมาลงทุนเพิ่มอีก มิฉะนั้นจะไม่สามารถซื้อขายต่อได้อีก)

3.3 ในการซื้อหรือขายแต่ละครั้ง ผู้เสียหายต้องสั่งผ่านพนักงานหรือตัวแทนของบริษัท (โบรกเกอร์) เพื่อให้บุคคลดังกล่าวสั่งซื้อหรือขายให้แทนผู้เสียหาย ซึ่งบริษัทอ้างว่าได้ส่งคำสั่งซื้อคำสั่งขายทุกคำสั่งของลูกค้าไปให้บริษัทแม่ ชื่อ "ปาล์มฮิวส์" ตั้งอยู่ที่ต่างประเทศ ได้แก่ฟิลิปปินส์ ฮองกง ญี่ปุ่น สิงคโปร์ เป็นต้น (จากการตรวจสอบพบว่า บริษัทปาล์มฮิวส์ เลิกกิจการไปแล้ว)

3.4 บริษัทได้จัดบริการข้อมูลข่าวสารของราคาอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศให้ลูกค้าตรวจดูได้จากจอคอมพิวเตอร์ที่ตั้งอยู่ที่บริษัท โทรสาร วิทยุติดตามตัว (มันนี่ลิงค์) โดยอ้างว่าเป็นข้อมูลที่ส่งมาจากตลาดต่างประเทศ ผ่านสำนักข่าวบิสิเนสส์ หรือสำนักข่าวรอยเตอร์

4. พฤติกรรมที่น่าสงสัยของบริษัท

4.1 ผู้เสียหายส่วนใหญ่ไม่สามารถถอนกำไรออกจากบัญชีได้ โดยบริษัทอ้างว่าให้เก็บไว้ลงทุนต่อไป บางครั้งมักอ้างว่าตัวติด (ยังซื้อขายไม่ครบวงจร) ซึ่งการซื้อขายในระยะแรกจะให้เห็นว่ามีกำไร (ตามหน้าตัว) แต่ภายหลังจะซื้อขายขาดทุนจนต้องนำเงินมาลงทุนเพิ่ม เมื่อผู้เสียหายไม่มีเงินมาลงทุนก็ต้องปิดบัญชีไปในที่สุด

4.2 บริษัทอ้างว่าได้ส่งคำสั่งซื้อคำสั่งขายของลูกค้ำทุกคำสั่งไปยังตลาดต่างประเทศ แต่จากการตรวจสอบการใช้โทรศัพท์ หรือโทรสาร (แฟกซ์) ไปยังต่างประเทศของบริษัท จะไม่พบการใช้แต่อย่างใด

4.3 เมื่อการซื้อขายเกิดขาดทุนเงินในบัญชีเหลือต่ำกว่าที่บริษัทกำหนด บริษัทจะเรียกให้ผู้เสียหายนำเงินมาลงทุนเพิ่ม มิฉะนั้นจะถูกปิดบัญชี ครั้นผู้เสียหายนำเงินมาลงทุนเพิ่ม ภายหลังบริษัทมักอ้างว่าซื้อขายขาดทุนอีก จนกระทั่งผู้เสียหายไม่สามารถหาเงินไปลงทุนเพิ่มอีกได้จึงต้องปิดบัญชี หรือบางครั้งบริษัทก็จะเลิกกิจการไปก่อนโดยไม่คืนเงินที่เหลือในบัญชีให้กับผู้เสียหาย

4.4 บริษัทจะปฏิเสธไม่ให้ผู้เสียหายเข้าไปตรวจสอบห้องที่ใช้จัดทำคำสั่งซื้อคำสั่งขายไปยังตลาดต่างประเทศ โดยไม่มีเหตุผลอันสมควร

4.5 ตัวแทน (โบรกเกอร์) ของบริษัทที่ผู้เสียหายแต่งตั้งให้ซื้อขายแทนนั้น จะซื้อขายเองโดยไม่แจ้งให้ผู้เสียหายทราบหรือร่วมตัดสินใจ ทั้งๆ ที่ได้ตกลงกันไว้ว่าในการซื้อขายทุกครั้งจะต้องได้รับความยินยอมจากผู้เสียหายก่อน

4.6 บริษัทจะเปิดดำเนินธุรกิจเป็นระยะเวลาอันสั้นๆ จากนั้นจะจดทะเบียนเลิกกิจการ โดยจะมีบริษัทจดทะเบียนใช้ชื่อใหม่มาใช้สถานที่เดิมทำธุรกิจเช่นเดียวกับบริษัทเดิม รวมทั้งพนักงานและอุปกรณ์ทำงานของบริษัทที่จดทะเบียนเลิกกิจการด้วย ซึ่งผู้เสียหายหลายรายต่างยืนยันว่าบริษัทที่เลิกกิจการไปกับบริษัทที่ตั้งใหม่คือบริษัทเดียวกัน จากการตรวจสอบพบว่า ผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งจากบริษัททั้งสองแห่งได้ไปจดทะเบียนเลิกกิจการ และก่อตั้งบริษัทใหม่เป็นกลุ่มบุคคลเดียวกัน ส่วนรายละเอียดและวัตถุประสงค์ของบริษัทเก่าและใหม่รวมทั้งสถานที่ตั้งจะเหมือนกันทุกประการ นอกจากนี้ดวงตราประทับในเอกสารของบริษัททั้งสองแห่งก็เป็นรอยตราเดียวกัน

การที่ธุรกิจเก็งกำไรซื้อขายเงินตราต่างประเทศ ซึ่งเป็นธุรกิจผิดกฎหมายได้รับความสนใจจากลูกค้ำเป็นจำนวนมาก เมื่อมาพิจารณาถึงกลยุทธ์การดำเนินงานของบริษัทแล้วจะเห็นถึงเงื่อนไขบางประการ อันเสมือนหนึ่งเป็นการยัดหยุนและหิบบิ้นผลประโยชน์ให้กับลูกค้ำอย่างเต็มที่ แต่ที่แท้จริงแล้วเงื่อนไขดังกล่าวล้วนเอื้อประโยชน์ให้แก่บริษัทแต่ฝ่ายเดียว กล่าวคือ

1. ลูกค้ำสามารถทำการซื้อขายได้ทั้งวิธีการสั่งซื้อก่อนแล้วจึงส่งขายตามปกติ หรือส่งขายก่อนแล้วสั่งซื้อภายหลังซึ่งเป็นวิธีการที่เรียกว่า Short sell ก็ได้ ตัวอย่างเช่น ลูกค้ำส่งขายปอนด์อังกฤษ 1 ยูนิค (62,500 ปอนด์) ที่ราคา 37.30 บาทต่อ 1 ปอนด์

มูลค่าเท่ากับ 2,331,250 บาท ในขณะที่ลูกค้าไม่มีเงินปอนด์อังกฤษในบัญชีของตนเอง จากนั้นลูกค้าจึงสั่งซื้อปอนด์อังกฤษ 1 ยูนิค ที่ ราคา 37.00 บาทต่อ 1 ปอนด์ มูลค่าเท่ากับ 2,312.50 บาท ดังนั้นจะได้รับกำไรก่อนหักค่าธรรมเนียมซื้อขาย 18.750 บาท การอำนวยความสะดวกให้ลูกค้าของบริษัทสามารถทำการซื้อขายประเภท Short sell ได้ดังกล่าว เป็นการจูงใจให้ลูกค้าเก็งกำไรซื้อขายเงินตราต่างประเทศมากขึ้น ซึ่งทำให้บริษัทได้รับค่าธรรมเนียมเพิ่มขึ้น อันเป็นกลยุทธ์ประการหนึ่งนั่นเอง

2. การที่บริษัทวางเงื่อนไขให้ลูกค้าวางเงินมัด (Margin) เพื่อเป็นหลักประกัน 20,000 – 30,000 บาทต่อยูนิค เป็นเงื่อนไขที่ดึงดูดความสนใจของลูกค้ามาก เพราะเห็นว่าเป็นการลงทุนน้อยแต่ให้ผลตอบแทนสูง พร้อมกันนั้นบริษัทจะเป็นผู้คำนวณผลกำไรขาดทุนจากบัญชีรายการซื้อขาย โดยหักค่าธรรมเนียมต่างๆ จนเป็นยอดเงินคงเหลือสุทธิแสดงใบรับ-จ่ายเป็นหลักฐานให้กับลูกค้า ซึ่งหมายถึงว่าในกรณีที่มิมีกำไร ลูกค้าจะได้รับเงินกำไรสุทธิจากบริษัทโดยสะดวก แต่ในทางกลับกันถ้ารายการซื้อนั้นขาดทุน บริษัทจะมีเงื่อนไขให้ลูกค้าวางเงินมัดจำเพิ่มเติม (Call margin) เพื่อให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด เมื่อบริษัทให้ลูกค้าวางเงินมัดจำเพิ่มเติมนั้น ลูกค้าที่มีสายป่านไม่ยาวพอหรือมีเงินทุนจำกัดไม่สามารถหาเงินมัดจำเพิ่มเติมให้กับบริษัทได้ภายในระยะเวลาที่กำหนด บริษัทก็จะใช้สิทธิทำการส่งขายแทนลูกค้าอันเป็นการปิดบัญชีลูกค้าโดยอัตโนมัติไปโดยปริยาย ทั้งนี้การดำเนินงานของบริษัทในความเป็นจริงอาจมิได้ใช้ข้อมูลจากศูนย์กลางตลาดการซื้อขายเงินตราต่างประเทศ แต่ใช้ข้อมูลที่บริษัทจัดทำขึ้นเองหรือในอีกทางหนึ่งข้อมูลในห้วงคำของบริษัทเป็นข้อมูลที่ล่าช้ากว่าปัจจุบันประมาณ 5 นาที หรือบางบริษัทอาจจะสร้างสถานการณ์ต่างๆ เช่น ทำให้กระแสไฟฟ้าในห้วงคำดับเป็นการชั่วคราวเพื่อเอื้อให้บริษัทใช้เป็นข้อได้เปรียบในการหาประโยชน์กับลูกค้าได้ และเมื่อบริษัทสามารถระดมทุนกอบโกยเงินจากลูกค้าได้เป็นจำนวนมากในระดับหนึ่งแล้ว ผู้ประกอบการก็จะปิดบริษัทแล้วหลบหนีไป

การประกอบธุรกิจลักษณะนี้ ไม่เป็นความผิดตามพระราชบัญญัติควบคุมการแลกเปลี่ยน พ.ศ. 2485 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ตามข้อ 3⁷ ของ

⁷ กฎกระทรวง ฉบับที่ 13 (พ.ศ.2497) ออกตามความในมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติควบคุมการแลกเปลี่ยนเงินตรา พ.ศ. 2485

ข้อ 3 ห้ามมิให้บุคคลใดประกอบธุรกิจเกี่ยวกับปัจจัยชำระเงินตราต่างประเทศเว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากรัฐมนตรี

กฎกระทรวง ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2497) ซึ่งกำหนดมิให้มีการประกอบธุรกิจเกี่ยวกับเงินตราต่างประเทศ เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง เหตุที่ไม่สามารถนำบทบัญญัติดังกล่าวมาบังคับใช้ได้ เนื่องจากต้องปรากฏว่ามีการประกอบธุรกิจซื้อขายแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ และมีตัวเงินเป็นปัจจัยในการประกอบธุรกิจจริงตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ แต่การประกอบธุรกิจในลักษณะนี้เป็นเพียงการซื้อขายเก็งกำไรอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศเท่านั้น จึงทำให้นักกฎหมายฉบับนี้มาบังคับใช้ไม่ได้ แต่เป็นความผิดฐานกักตุนเงิน อันเป็นการฉ้อโกงประชาชนตามพระราชกำหนดการกักตุนเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. 2527 (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 4 กล่าวคือ เป็นกรณีที่ผู้ใดไม่มีใบอนุญาตให้ประกอบธุรกิจเกี่ยวกับปัจจัยชำระเงินตราต่างประเทศตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมการแลกเปลี่ยนเงิน ดำเนินการหรือให้พนักงาน ลูกจ้าง หรือบุคคลใดดำเนินการโฆษณาประกาศ หรือชักชวนประชาชน ให้ลงทุน โดยซื้อหรือขายเงินตราสกุลใดสกุลหนึ่งหรือหลายสกุล หรือ เก็งกำไรหรืออาจจะได้รับประโยชน์จากการเปลี่ยนแปลงของอัตราแลกเปลี่ยนเงิน ให้ถือว่าผู้นั้นกระทำความผิดฐานกักตุนเงิน ที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน เช่นเดียวกันกับธุรกิจแชร์ลูกโซ่ในรูปแบบอื่น ๆ

2.2.3.3.2 การเก็งกำไรจากการขึ้นลงของราคาสินค้าเกษตร

(Commodity)

ธุรกิจการซื้อขายล่วงหน้าในประเทศไทย เกิดขึ้นมากมายและได้แพร่หลายขยายตัวมากขึ้น มีบริษัทจำนวนมากที่มีพฤติการณ์ในลักษณะหลอกลวงประชาชนโดยอาศัยวิธีการทุจริตและเล่ห์เหลี่ยมต่าง ๆ ทำให้ประชาชนหลงผิดต้องสูญเสียเงินทองโดยไม่มีโอกาสได้ทุนคืนมา และบางรายต้องสูญเสียทรัพย์สินเพิ่มขึ้นโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์

ลักษณะของธุรกิจการซื้อขายสินค้าน้ำมัน Commodity ส่วนใหญ่เป็นการอ้างว่า

บุคคลใดประสงค์จะประกอบธุรกิจเกี่ยวกับปัจจัยชำระเงินตราต่างประเทศจะต้องทำคำร้องขอต่อรัฐมนตรีตามแบบที่กำหนด โดยยื่นผ่านธนาคารแห่งประเทศไทย

รัฐมนตรีจะประกาศข้อกำหนดเป็นคำสั่งซึ่งผู้ขอรับอนุญาตจะต้องปฏิบัติเพื่อการขอรับอนุญาตและซึ่งผู้รับอนุญาตต้องปฏิบัติไว้ก็ได้

ถ้าใบอนุญาตนั้นมิได้ระบุเป็นอย่างอื่น ในกรณีที่ผู้รับอนุญาตเป็นธนาคารรับอนุญาตหรือบริษัทรับอนุญาต ให้ถือว่าใช้ได้สำหรับสาขาของผู้รับอนุญาตด้วย กรณีจะเป็นประการใดก็ตาม รัฐมนตรีมีอำนาจเรียกใบอนุญาตมาแก้ไขเสียใหม่ โดยระบุมิให้ใบอนุญาตนั้นใช้ได้สำหรับสาขาใดของผู้รับอนุญาตก็ได้

ซื้อสินค้าเกษตรล่วงหน้าเพื่อเก็งกำไรกับตลาดซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้าในต่างประเทศ เช่น โตเกียว ชิคาโก (ไม่ใช่การซื้อขายในตลาดประเทศไทย) ซึ่งส่วนใหญ่แล้วจะเป็นการซื้อขายกันเพียงตัวเลข เพราะผู้ซื้อไม่ต้องการที่จะรับมอบสินค้า เพราะจะทำให้ผู้ซื้อเสียค่าใช้จ่ายต่าง ๆ เช่น ค่าขนส่ง ค่าประกันภัย ค่าระวาง เป็นต้น โดยผู้ลงทุนแต่ละรายต้องมาเปิดบัญชีกับบริษัท ในวงเงินขั้นต่ำ จำนวน 3 ยูนิท ในอัตรายูนิทละ 12,000 บาท ซึ่งเรียกว่าเงินมัดจำสำรอง (Margin Receipt) ในอัตราร้อยละ 5-10 ของราคาสินค้าต่อหน่วย จึงสามารถกระทำการเทรดสินค้าตามชนิดแต่ละประเภทของสินค้า ซึ่งสินค้าที่สั่งซื้อส่งขายนั้น จะประกอบด้วย ถั่วเหลือง น้ำตาล ยางพารา กาแฟ เนื้อมะพร้าว สำหรับราคาสินค้านั้นจะอาศัยราคาจากสำนักงานตลาดกลางธุรกิจประเภทนี้ คือ ฟิลิปปินส์ และญี่ปุ่น สำนักงานตลาดกลางดังกล่าว จะส่งข่าวสารเกี่ยวกับราคาสินค้าโภคภัณฑ์ไปยังประเทศต่าง ๆ โดยผ่านสำนักข่าวรอยเตอร์ กรณีนักลงทุนมีกำไรจากเทรดสินค้าก็จะได้รับผลกำไรคืนไป หากขาดทุน หมายความว่า ราคาสินค้าลดลงนักลงทุนจะขาดทุนลอยตัว เมื่อนักลงทุนประสงค์ที่จะถือสิทธิ์การสั่งซื้อส่งขายสินค้าต่อไป นักลงทุนต้องนำเงินมัดจำมาวางให้ครบตามเกณฑ์ของบริษัท กรณีหากผู้ลงทุนมาเปิดบัญชีและวางเงินมัดจำสำรองไว้แล้ว ไม่ได้กระทำการเทรดสินค้า ก็สามารถถอนเงินมัดจำไปจากบริษัทได้ครบตามจำนวนเต็ม

บริษัทเหล่านี้ได้ประกาศทางหนังสือพิมพ์และวิทยุท้องถิ่นเปิดรับสมัครพนักงานส่งเสริมการลงทุนเพื่อชักชวนให้ผู้อื่นนำเงินมาลงทุน ซื้อสินค้าตามนโยบายของบริษัทโดยอาจนำเงินมาซื้อขายล่วงหน้าด้วยตนเองหรือมอบอำนาจให้พนักงานบริษัท โดยบริษัทคิดค่าซื้อขายต่อหน่วย โดยพนักงานส่งเสริมการลงทุนจะได้เงินเดือนมาน้อยขึ้นอยู่กับว่าชักชวนคนให้มาร่วมลงทุนได้มากน้อยแค่ไหน ผลตอบแทนที่ผู้ลงทุนจะได้รับนั้นมากกว่าสถาบันการเงินอื่นโดยในคราวแรกๆ บริษัทจะแจ้งว่าผู้ลงทุนมีกำไร ทำให้ผู้ลงทุนมีความพอใจและต่อมาก็ใช้อุบายว่าขาดทุนต้องนำเงินเพิ่มเติมให้เงินทุนมีเหลืออยู่ครึ่งหนึ่งของเงินทุนครั้งแรกและได้มีการเพิ่มทุนไปเรื่อยๆ เนื่องจากมีการขาดทุนและเชื่อว่าจะมีกำไรขึ้นมบ้าง แต่ผลสุดท้าย ไม่สามารถที่จะเพิ่มทุนต่อไปไหว ต้องปล่อยให้บริษัทยึดเงินที่เหลือไปทั้งหมด

แต่จากการตรวจสอบของพนักงานเจ้าหน้าที่ฯ แล้วพบว่า บริษัทเหล่านี้มิได้มีการประกอบการซื้อขายสินค้าล่วงหน้ากับตลาดซื้อขายล่วงหน้าของต่างประเทศแต่อย่างใด เป็นเพียงนำลักษณะของกิจการซื้อขายสินค้าในตลาดล่วงหน้ามากล่าวอ้าง โดยชักชวนให้ประชาชนนำเงินมาร่วมลงทุนและแสดงให้เห็นว่าจะได้รับผลประโยชน์ตอบแทนสูงกว่าอัตราดอกเบี้ยตามปกติ บริษัทเหล่านี้จะสร้างความเชื่อถือแก่ประชาชน จึงทำให้ประชาชนจำนวนมากหลงเชื่อนำเงินมาร่วมลงทุนแต่ด้วยเหตุที่บริษัทมิได้มีการซื้อขายสินค้าในตลาดล่วงหน้ากันจริง แต่นำเงินที่ได้มาจากผู้ร่วมลงทุนรายอื่นๆ มาจ่ายเป็นผลประโยชน์ตอบแทนให้แก่ผู้ร่วมลงทุนราย

ก่อนๆ เป็นลูกโซ่จนในที่สุด บริษัทก็ไม่สามารถจ่ายผลประโยชน์ตอบแทนตามที่กล่าวอ้างได้ จึงทำให้ประชาชนจำนวนมากไม่สามารถรับเงินที่ร่วมลงทุนไปกลับคืนได้ ซึ่งการกระทำดังกล่าวเข้าข่ายเป็นการประกอบธุรกิจการเงินนอกระบบถือเป็นการระดมเงินจากประชาชน

กรณีศึกษา บริษัท เอ็ม.วาย.เอส. เอ็กเสคคิวทีฟ บิวสิเนส จำกัด

กรณีบริษัท เอ็ม.วาย.เอส. เอ็กเสคคิวทีฟ บิวสิเนส จำกัด เป็นบริษัทที่ก่อตั้งขึ้นเพื่อค้าพืชไร่ล่วงหน้าไว้เก็งกำไร (Commodity) และดำเนินการอื่นอีกหลายอย่าง โดยได้ชักชวนให้ประชาชนนำเงินมาร่วมลงทุนเพื่อดำเนินการตามวัตถุประสงค์ของบริษัท โดยให้ผลตอบแทนในอัตราร้อยละ 8 ต่อเดือน เท่ากับร้อยละ 96 ต่อปี ซึ่งสูงกว่าอัตราดอกเบี้ยสูงสุดที่สถาบันการเงินจะพึงจ่ายได้ มีประชาชนนำเงินเข้าร่วมลงทุนกับบริษัท ให้บริษัทกู้ยืมเงินจำนวน 275 ราย เป็นเงินจำนวน 65,308,480 บาท โดยบริษัทได้ทำหนังสือสัญญาร่วมลงทุนให้ไว้เป็นหลักฐานทุกราย และมีข้อสัญญาว่าจะจ่ายผลประโยชน์ตอบแทนให้ผู้ร่วมลงทุนทุกเดือนในอัตราร้อยละ 8 ต่อเดือน และมีข้อตกลงว่าผู้ร่วมลงทุนจะเรียกต้นเงินคืนเมื่อใดก็ได้ โดยบอกกล่าวล่วงหน้า ภายหลังที่ประชาชนนำเงินมาลงทุนแล้ว บริษัทได้นำเงินบางส่วนออกหมุนเวียนจ่ายเป็นผลประโยชน์ตอบแทนให้แก่ผู้ร่วมลงทุนรายนั้นหรือรายอื่นๆ เรื่อยมาจนถึงสิ้นเดือนมีนาคม พ.ศ. 2528 พอถึงเดือนเมษายน พ.ศ. 2528 บริษัท เอ็ม.วาย.เอส. เอ็กเสคคิวทีฟ บิวสิเนส จำกัด ก็งดจ่ายผลประโยชน์ตอบแทนทุกรายและไม่ยอมคืนเงินต้นให้แก่ประชาชนผู้ให้กู้ยืม โดยกรรมการบริษัทได้หลบหนีไปเพื่อประวิงการชำระหนี้หรือมิให้เจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้ และได้ทำการโยกย้ายเงินที่เหลือจากการจ่ายผลประโยชน์ตอบแทนแก่ผู้ให้กู้ยืมแต่ละเดือนไป รวมแล้ว 340 รายเป็นเงิน 81,828,480 บาท โดยต่อมาได้มีการดำเนินคดีฐานกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน และได้มีการยึดและอายัดทรัพย์สินอื่นๆ ของบริษัทและกรรมการบริษัท ซึ่งก็ยังไม่พอชำระหนี้ จึงได้ดำเนินคดีล้มละลายแก่บริษัทและกรรมการบริษัท โดยศาลได้มีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดและพิพากษาให้ล้มละลายเมื่อวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2534 (คำพิพากษาที่ 4608/2534)

จากการประมวลลักษณะของธุรกิจแชร์ลูกโซ่ในรูปแบบการซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า สามารถสรุปลักษณะของการประกอบธุรกิจดังกล่าวได้ดังต่อไปนี้

1. วิธีการรับสมัครพนักงานของบริษัทจะใช้วิธีลงประกาศทางหนังสือพิมพ์ แผ่นโฆษณา ฯลฯ โดยมีกลุ่มเป้าหมาย 3 กลุ่ม คือ พ่อค้า เกษตรกร และนักลงทุน
2. บริษัทจะประกอบธุรกิจให้บริการซื้อขายสินค้าเกษตรอย่างครบวงจร สั่งซื้อ สั่งขาย ชำระราคา ส่งมอบ ตรวจสอบคุณภาพ ฯลฯ ภายใต้กฎระเบียบที่ชัดเจน โดยสินค้าที่บริษัทได้ลิขสิทธิ์ในการประมูลซื้อ / ขาย ได้แก่ ยางพารา ฝ้าย ถั่วเหลือง ข้าวโพด เป็นต้น

3. วิธีการเข้าร่วมลงทุนกับบริษัท กระทำได้ใน 2 ลักษณะ คือ

- ผู้เสียหายเข้าไปสมัครงานในตำแหน่งพนักงานของบริษัท โดยมีเงื่อนไขการรับเข้าเป็นพนักงาน คือต้องหาลูกค้ามาลงทุนกับบริษัท ถ้าไม่สามารถหาได้ ผู้เสียหายจะไม่ได้รับเข้าบรรจุเป็นพนักงานของบริษัท มิฉะนั้นก็ต้องนำเงินของตนมาลงทุนเอง
- ผู้เสียหายได้รับการชักชวนให้เข้าร่วมลงทุน โดยพนักงานหรือตัวแทนของบริษัทโดยบริษัทอ้างว่าจะได้รับผลประโยชน์ตอบแทนจำนวนมากในระยะเวลาอันสั้น และช่วยลดความเสี่ยงจากความผันผวนของราคาสินค้าเกษตร นอกจากนี้ ผู้เสียหายบางรายแจ้งว่า บริษัททอวดอ้างว่าจะได้รับผลประโยชน์ตอบแทนมากกว่าดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมสูงสุดที่สถาบันการเงินจะพึงจ่ายได้ในขณะนั้น และหากผู้เสียหายต้องการลงทุนก็ต้องลงลายมือชื่อในสัญญาตัวแทน ชื่อ/ชาย สินค้าล่วงหน้า

4. วิธีการสั่งซื้อหรือขาย

- บริษัทกำหนดให้ผู้เสียหายต้องวางเงินมัดจำการลงทุน โดยนำเงินเข้าบัญชีของบริษัทในวงเงินขั้นต่ำที่แต่ละบริษัทกำหนดไว้ประมาณ 100,000 บาท (5 หน่วยลงทุน หน่วยละ 20,000 บาท) โดยลงทุนในระบบมาร์จิน คือใช้เงินค้ำประกันการลงทุนมาทำการซื้อขาย โดยไม่ต้องลงทุนเต็มจำนวน
- ผู้ลงทุนจะเป็นผู้ส่งคำสั่งซื้อ / ขาย เข้ามาบริษัท (ถ้าเริ่มต้นด้วยคำสั่งซื้อก็ต้องปิดด้วยคำสั่งขาย ถ้าเริ่มต้นด้วยคำสั่งขายก็ต้องปิดด้วยคำสั่งซื้อ) เพื่อให้บริษัทตัวแทนในการติดต่อทำสัญญาซื้อ / ขาย กับตลาดซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้าในต่างประเทศ (ตลาดกลาง) หลังจากนั้นบริษัทจะเป็นผู้ดำเนินการติดต่อการประมูลทำสัญญาซื้อ/ขายกับตลาดด้วยระบบคอมพิวเตอร์ออนไลน์และจะเรียกเก็บค่าบริการจากลูกค้าต่อเมื่อประมูลทำสัญญาซื้อ/ขายให้กับลูกค้าได้สำเร็จตามคำสั่งที่ส่งเข้ามายังบริษัท
- ผู้ลงทุนจะต้องสั่งซื้อหรือขายเป็นหน่วยลงทุน ไม่ต่ำกว่าครั้งละ 5 หน่วยลงทุน โดยต้องวางเครดิตดังกล่าวทำการซื้อหรือขายโดยผ่านบริษัทประมาณ 5 -10% ของมูลค่าสินค้าจริงที่จะทำการซื้อหรือขาย

เมื่อบริษัทนำเครดิตดังกล่าวไปวางที่ตลาดกลาง ลูกค้าจึงสั่งซื้อ/ขายไปยังบริษัท และคำสั่งจะถูกส่งไปยังตลาดกลางในฐานะสมาชิกของบริษัท และเมื่อได้กำไรจากคำสั่งดังกล่าว ตลาดกลางจะโอนผลกำไรให้บริษัทเพื่อนำส่งลูกค้าต่อไป

5. พฤติกรรมการฉ้อโกงของบริษัท

- บริษัทอาจอ้างว่าสามารถทำอะไรได้สูงกว่าดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมสูงสุดที่สถาบันการเงินจะพึงจ่ายได้ ในขณะที่ผู้เสียหายส่วนใหญ่ไม่สามารถถอนเงินกำไรออกจากบัญชีได้ โดยบริษัทอ้างว่าให้เก็บไว้ลงทุนต่อไป นอกจากนี้ผู้ลงทุนจะได้รับกำไรในระยะ 2-3 เดือนแรก จากนั้นก็ประสบแต่ผลขาดทุน
- ห้องรับคำสั่งซื้อ/ขาย และประกาศราคาของบริษัทนั้น จะเป็นบริเวณหวงห้ามมิให้บุคคลอื่นเข้าไปในห้อง ยกเว้นผู้จัดการ หัวหน้าและพนักงานประจำห้องและบริษัทยังปกปิดข้อมูลรายละเอียดเกี่ยวกับการติดต่อกับตลาดกลางอีกด้วย
- เมื่อบริษัทเปิดกิจการได้ระยะหนึ่ง ก็จะปิดกิจการหลบหนีไปและเปิดกิจการใหม่โดยเปลี่ยนชื่อและผู้บริหารใหม่
- ไม่ปรากฏว่าบริษัทส่งคำสั่งซื้อ/ขายไปยังบริษัทในต่างประเทศตามที่กล่าวอ้าง
- เมื่อผู้ลงทุนได้รับผลขาดทุนเงินในบัญชีเหลือต่ำกว่าที่บริษัทกำหนด บริษัทจะเรียกให้นำเงินมาลงทุนเพิ่ม มิฉะนั้นจะปิดบัญชีของลูกค้า โดยผู้เสียหายส่วนใหญ่มักจะไม่ได้เงินคืนในภายหลัง ไม่ว่าสาเหตุของการไม่สามารถเบิกจ่ายเงินตามเช็คที่บริษัทจ่ายให้ได้ หรือบริษัทอ้างว่าเงินในบัญชีไม่มีก็ตาม
- ผลประโยชน์ตอบแทนที่บริษัทจ่ายให้บางส่วนมาจากเงินลงทุนของผู้ลงทุนรายนั้นหรือรายก่อน ซึ่งมีลักษณะการจ่ายผลประโยชน์แบบลูกโซ่

2.2.3.3.3 ธุรกิจการเก็งกำไรจากการขึ้นลงของดัชนีหลักทรัพย์ (Set index)

การหลอกลวงโดยอาศัยรูปแบบของการเก็งกำไรจากการขึ้นลงของดัชนีหลักทรัพย์ (Set Index) นั้น เป็นรูปแบบของการหลอกลวงที่มีลักษณะเดียวกันกับการหลอกลวงโดยอาศัยรูปแบบของการเก็งกำไรอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ (Forex) เพียงแต่เปลี่ยนจากการซื้อขายเงินตราต่างประเทศเป็นการซื้อขายดัชนีหลักทรัพย์ โดยวิธีการหลอกลวงในรูปแบบนี้ ในเบื้องต้นพบว่า ผู้ประกอบกิจการจะเปิดบริษัทบังหน้าโดยอ้างว่าเป็น ผู้ประกอบธุรกิจด้านที่ปรึกษาทางด้านการลงทุน และจะประกาศรับสมัครงานตามหน้าหนังสือพิมพ์ในตำแหน่งต่าง ๆ คือ ตำแหน่งที่ปรึกษาทางการตลาด เจ้าหน้าที่การตลาดและที่ปรึกษาทางการลงทุน เป็นต้น หลังจากนั้นบริษัท จะฝึกอบรมพนักงานด้านการซื้อขายดัชนีหลักทรัพย์ต่างประเทศ และในการปฏิบัติงาน พนักงานของบริษัท จะต้องติดต่อลูกค้าให้มาเปิดบัญชีซื้อขายดัชนีหลักทรัพย์กับบริษัท หากไม่สามารถหาลูกค้าได้ จะต้องนำเงินมาเปิดบัญชีเอง โดยพนักงานจะได้รับค่าตอบแทนเป็นเงิน 10,000 บาท ต่อ 1 บัญชี กลุ่มเป้าหมายของบริษัทดังกล่าว ได้แก่ บุคคลที่มีรายชื่อเป็นสมาชิกของสมาคมฯ หรือองค์กรต่าง ๆ ผู้มีอาชีพที่มีรายได้ดี เช่น แพทย์ วิศวกร อาจารย์ และเจ้าของกิจการต่าง ๆ

สำหรับวิธีการชักชวนบุคคลต่าง ๆ ให้ร่วมลงทุนนั้น บริษัทจะให้พนักงานโทรไปชักชวนและหว่านล้อมต่าง ๆ ให้ลูกค้ามีความหวังว่าจะได้เงินจากธุรกิจเก็งกำไรจากการขึ้นลงของดัชนีหลักทรัพย์ของบริษัท จนลูกค้าหลงเชื่อเข้าร่วมลงทุนด้วย โดยในเบื้องต้นจะให้ลูกค้าเปิดบัญชีไว้กับบริษัท เป็นเงินขั้นต่ำ 300,000 - 500,000 บาท และวางเงินมัดจำ (margin) หรือเงินจองค้ำประกัน เพื่อเป็นหลักประกันการสั่งซื้อ - สั่งขายกับบริษัท ในราคา 15,000 บาท ต่อ Lot และลูกค้าต้องจ่ายค่าธรรมเนียมหน้า 4,000 บาทต่อการซื้อขายหนึ่งครั้ง โดยบริษัทอ้างว่าจะส่งคำสั่งซื้อ - คำสั่งขาย ไปยังตลาดดาวโจนส์ ตลาดหั่งเส็ง และตลาดนิเคอิ เป็นต้น แต่ในความเป็นจริงแล้วบริษัทดังกล่าวไม่ได้มีการส่งคำสั่งซื้อ - คำสั่งขาย ไปยังตลาดต่างประเทศตามที่กล่าวอ้างแต่อย่างใด และเมื่อลูกค้าขาดทุนจนถึงจุดที่บริษัทจะต้องเรียกเงินมัดจำเพิ่ม พนักงานบริษัทก็จะหว่านล้อมต่าง ๆ ให้ลูกค้าลงทุนเพิ่ม หากลูกค้าไม่ยอมลงทุนเพิ่มแต่ต้องการถอนเงินคืน ส่วนใหญ่ไม่ได้รับเงินคืน โดยบริษัทจะอ้างว่าไม่มีเงินมัดจำเหลืออยู่ในบัญชีเพราะลูกค้าขาดทุนหมดแล้ว หรืออีกวิธีการหนึ่ง พนักงานบางคนก็จะหลอกว่าลูกค้าได้กำไรในช่วงแรก ๆ แต่จะไม่ให้ถอนกำไรที่ได้ โดยชักชวนให้ลงทุนเพิ่มและเพิ่มทุนไปเรื่อย ๆ หากลูกค้าต้องการถอนเงินออกมาพนักงานก็จะถ่วงเวลาจนเงินในบัญชีไม่มีเหลือและในที่สุดลูกค้าก็ไม่อาจเรียกเงินคืนจากบริษัทได้

2.2.3.4 การเล่นแชร์

การเล่นแชร์ มีลักษณะของการให้สมาชิกนำเงินมารวมกันเพื่อจัดสรรให้กับสมาชิกผู้เสนอดอกเบี้ยหรือผลตอบแทนสูงสุด ได้รับเงินทุนกองกลางไปใช้ได้ โดยเริ่มต้นจากท้าวแชร์หรือนายวงแชร์ จะเป็นผู้ได้รับเงินทุนกองกลางก่อนโดยไม่ต้องเสนอดอกเบี้ยหรือผลตอบแทน

การเล่นแชร์เป็นลักษณะของการออมเงินอย่างหนึ่ง เพื่อเก็บเป็นเงินก้อนไว้ใช้จ่ายเมื่อเกิดความจำเป็น โดยมีผลตอบแทนที่สูงกว่าผลตอบแทนในระบบสถาบันการเงินหรืออีกนัยหนึ่งเป็นการระดมเงินทุนจากกลุ่มบุคคลที่รู้จักคุ้นเคยกันและมีอาชีพเดียวกัน

อย่างไรก็ตาม การเล่นแชร์สามารถกระทำได้ในขอบเขตที่จำกัดเท่านั้น เนื่องจากพระราชบัญญัติการเล่นแชร์ พ.ศ. 2534 ซึ่งเป็นกฎหมายควบคุมกำกับและดูแลการเล่นแชร์ได้กำหนดห้ามมิให้นิติบุคคลเป็นนายวงแชร์หรือจัดให้มีการเล่นแชร์ และได้กำหนดห้ามมิให้บุคคลธรรมดาเป็นนายวงแชร์ หรือจัดให้มีการเล่นแชร์ ที่มีลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้

- จัดให้มีการเล่นแชร์รวมกันเกินกว่า 3 วง
- มีจำนวนสมาชิกในวงแชร์รวมกันเกินกว่า 30 คน
- มีทุนกองกลางต่อ 1 วงด รวมกันทุกวงไม่เกิน 300,000 บาท
- ผู้จัดให้มีการเล่นแชร์ (ท้าวแชร์) ได้รับประโยชน์ตอบแทนเป็นอย่างอื่นไม่ได้ นอกจากสิทธิที่จะได้รับทุนกลางในการเข้าร่วมเล่นแชร์งวดใดงวดหนึ่งโดยไม่ต้องเสียดอกเบี้ย

2.3 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจเงินนอกระบบ

ในปัจจุบันธุรกิจเงินนอกระบบแพร่กระจายไปเป็นวงกว้าง และมักมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบโดยใช้วิธีการอ้างธุรกิจใหม่ๆ มาบังหน้า เพื่อมิให้ทางการติดตามจับกุมได้ ซึ่งในการป้องกันและปราบปราม ได้มีกฎหมายที่เกี่ยวข้อง คือ พระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. 2527 และที่แก้ไขเพิ่มเติม พระราชบัญญัติการเล่นแชร์ พ.ศ. 2534 และพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 รายละเอียดดังนี้

2.3.1 พระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. 2527 และที่แก้ไขเพิ่มเติม

เหตุผลในการใช้พระราชกำหนดฉบับนี้ใน พ.ศ. 2527 คือ เนื่องจากขณะนี้ปรากฏว่ามีการกู้ยืมเงินหรือรับฝากเงินจากประชาชนทั่วไป โดยมีการจ่ายดอกเบี้ยหรือผลประโยชน์อย่างอื่นตอบแทนให้สูงเกินกว่าประโยชน์ที่ผู้กู้ยืมเงินหรือผู้รับฝากเงินจะหามาได้จากการประกอบธุรกิจตามปกติ โดยผู้กระทำได้ลวงประชาชนที่หวังว่าจะได้รับดอกเบี้ยในอัตราสูงให้นำเงินมาเก็บไว้กับตนด้วยการใช้วิธีการจ่ายดอกเบี้ยในอัตราสูงเป็นเครื่องล่อใจ แล้วนำเงินที่ได้มาจากการกู้ยืมหรือรับฝากเงินรายอื่น ๆ มาจ่ายเป็นดอกเบี้ยหรือผลประโยชน์ให้แก่ผู้ให้กู้ยืมเงินหรือผู้ฝากเงินรายก่อนๆ ในลักษณะต่อเนื่องกัน ซึ่งการกระทำดังกล่าวเป็นการฉ้อโกงประชาชน เพราะเป็นที่แน่นอนอยู่แล้วว่าในที่สุดจะต้องมีประชาชนจำนวนมากไม่สามารถได้รับต้นเงินกลับคืนได้ และผู้กู้ยืมเงินหรือผู้รับฝากเงินกับผู้ร่วมกระทำการดังกล่าวจะได้รับประโยชน์จากเงินที่ตนได้รับมา เพราะผู้ให้กู้ยืมเงินหรือผู้ฝากเงินไม่สามารถบังคับหรือติดตามให้มีการชำระหนี้ได้ หนึ่ง กิจการดังกล่าวนี้มีแนวโน้มจะขยายตัวแพร่หลายออกไปอย่างรวดเร็ว หากปล่อยให้มีการดำเนินการต่อไปย่อมจะก่อให้เกิดผลร้ายแก่ประชาชนทั่วไปและจะเป็นอันตรายอย่างร้ายแรงต่อเศรษฐกิจของประเทศ สมควรที่จะมีกฎหมายเพื่อปราบปรามการกระทำดังกล่าว กับสมควรวางมาตรการเพื่อคุ้มครองประโยชน์ของประชาชนที่อาจได้รับความเสียหายจากการถูกหลอกลวง และโดยที่เป็นกรณีฉุกเฉินที่มีความจำเป็นรีบด่วนในอันจะรักษาความมั่นคงในทางเศรษฐกิจของประชาชน จึงจำเป็นต้องตราพระราชกำหนดนี้

พระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชนเป็นบทบัญญัติที่มีลักษณะพิเศษแตกต่างไปจากความผิดฐานฉ้อโกงตามประมวลกฎหมายอาญา ดังจะเห็นได้ว่าบทบัญญัติตาม มาตรา 4 มาตรา 5 มาตรา 7 และมาตรา 8 ได้บัญญัติถึงวิธีการและลักษณะของการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชนกับวางมาตรการเพื่อคุ้มครองประโยชน์ของประชาชนที่ได้รับความเสียหายจากการถูกหลอกลวง โดยได้กำหนดมาตรการต่างๆไว้เพื่อคุ้มครองประชาชนเป็นส่วนรวม และให้พนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐเท่านั้นที่มีอำนาจใช้มาตรการดังกล่าวและให้รัฐเท่านั้นเป็นผู้มีอำนาจฟ้องคดีได้ ต่อมาเมื่อมีการแก้ไขพระราชกำหนดฯ รวม 2 ครั้งคือในปี 2534 และในปี 2545 เพื่อให้ครอบคลุมรูปแบบการทำความผิด โดยเหตุที่มีการแก้กฎหมายในปี 2534 เนื่องจากหลังจากที่พระราชกำหนดฉบับนี้ออกใช้บังคับในปี พ.ศ. 2527 ผู้ประกอบธุรกิจแชร์ลูกโซ่ในช่วงนั้นได้ถูกทางการปราบปรามอย่างหนัก จนกระทั่งช่วงประมาณปี พ.ศ. 2530 ได้มีการทำความผิดในรูปแบบใหม่เกิดขึ้น คือ การระดมเงินของบริษัท เสม่าฟ้าคราม จำกัด ระดมเงินจากประชาชนโดยอ้างว่าจะใช้เงินดังกล่าวเป็นทุนในการจัดสรรบ้านและที่ดินขาย และให้ผลประโยชน์ตอบแทนในอัตราเฉลี่ยร้อยละ 31.46 ต่อเดือนหรือร้อยละ 377.56 ต่อปี การระดมเงินของบริษัท เสม่าฟ้าคราม

จำกัด ได้กระทำการด้วยวิธีการต่างๆ เช่น ออกหลักฐานการกู้ยืมเงินในรูปแบบหนังสือสัญญาจะซื้อจะขายที่ดินพร้อมสิ่งปลูกสร้างในรูปแบบหนังสือสัญญาโอนหุ้นในบริษัทจำกัดและในรูปแบบหุ้นของบริษัท โดยได้มีการนำเงินที่กู้ยืมดังกล่าวบางส่วนจ่ายหมุนเวียนเป็นผลประโยชน์ตอบแทนให้แก่ประชาชน ผู้ให้กู้ยืมในอัตราที่สูงกว่าอัตราดอกเบี้ยสูงสุดที่สถาบันการเงินตามกฎหมายว่าด้วยดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงินจะพึงจ่ายได้ในขณะนั้น บริษัท เสมาฟ้าคราม จำกัดได้ดำเนินการอยู่ 2 ปี จึงได้ถูกจับกุมดำเนินคดี โดยได้ถูกยื่นฟ้องต่อศาลจังหวัดธนบุรี เมื่อวันที่ 7 เมษายน 2530 และศาลได้มีคำพิพากษาเมื่อวันที่ 28 เมษายน 2532 ให้จำคุกกรรมการบริษัทเป็นเวลา 2 ปี (คำพิพากษาที่ 1210/2532) และได้มีคำพิพากษาฎีกาที่ 6442/2534 พิพากษาจำเลยล้มละลายและมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด

จากเหตุการณ์ดังกล่าวจึงมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. 2527 พ.ศ. 2534 โดยแก้ไขนิยามตามมาตรา 3 ของคำว่า "กู้ยืมเงิน" และ " ผลประโยชน์ " ให้มีความหมายครอบคลุมมากกว่าเดิม เพื่อปราบปรามรูปแบบของการฉ้อโกงประชาชนในลักษณะแชร์ลูกโซ่รูปแบบใหม่ๆ ที่เกิดขึ้นโดยมีเหตุผลและความจำเป็นในการตรากฎหมาย คือ เนื่องจากปรากฏว่ามีบุคคลประกอบกิจการโดยวิธีชักจูงให้ผู้อื่นส่งเงิน หรือผลประโยชน์อย่างอื่นให้แก่ตน และให้ผู้นั้นชักจูงผู้อื่นตามวิธีการที่กำหนด และแสดงให้เห็นถูกชักจูงเข้าใจว่า ถ้าได้ปฏิบัติตามจนมีบุคคลอื่นอีกหลายคนเข้าร่วมต่อๆ ไปจนครบวงจรรแล้ว ผู้ถูกชักจูงจะได้รับกำไรมากกว่าเงินหรือประโยชน์ที่ผู้นั้นได้ส่งไว้ ดังเช่นที่บางคนเรียกว่าแชร์ลูกโซ่ ในที่สุดการดำเนินการเช่นนั้นจะมีได้เป็นไปตามคำชักจูง แต่กลับจะก่อให้เกิดความเสียหายแก่ประชาชนผู้หลงเชื่อ เพื่อป้องกันและปราบปรามการกระทำนั้น สมควรแก้ไขเพิ่มเติมพระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. 2527 ให้ครอบคลุมถึงการกระทำดังกล่าว

แต่อย่างไรก็ดีรูปแบบของการฉ้อโกงประชาชนได้พัฒนาเปลี่ยนแปลงไปตามสังคม โดยการแอบแฝงในธุรกิจประเภทใหม่ ๆ ที่เป็นปัญหาต่อมาคือการแอบแฝงธุรกิจการเก็งกำไรอัตราแลกเปลี่ยนเงินตรา หรือ FOREX จนต้องมีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชนอีกครั้งในปี พ.ศ. 2545 โดยมีเหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. 2527 (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 คือ เนื่องจากในปัจจุบันได้มีการหลอกลวงประชาชนให้นำเงินเข้ามาร่วมลงทุนในธุรกิจซื้อขายเงินตราต่างประเทศหรือเก็งกำไร ซึ่งนอกจากจะทำให้เกิดความเสียหายแก่ประชาชนที่ถูกหลอกลวงแล้ว ยังเกิดความเสียหายต่อเศรษฐกิจในวงกว้าง แต่บทบัญญัติของพระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. 2527 ในปัจจุบันไม่อาจใช้บังคับครอบคลุมแก่การกระทำ

ดังกล่าวได้ จึงสมควรแก้ไขเพิ่มเติมองค์ประกอบความผิดฐานกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน และกำหนดให้การโฆษณา หรือประกาศ หรือการกระทำใดๆ ให้ประชาชนนำเงินเข้ามาร่วมลงทุน ลักษณะดังกล่าว เป็นความผิดฐานกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชนด้วย ประกอบกับสมควรเพิ่มเติมบทบัญญัติ ในเรื่องการคำนวณผลประโยชน์ตอบแทน ความรับผิดชอบของพนักงานหรือลูกจ้างของนิติบุคคลผู้กระทำความผิด ผู้กระทำความผิดต้องรับโทษหนักขึ้นเมื่อมีการกระทำความผิดซ้ำและการเนรเทศผู้กระทำความผิดซึ่งเป็นคนต่างด้าว รวมทั้งให้มีการจ่ายเงินสินบนและเงินรางวัลเพื่อให้การปราบปรามผู้กระทำความผิดมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

โดยหลักการในการออกพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. 2527 (ฉบับที่ 2) มีดังต่อไปนี้

(1) แก้ไของค์ประกอบของการกระทำความผิดฐานกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชนและกำหนดให้การโฆษณาหรือประกาศ หรือการกระทำใดๆ ที่มีเจตนาเพื่อให้ประชาชนนำเงินร่วมลงทุนในธุรกิจซื้อขายเงินตราต่างประเทศในลักษณะเก็งกำไรจากอัตราแลกเปลี่ยนเป็นความผิดฐานกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชนด้วย (มาตรา 3 แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 4)

(2) กำหนดการประมาณการอัตราผลประโยชน์ตอบแทนจากการให้กู้ยืมเงินในกรณีไม่สามารถคำนวณผลประโยชน์ตอบแทนเป็นจำนวนเงินแน่นอนได้ (มาตรา 4 เพิ่มเติม มาตรา 6 วรรคสอง)

(3) กำหนดให้พนักงานเจ้าหน้าที่ พนักงานฝ่ายปกครองและตำรวจ ซึ่งได้จับกุมผู้กระทำความผิดมีสิทธิได้รับรางวัลจากค่าปรับที่ได้ชำระต่อศาลเมื่อคดีถึงที่สุด (มาตรา 5 เพิ่มเติมมาตรา 1/1)

(4) กำหนดความรับผิดพนักงานหรือลูกจ้างของนิติบุคคลซึ่งมีพฤติกรรมเป็นผู้รับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคล ให้ต้องรับโทษในความผิดฐานกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชนอย่างเดียวกับกรรมการและผู้จัดการของนิติบุคคล เว้นแต่พิสูจน์ได้ว่าตนมิได้มีส่วนในการกระทำความผิด (มาตรา 6 แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 15)

(5) กำหนดการเพิ่มโทษในกรณีที่มีการกระทำความผิดซ้ำ (มาตรา 7 เพิ่มมาตรา 15/1

(6) กำหนดให้นำกฎหมายว่าด้วยการเนรเทศมาบังคับใช้แก่ผู้กระทำความผิดซึ่งเป็นคนต่างด้าว (มาตรา 8 เพิ่มมาตรา 15/2)

2.3.2 พระราชบัญญัติการเล่นแชร์ พ.ศ. 2534

พระราชบัญญัติการเล่นแชร์ พ.ศ. 2534 มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 25 กรกฎาคม 2534 โดยมีเหตุผลและความจำเป็นในการตรากฎหมาย คือ เนื่องจากในปัจจุบันได้มีผู้ประกอบการธุรกิจเป็นนายวงแชร์ หรือจัดให้มีการเล่นแชร์อย่างกว้างขวาง การประกอบธุรกิจดังกล่าวนอกจากจะเป็นอันตรายต่อประชาชนแล้ว ยังกระทบต่อการระดมเงินออมของสถาบันการเงินที่ทางราชการสนับสนุนและรับผิดชอบและส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจโดยรวมอีกด้วย นอกจากนี้ ยังปรากฏว่าผู้ประกอบการธุรกิจดังกล่าวหลายรายได้พยายามดำเนินการให้ใกล้เคียงกับการประกอบธุรกิจเงินทุนซึ่งมีกฎหมายควบคุมอยู่แล้ว ในการนี้สมควรห้ามประกอบธุรกิจประเภทนี้ ส่วนการเล่นแชร์ของประชาชนทั่วไปที่มีได้ดำเนินการเป็นธุรกิจนั้น ยังให้กระทำต่อไปได้

การเล่นแชร์เป็นการระดมทุนนอกระบบประเภทหนึ่งที่มีกฎหมายออกมาควบคุมกำกับ โดยได้ให้นิยามความหมายของการเล่นแชร์ไว้ในมาตรา 4 ให้หมายความว่า การที่บุคคลตั้งแต่สามคนขึ้นไปตกลงกันเป็นสมาชิกวงแชร์ โดยแต่ละคนมีภาระที่จะส่งเงินหรือทรัพย์สินอื่นใดรวมเข้าเป็นทุนกองกลางเป็นงวด ๆ เพื่อให้สมาชิกวงแชร์หมุนเวียนกันรับทุนกองกลางแต่ละงวดนั้นไปโดยการประมูลหรือโดยวิธีอื่นใด และให้หมายความรวมถึงการรวมทุนในลักษณะอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวงด้วย

โดยปกติทั่วไปแล้วการเล่นแชร์จะประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 ประการคือ

1. **ท้าวแชร์หรือนายวงแชร์หรือเจ้ามือแชร์** มีหน้าที่เป็นคนกลางคอยรวบรวมเงินจากลูกแชร์ในวงของตน เมื่อถึงกำหนดตามที่ตกลงกันก็รวบรวมเงินต้นพร้อมดอกเบี้ยส่งมอบให้แก่ลูกแชร์ที่ประมูลแชร์นั้นได้

2. **ลูกแชร์หรือลูกวงแชร์** มีหน้าที่ต้องส่งเงินแชร์ให้แก่เจ้ามือหรือท้าวแชร์ตามกำหนดนัดและมีสิทธิประมูลเงินแชร์ได้คนละครั้ง สุดแล้วแต่ว่าใครประมูลดอกเบี้ยได้สูงกว่าคนอื่นก็จะได้แชร์กองนั้นไปก่อนผู้ที่ประมูลดอกเบี้ยให้ต่ำกว่า ลูกแชร์คนใดประมูลกองแชร์ได้เงินไปแล้ว มีหน้าที่ต้องชำระดอกเบี้ยให้แก่ลูกแชร์คนอื่น ๆ สำหรับเงินกองแชร์ที่ตนประมูลได้ไปด้วยโดยชำระเงินต้น พร้อมดอกเบี้ยผ่านท้าวแชร์หรือเจ้ามือแชร์

ตามปกติแล้วลูกแชร์ที่เปียแชร์ได้ก่อนจะเป็นผู้ที่มีความจำเป็นต้องใช้เงิน จึงจำเป็นต้องประมูลโดยให้ดอกเบียที่สูงกว่าคนอื่น เมื่อได้เงินกองแชร์ไปแล้วก็ต้องใช้เงินต้นและดอกเบียแพง ๆ นั้นต่อไป ส่วนลูกแชร์ที่ไม่มีความจำเป็นต้องใช้เงินก็มักจะรอเปียแชร์ในงวดหลัง ๆ หรืองวดสุดท้ายเพราะจะได้ไม่ต้องเสียดอกเบียแพง ๆ

3. เงินลงแชร์หรือต้นเงินและดอกเบีย คือ เงินที่ลูกแชร์แต่ละคนมอบให้แก่เจ้ามือเพื่อรวบรวมและส่งมอบแก่ลูกแชร์คนอื่น ส่วนดอกเบียนั้นจะสูงต่ำเท่าใดก็สุดแต่การประมูลในแต่ละนัด ซึ่งอาจสูงถึงหนึ่งร้อยเปอร์เซ็นต์หรือกว่านั้นก็ได้

โดยได้มีบทบัญญัติควบคุมการเล่นแชร์ไว้ในมาตรา 5 และมาตรา 6 ดังนี้

1. การห้ามนิติบุคคลเป็นนายวงแชร์หรือจัดให้มีการเล่นแชร์

การที่พระราชบัญญัติการเล่นแชร์ พ.ศ. 2534 มาตรา 5 บัญญัติว่า “ห้ามมิให้นิติบุคคลเป็นนายวงแชร์ หรือจัดให้มีการเล่นแชร์” นั้น เนื่องมาจากการที่นิติบุคคลอาศัยโอกาสและความเชื่อถือของประชาชนที่มีต่อกฎหมายไปทำการหลอกลวงฉ้อโกงประชาชน กับทั้งใช้โอกาสดังกล่าวเพื่อการหมุนเวียนเงินทุน ทำให้เกิดปัญหาต่อระบบเศรษฐกิจการเงินโดยรวม

2. ข้อจำกัดของบุคคลธรรมดาในการเล่นแชร์

มาตรา 6 “ห้ามมิให้บุคคลธรรมดาเป็นนายวงแชร์หรือจัดให้มีการเล่นแชร์ที่มีลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้

- (1) เป็นนายวงแชร์หรือจัดให้มีการเล่นแชร์มีจำนวนวงแชร์รวมกันมากกว่าสามวง
- (2) มีจำนวนสมาชิกวงแชร์รวมกันทุกวงมากกว่าสามสิบคน
- (3) มีทุนกองกลางต่อหนึ่งงวดรวมกันทุกวงเป็นมูลค่ามากกว่าจำนวนที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง (สามแสนบาท)
- (4) นายวงแชร์หรือผู้จัดให้มีการเล่นแชร์นั้นได้รับประโยชน์ตอบแทนอย่างอื่นนอกจากสิทธิที่จะได้รับทุนกองกลาง ในการเข้าร่วมเล่นแชร์ในงวดหนึ่งงวดใดได้โดยไม่ต้องเสียดอกเบีย

เพื่อประโยชน์แห่งมาตรานี้ให้ถือว่าผู้ที่สัญญาว่าจะใช้เงินหรือทรัพย์สินอื่นใดแทนนายวงแชร์หรือผู้จัดให้มีการเล่นแชร์ เป็นนายวงแชร์หรือผู้จัดให้มีการเล่นแชร์ด้วย "

โดยนิติบุคคลใดฝ่าฝืนมาตรา 5 ต้องระวางโทษปรับตั้งแต่หนึ่งเท่าถึงสามเท่าของทุนกองกลางแต่ละงวดของทุกวงแชร์ แต่ต้องไม่ต่ำกว่าสองแสนบาท และให้ศาลสั่งให้นิติบุคคลนั้นหยุดดำเนินการเป็นนายวงแชร์หรือการจัดให้มีการเล่นแชร์ และผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 6 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

2.3.3 พระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545

กฎหมายที่ออกมาเพื่อควบคุมการประกอบธุรกิจขายตรงและตลาดแบบตรงในปัจจุบัน คือ พระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 โดยมีเหตุผลและความจำเป็นในการตรากฎหมาย คือ โดยที่การประกอบธุรกิจจำหน่ายสินค้าหรือบริการในปัจจุบันได้ใช้วิธีการทำตลาดในลักษณะที่เข้าถึงผู้บริโภค โดยการเสนอขายสินค้าหรือบริการแก่ผู้บริโภคโดยตรง ณ ที่อยู่อาศัย หรือสถานที่ทำงานของผู้บริโภคหรือของบุคคลอื่น หรือสถานที่อื่นที่ไม่ใช่สถานที่ประกอบการค้าเป็นปกติธุระโดยการอธิบายหรือสาธิตสินค้าผ่านผู้จำหน่ายอิสระ หรือตัวแทนขายตรง การเสนอขายสินค้าหรือบริการในลักษณะดังกล่าวทำให้ผู้บริโภคอยู่ในสภาวะการณ์ที่ไม่อาจตัดสินใจตกลงซื้อสินค้าหรือรับบริการได้อย่างอิสระและรอบคอบ นอกจากนี้ยังมีการประกอบธุรกิจจำหน่ายสินค้าหรือบริการในลักษณะของการสื่อสารข้อมูลเพื่อเสนอขายสินค้าหรือบริการโดยตรงต่อผู้บริโภค เช่น โดยอาศัยสื่อสิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ โดยมุ่งหวังให้ผู้บริโภค ซึ่งอยู่ห่างโดยระยะทางแสดงเจตนาตอบกลับเพื่อซื้อสินค้าหรือบริการดังกล่าว นั้น ซึ่งในกรณีนี้สินค้าหรือบริการดังกล่าวอาจไม่ตรงกับคำกล่าวอ้างตามที่โฆษณาไว้ อีกทั้งการทำตลาดขายตรงและตลาดแบบตรงในปัจจุบัน ได้มีการใช้วิธีการชักชวนและจัดให้ประชาชนทั่วไปเข้าร่วมเป็นเครือข่ายในธุรกิจดังกล่าว โดยตกลงจะให้ผลประโยชน์ตอบแทนจากการหาผู้เข้าร่วมเครือข่ายดังกล่าว ซึ่งคำนวณจากจำนวนผู้เข้าร่วมเครือข่ายที่เพิ่มขึ้น อันมีลักษณะเป็นการหลอกลวงประชาชน การทำตลาดสินค้าและบริการในลักษณะของการขายแบบเชิงรุกดังกล่าว ทำให้ประชาชนโดยทั่วไปในฐานะผู้บริโภคตกอยู่ในฐานะที่เสียเปรียบและก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมและไม่สงบสุขในสังคม ประกอบกับบทบัญญัติของกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันยังไม่สามารถให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภคได้อย่างเพียงพอ

พระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 มีขอบเขตบังคับใช้กับ ธุรกิจ 2 ประเภทคือ ธุรกิจขายตรงและธุรกิจตลาดแบบตรง โดยมาตรา 3 ได้กำหนดนิยามธุรกิจ 2 ประเภทนี้ไว้ดังนี้

ขายตรง หมายความว่า การทำตลาดสินค้าหรือบริการในลักษณะของการ นำเสนอขายต่อผู้บริโภคโดยตรง ณ ที่อยู่อาศัยหรือสถานที่ทำงานของผู้บริโภคหรือของผู้อื่น หรือ สถานที่อื่นที่มีใช้สถานที่ประกอบการค้าเป็นปกติธุระ โดยผ่านตัวแทนขายตรงหรือ ผู้จำหน่ายอิสระ ชั้นเดียวหรือหลายชั้น แต่ไม่รวมถึงนิติกรรมตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

ตลาดแบบตรง หมายความว่า การทำตลาดสินค้าหรือบริการในลักษณะของการ สื่อสารข้อมูลเพื่อเสนอขายสินค้าหรือบริการโดยตรงต่อผู้บริโภคซึ่งอยู่ห่างโดยระยะทาง และมุ่งหวัง ให้ผู้บริโภคแต่ละรายตอบกลับเพื่อซื้อสินค้าหรือบริการจากผู้ประกอบธุรกิจ ตลาดแบบตรงนั้น

นอกจากนี้ ยังกำหนดให้ในการประกอบธุรกิจขายตรงนั้น ห้ามมิให้ผู้ใดประกอบ ธุรกิจขายตรง เว้นแต่จะได้จดทะเบียนการประกอบธุรกิจขายตรงตามมาตรา 20 แห่ง พระราชบัญญัติฯ นี้ อันเป็นการกำกับดูแลผู้ประกอบการ โดยผู้ฝ่าฝืนต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปี หรือปรับไม่เกิน 100,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และปรับอีกวันละไม่เกิน 10,000 บาท ตลอดเวลาที่ยังฝ่าฝืนอยู่ ตามมาตรา 47 และห้ามมิให้ผู้ประกอบธุรกิจขายตรงเรียกเก็บ ค่าธรรมเนียมการสมัครเข้าเป็นสมาชิก ค่าฝึกอบรม ค่าวัสดุอุปกรณ์ส่งเสริมการขาย หรือ ค่าธรรมเนียมอื่น ๆ อันเกี่ยวเนื่องกับการเข้าร่วมเป็นเครือข่ายในการประกอบธุรกิจขายตรงจากผู้ จำหน่ายอิสระหรือตัวแทนขายตรงที่ไม่ใช่ลูกจ้างในอัตราสูงกว่าที่คณะกรรมการประกาศกำหนดตาม มาตรา 22 ผู้ใดฝ่าฝืนต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 6 เดือน หรือปรับไม่เกิน 50,000 บาท หรือทั้งจำ ทั้งปรับตามมาตรา 49

เพื่อเป็นการป้องกันมิให้ผู้ประกอบธุรกิจขายตรงแบบหลายชั้น บิดเบือน หรือ นำเอาแผนการหลอกลวงอันเป็นความผิดตามพระราชกำหนดการกักยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกง ประชาชน พ.ศ. 2527 มาใช้ในระบบการขายตรง พระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 จึงได้กำหนดห้ามมิให้ผู้ประกอบธุรกิจขายตรงและผู้ประกอบธุรกิจตลาดแบบตรงดำเนิน กิจการในลักษณะที่เป็นการชักชวนให้บุคคลเข้าร่วมเป็นเครือข่ายในการประกอบธุรกิจขายตรงหรือ ในการประกอบธุรกิจตลาดแบบตรง โดยตกลงว่าจะให้ผลประโยชน์ตอบแทนจากการหาผู้เข้าร่วม เครือข่ายดังกล่าว ซึ่งกำหนดจากจำนวนผู้เข้าร่วมเครือข่ายที่เพิ่มขึ้นตามบทบัญญัติในมาตรา 19 ความเป็นว่า “ห้ามมิให้ผู้ประกอบธุรกิจขายตรงและผู้ประกอบธุรกิจตลาดแบบตรงดำเนินกิจการใน

ลักษณะที่เป็นการชักชวน ให้บุคคลเข้าร่วมเป็นเครือข่ายในการประกอบธุรกิจขายตรงหรือในการประกอบธุรกิจตลาดแบบตรง โดยตกลงว่าจะให้ผลประโยชน์ตอบแทนจากการหาผู้เข้าร่วมเครือข่ายดังกล่าว ซึ่งกำหนดจากจำนวนผู้เข้าร่วมเครือข่ายที่เพิ่มขึ้น” และผู้ใดฝ่าฝืนต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี และปรับไม่เกินห้าแสนบาท ตามมาตรา 46

ทั้งนี้ ความผิดเกี่ยวกับการระดมเครือข่ายโดยมิชอบตามมาตรา 19 จะใช้กับผู้ประกอบธุรกิจขายตรงและผู้ประกอบธุรกิจตลาดแบบตรง ซึ่งหมายถึงผู้ที่จดทะเบียนดำเนินธุรกิจขายตรงและตลาดแบบตรงเท่านั้น หากผู้ที่ไม่ชักชวนประชาชนให้กระทำความผิดดังกล่าวข้างต้น ไม่ใช่ผู้ประกอบธุรกิจขายตรงหรือธุรกิจตลาดแบบตรงแล้ว ก็ไม่ตกอยู่ในบังคับแห่งพระราชบัญญัตินี้ แต่อาจตกเป็นผู้กระทำความผิดตามพระราชกำหนดการกักยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. 2527

2.4 หลักการและสาระสำคัญของพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545

2.4.1 ความเป็นมาของกฎหมาย

สืบเนื่องจากสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคได้รับการร้องเรียนจากผู้บริโภคเกี่ยวกับการขายตรงและการขายสินค้าโดยทางไปรษณีย์ว่า สินค้าที่นำมาขายตรงไม่มีคุณภาพและเมื่อผู้บริโภคยกเลิกการซื้อสินค้าแต่กลับไม่ได้รับเงินตามกำหนดเวลาที่โฆษณา

เมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ. 2538 สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคได้นำเรื่องนี้เสนอคณะอนุกรรมการฝ่ายกฎหมายพิจารณากร่างกฎหมายเกี่ยวกับการขายตรง ซึ่งคณะอนุกรรมการฝ่ายกฎหมายได้ประชุมพิจารณาเรื่องนี้เป็นระยะ โดยเชิญผู้แทนกรมการค้าภายในและกรมทะเบียนการค้ามาให้อธิบายข้อเท็จจริงเป็นครั้งคราว จนถึงเดือนสิงหาคม 2541 ที่ประชุมได้มีมติมอบหมายให้ฝ่ายเลขานุการเป็นผู้ร่างพระราชบัญญัติขายตรง พ.ศ. ตามหลักการที่คณะอนุกรรมการฝ่ายกฎหมายกำหนดไว้ 10 ประการ ดังนี้

1. การขายตรง หมายถึง การขายในรูปแบบ Door to Door Sales ชั้นเดียว หรือในรูปแบบขายตรงหลายชั้น (MLM) และให้หมายความรวมถึงการขายแบบ Mail Order Tele-Marketing และการขายผ่านโทรทัศน์ หรืออินเทอร์เน็ต (Electronic Marketing) ด้วย

การขายตรงให้ผู้กระทำได้โดยผู้ประกอบธุรกิจที่เป็นนิติบุคคล เช่น บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนจำกัด เป็นต้น

2. ห้ามวิธีการขายแบบปิระมิด (Pyramid Sale Scheme) ซึ่งหมายถึงการประกอบกิจกรรมทางการค้าโดยการชักชวนผู้บริโภครื้อซื้อสินค้าหรือบริการ และสัญญาว่าจะให้ผลประโยชน์พิเศษแก่ผู้บริโภค ถ้าผู้บริโภคชักชวนบุคคลอื่นให้เข้าร่วมกิจกรรมนั้นด้วย ทั้งนี้รายได้ส่วนใหญ่ของผู้ประกอบกิจกรรมทางการค้าดังกล่าวมาจากการหาสมาชิกเพิ่ม หรือการขายสินค้าให้สมาชิกใหม่ หรือพนักงานขายของตนเอง

3. สัญญาขายตรงมุ่งที่การซื้อขายผลิตภัณฑ์หรือบริการทั่วไป แต่ไม่หมายความรวมถึงสัญญาจะซื้อจะขายหรือซื้อที่ดิน สัญญาเช่าหรือสัญญาเช่าซื้อที่ดิน สัญญาจำนองหรือขายฝากที่ดิน สัญญาฝากเงิน สัญญาลงทุน สัญญากู้เงิน สัญญาประกันภัย หรือสัญญาอื่นใดตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

4. องค์กรของรัฐที่จะเข้ามามีบทบาทในเรื่องนี้ จะใช้วิธีการควบคุมเฉพาะการขายตรงหลายชั้น (MLM) เช่น การออกไปอนุญาต การตรวจสอบแผนการขาย การเพิกถอน เป็นต้น และการขายแบบ Mail Order Tele-Marketing และการขายผ่านโทรทัศน์หรืออินเทอร์เน็ต (Electronic Marketing) นั้น จะใช้วิธีการกำกับดูแล เช่น การให้รายงานเกี่ยวกับชื่อและที่อยู่ของผู้ประกอบธุรกิจ การสั่งระงับการประกอบธุรกิจชั่วคราวเพื่อแก้ไขข้อบกพร่องในการประกอบกิจการ เป็นต้น

5. การกำกับดูแลตามข้อ 4 จะครอบคลุมในเรื่องที่สำคัญดังต่อไปนี้

(5.1) กระบวนวิธีการขาย เช่น การแสดงบัตรพนักงานขาย การแสดงบัตรประจำตัวประชาชน วันและเวลาที่ประกอบธุรกิจ วิธีการเข้าไปขายในที่พักอาศัย หรือสถานที่อื่นใดของผู้บริโภค

(5.2) การโฆษณารับพนักงานขาย และการโฆษณาเกี่ยวกับการขายตรง (หลักเกณฑ์การโฆษณาและการตรวจสอบโฆษณา)

(5.3) รูปแบบของสัญญาระหว่างผู้ประกอบธุรกิจกับพนักงานขาย (Distributor) วิธีการทำสัญญา ข้อห้ามพนักงานขายกักตุนสินค้าที่จะใช้ขายตรง การห้ามใช้ข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมและการตรวจสัญญา

(5.4) รูปแบบของสัญญาขายตรง วิธีการทำสัญญา การห้าม ข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมและการตรวจสัญญา

(5.5) สิทธิในการบอกเลิกสัญญาขายตรงภายในกำหนดเวลาที่เรียกว่า Cooling – off period

(5.6) การคืนสินค้า

6. องค์การของรัฐที่จะเข้าไปควบคุมและกำกับดูแลจะอยู่ในรูปคณะกรรมการบริหาร (Regulatory Commission) โดยมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธานกรรมการ มีกรรมการโดยตำแหน่ง เช่น อธิบดีกรมการค้าภายใน อธิบดีกรมวิสาหการเกษตร เลขาธิการคณะกรรมการอาหารและยา และผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ เป็นต้น และมีผู้ทรงคุณวุฒิอีกจำนวนหนึ่งที่คณะรัฐมนตรีแต่งตั้งเป็นกรรมการ โดยมีภาคเอกชนเป็นกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิรวมอยู่ด้วย และมีผู้อำนวยการสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคเป็นกรรมการและเลขานุการ

7. อำนาจและหน้าที่หลักของคณะกรรมการดังกล่าวจะเป็นไปตามมาตรฐานของ Regulatory Commission ทั่วไป ซึ่งอย่างน้อยจะมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(7.1) หน้าที่ในการออก การระงับ การเพิกถอน หรือการต่ออายุใบอนุญาตประกอบกิจการแบบขายตรงหลายชั้น (Multi Level Marketing หรือ MLM)

(7.2) กำกับดูแลการขายตรงในรูปแบบอื่น ๆ ที่ไม่ใช่ MLM (Multi Level Marketing) ติดตามและสอดส่องพฤติการณ์ในการขายตรง กระบวนวิธีการขาย แผนการขาย การโฆษณา รวมทั้งสัญญาที่ผู้ประกอบการทำกับผู้บริโภคในการขายตรงชั้นเดียว และในการขายแบบ Mail Order Tele-Marketing หรือ Electronic Marketing

(7.3) วางระเบียบเพื่อคุ้มครองผู้บริโภค รวมทั้งผู้ที่สมัครเป็นพนักงานขายเกี่ยวกับการเสียค่าใช้จ่ายในการฝึกอบรมและเรื่องอื่นที่จำเป็น

(7.4) มีอำนาจเปรียบเทียบผู้ที่ฝ่าฝืนบทบัญญัติของกฎหมายว่าด้วยการขายตรง

(7.5) แต่งตั้งคณะอนุกรรมการเพื่อพิจารณาหรือปฏิบัติการอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่เห็นสมควร

8. การอุทธรณ์ (ให้นำพระราชบัญญัติวิธีการปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 มาใช้บังคับโดยอนุโลม)

9. พนักงานเจ้าหน้าที่ (มีอำนาจหน้าที่ตามมาตรฐานของกฎหมายเศรษฐกิจทั่วไป)

10. บทกำหนดลงโทษสำหรับผู้ประกอบธุรกิจและพนักงานขายที่ฝ่าฝืน บทบัญญัติแห่งกฎหมายนี้ เช่น การขายตรงแบบหลายชั้น (MLM) โดยไม่ได้รับอนุญาต พนักงานขายไม่แสดงบัตรประจำตัวพนักงาน หรือไม่ส่งมอบสำเนาสัญญาขายตรงให้ผู้บริโภค หรือบริษัท เปลี่ยนแผนการตลาดสำหรับ MLM (Multi Level Marketing) โดยไม่ได้รับความเห็นชอบจาก คณะกรรมการ เป็นต้น

ฝ่ายเลขานุการได้ดำเนินการยกร่างพระราชบัญญัติขายตรง พ.ศ. เสร็จเมื่อ ประมาณเดือนพฤษภาคม 2542 ต่อมาเมื่อสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคได้รับการยกฐานะเป็นหน่วยงานเทียบเท่ากรมและมีรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค ได้มอบนโยบายให้สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคจัดสัมมนาเพื่อรับฟังความคิดเห็นจากผู้ที่เกี่ยวข้องต่อร่างพระราชบัญญัตินี้ ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคได้จัดประชุมสัมมนาเพื่อรับฟังความคิดเห็นจากผู้เกี่ยวข้องได้แก่ ผู้ประกอบธุรกิจขายตรง ผู้ประกอบธุรกิจตลาดแบบตรง นักวิชาการ สื่อมวลชน และผู้บริโภค เมื่อวันที่ 30 กันยายน 2542 ณ ตึกสันติไมตรี ทำเนียบรัฐบาล

หลังจากนั้นสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคได้มีคำสั่งที่ 51/2542 ลงวันที่ 6 ตุลาคม 2542 แต่งตั้งคณะทำงานเพื่อพิจารณาแก้ไขปรับปรุงร่างพระราชบัญญัติขายตรง พ.ศ. ตามข้อสังเกตของที่ประชุมสัมมนา จนในที่สุดได้มีการตราพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 ขึ้นสำเร็จ ซึ่งมีเนื้อหาสาระครอบคลุมยิ่งขึ้นทั้งเรื่องการขายตรงและตลาดแบบตรง⁸

2.4.2 เหตุผลและความจำเป็นในการตรากฎหมาย

เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 คือ โดยที่การประกอบธุรกิจจำหน่ายสินค้าหรือบริการในปัจจุบันได้ใช้วิธีการทำตลาดในลักษณะที่เข้าถึงผู้บริโภค โดยการเสนอขายสินค้าหรือบริการแก่ผู้บริโภคโดยตรง ณ ที่อยู่อาศัย หรือสถานที่ทำงานของผู้บริโภคหรือของบุคคลอื่น หรือสถานที่อื่นที่ไม่ใช่สถานที่ประกอบการค้าเป็นปกติธุระโดยการอธิบายหรือการสาธิตสินค้าผ่านผู้จำหน่ายอิสระหรือตัวแทนขายตรง การเสนอขายสินค้าหรือบริการในลักษณะดังกล่าวทำให้ผู้บริโภคอยู่ในสภาวะการณ์ที่ไม่อาจตัดสินใจตกลงซื้อสินค้าหรือรับบริการได้

⁸ ไพโรจน์ อัจริษา, กฎหมายขายตรงและตลาดแบบตรง, (กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2546), หน้า 17-20.

อย่างอิสระและรอบคอบนอกจากนี้ ยังมีการประกอบธุรกิจจำหน่ายสินค้าหรือบริการในลักษณะของการสื่อสารข้อมูลเพื่อเสนอขายสินค้าหรือบริการโดยตรงต่อผู้บริโภค เช่น โดยอาศัยสื่อสิ่งพิมพ์และสื่อ อิเล็กทรอนิกส์ โดยมุ่งหวังให้ผู้บริโภคซึ่งอยู่ห่างโดยระยะทางแสดงเจตนาตอบกลับเพื่อซื้อสินค้าหรือบริการดังกล่าวนั้น ซึ่งในกรณีนี้สินค้าหรือบริการดังกล่าวอาจไม่ตรงกับคำกล่าวอ้างตามที่ได้โฆษณาไว้ อีกทั้งการทำตลาดขายตรงและตลาดแบบตรงในปัจจุบันได้มีการใช้วิธีการชักชวนและจัดให้ประชาชนทั่วไปเข้าร่วมเป็นเครือข่ายในธุรกิจดังกล่าว โดยตกลงจะให้ผลประโยชน์ตอบแทนจากการหาผู้เข้าร่วมเครือข่ายดังกล่าว ซึ่งคำนวณจากจำนวนผู้เข้าร่วมเครือข่ายที่เพิ่มขึ้น อันมีลักษณะเป็นการหลอกลวงประชาชน การทำตลาดสินค้าหรือบริการในลักษณะของการขายแบบเชิงรุกดังกล่าว ทำให้ประชาชนโดยทั่วไปในฐานะผู้บริโภคตกอยู่ในฐานะที่เสียเปรียบ และก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมและไม่สงบสุขในสังคม ประกอบกับบทบัญญัติของกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันยังไม่สามารถให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภคได้อย่างเพียงพอ จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

และในปัจจุบันได้มีการตราพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2550 ซึ่งมีเหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ เนื่องจากมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 ได้กำหนดให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจในการปฏิบัติหน้าที่ แต่มีได้บัญญัติไว้เป็นความผิดและไม่มีบทกำหนดโทษสำหรับผู้ขัดขวางหรือไม่อำนวยความสะดวกแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติหน้าที่นั้น สมควรกำหนดความผิดและบทกำหนดโทษไว้สำหรับกรณีดังกล่าว เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น จึงได้แก้ไขความในมาตรา 45 กำหนดให้ผู้ขัดขวางหรือไม่อำนวยความสะดวกแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งปฏิบัติการตามมาตรา 5 หรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของคณะกรรมการหรือคณะอนุกรรมการ ซึ่งสั่งให้บุคคลหนึ่งบุคคลใดมาให้อธิบาย คำแนะนำ หรือความเห็น หรือส่งเอกสารหรือหลักฐานที่เกี่ยวข้องหรือสิ่งอื่นใดมาเพื่อประกอบการพิจารณา ตามมาตรา 16 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

2.4.3 สาระสำคัญของพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545

พระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 มีสาระสำคัญ 3 เรื่อง ดังนี้

2.4.3.1 การป้องกันการดำเนินธุรกิจที่ผิดกฎหมาย

เนื่องจากการทำตลาดขายตรงและตลาดแบบตรงในปัจจุบันได้มีการใช้วิธีการชักชวนและจัดให้ประชาชนทั่วไปเข้าร่วมเป็นเครือข่ายในธุรกิจดังกล่าว โดยตกลงจะให้

ผลประโยชน์ตอบแทนจากการหาผู้เข้าร่วมเครือข่ายดังกล่าว ซึ่งคำนวณจากจำนวนผู้เข้าร่วมเครือข่ายเพิ่มขึ้น อันมีลักษณะเป็นการหลอกลวงประชาชน

พระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 จึงได้กำหนดห้ามมิให้ผู้ประกอบธุรกิจขายตรงและผู้ประกอบธุรกิจตลาดแบบตรงดำเนินกิจการในลักษณะที่เป็นการชักชวนให้บุคคลเข้าร่วมเป็นเครือข่ายในการประกอบธุรกิจขายตรงหรือในการประกอบธุรกิจตลาดแบบตรงโดยตกลงว่าจะให้ผลประโยชน์ตอบแทนจากการหาผู้เข้าร่วมเครือข่ายดังกล่าว ซึ่งคำนวณจากผู้เข้าเครือข่ายที่เพิ่มขึ้น (ตามมาตรา 19) ผู้ใดฝ่าฝืนต้องรับโทษจำคุกไม่เกินห้าปีและปรับไม่เกินห้าแสนบาท

2.4.3.2 กำหนดลักษณะของการประกอบธุรกิจขายตรงและตลาดแบบตรง

2.4.3.2.1 การประกอบธุรกิจขายตรง

ในการประกอบธุรกิจจำหน่ายสินค้าหรือบริการในปัจจุบันได้ใช้วิธีการทำตลาดในลักษณะที่เข้าถึงผู้บริโภค โดยการเสนอขายสินค้าหรือบริการแก่ผู้บริโภคโดยตรง ที่อยู่อาศัยหรือสถานที่ทำงานของผู้บริโภคหรือของบุคคลอื่นหรือสถานที่อื่นที่ไม่ใช่สถานที่ประกอบการค้าเป็นปกติธุระ โดยการอธิบายหรือการสาธิตสินค้าผ่านผู้จำหน่ายอิสระหรือตัวแทนขายตรง การเสนอขายสินค้าหรือบริการในลักษณะดังกล่าว ทำให้ผู้บริโภคอยู่ในสภาวะการณ์ที่ไม่อาจตัดสินใจตกลงซื้อสินค้าหรือรับบริการได้อย่างอิสระและรอบคอบ

พระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 จึงได้กำหนดหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขในการประกอบธุรกิจขายตรงไว้ ดังนี้

1. ห้ามมิให้ผู้ใดประกอบธุรกิจขายตรง เว้นแต่จะได้จดทะเบียนการประกอบธุรกิจขายตรงตามพระราชบัญญัตินี้
2. ผู้ประกอบธุรกิจขายตรงต้องดำเนินกิจการให้เป็นไปตามแผนการจ่ายผลตอบแทนของตนที่ได้ยื่นต่อนายทะเบียน

แผนการจ่ายผลตอบแทนต้องมีลักษณะ ดังต่อไปนี้

- 1) ต้องไม่กำหนดให้ผู้จำหน่ายอิสระ หรือตัวแทนขายตรงที่ไม่ใช่ลูกจ้าง ได้รับผลตอบแทนที่รายได้หลักมาจากการรับสมัครบุคคล หรือแนะนำผู้จำหน่ายอิสระหรือตัวแทนตรงที่ไม่ใช่ลูกจ้างอื่นเข้าร่วมเป็นเครือข่ายในการประกอบธุรกิจขายตรง
 - 2) ผลตอบแทนที่เป็นรายได้หลักของผู้จำหน่ายอิสระหรือตัวแทนขายตรงที่ไม่ใช่ลูกจ้าง ขึ้นอยู่กับการขายสินค้าหรือบริการแก่ผู้บริโภค รวมไปถึงการซื้อเพื่อการใช้หรือบริโภค
 - 3) ต้องไม่บังคับให้ผู้จำหน่ายอิสระซื้อสินค้า
 - 4) ต้องไม่ชักจูงให้ผู้จำหน่ายอิสระซื้อสินค้าในปริมาณมากเกินไปอย่างไม่สมเหตุผล
 - 5) ต้องแสดงวิธีการคิดคำนวณการจ่ายผลตอบแทนที่ตรงต่อความเป็นจริง หรือเป็นไปได้จริงและอย่างเปิดเผยชัดเจน
 - 6) ลักษณะอื่นตามที่คณะกรรมการกำหนด
- อนึ่ง แผนการจ่ายผลตอบแทนใดที่มีลักษณะแตกต่างไปจากที่กำหนดไว้ให้มีผลบังคับใช้เท่าที่เป็นธรรมแก่ผู้จำหน่ายอิสระหรือตัวแทนขายตรงที่ไม่ใช่ลูกจ้าง

3. ห้ามมิให้ผู้ประกอบธุรกิจขายตรงเรียกเก็บค่าธรรมเนียมการสมัครเข้าเป็นสมาชิก ค่าฝึกอบรม ค่าวัสดุอุปกรณ์ส่งเสริมการขาย หรือค่าธรรมเนียมอื่นๆ อันเนื่องจากการเข้าร่วมเป็นเครือข่ายในการประกอบธุรกิจขายตรงจากผู้จำหน่ายอิสระหรือตัวแทนขายตรงที่ไม่ใช่ลูกจ้างในอัตราสูงกว่าที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

4. สัญญาระหว่างผู้จำหน่ายอิสระและผู้ประกอบธุรกิจขายตรง ให้ทำเป็นหนังสือ ซึ่งอย่างน้อยต้องมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

- 1) เงื่อนไขที่ชัดเจนเกี่ยวกับการจ่ายผลตอบแทนตามแผนการจ่ายผลตอบแทน
- 2) เงื่อนไขที่ชัดเจนเกี่ยวกับค่าธรรมเนียมการสมัคร ค่าฝึกอบรม ค่าวัสดุอุปกรณ์ส่งเสริมการขาย หรือค่าธรรมเนียมอื่นๆ
- 3) เงื่อนไขที่ชัดเจนเกี่ยวกับการที่ผู้ประกอบธุรกิจขายตรงจะรับซื้อสินค้า วัสดุอุปกรณ์ส่งเสริมการขาย ชุดคู่มือ หรืออุปกรณ์ส่งเสริมธุรกิจคืนจากผู้จำหน่ายอิสระ ตลอดจนกำหนดระยะเวลาที่ผู้จำหน่ายอิสระสามารถใช้สิทธิดังกล่าว

ทั้งนี้ ความใน 1) และ 2) ให้นำมาใช้บังคับแก่ตัวแทนขายตรงที่ไม่ใช่ลูกจ้างด้วย

5. ในการนำสินค้าหรือบริการไปเสนอขายตรงต่อผู้บริโภค ผู้จำหน่ายอิสระต้องดำเนินการตามเงื่อนไขและแผนการขายที่ผู้ประกอบการธุรกิจขายตรงกำหนด

6. เมื่อผู้จำหน่ายอิสระใช้สิทธิคืนสินค้า วัสดุอุปกรณ์ส่งเสริมการขาย ชุดคู่มือ หรืออุปกรณ์ส่งเสริมธุรกิจที่ซื้อไปจากผู้ประกอบการธุรกิจขายตรง ให้ผู้ประกอบการธุรกิจขายตรงซื้อคืนตามราคาที่คุณจำหน่ายอิสระได้จ่ายภายในระยะเวลาสิบห้าวันนับแต่วันที่ ผู้จำหน่ายอิสระใช้สิทธิคืน แต่ในการใช้สิทธิคืนกรณีที่สัญญาสิ้นสุดลง ผู้ประกอบการธุรกิจขายตรงมีสิทธิหักค่าดำเนินการได้ไม่เกินอัตราที่คณะกรรมการประกาศกำหนดและมีสิทธิหักกลับหนี้ใดๆ อันเกี่ยวกับสัญญาที่คุณจำหน่ายอิสระต้องชำระได้

7. ในการเข้าไปติดต่อเพื่อเสนอขายสินค้าให้แก่ผู้บริโภคโดยตรง ที่อยู่อาศัย หรือสถานที่ทำงานของผู้บริโภคหรือของผู้อื่น หรือสถานที่อื่นที่มีใช้สถานที่ประกอบการค้าเป็นปกติธุระ ผู้จำหน่ายอิสระหรือตัวแทนขายตรงจะต้องได้รับอนุญาตจากผู้บริโภคหรือผู้ครอบครองสถานที่นั้นก่อน และต้องไม่กระทำการอันเป็นรบกวนหรือก่อให้เกิดความรำคาญแก่บุคคลดังกล่าว ในการนี้ ผู้จำหน่ายอิสระหรือตัวแทนขายตรงต้องแสดงบัตรประจำตัวประชาชนและบัตรประจำตัวผู้จำหน่ายอิสระหรือตัวแทนขายตรง ซึ่งออกโดยผู้ประกอบการธุรกิจขายตรงด้วย

2.4.3.2.2 การประกอบธุรกิจตลาดแบบตรง

การประกอบธุรกิจจำหน่ายสินค้าหรือบริการในลักษณะของการสื่อสารข้อมูลเพื่อเสนอขายสินค้าหรือบริการโดยตรงต่อผู้บริโภค เช่น โดยอาศัยสื่อสิ่งพิมพ์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น อินเทอร์เน็ต โดยมีมุ่งหวังให้ผู้บริโภคซึ่งอยู่ห่างโดยระยะทางแสดงเจตนาตอบกลับเพื่อซื้อสินค้าหรือบริการดังกล่าวนั้น ในกรณีนี้สินค้า หรือบริการดังกล่าวอาจไม่ตรงกับคำกล่าวอ้างตามที่ได้โฆษณาไว้ พระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 ได้กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการประกอบธุรกิจตลาดแบบตรงไว้ดังต่อไปนี้

1. ห้ามมิให้ผู้ใดประกอบธุรกิจตลาดแบบตรง เว้นแต่จะได้จดทะเบียนการประกอบธุรกิจตลาดแบบตรงตามพระราชบัญญัตินี้

2. ข้อความในการสื่อสารข้อมูลเพื่อเสนอขายสินค้าหรือบริการของผู้ประกอบการธุรกิจตลาดแบบตรง ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

3. ให้นำบทบัญญัติของกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภคในส่วนที่เกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคด้านการโฆษณามาใช้บังคับแก่การสื่อสารข้อมูลเพื่อเสนอขายสินค้าหรือบริการของผู้ประกอบธุรกิจตลาดแบบตรงโดยอนุโลม โดยให้ถือว่าอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคเป็นอำนาจหน้าที่ของรัฐมนตรี และให้ถือว่าอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการว่าด้วยการโฆษณาเป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ

2.4.3.3 การคุ้มครองผู้บริโภค

พระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 หมวด 3 ได้บัญญัติให้ความคุ้มครองผู้บริโภคในประเด็นต่างๆ ดังนี้

1. ในการซื้อขายสินค้าหรือบริการ ผู้ประกอบธุรกิจขายตรงและผู้ประกอบธุรกิจตลาดแบบตรง ต้องส่งมอบเอกสารการซื้อขายให้แก่ผู้บริโภค ซึ่งเอกสารดังกล่าวต้องเป็นภาษาไทย ระบุชื่อผู้ซื้อผู้ขาย วันที่ซื้อขาย วันที่ส่งมอบ และสิทธิของผู้บริโภคในการเลิกสัญญา โดยเฉพาะสิทธิเลิกสัญญาต้องกำหนดด้วยตัวอักษรที่เห็นเด่นชัดกว่าข้อความทั่วไป แต่ถ้าคณะกรรมการขายตรงและตลาดแบบตรงเห็นว่า เพื่อให้ผู้บริโภคได้รับความคุ้มครองมากขึ้น อันเนื่องมาจากราคาสินค้าหรือประเภทสินค้า คณะกรรมการฯ มีอำนาจออกประกาศกำหนดรายละเอียดเอกสารการซื้อขายให้มีรายละเอียดเพิ่มมากขึ้น ได้แก่ วิธีการเลิกสัญญา วิธีการคืนสินค้า การรับประกันสินค้า หรือเปลี่ยนสินค้าในกรณีความชำรุดบกพร่อง แต่ถ้าหากผู้ประกอบธุรกิจไม่ได้จัดให้มีรายละเอียดในเอกสารดังกล่าวย่อมไม่มีผลผูกพันผู้บริโภค (มาตรา 30-32)

2. การซื้อสินค้าหรือบริการในธุรกิจขายตรงหรือตลาดแบบตรงนั้น กฎหมายกำหนดให้ผู้บริโภคมีสิทธิเลิกสัญญาได้ โดยการส่งหนังสือแสดงเจตนาไปยังผู้ประกอบธุรกิจภายใน 7 วัน นับแต่ที่ได้รับสินค้าหรือบริการ แต่การใช้สิทธิเลิกสัญญานี้ไม่สามารถนำไปใช้กับสินค้าหรือบริการได้ทุกชนิด ขึ้นอยู่กับประเภทราคาหรือชนิดของสินค้าหรือบริการ ซึ่งจะได้กำหนดในพระราชกฤษฎีกาต่อไป (มาตรา 32)

3. เมื่อผู้บริโภคใช้สิทธิเลิกสัญญาแล้ว กฎหมายกำหนดเป็นหน้าที่ของผู้บริโภคต้องเลือกปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังนี้ (มาตรา 34)

1) ส่งคืนสินค้าไปยังผู้จำหน่ายอิสระ ตัวแทนขาย ผู้ประกอบธุรกิจขายตรง หรือส่งสินค้าไปยังผู้ประกอบธุรกิจตลาดแบบตรง แล้วแต่กรณี

2) เก็บรักษาสินค้าไว้ภายในระยะเวลา 21 วัน นับแต่วันที่ใช้สิทธิเลิกสัญญา เมื่อพ้นกำหนดแล้วจะเก็บรักษาสินค้านั้นไว้หรือไม่ก็ได้ และต้องส่งคืนเมื่อผู้ประกอบการมาขอรับคืน ณ ภูมิลำเนาของผู้บริโภค แต่ถ้าผู้ประกอบการขอให้ผู้บริโภคส่งคืนทางไปรษณีย์ โดยเรียกเก็บเงินปลายทางในระยะเวลา 21 วัน ผู้บริโภคต้องส่งคืนตามที่ผู้ประกอบการร้องขอและถ้าสินค้านั้นเป็นของใช้สิ้นเปลือง ผู้บริโภคมีหน้าที่คืนเฉพาะส่วนที่เหลือจากการใช้ก่อนใช้สิทธิเลิกสัญญา สำหรับหลักเกณฑ์และวิธีการในการคืนสินค้าและบริการเป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

4. ถ้าเป็นความผิดของผู้บริโภคทำให้สินค้านั้นสูญหายหรือบุบสลาย หรือไม่สามารคืนสินค้าแก่ผู้ประกอบการได้ ผู้บริโภคต้องชดเชยค่าเสียหาย เว้นแต่เป็นความเสียหายที่เกิดขึ้นตามปกติจากการเปิดประกอบหรือผสมเพื่อใช้สินค้านั้น (มาตรา 35)

5. เมื่อผู้บริโภคได้ใช้สิทธิเลิกสัญญาตามกฎหมายแล้ว ผู้จำหน่ายอิสระ ตัวแทนขายตรง ผู้ประกอบการขายตรง หรือผู้ประกอบการตลาดแบบตรง ต้องคืนเงินเต็มจำนวนที่ผู้บริโภคจ่ายไปภายในกำหนดเวลา 15 วัน นับแต่วันที่ได้รับหนังสือแสดงเจตนาเลิกสัญญา แต่ถ้าไม่คืนเงินภายในกำหนดระยะเวลาดังกล่าวจะต้องเสียเบี้ยปรับตามอัตราที่คณะกรรมการกำหนด (มาตรา 36)

6. คำรับประกันสินค้าต้องทำเป็นภาษาไทย และระบุถึงสิทธิของผู้บริโภคในการเรียกร้องสิทธิตามคำรับประกันให้ชัดเจน (มาตรา 37)⁹

2.5 การระดมเครือข่ายโดยมิชอบตามกฎหมายด้วยการขายตรงและตลาดแบบตรง

การขายตรง คือ วิธีการที่ผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการ ใช้ในการนำสินค้าหรือบริการของตนไปสู่ผู้บริโภคคนสุดท้าย โดยมีได้กระทำผ่านร้านค้าทั่วไป แต่จะอาศัยบุคคล (ผู้ขายตรง) เป็นผู้นำสินค้าหรือบริการไปเสนอขายต่อผู้บริโภค ณ สถานที่อยู่อาศัยของผู้บริโภค หรือสถานที่อื่นใดที่ไม่ใช่สถานประกอบการตามปกติ ทั้งนี้ การเสนอขายดังกล่าวจะใช้วิธีการนำเสนอด้วยวาจาต่อหน้าผู้บริโภคเป็นสำคัญ ดังนั้น บุคคลผู้เกี่ยวข้องในธุรกิจขายตรง จึงประกอบด้วย

⁹ สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค , สคบ. กัมกับการคุ้มครองผู้บริโภค (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค , 2549) , หน้า 28 - 29.

1. ผู้ประกอบธุรกิจขายตรง หมายถึง ผู้ผลิต หรือผู้นำเข้าสินค้าหรือบริการ
2. ตัวแทนขายตรง หมายถึง พนักงานขายที่เป็นลูกจ้างหรือตัวแทนของ ผู้ประกอบธุรกิจขายตรง
3. ผู้จำหน่ายอิสระ หมายถึง ผู้ขายที่เป็นผู้ซื้อสินค้าจากผู้ประกอบธุรกิจไปขายต่อให้แก่ผู้บริโภคโดยได้รับประโยชน์จากการขายแต่ไม่มีความสัมพันธ์ในฐานะลูกจ้างหรือตัวแทนของผู้ประกอบธุรกิจ และ
4. ผู้บริโภค หมายถึงผู้ซื้อหรือผู้ได้รับบริการจากการขายตรง

ในธุรกิจขายตรงนั้น ผู้ประกอบธุรกิจจะมีวิธีการหรือรูปแบบในการจ่ายผลตอบแทนให้แก่ผู้ขายตรงและมีวิธีการในการจัดองค์กรการขายที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของการดำเนินธุรกิจขายตรง รูปแบบการจ่ายผลตอบแทนและการจัดองค์กรการขายนี้ ในทางธุรกิจมักเรียกว่า แผนการขาย หรือแผนการค้า หรือแผนการตลาด สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 รูปแบบใหญ่ๆ คือ

1. แผนการขายตรงแบบชั้นเดียว (Single Level Marketing : SLM)

เป็นแผนการขายตรงที่พนักงานขายของผู้ประกอบธุรกิจ หรือ ผู้จำหน่ายอิสระนำสินค้าจากผู้ประกอบธุรกิจไปขายให้กับผู้บริโภคโดยตรง รูปแบบการขายอาจใช้การเคาะประตูบ้านหรือวิธีจัดงานสังสรรค์ (Party selling) หรือรูปแบบอื่นๆ แล้วแต่นโยบายของแต่ละบริษัท พนักงานขายจะได้รับค่าตอบแทนเป็นเงินเดือนหรือคอมมิชชั่น ส่วนผู้จำหน่ายอิสระจะได้ผลตอบแทนเป็นส่วนแบ่งจากยอดขาย การขายตรงแบบนี้พนักงานขายไม่สามารถสร้างทีมขายของตนเองได้ จึงไม่มีสิทธิได้ผลประโยชน์จากการขายของพนักงานขายตรงคนอื่นๆ

พนักงานขาย หรือผู้จำหน่ายอิสระในระบบนี้ จะไม่มีหน้าที่ในการหาสมาชิก มีหน้าที่เพียงขายสินค้าและให้บริการเท่านั้น การชักชวนพนักงานขายรายใหม่เข้ามาร่วมงานเป็นหน้าที่ของบริษัท¹⁰ จุดด้อยของแผนการขายตรงแบบชั้นเดียวคือ โอกาสการสร้างรายได้จะน้อยกว่าการขายแบบหลายชั้น เนื่องจากไม่มีตำแหน่งหรือค่าบริการ ฉะนั้นเป้าหมายจึงเป็นสิ่งเดียวที่สร้างรายได้ให้สูงขึ้น บริษัทที่ใช้แผนการขายตรงแบบชั้นเดียวมีหลายบริษัท เช่น มิสทีน ฮานาโกะ เป็นต้น

¹⁰ ฝ่ายสารสนเทศศูนย์ข้อมูลมติชน, "ขายตรงยุคโลกาภิวัตน์" ประชาชาติธุรกิจ (พฤศจิกายน 2540): 51.

2. แผนการขายตรงแบบหลายชั้น (Multi Level Marketing: MLM)

สมาคมการขายตรงแห่งประเทศไทยได้ให้นิยามการขายตรงแบบหลายชั้นไว้ว่า "การขายตรงแบบหลายชั้น หมายถึง วิธีในการขายสินค้าโดยตรงสู่ลูกค้าผ่านทางเครือข่ายที่เกิดขึ้นจากดีสทริบิวเตอร์อิสระ (หมายถึง ผู้ขายตรงในระบบการขายตรงแบบหลายชั้น ซึ่งอาจเรียกได้หลายชื่อ เช่น ผู้จำหน่าย หรือตัวแทนขาย เป็นต้น) และแนะนำต่อไปให้แก่ดีสทริบิวเตอร์อื่นๆ รายได้เกิดจากกำไรของการขายปลีกและกำไรของการขายส่ง บวกกับการจ่ายเงินในส่วน ของยอดขายรวมของกลุ่มที่เกิดขึ้นจากดีสทริบิวเตอร์"¹¹

การขายตรงแบบหลายชั้น เป็นวิธีการหนึ่งในหลายๆ วิธีในการจัดการองค์กรและการจ่ายค่าตอบแทนให้แก่ผู้จำหน่ายสินค้าในธุรกิจขายตรง หากจะกล่าวให้ชัดเจนที่สุดแล้ว การขายตรงแบบหลายชั้น ก็คือ แผนการจ่ายค่าตอบแทนนั่นเอง โดยค่าตอบแทนที่ผู้จำหน่ายจะได้รับจะมาจาก 2 ทาง คือ ทางแรก ผู้จำหน่ายจะได้รับค่าตอบแทนจากการขายสินค้าหรือบริการให้แก่ผู้บริโภค และทางที่สอง ผู้จำหน่ายจะได้รับค่าตอบแทนจากการขายหรือการซื้อสินค้าของผู้จำหน่ายรายอื่นที่ตนเป็นผู้ชักชวนเข้ามาเป็นสมาชิก นอกจากนั้น จะได้รับค่าตอบแทนจากการขายของกลุ่ม หรือสาขายาน หรือผู้จำหน่ายรายอื่นที่อยู่ในสายของตนอีกด้วย ดังนั้น การขายตรงแบบหลายชั้น จึงเป็นการให้โอกาสแก่พนักงานขายตรงที่จะมีธุรกิจเป็นของตนเอง รวมทั้งพัฒนา ฝึกฝน องค์กรการขาย หรือเครือข่ายของตน

สิ่งสำคัญในระบบการขายตรงแบบหลายชั้นที่ถูกต้องคือ ค่าตอบแทนที่ได้รับนั้นจะมาจากการขายสินค้า หรือบริการให้แก่ผู้บริโภคคนสุดท้าย ผู้บริโภคคนสุดท้ายในที่นี้จะหมายความรวมถึง ผู้จำหน่ายที่ซื้อสินค้าเพื่อใช้ด้วยตนเองหรือใช้ภายในครอบครัวด้วย จะไม่มีค่าตอบแทนที่ได้รับจากการชักชวนสมาชิกเข้าสู่แผนงานแต่เพียงอย่างเดียว

จากข้างต้น จึงสรุปลักษณะของการขายตรงแบบหลายชั้นได้ดังนี้

1. ผู้ขายตรงจะไม่ได้เป็นลูกจ้างของบริษัท ทุกคนจะเป็นผู้จำหน่ายอิสระ ซื้อสินค้าจากบริษัทแล้วนำไปขายปลีกให้ลูกค้า และขายส่งให้ทีมงานขาย
2. ลูกค้าที่ซื้อสินค้าสามารถเข้ามาเป็นผู้ขายได้ในเวลาเดียวกัน

¹¹ ปีเตอร์ โคลท์เทียร์, เพชรแห่ง MLM, หน้า 106.

3. ผู้ขายตรงจะทำหน้าที่ทั้งขายและให้บริการกับลูกค้าและทีมขายของตนและสามารถชักชวนบุคคลอื่นให้เข้ามาเป็นสมาชิกของทีมของตนได้¹²
4. เน้นการขายสินค้าหรือบริการให้แก่ผู้บริโภค
5. มีความสัมพันธ์กันระหว่างการขายสินค้าหรือบริการกับการหาสมาชิก
6. ตำแหน่งในองค์กรขายของผู้ขายตรง แบ่งเป็นหลายระดับขึ้นอยู่กับยอดขายและจำนวนสมาชิกในสายงาน
7. ผู้ขายตรง สามารถสร้างทีมขาย และบริหารทีมขายของตนเองได้
8. รายได้ที่จะได้รับการขายแบบหลายชั้นนี้ จะมาจาก 2 ทางคือ ทางแรก ผู้ขายตรงจะได้รับค่าตอบแทนจากการที่ตนขายสินค้าหรือบริการให้แก่ผู้บริโภค หรือผู้ขายตรงรายอื่นในทีมงานของตน และทางที่สอง ผู้ขายตรงจะได้รับค่าตอบแทนจากการขายสินค้าหรือบริการให้แก่ผู้บริโภคโดยผู้ขายตรงรายอื่นที่อยู่ในทีมงานของตน และได้รับค่าตอบแทนจากยอดรวมจากการขายของทีมงานของตนด้วย รูปแบบของค่าตอบแทนอาจอยู่ในรูปของค่าคอมมิชชั่น หรือโบนัส หรือได้เลื่อนตำแหน่งสูงขึ้น หรือรางวัลพิเศษต่างๆ เช่น ไปได้เที่ยวต่างประเทศ เป็นต้น

บริษัทที่ใช้ระบบการขายแบบหลายชั้นในปัจจุบันมีมากมายหลายบริษัท อาทิเช่น Amway นูสกิน สุปรีเดอร์ม เป็นต้น

แต่อย่างไรก็ตาม การระดมเครือข่ายโดยมิชอบตามกฎหมายว่าด้วยการขายตรงและตลาดแบบตรงนั้น เป็นวิธีการหลอกลวงประชาชนโดยใช้ระบบการขายตรงเป็นจุดขาย ไม่ใช่การขายตรงแบบหลายชั้น เพราะการขายตรงแบบหลายชั้นเป็นสิ่งที่ถูกกฎหมายและเป็นไปตามกลไกทางการตลาด แต่วิธีการหลอกลวงประชาชนโดยการระดมเครือข่ายโดยมิชอบ มีลักษณะคล้ายกับแชร์ลูกโซ่ที่แอบแฝงการขายตรง อันเป็นการฉ้อโกงประชาชน เป็นความผิดเกี่ยวกับการระดมเงินนอกกรอบประเภทหนึ่ง โดยวิธีการดังกล่าวจะเลียนแบบแผนการขายตรงแบบหลายชั้น โดยอ้างหรือโฆษณาว่าเป็นการทำธุรกิจขายตรง จึงทำให้เกิดความสับสนและเข้าใจผิดเกิดขึ้น

¹² ฝ่ายสารสนเทศศูนย์ข้อมูลมติชน, "ขายตรงยุคโลกาภิวัตน์", หน้า 51

วิธีการหลอกลวงประชาชนที่บิดเบือนใช้ระบบการขายตรงเป็นเครื่องมือ มีชื่อเรียกได้หลายชื่อ เช่น Pyramid scheme (แผนการขายแบบปิรามิด) Chain letters, Snow ball, Chain selling, Money games, Referral selling, Investment lotteries เป็นต้น แต่ชื่อที่มักนิยมเรียกกันทั่วไปคือ แผนการขายแบบปิรามิด ซึ่งมีผู้ให้คำนิยามของแผนการขายแบบปิรามิดไว้หลายท่าน อาทิเช่น สมาคมการขายแห่งประเทศไทยได้ให้ความหมายไว้ว่า “การขายแบบปิรามิดหมายถึง แผนการฉ้อโกง ซึ่งโดยทั่วไปมีลักษณะเป็นการลงทุนโดยสมาชิกใหม่คนหนึ่ง เพื่อให้ได้มาซึ่งสิทธิในการหาสมาชิกอื่นในจำนวนที่เพิ่มขึ้นเข้ามาสู่โปรแกรมการตลาด โดยได้รับค่าตอบแทนเป็นเปอร์เซ็นต์ของเงินลงทุนของสมาชิกใหม่ การเอาเงินลงทุนคืนและการได้กำไรสำหรับผู้มีส่วนร่วม ขึ้นอยู่กับการเพิ่มจำนวนสมาชิกใหม่ (มีลักษณะเหมือนจดหมายลูกโซ่) มากกว่าการขายสินค้าไปยังผู้บริโภค”¹³

คณะกรรมการการค้าแห่งประเทศสหรัฐอเมริกา (The Federal Trade of Commission) ได้ให้นิยามความหมายไว้ว่า “แผนการขายแบบปิรามิด มีลักษณะเป็นการจ่ายโดยผู้เข้าร่วมจะลงทุนกับบริษัท เพื่อให้ได้รับสิทธิที่จะขายผลิตภัณฑ์ และได้รับเงินกลับคืนจากการชักชวนผู้อื่นให้เข้าร่วมในแผนการ ซึ่งการหาสมาชิกใหม่ไม่สัมพันธ์กับการขายผลิตภัณฑ์”¹⁴

ในประเทศสหรัฐอเมริกาศาลจะไม่ได้ให้คำจำกัดความที่รัดกุมสำหรับแผนการขายแบบปิรามิด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากศาลต้องการที่จะให้เกิดความยืดหยุ่นในการปรับใช้กฎหมาย อย่างไรก็ตาม แผนการขายแบบปิรามิดมีรูปแบบพื้นฐานที่สำคัญอยู่ 2 รูปแบบ คือ

รูปแบบที่ 1 ผู้ซื้อหรือผู้ลงทุนจะต้องหาสมาชิกใหม่อย่างต่อเนื่อง เพื่อที่จะให้ได้กำไรจากการลงทุน จำนวนสูงสุดของผู้เข้าร่วมแผนนั้น คือ จำนวนของความเป็นไปได้ในการระดมสมาชิก

รูปแบบที่ 2 จำนวนของสมาชิกผู้ก่อตั้งจะมีจำกัด ผู้ที่ถูกคาดหวังจะให้เข้ามาเป็นสมาชิกจะถูกชักชวนให้ซื้อสิทธิก่อน และจะได้รับกำไรกลับคืนเป็นจำนวนมากจากการขายสมาชิก ส่วนผู้ที่เข้ามาหลังก็จะได้รับผลกำไรลดลง¹⁵

¹³ Don Herman, “Profile of a fuller Brush Saleman”. P.406. อ้างถึงใน สุทธิกรณ ลิขน้อย, “มาตรการทางกฎหมายอาญาในการควบคุมการขายตรง”, หน้า 20.

¹⁴ Robert J. Posch, Jr., The Complete Guide to Marketing and the Law (New Jersey: Prentice Hall, 1988) p. 480.

¹⁵ สุทธิกรณ ลิขน้อย, “มาตรการทางกฎหมายอาญาในการควบคุมการขายตรง”, หน้า 21.

ฝ่ายสารสนเทศศูนย์ข้อมูลมติชน ได้กล่าวถึงระบบการขายแบบปิระมิดว่า “ผู้สร้างระบบนี้จะพยายามทำให้ระบบปิระมิดคล้ายกับระบบ MLM (Multi Level Marketing) โดยการหาสินค้ามาประเภทหนึ่ง แล้วอ้างว่าตนทำธุรกิจขายสินค้าประเภทนั้นให้แก่ผู้บริโภค แต่ในความเป็นจริงไม่ได้ต้องการจะขายสินค้าอย่างแท้จริง แต่ต้องการที่จะได้เงินส่วนแบ่งที่ได้รับจากการชักชวนบุคคลให้มาเป็นสมาชิกใหม่ หรือที่เรียกว่า “ค่าหัวคิว” นั้นเอง โดยสมาชิกอาจต้องจ่ายเงิน 1,000 บาท เพื่อแลกกับตำแหน่งในระดับฐานปิระมิด โดยเงินจำนวนดังกล่าวจะถูกนำไปแบ่งเป็น 2 ส่วนโดย 500 บาทแรกจะเป็นของผู้ที่รับสมาชิกใหม่ (หรือคิดเป็นค่าคอมมิชชั่น 50%) และ 500 บาทหลัง จะเป็นของผู้ที่อยู่ในระดับยอดของปิระมิด (หรือผู้สร้างระบบนี้ หรือบริษัทนั่นเอง) ถ้ามีผู้เข้าร่วมในระบบจนเต็มฐานปิระมิด ผู้ที่อยู่ระดับยอดของปิระมิดจะได้รับเงินจำนวนมหาศาลและตำแหน่งจะหลุดไปให้คนถัดไปขึ้นมาแทน ซึ่งหมายความว่า จะต้องมีส่วนใหม่เข้ามาอยู่ในฐานของปิระมิดก่อน และผู้ที่เริ่มเข้าสู่ระบบนี้รายแรกๆ จะได้เงินจำนวนมาก ส่วนผู้ที่เข้ามาช้าย่อมมีความเสี่ยงสูง เพราะในความเป็นจริง การหาสมาชิกใหม่เข้าร่วมเป็นระบบนี้มักจะมีจำนวนจำกัด”

โดยสรุปแล้ว แผนการขายแบบปิระมิดจะมีลักษณะดังนี้

- 1) การหาสมาชิกจะเป็นลักษณะของการล่ารายหัว คือเน้นการหาสมาชิกมากกว่าการขายสินค้าหรือบริการ
- 2) ผลประโยชน์หลักที่ผู้เข้าร่วมแผนการจะได้รับ จะมาจากการลงทุนของสมาชิก รายใหม่เป็นหลัก ไม่ใช่มาจากการขายสินค้าหรือบริการ
- 3) มักเก็บค่าสมาชิกในอัตราที่สูง หรือบังคับให้ซื้อสินค้าในจำนวนมาก
- 4) มักไม่รับซื้อสินค้าหรือรับซื้อคืน แต่มีเงื่อนไขมากมาย
- 5) แผนการขายแบบนี้จะไม่เน้นที่ตัวสินค้าหรือบริการ ตัวสินค้าหรือบริการจะเป็นเพียงข้ออ้างในการทำธุรกิจเพื่อปิดบังเจตนาที่แท้จริง
- 6) เป็นรูปแบบของการระดมเงินนอกระบบรูปแบบหนึ่ง
- 7) จุดขายที่สำคัญของแผนการนี้คือ สร้างรายได้จำนวนมากภายในระยะเวลาอันสั้นและใช้ความพยายามเพียงน้อยนิด

จะเห็นได้ว่า แผนการขายแบบปิระมิดถือเป็นแชร์ลูกโซ่ที่แอบแฝงเข้ามาโดยอาศัยรูปแบบการขายตรงแบบหลายชั้น ทำให้เกิดเป็นภาพซ้อนที่ไม่ชัดเจนว่าระบบการขายตรงแบบหลายชั้นต่างกับแชร์ลูกโซ่อย่างไร ดังนั้น เพื่อเป็นข้อสังเกตในการพิจารณา ผู้เขียนขอยกตารางเปรียบเทียบดังต่อไปนี้¹⁶

¹⁶ วีระพงษ์ บุญญภาส , อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ , พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติธรรม , 2544) , หน้า 176.

ระบบการขายตรงแบบหลายชั้น	ระบบปิรามิดหรือแชร์ลูกโซ่
<ol style="list-style-type: none"> 1. ค่าธรรมเนียมในการเริ่มต้นธุรกิจใช้เงินลงทุนต่ำเป็นค่าสมาชิกและชุดคู่มือการดำเนินธุรกิจเท่านั้น 2. จำหน่ายสินค้าหลายชนิดที่มีคุณภาพสูง ยอดขายจะมาจากยอดการจำหน่ายสินค้าได้ซ้ำอีกเรื่อยๆ เน้นความพึงพอใจของลูกค้าเป็นสำคัญ บริษัทจะใช้งบประมาณจำนวนมาก เพื่อทำการวิจัยค้นคว้าและพัฒนาคุณภาพ 3. รับประกันคุณภาพและความพอใจในตัวสินค้าโดยการคืนเงิน 4. ตระหนักถึงการดำเนินธุรกิจในระยะยาวในทุกสาขาทุกประเทศ สิ่งนี้สำคัญมากเพราะบริษัทมีความรับผิดชอบต่อผู้ขาย ซึ่งเป็นผู้ดำเนินธุรกิจอย่างแท้จริง 5. การจ่ายผลตอบแทน รายได้และตำแหน่งจะขึ้นอยู่กับการทำงานของผู้ขาย นั่นคือ รายได้มาจากยอดขายที่ขายสินค้าได้ 6. การก่อตั้งธุรกิจขึ้นอยู่กับการขายสินค้าคุณภาพ ซึ่งคุ้มค่ากับที่จ่ายไป ผู้ขายจะให้ความสนใจในการขยายให้กว้างออกไป 7. มีนักขายอิสระที่อาศัยการขายสินค้าเพื่อสร้างรายได้ 8. มีกฎระเบียบที่เข้มงวดในการดำเนินธุรกิจและไม่ต้องการให้ผู้ขายกักตุนสินค้า 9. การขายจะเน้นในเรื่องการขายสินค้าและการให้บริการหลังการขายอย่างต่อเนื่อง 10. ธุรกิจถูกต้องตามกฎหมายและเป็นการขายสินค้าอีกรูปแบบหนึ่งนอกเหนือจากการขายตามเคาน์เตอร์ในห้างสรรพสินค้าหรือการขายปลีก 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ค่าธรรมเนียมในการสมัครใช้เงินลงทุนสูง ผู้สมัครจะถูกหลอกให้จ่ายค่าฝึกอบรมและค่าซื้อสินค้าเกินความจริง ผลกำไรส่วนใหญ่มาจากค่าสมาชิก 2. ไม่สนใจที่จะจำหน่ายสินค้า และคุณภาพส่วนใหญ่มักจะเป็นสินค้าต่ำ รายได้ส่วนใหญ่จากการสมัครสมาชิกซึ่งต้องถูกบังคับซื้อสินค้าที่มีราคาสูงและเป็นจำนวนมาก 3. ไม่มีนโยบายที่จะซื้อสินค้ากลับคืน เพราะอาจจะทำให้ระบบปิรามิดล้มครืนลงได้ 4. มีนโยบายรั่วรายในระยะเวลาอันสั้น ผู้เข้าร่วมจำนวนมากที่ฐานของปิรามิดจะเป็นผู้จ่ายเงินให้แก่คนเพียงไม่กี่คนที่อยู่ในระดับจุดยอดของปิรามิด ซึ่งธุรกิจแบบนี้ไม่สามารถอยู่ได้ยืนยาว 5. ตำแหน่งระบบนี้ไม่จำเป็นต้องเกี่ยวข้องกับความสามารถในการทำยอดขาย แต่อาจได้มาด้วยวิธีอื่นได้ เช่น การใช้อิทธิพล หรือเงินซื้อตำแหน่ง 6. ระบบนี้ไม่เน้นการขายสินค้าให้กับผู้บริโภค แต่ผลกำไรมาจากสมาชิกใหม่ ซึ่งต้องซื้อสินค้าเพราะถูกบังคับให้ซื้อตามระบบ สมาชิกใหม่จะต้องแบกรับภาระสินค้าที่ตนขายไม่ได้และเมื่อปิรามิดล้มลงตนก็จะไม่ได้รับเงินลงทุนกลับคืน 7. ผู้ขายในระบบนี้มักจะไม่เข้าใจถึงการสร้างรายได้ที่แท้จริง แต่หวังเพียงผลตอบแทนระยะสั้น 8. ผู้เข้าร่วมจะต้องจ่ายค่าธรรมเนียมในการสมัครสูงหรือจ่ายสินค้าโดยถูกบังคับให้ซื้อในตอนสมัคร 9. ในระบบนี้จะเน้นการรับสมัครใหม่เป็นหลักและบังคับให้ซื้อสินค้าเมื่อสมัครแต่จะไม่สนใจการขายสินค้าจริงหรือการให้บริการหลังการขายแก่ลูกค้า 10. เป็นระบบที่ผิดกฎหมายในหลายๆ ประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา ยุโรป และหลายประเทศในเอเชีย

2.5.1 เจตนารมณ์ของกฎหมาย

สำหรับประเทศไทย แผนการขยายแบบปิรามิดเข้าข่ายเป็น "การกั๊ยืมเงิน" ตามพระราชกำหนดการกั๊ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. 2527 เป็นความผิดฐานกั๊ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน

เจตนารมณ์ของพระราชกำหนดฉบับนี้ คือ เพื่อให้มีกฎหมายที่ควบคุมการประกอบธุรกิจแชร์ลูกโซ่เป็นการเฉพาะ ซึ่งแต่เดิมนั้นมีเพียงประมวลกฎหมายอาญา ในบทบัญญัติความผิดฐานฉ้อโกง ตามมาตรา 341 และความผิดฐานฉ้อโกงประชาชน ตามมาตรา 343 เท่านั้น แต่บทบัญญัติของกฎหมายในมาตราดังกล่าว ก็เป็นเพียงการกล่าวถึงการกระทำที่มีลักษณะของการหลอกลวงโดยทั่วไป ไม่มีความลึกซึ้งเท่าใดนัก ซึ่งหากพิจารณาถึงรูปแบบของธุรกิจแชร์ลูกโซ่ จะเห็นว่าได้พัฒนาไปทำให้มีลักษณะการหลอกลวงที่มีความซับซ้อน ยากแก่การเข้าใจว่าเป็นการลงทุนเพื่อประกอบกิจการ หรือมีลักษณะเป็นธุรกิจแชร์ลูกโซ่ ซึ่งนับตั้งแต่มีการระดมเงินทุนนอกระบบกรณีของแชร์หม้อยเกิดขึ้นในช่วงปี 2523-2527 รัฐบาลเริ่มตระหนักถึงภัยดังกล่าวจากการกระทำที่เป็นการหลอกลวง คือในการดำเนินธุรกิจ "แชร์น้ำมัน" ของนางชม้อย ทิพย์โส นั้น ได้มีการเปิดรับบุคคลเข้าร่วมลงทุนในกิจการค้าน้ำมันจากต่างประเทศ (ซึ่งในความเป็นจริงมิได้มีการประกอบธุรกิจค้าน้ำมันตามที่กล่าวอ้างแต่อย่างใด) มีลักษณะเป็นการระดมทุนอย่างหนึ่ง แต่เป็นการระดมทุนนอกระบบ โดยผู้ใดจะลงทุนค้าน้ำมันจะต้องลงทุนในอัตราคันละ 160,500 บาท โดยต้องเสียค่าลงทะเบียนคันละ 100 บาท และค่าการตลาดอีกคันละ 200 บาท และผู้ลงทุนจะได้รับผลประโยชน์ตอบแทนเป็นประจำทุกเดือน ในอัตราร้อยละ 6.5 ต่อเดือน หรือร้อยละ 78 ต่อปี แต่จะต้องหักค่าเด็กปั้มเดือนละ 100 บาท และในเดือนธันวาคมของทุกปีจะต้องหักเงินไว้ 4% ของผลประโยชน์ตอบแทนที่ได้ในรอบปีนั้นเพื่อเสียภาษีการค้า (ทั้งที่จริง ๆ แล้วมิได้นำไปเสียภาษีตามที่กล่าวอ้าง เนื่องจากไม่ได้มีการทำธุรกิจใดๆที่จะได้รับผลตอบแทนเพียงพอที่จะนำมาจ่ายเป็นผลประโยชน์ให้แก่ผู้ร่วมลงทุน) ในระยะแรกนั้นก็มีการจ่ายผลประโยชน์ตามที่ตกลงกันไว้อย่างสม่ำเสมอเพื่อเพิ่มความเชื่อถือ ทำให้มีผู้สนใจเข้าร่วมลงทุนเป็นจำนวนมาก แต่การร่วมลงทุนดังกล่าว นั้น มีลักษณะคล้ายกับการกั๊ยืมเงิน คืออ้างว่าเป็นการร่วมลงทุน แต่จริง ๆ แล้วเป็นการรับกั๊ยืมเงินโดยบอกว่าเอาไปเพื่อค้าน้ำมันและหากผู้ใดเข้าร่วมลงทุนก็จะออกสัญญากั๊ยืมไว้ให้ ในสัญญาดังกล่าวได้มีข้อตกลงว่าจะจ่ายดอกเบี้ย หรือผลประโยชน์ให้แก่ผู้เข้าร่วมลงทุน (คือผู้ให้กั๊ยืมเงินนั่นเอง) ในอัตราร้อยละ 6.5 ต่อเดือน ซึ่งเป็นอัตราที่สูงกว่าสถาบันการเงินที่ถือว่าเป็นแหล่งระดมทุนในระบบ ทำให้มีประชาชนสนใจเข้าร่วมลงทุนในธุรกิจนี้เป็นจำนวนมาก

สุดท้ายพบว่าการประกอบธุรกิจ "แชร์น้ำมัน" เป็นการหลอกลวงประชาชนอย่างหนึ่ง มีลักษณะเป็นการจัดคิวเงิน โดยนำเงินจากผู้ให้กู้ยืมรายหลังมาจ่ายเป็นผลประโยชน์แก่ผู้ให้กู้ยืมรายก่อนๆ มีลักษณะเป็นลูกโซ่ ลักษณะเช่นนี้เห็นได้จากการที่ต้องหาลูกวงแชร์ (หรือผู้ให้กู้ยืมรายใหม่) เพิ่มมากขึ้น เป็นร่วมลงทุนหรือการรับกู้ยืมเงิน จากรถน้ำมัน 1 คัน คันละ 160,500 บาท หากใครมีเงินน้อยก็สามารถร่วมลงทุนเพียงครึ่งคัน 80,250 บาท หรือร่วมลงทุนเพียง 1 ล้อ คือ 40,125 บาทก็ได้ ทำให้มีการกระจายของประชาชนที่เข้าร่วมลงทุน ซึ่งทำให้ประชาชนที่มีรายได้น้อยถึงปานกลางสามารถร่วมกิจการดังกล่าวได้ ส่งผลทำให้มีการแพร่กระจายอย่างรวดเร็ว จนเมื่อมาถึงจุดอิ่มตัวไม่สามารถหาผู้ให้กู้ยืมเงินรายใหม่ๆ ได้มากพอกับผลประโยชน์ที่จะต้องจ่ายแก่ผู้ให้กู้ยืมรายก่อนๆ จึงทำให้เกิดการชะงัก จนกระทั่งล้มไปในที่สุด จากเหตุการณ์ข้างต้นนั้นมีประชาชนผู้เสียหายถึง 17,703 รายและมีมูลค่าความเสียหายสูงถึง 5,560.5 ล้านบาท

จากความเสียหายมูลค่ามหาศาลดังกล่าว ทำให้รัฐตระหนักถึงภัยต่อความมั่นคงและระบบเศรษฐกิจของประเทศ กอปรกับบทบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการฉ้อโกงโดยทั่วไป ดังเช่นตามประมวลกฎหมายอาญานั้น ยังไม่เพียงพอที่จะลงโทษการกระทำในลักษณะของการระดมทุนนอกระบบอันเป็นการฉ้อโกงประชาชน เนื่องจากการระดมทุนนอกระบบนั้นได้อาศัยมูลฐานจากสัญญาอันเป็นมูลหนี้โดยชอบด้วยกฎหมาย มีสัญญากู้ยืมเงิน และหากต้องการถอนเงินคืนเมื่อใดก็สามารถทำได้ จึงไม่ถือเป็นการกระทำที่ผู้กระทำหลอกลวงเอาเงินไป แม้ว่าต่อมาภายหลังจะคืนเงินและจ่ายผลประโยชน์หรือดอกเบี้ยให้ไม่ได้ ก็สามารถต่อสู้ได้ว่าเป็นเรื่องผิดสัญญาทางแพ่ง ไม่มีมูลความผิดอาญา ประกอบกับผู้กระทำผิดได้รับทรัพย์ไปเป็น "เงิน" ทำให้มีการยกย้ายถ่ายเทได้ง่าย จึงต้องมีการออกกฎหมายที่มีลักษณะพิเศษออกมาใช้กับการกู้ยืมเงินที่มีลักษณะเป็นการฉ้อโกงประชาชน และให้อำนาจเจ้าพนักงานสามารถดำเนินการยึดหรืออายัดทรัพย์สินของผู้กระทำผิดได้ก่อนที่จะมีการยกย้ายถ่ายเท รัฐจึงได้ตราพระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. 2527 ขึ้น โดยกำหนดให้การกระทำในลักษณะดังกล่าวเป็นความผิดฐานกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน

โดยรัฐบาลประกาศใช้พระราชกำหนดฉบับนี้เพื่อคุ้มครองประโยชน์ของประชาชนที่อาจได้รับความเสียหายจากการหลอกลวงในการกู้ยืมเงินหรือรับฝากเงิน ก่อนที่จะมีพระราชกำหนดฉบับนี้กระทรวงการคลังได้จัดให้มีการหารือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องประกอบด้วยกระทรวงการคลัง ธนาคารแห่งประเทศไทย กระทรวงมหาดไทยและกรมตำรวจ เพื่อกำหนดมาตรการป้องกัน โดยในขั้นแรกจะร่างพระราชกำหนดการเล่นแชร์ พ.ศ..... ซึ่งกำลังรอการพิจารณาเพื่อพิจารณาในสภาผู้แทนราษฎรมาแก้ไขรวมถึงการห้ามลงทุนนอกระบบที่มีการดำเนินการที่ไม่เปิดเผยและมีความเสี่ยงสูง หรือมีลักษณะที่นำเงินจากผู้ลงทุนรายใหม่ไปจ่ายเป็นผลตอบแทน

ให้แก่ผู้ลงทุนรายเก่า แต่ต่อมาพิจารณาความเหมาะสมและเร่งด่วนที่จะห้ามมิให้มีการประกอบกิจการกู้ยืมเงินที่มีการให้ดอกเบี้ยสูง และรวมถึงการปราบปรามหนี้เถื่อนด้วย กระทรวงการคลังจึงได้พิจารณายกร่างพระราชกำหนดกิจการเงินอันเป็นภัยต่อเศรษฐกิจ พ.ศ. ... ขึ้น เพื่อนำเสนอคณะรัฐมนตรี และในการประชุมคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 11 กันยายน พ.ศ. 2527 ได้มีมติรับหลักการร่างกฎหมายดังกล่าวพร้อมทั้งส่งให้สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาตรวจสอบพิจารณาต่อไป ซึ่งคณะกรรมการกฤษฎีกา (กรรมการร่างกฎหมายคณะที่ 6) ได้ตรวจพิจารณาแล้วและเปลี่ยนชื่อร่างพระราชกำหนดกิจการเงินอันเป็นภัยต่อเศรษฐกิจ พ.ศ....เป็นร่างพระราชกำหนดห้ามประกอบกิจการเงินเป็นภัยต่อเศรษฐกิจ พ.ศ. ... และในที่สุดเปลี่ยนชื่อเป็นร่างพระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. 2527 และต่อมามีการแก้ไขพระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. 2527 รวมทั้งสิ้น 2 ครั้ง ในพ.ศ. 2534 และ พ.ศ. 2550 เพื่อให้ครอบคลุมการกระทำความผิดในรูปแบบใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้น ซึ่งก็รวมถึงธุรกิจแชร์ลูกโซ่ที่แอบแฝงการขายตรงด้วย

และในส่วนของพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 นั้น ได้กำหนดมาตรการเพื่อป้องกันมิให้ผู้ประกอบธุรกิจขายตรงแบบหลายชั้น บิดเบือน หรือนำเอาแผนการหลอกลวงอันเป็นความผิดตามพระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชนมาใช้ในระบบการขายตรง โดยห้ามมิให้ผู้ประกอบธุรกิจขายตรงและผู้ประกอบธุรกิจตลาดแบบตรงดำเนินกิจการในลักษณะที่เป็นการชักชวนให้บุคคลเข้าร่วมเป็นเครือข่ายในการประกอบธุรกิจขายตรงหรือในการประกอบธุรกิจตลาดแบบตรง โดยตกลงว่าจะให้ผลประโยชน์ตอบแทนจากการหาผู้เข้าร่วมเครือข่ายดังกล่าว ซึ่งคำนวณจากจำนวนผู้เข้าร่วมเครือข่ายที่เพิ่มขึ้นไว้ในมาตรา 19 หรือที่เรียกว่า "ความผิดเกี่ยวกับการระดมเครือข่ายโดยมิชอบ"

เจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติฯ ฉบับนี้ สืบเนื่องจากเดิมการคุ้มครองผู้บริโภคตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541 นั้น ยังไม่เพียงพอในการคุ้มครองผู้บริโภคให้ได้รับความเป็นธรรมในการซื้อสินค้าหรือรับบริการกับผู้ประกอบธุรกิจ โดยเฉพาะการซื้อสินค้าหรือบริการในธุรกิจขายตรง ซึ่งเป็นวิธีการจำหน่ายสินค้าหรือบริการที่มีลักษณะเข้าถึงตัวผู้บริโภค โดยมีผู้ขายตรงที่เรียกชื่อตามกฎหมายว่า ผู้จำหน่ายอิสระหรือตัวแทนขายตรงเป็นผู้นำสินค้าไปอธิบาย หรือสาธิตเกี่ยวกับสรรพคุณคุณภาพของสินค้าแก่ผู้บริโภคโดยตรงตามสถานที่อยู่อาศัยของผู้บริโภค หรือสถานที่ทำงาน หรือสถานที่อื่นที่ไม่ใช่สถานที่ค้าขายตามปกติ ซึ่งวิธีการขายสินค้าในเชิงรุกเช่นนี้ ผู้จำหน่ายอิสระหรือตัวแทนขายตรงจะมีกลยุทธ์การแนะนำสินค้า รวมทั้งอาจมีการกล่าวอ้างสรรพคุณหรือคุณภาพของสินค้าหรือบริการ ในลักษณะที่เป็นเท็จ หรือเกินความจริง หรือใช้วิธีการ

กระตุ้นให้ผู้บริโภคเกิดความต้องการที่จะซื้อสินค้าหรือบริการ ซึ่งบางครั้งผู้บริโภคอาจถูกหลอกให้ซื้อสินค้าหรือบริการโดยไม่จำเป็น หรือต้องซื้อเพราะถูกแรงกดดันจากผู้ขาย

การควบคุมปัญหาดังกล่าวเป็นเรื่องที่ทำได้ยาก ทั้งนี้ เพราะการโฆษณาหรือชักชวน ส่วนใหญ่จะทำด้วยคำพูดและรับรู้เฉพาะผู้ซื้อกับผู้ขายเท่านั้น มาตรการตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ก็ยังไม่ครอบคลุมที่จะเอาผิดแก่ผู้ประกอบการขายตรง หรือ ผู้จำหน่ายอิสระหรือตัวแทนขายตรงได้ นอกจากนี้ เมื่อผู้บริโภคตกลงซื้อสินค้าหรือบริการในธุรกิจขายตรงแล้ว สัญญาซื้อขายย่อมผูกพันคู่สัญญาทั้งสองฝ่ายที่ต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามสัญญา แม้ว่าสัญญาซื้อขายจะเกิดขึ้นเนื่องจากผู้ขายใช้กลยุทธ์และสร้างแรงกดดันให้แก่ผู้บริโภคในหลายรูปแบบ แต่การเลิกสัญญาก็ต้องอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และผู้ประกอบการจำนวนมากไม่ให้สิทธิแก่ผู้บริโภคในการคืนสินค้า ยิ่งไปกว่านั้น ผู้บริโภคจำนวนมากที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำในลักษณะแชร์ลูกโซ่ หรือแผนการขายแบบปิรามิดที่แฝงเข้ามาในระบบธุรกิจขายตรง โดยสินค้าที่ผู้ประกอบการประเภทนี้นำมาใช้ในการแอบอ้างทำธุรกิจขายตรง ส่วนใหญ่จะเป็นสินค้าที่ผู้บริโภคไม่คุ้นเคย โดยผู้ประกอบการจะใช้วิธีการชักชวนให้ประชาชนมาสมัครเป็นสมาชิกและเข้าร่วมเป็นเครือข่ายและสัญญาว่าจะให้ประโยชน์ตอบแทนจากการชักจูงผู้อื่นให้เข้ามาร่วมเป็นเครือข่ายและแสดงให้เห็นว่า จะได้รับเงินหรือกำไรมากกว่าประโยชน์ที่ผู้อื่นได้จ่ายไป โดยไม่คำนึงถึงรายได้จากการขายสินค้า และเมื่อผู้ประกอบการจะตมเงินทุนได้ตามที่ต้องการแล้วก็จะเลิกล้มกิจการไป ความเสียหายจะตกแก่ผู้บริโภค ซึ่งที่ผ่านมามีผู้บริโภคจำนวนมากได้รับความเสียหายจากการกระทำดังกล่าว ทำให้ภาพลักษณ์ของธุรกิจขายตรงไปในเชิงลบและส่งผลให้ผู้ประกอบการธุรกิจขายตรงที่สุจริตได้รับผลกระทบในการประกอบธุรกิจไปด้วย

ส่วนการทำธุรกิจตลาดแบบตรงนั้น จะไม่มีตัวแทนขาย เพราะเป็นการขายสินค้าหรือบริการในลักษณะของการสื่อสารข้อมูลผ่านสื่อต่างๆ เช่น สื่อโทรทัศน์ วิทยุ อินเทอร์เน็ต เป็นต้น การซื้อสินค้าผ่านสื่อต่างๆ เหล่านี้ ผู้บริโภคจึงไม่สามารถจับต้องสินค้าหรือเห็นเป็นรูปร่างลักษณะสินค้าได้อย่างชัดเจน ปัญหาที่เกิดขึ้นแก่ผู้บริโภคในขณะนี้ ส่วนใหญ่พบว่าสินค้าที่ผู้บริโภคสั่งซื้อ มักจะไม่ตรงกับคำกล่าวอ้างตามที่ได้โฆษณาผ่านสื่อต่างๆ และเมื่อผู้บริโภคใช้สิทธิคืนสินค้าตาม que ผู้ประกอบการให้คำรับประกันความพอใจ ก็ไม่ได้รับเงินคืนหรือได้รับเงินคืนล่าช้าเกินควร

ปัญหาดังกล่าวมานี้ แต่เดิมยังไม่มียกกฎหมายได้ออกมากำกับดูแลการประกอบธุรกิจขายตรงและตลาดแบบตรง มีเพียงการนำพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 และพระ

ราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. 2527 มาใช้บังคับ ซึ่งยังไม่สอดคล้องกับข้อเท็จจริงและไม่สามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ทั้งหมด และเมื่อเกิดเสียหายก็ไม่สามารถติดตามตัวผู้ประกอบการที่จมาลงโทษและช่วยเหลือผู้บริโภคให้ได้รับความเป็นธรรมเท่าที่ควร ทำให้เมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ. 2538 สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคได้นำเรื่องนี้เสนอคณะอนุกรรมการฝ่ายกฎหมายพิจารณากร่างกฎหมายเกี่ยวกับการขายตรง และที่ประชุมได้มีมติมอบหมายให้ฝ่ายเลขานุการเป็นผู้ร่างพระราชบัญญัติขายตรง พ.ศ. เพื่อให้มีมาตรการทางกฎหมายโดยเฉพาะออกมาควบคุม กำกับดูแลให้การประกอบธุรกิจขายตรงและตลาดแบบตรงดำเนินไปในวิถีทางที่ถูกต้องเหมาะสมและคุ้มครองผู้บริโภคให้ได้รับความเป็นธรรมมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การกำหนดห้ามใช้วิธีการขายแบบปิรามิด (Pyramid Sale Scheme) ซึ่งหมายถึง การประกอบกิจกรรมทางการค้าโดยการชักชวนผู้บริโภคให้ซื้อสินค้าหรือบริการ และสัญญาว่าจะให้ผลประโยชน์พิเศษแก่ผู้บริโภค ถ้าผู้บริโภคชักชวนบุคคลอื่นให้เข้าร่วมกิจกรรมนั้นด้วย ทั้งนี้ รายได้ส่วนใหญ่ของผู้ประกอบกิจกรรมทางการค้าดังกล่าวมาจากการหาสมาชิกเพิ่มในเครือข่ายนั่นเอง อันมีลักษณะเป็นการหลอกลวงประชาชน การทำตลาดสินค้าหรือบริการในลักษณะของการขายแบบเชิงรุกดังกล่าว ทำให้ประชาชนโดยทั่วไปในฐานะผู้บริโภคตกอยู่ในฐานะที่เสียเปรียบ และก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมและไม่สงบสุขในสังคม และกฎหมายฉบับนี้ได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 30 เมษายน พ.ศ. 2545 แล้ว โดยมีผลใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนด 120 วัน นับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษา กล่าวคือ มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 29 สิงหาคม พ.ศ. 2545 เป็นต้นมา

2.5.2 สถิติคดี

สถิติคดีแชร์ลูกโซ่ที่รวบรวมโดยกลุ่มงานป้องปรามการเงินนอกระบบ สำนักงานปลัดกระทรวงการคลัง ซึ่งเป็นหน่วยงานที่คอยกำกับดูแลสอดส่องพฤติกรรมหรือธุรกิจเงินนอกระบบ โดยมีกฎหมายที่ต้องควบคุมดูแล คือ พระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. พระราชบัญญัติการเล่นแชร์ พ.ศ. 2534 และพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 มีรายละเอียดเกี่ยวกับสถิติความผิดตามพระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. 2527 สถิติผู้กระทำความผิดและกราฟมูลค่าความเสียหาย โดยจำแนกตามลักษณะธุรกิจ ตั้งแต่ พ.ศ. 2527 - ปัจจุบัน (ณ วันที่ 30 พฤศจิกายน 2550) ดังนี้

สถิติความผิดตามพระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. 2527

ปี	จำนวนผู้กระทำความผิด (ราย)	จำนวนผู้เสียหาย (ราย)	มูลค่าความเสียหาย (ล้านบาท)
2527	1	17,740	5,560.557
2528	9	17,597	3,155.317
2529	5	3,881	381.340
2530	1	4,429	1,271.000
2531	1	356	10.680
2532	6	1,787	284.037
2533	2	431	110.731
2534	5	9,456	151.548
2535	1	11	17.112
2536	2	1,579	1.865
2537	1	24,189	826.000
2538	-	-	-
2539	1	204	147.966
2540	9	622	189.597
2541	14	3,497	520.198
2542	22	51	64.202
2543	74	1,281	201.312
2544	75	78	61.733
2545	19	74	38.939
2546	17	141	737.4965
2547	17	323	277.686
2548	14	223	0.7420
2549	5	176	244,122
2550*	12	6,738	1,946,466
รวม	265	87,404	13,691.631

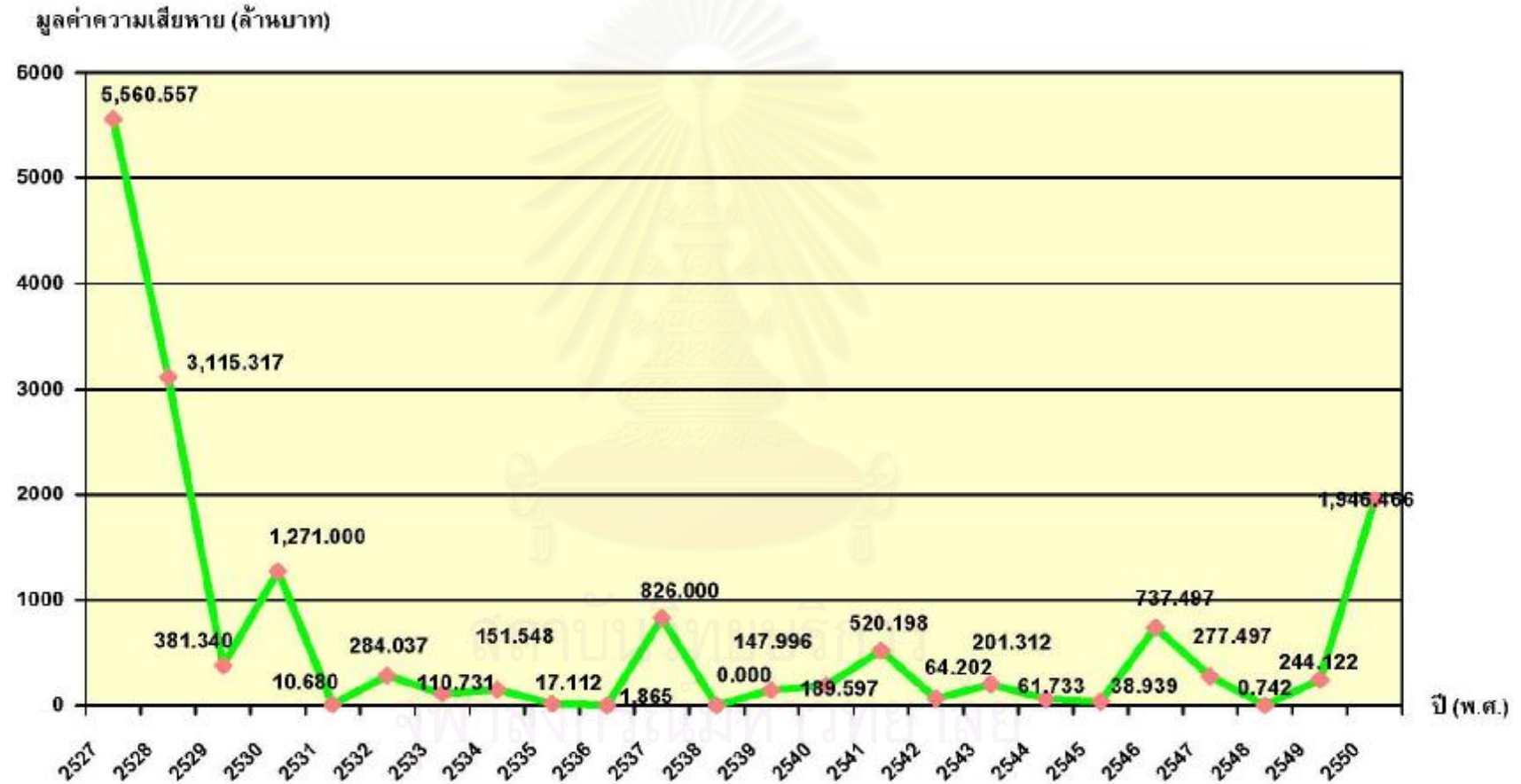
ที่มา กลุ่มงานป้องปราบการเงินนอกระบบ สำนักงานปลัดกระทรวงการคลัง

* ข้อมูล ถึงวันที่ 30 พฤศจิกายน 2550

สถิติผู้กระทำความผิดตามพระราชกำหนดการกักเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ.2527 และพระราชบัญญัติการเล่นแชร์ พ.ศ.2534 โดยจำแนกตามลักษณะธุรกิจ

ลักษณะธุรกิจ	จำนวนผู้กระทำความผิด (ราย)
แชร์ลูกโซ่	130
FOREX	98
Time Sharing	2
จัดคิวเงิน	22
Commodity	21
SET Index	7
จัดตั้งวงแชร์	6
กักเงินแบบมีเงื่อนไข	2
ลิสซิ่งหอระบบ	1
ขายตรงแอบแฝง	17
รูปแบบอื่นๆ	7
รวม	310

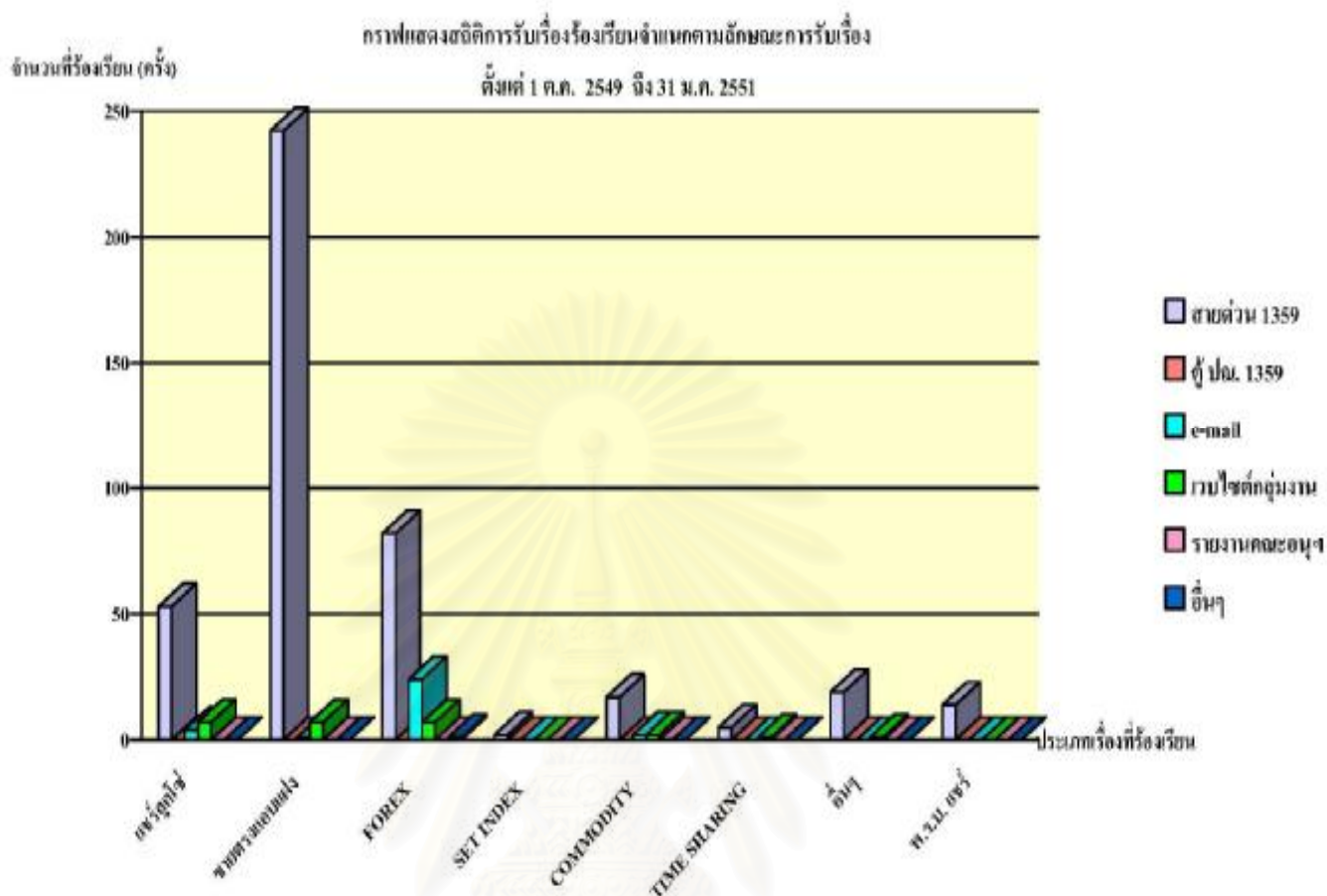
กราฟแสดงสถิติมูลค่าความเสียหาย จำแนกตามรายปี

สถิติการรับเรื่องร้องเรียน ปีงบประมาณ 2550 – ปัจจุบัน (1 ต.ค. 49 – 31 ม.ค. 51)

การรับเรื่องร้องเรียน มี 6 ช่องทาง คือ 1) โทรศัพท์สายด่วน 1359 2) ทางจดหมายที่ ตู้ปณ. 1359 3) E-mail address fincrime@mof.go.th 4) ทางเว็บไซต์กลุ่มงาน ได้แก่ ร้องเรียนร้องทุกข์และWeb board 5) รายงานคณะอนุกรรมการ และ 6) ด้านอื่นๆ เช่น การเข้ามาร้องเรียนที่กลุ่มงานป้องกันปราบปรามการเงินนอกระบบ

ลักษณะการรับเรื่อง	เรื่องที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงาน ฯ								รวมเรื่องร้องเรียนทั้งหมด
	พ.ร.ก. การกู้ยืมเงินฯ							พ.ร.บ. แฉ่ง	
	แชร์ลูกโซ่	ขายตรงแบบแฝง	FOREX	SET INDEX	COMMODITY	TIME SHARING	อื่นๆ		
สายด่วน 1359	53	242	82	2	17	5	19	14	434
ตู้ ปณ. 1359	0	0	0	0	0	0	0	0	0
E- mail	4	1	24	0	2	0	0	0	31
เว็บไซต์กลุ่มงานฯ - ร้องเรียน ร้องทุกข์ - webboard	7	7	7	0	2	1	1	0	25
รายงานคณะ อนุกรรมการฯ	0	0	0	0	0	0	0	0	0
อื่นๆ	0	0	1	0	0	0	0	0	1
รวม	64	250	114	2	21	6	20	14	491

จะเห็นได้ว่า หลังจากทีกลุ่มงานป้องปราบการเงินนอกระบบได้เปิดสายด่วน 1359 เพื่อให้ประชาชนร้องเรียนและแจ้งเบาะแสเกี่ยวกับผู้ประกอบการธุรกิจแชร์ลูกโซ่ ขยายตรง แอบแฝง และอื่นๆ ปรากฏว่าในช่วงตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2549 ถึง 31 มกราคม 2551 มีผู้ร้องเรียนและแจ้งเบาะแสเข้ามาจำนวนทั้งสิ้น 434 ราย โดยแบ่งเป็นแชร์ลูกโซ่ 53 ราย ขยายตรงแอบแฝง 242 ราย และอื่นๆ อีก 139 ราย

หากพิจารณาจากสถิติที่ตั้งกล่าวพบว่า จำนวนการหลอกลวงที่เกิดจากแชร์ลูกโซ่ที่แอบแฝงธุรกิจขายตรง ในช่วงเดือนตุลาคม 2549 ถึง มกราคม 2551 เพิ่มขึ้นอย่างมาก สอดคล้องกับข่าวคดีแชร์ลูกโซ่แอบแฝงการขายตรงที่เกิดขึ้นหลายคดีทางหนังสือพิมพ์ วิทยุและโทรทัศน์ จึงอาจกล่าวได้ว่าธุรกิจแชร์ลูกโซ่จะเกิดขึ้นมากในช่วงเศรษฐกิจไม่ดีและประชาชนอยากมีรายได้เพิ่ม จึงเป็นเหตุให้ตกเป็นเหยื่อการหลอกลวงได้ง่าย

สถานการณ์แพร่ระบาดของแชร์ลูกโซ่ โดยเฉพาะในปี 2550 ที่ธุรกิจแชร์ลูกโซ่กลับมาแพร่ระบาดอย่างหนัก หลังจากธุรกิจแชร์ลูกโซ่เป็นที่รู้จักครั้งแรกในประเทศไทยและ

สร้างความเสียหายให้กับเศรษฐกิจอย่างมากในปี 2527-2529 มีสาเหตุและปัจจัยสนับสนุนหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นภาวะเศรษฐกิจที่ซบเซา ทำให้ประชาชนต้องประหยัดค่าใช้จ่าย ต้องเร่งหารายได้เสริมและหาช่องทางในการลงทุนเพื่อให้รายได้งอกเงย การจ่ายผลตอบแทนการลงทุนในเกณฑ์สูง รวมทั้งผู้ประกอบการในธุรกิจแชร์ลูกโซ่มีการพัฒนารูปแบบธุรกิจให้มีความหลากหลายมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเข้าไปแอบแฝงในธุรกิจขายตรงและธุรกิจแฟรนไชส์ ซึ่งเป็นธุรกิจที่ถูกกฎหมายที่นักลงทุนหน้าใหม่ต้องการเข้าไปลงทุน จึงนับว่าเป็นโอกาสของธุรกิจแชร์ลูกโซ่ที่จะเติบโตได้ดีในธุรกิจประเภทนี้

ทั้งนี้ แม้ว่ามูลค่าความเสียหายของธุรกิจแชร์ลูกโซ่ยังไม่มีรวบรวมไว้อย่างเป็นทางการ แต่จากการประเมินของกลุ่มงานป้องกันปราบปรามการเงินนอกระบบ สำนักงานปลัดกระทรวงการคลังพบว่า มูลค่าความเสียหายน่าจะสูงถึง 14,000 ล้านบาท ซึ่งแชร์ลูกโซ่นอกจากจะสร้างความเสียหายให้กับเศรษฐกิจแล้ว การดำเนินธุรกิจแชร์ลูกโซ่ยังส่งผลกระทบต่อธุรกิจขายตรงและตลาดแบบตรงอย่างมากด้วย เนื่องจากธุรกิจแชร์ลูกโซ่มีการลอกเลียนแบบลักษณะการประกอบธุรกิจธุรกิจขายตรงและตลาดแบบตรง หรือการใช้ธุรกิจขายตรงและตลาดแบบตรงเป็นช่องทางในการกระทำความผิด ส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของผู้ที่ต้องการจะเข้ามาลงทุนในธุรกิจดังกล่าวและส่งผลกระทบต่อเนื่องถึงอัตราการขยายตัวของธุรกิจ

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า ด้วยพัฒนาการของรูปแบบในธุรกิจแชร์ลูกโซ่ในปัจจุบันมีใช้ธุรกิจขายตรงและตลาดแบบตรงเป็นช่องทางในการกระทำความผิดในลักษณะฉ้อโกงประชาชน จึงกล่าวได้ว่า ความผิดเกี่ยวกับการระดมเครือข่ายโดยมิชอบตามพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 มาตรา 19 ซึ่งห้ามผู้ประกอบการธุรกิจขายตรงและตลาดแบบตรงดำเนินกิจการในลักษณะที่เป็นการชักชวนให้บุคคลเข้าร่วมเป็นเครือข่ายในการประกอบธุรกิจขายตรงหรือในการประกอบธุรกิจตลาดแบบตรง โดยตกลงว่าจะให้ผลประโยชน์ตอบแทนจากการหาผู้เข้าร่วมเครือข่ายดังกล่าว ซึ่งคำนวณจากจำนวนผู้เข้าร่วมเครือข่ายที่เพิ่มขึ้นอันเป็นกฎหมายที่เปิดช่องทางการนำไปสู่การกระทำความผิดฐานกั๊ยืมเงินอันเป็นการฉ้อโกงประชาชน หรือแชร์ลูกโซ่นั้นเอง

2.6 บันทึกข้อตกลงความร่วมมือกันในการสนับสนุนการปฏิบัติงานตามพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 ระหว่าง สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค สำนักงานปลัดกระทรวงการคลัง สำนักงานตำรวจแห่งชาติ และกรมสอบสวนคดีพิเศษ

สำหรับการดำเนินการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับการระดมเครือข่ายโดยมิชอบตามกฎหมายว่าด้วยการขายตรงและตลาดแบบตรงเป็นความผิดมูลฐานตามกฎหมาย

ป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินนั้น ปัจจุบันได้มีบันทึกข้อตกลงความร่วมมือกันในการสนับสนุนการปฏิบัติงานตามพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 ระหว่างสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค สำนักงานปลัดกระทรวงการคลัง สำนักงานตำรวจแห่งชาติ และกรมสอบสวนคดีพิเศษ ลงวันที่ 6 ธันวาคม 2550 มีหลักการและสาระสำคัญดังนี้

ด้วยคณะกรรมการขายตรงและตลาดแบบตรงมีอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 ในการกำกับดูแลผู้ประกอบการธุรกิจขายตรงและผู้ประกอบธุรกิจตลาดแบบตรง รวมทั้งติดตามสอดส่องพฤติการณ์ในการประกอบธุรกิจขายตรงและตลาดแบบตรง ซึ่งจากการตรวจสอบพบว่ามีผู้ประกอบการธุรกิจขายตรงและตลาดแบบตรงบางรายกระทำการในลักษณะที่เป็นการชักชวนให้บุคคลเข้าร่วมเป็นเครือข่ายในการประกอบธุรกิจขายตรงหรือในการประกอบธุรกิจตลาดแบบตรง โดยตกลงว่าจะให้ผลประโยชน์ตอบแทนจากการหาผู้เข้าร่วมเครือข่ายดังกล่าว อันเป็นความผิดตามพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 และการกระทำความผิดดังกล่าวมีพฤติการณ์ในลักษณะเชื่อมโยงเป็นความผิดตามพระราชกำหนดการกักเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. 2527 และที่แก้ไขเพิ่มเติม และเข้าข่ายเป็นการกระทำที่ครบองค์ประกอบความผิดฐานฉ้อโกงประชาชนตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 341 ประกอบกับมาตรา 343

ดังนั้น เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการขายตรงและตลาดแบบตรงเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและป้องปรามการกระทำความผิดที่จะเกิดความเสียหายแก่ประชาชนในลักษณะเป็นธุรกิจแชร์ลูกโซ่ สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการขายตรงและตลาดแบบตรงในการประชุมครั้งที่ 7/2550 เมื่อวันที่ 30 ตุลาคม 2550 สำนักงานปลัดกระทรวงการคลัง สำนักงานตำรวจแห่งชาติและกรมสอบสวนคดีพิเศษ จึงได้ทำบันทึกข้อตกลงร่วมมือกันในการสนับสนุนการปฏิบัติงานตามพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 ดังนี้

1. ในกรณีที่มีเรื่องร้องทุกข์เข้าสู่ระบบเรื่องของสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค และเมื่อได้ทำการไต่สวนวินิจฉัยว่ามีมูลความผิดตามพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 มาตรา 19 และการกระทำความผิดดังกล่าวมีพฤติการณ์ในลักษณะเชื่อมโยงเป็นความผิดตามพระราชกำหนดการกักเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. 2527 และที่แก้ไขเพิ่มเติม และเข้าข่ายเป็นการกระทำที่ครบองค์ประกอบความผิดฐานฉ้อโกงประชาชนตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 341 ประกอบกับมาตรา 343 สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค จะส่งสำเนารายงานการไต่สวนข้อเท็จจริงให้สำนักงานปลัดกระทรวงการคลัง สำนักงานตำรวจแห่งชาติ และกรมสอบสวนคดีพิเศษ ดำเนินการสืบสวนสอบสวนตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานทั้งสามดังกล่าวต่อไป ทั้งนี้

ผลการสืบสวนสอบสวนตามกฎหมายเป็นประการใด ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดังกล่าวแจ้งให้สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคทราบเพื่อดำเนินการต่อไป

2. การดำเนินการตรวจสอบข้อเท็จจริง คณะกรรมการขายตรงและตลาดแบบตรง อาจขอความร่วมมือสำนักงานปลัดกระทรวงการคลัง สำนักงานตำรวจแห่งชาติ และกรมสอบสวนคดีพิเศษ ดำเนินการเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลดังกล่าว แล้วส่งไปให้คณะกรรมการขายตรงและตลาดแบบตรงเพื่อใช้ประโยชน์ในการตรวจสอบข้อเท็จจริงในเรื่องนั้น ๆ ได้

3. ในกรณีเรื่องอยู่ระหว่างการตรวจสอบข้อเท็จจริงของคณะกรรมการขายตรงและตลาดแบบตรง หากพบว่ามีพฤติการณ์ที่เป็นหรืออาจเป็นความผิดตามกฎหมายของสำนักงานปลัดกระทรวงการคลัง สำนักงานตำรวจแห่งชาติ และกรมสอบสวนคดีพิเศษ คณะกรรมการขายตรงและตลาดแบบตรงจะแจ้งพฤติการณ์แห่งการกระทำความผิดดังกล่าว พร้อมทั้งระบุตัวผู้กระทำความผิด และพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องให้สำนักงานปลัดกระทรวงการคลัง สำนักงานตำรวจแห่งชาติ และกรมสอบสวนคดีพิเศษ ทราบเพื่อดำเนินการต่อไป

4. ในกรณีที่คณะกรรมการขายตรงและตลาดแบบตรงได้ตรวจสอบข้อเท็จจริงพบว่ามีกรกระทำผิดตามกฎหมายว่าด้วยการขายตรงและตลาดแบบตรง และเมื่อได้ดำเนินคดีตามพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 แล้ว ให้จัดส่งข้อมูลและแจ้งรายละเอียดดังกล่าวให้สำนักงานปลัดกระทรวงการคลัง สำนักงานตำรวจแห่งชาติและกรมสอบสวนคดีพิเศษทราบเพื่อดำเนินการต่อไป

5. ในกรณีที่สำนักงานปลัดกระทรวงการคลัง สำนักงานตำรวจแห่งชาติ และกรมสอบสวนคดีพิเศษ ได้ดำเนินการสืบสวนสอบสวนแล้วพบพยานหลักฐานการกระทำความผิด และพยานหลักฐานดังกล่าวจะเป็นประโยชน์ต่อการตรวจสอบของคณะกรรมการขายตรงและตลาดแบบตรงในรายที่กำลังดำเนินการอยู่นั้น หน่วยงานทั้งสามดังกล่าวอาจส่งสำเนารายการพยานหลักฐานให้คณะกรรมการขายตรงและตลาดแบบตรงพิจารณาต่อไป

6. ข้อมูลหรือพยานหลักฐานใด ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินการให้สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค สำนักงานปลัดกระทรวงการคลัง สำนักงานตำรวจแห่งชาติและกรมสอบสวนคดีพิเศษ สามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลได้ โดยขออนุมัติเป็นหลักการจากเลขาธิการคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค หรือผู้บังคับบัญชาที่เกี่ยวข้องของหน่วยงานทั้งสามดังกล่าวแล้วแต่กรณี

7. การปฏิบัติหน้าที่ร่วมกันระหว่างเจ้าหน้าที่ของสำนักงานปลัดกระทรวงการคลัง สำนักงานตำรวจแห่งชาติและกรมสอบสวนคดีพิเศษ และพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายว่าด้วยการขายตรงและตลาดแบบตรง ในการตรวจค้น ยึดอายัด หรือการดำเนินการใดๆ จะเป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานตามบันทึกข้อตกลงนี้ ให้สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคแจ้งให้หน่วยงานทั้งสามดังกล่าวทราบเพื่อร่วมดำเนินการ

8. การปฏิบัติหน้าที่ตามบันทึกข้อตกลงนี้ สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคสำนักงานปลัดกระทรวงการคลัง สำนักงานตำรวจแห่งชาติ และกรมสอบสวนคดีพิเศษสามารถใช้เครื่องมือ วัสดุ อุปกรณ์ ยานพาหนะ ตลอดจนงบประมาณร่วมกันได้เท่าที่ไม่ขัดต่อระเบียบของทางราชการ ทั้งนี้ โดยได้รับอนุมัติจากหน่วยงานเจ้าของเครื่องมือ วัสดุ อุปกรณ์ ยานพาหนะและงบประมาณนั้น ๆ ก่อน

9. สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค สำนักงานปลัดกระทรวงการคลัง สำนักงานตำรวจแห่งชาติและกรมสอบสวนคดีพิเศษ จะร่วมมือกันในการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศและบุคลากร เพื่อให้การสนับสนุนการปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยอาจกำหนดเป็นแผนงาน โครงการหรือกิจกรรมร่วมกัน

10. ในกรณีที่มีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มเติมลักษณะความผิดที่จะนำเข้าสู่การพิจารณาของสำนักงานปลัดกระทรวงการคลัง สำนักงานตำรวจแห่งชาติและกรมสอบสวนคดีพิเศษ หรือมีข้อตกลงอื่นนอกเหนือบันทึกข้อตกลงฉบับนี้ ให้เลขาธิการคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคและผู้บังคับบัญชาที่เกี่ยวข้องร่วมกันวินิจฉัยและปฏิบัติไปตามนั้น

2.7 บันทึกข้อตกลงความร่วมมือกันในการสนับสนุนการปฏิบัติงานตามพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 ระหว่างสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค และสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

นอกจากนี้ ยังได้มีบันทึกข้อตกลงความร่วมมือกันในการสนับสนุนการปฏิบัติงานตามพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 ระหว่างสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค และสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ลงวันที่ 6 ธันวาคม 2550 มีหลักการและสาระสำคัญดังนี้

ด้วยคณะกรรมการขายตรงและตลาดแบบตรงมีอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 ในการกำกับดูแลผู้ประกอบการธุรกิจขายตรงและผู้ประกอบธุรกิจตลาดแบบตรง รวมทั้งติดตามสอดส่องพฤติการณ์ในการประกอบธุรกิจขายตรงและตลาด

แบบตรง ซึ่งจากการตรวจสอบพบว่าผู้ประกอบธุรกิจขายตรงหรือผู้ประกอบธุรกิจตลาดแบบตรงบางรายกระทำการในลักษณะที่เป็นการชักชวนให้บุคคลเข้าร่วมเป็นเครือข่ายในการประกอบธุรกิจขายตรงหรือในการประกอบธุรกิจตลาดแบบตรง โดยตกลงว่าจะให้ผลตอบแทนจากการหาผู้เข้าร่วมเครือข่ายดังกล่าว ซึ่งคำนวณจากจำนวนผู้เข้าร่วมเครือข่ายที่เพิ่มขึ้นอันเป็นความผิดตามพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 อีกทั้งมีพฤติการณ์เพื่อปกปิด หรืออำพราง ลักษณะที่แท้จริง การได้มา แหล่งที่ตั้ง การจำหน่าย การโอน การได้สิทธิใด ๆ ซึ่งทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดดังกล่าว อันเป็นความผิดฐานฟอกเงินตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542

ดังนั้น เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการขายตรงและตลาดแบบตรงเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและป้องปรามการกระทำผิดที่จะเกิดความเสียหายแก่ประชาชนในลักษณะเป็นธุรกิจลูกโซ่ สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการขายตรงและตลาดแบบตรง ในการประชุมครั้งที่ 6/2550 เมื่อวันที่ 30 กันยายน 2550 และสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน จึงได้ทำบันทึกข้อตกลงร่วมมือกันในการสนับสนุนการปฏิบัติงานตามพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ.2545 ดังนี้

1. ในกรณีที่มีเรื่องร้องทุกข์เข้าสู่ระบบเรื่องของสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค เมื่อได้ทำการไต่สวนวินิจฉัยว่ามีมูลความผิดตามพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 มาตรา 19 และเข้าข่ายเป็นการกระทำที่ครอบงำประกอบความผิดเกี่ยวกับการฉ้อโกงประชาชนตามประมวลกฎหมายอาญาแล้ว สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค จะส่งสำเนารายงานการไต่สวนข้อเท็จจริงให้สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินต่อไป ทั้งนี้ เมื่อสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินได้แสวงหาข้อเท็จจริงและรวบรวมพยานหลักฐานได้ผลเป็นประการใด สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินจะแจ้งให้สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคทราบเพื่อดำเนินการต่อไป

2. ในกรณีเรื่องอยู่ระหว่างการตรวจสอบข้อเท็จจริงของคณะกรรมการขายตรงและตลาดแบบตรง หากพบว่ามีพฤติการณ์ที่เป็นหรืออาจเป็นความผิดมูลฐานตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน และคณะกรรมการขายตรงและตลาดแบบตรงเห็นว่าจะต้องดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน คณะกรรมการขายตรงและตลาดแบบตรงจะแจ้งพฤติการณ์แห่งการกระทำผิดดังกล่าว พร้อมทั้งระบุตัวผู้กระทำผิดและพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องให้สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน เพื่อดำเนินการต่อไป

3. ในกรณีที่คณะกรรมการขายตรงและตลาดแบบตรง ได้ตรวจสอบข้อเท็จจริงพบว่า มีการกระทำความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการขายตรงและตลาดแบบตรงและเมื่อได้ดำเนินคดีตามพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 แล้ว ให้จัดส่งข้อมูลและแจ้งรายละเอียดดังกล่าวให้สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินทราบ เพื่อดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องตามอำนาจหน้าที่ต่อไป

4. ข้อมูลหรือพยานหลักฐานใดซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินการตามพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 และเข้าข่ายเป็นการกระทำที่ครอบงำหรือประกอบความผิดเกี่ยวกับการฉ้อโกงประชาชนตามประมวลกฎหมายอาญา ให้สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคและสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินสามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลได้โดยขออนุมัติเป็นหลักการจากเลขาธิการคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคหรือเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินแล้วแต่กรณี

5. การปฏิบัติหน้าที่ร่วมกันระหว่างพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินและพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายว่าด้วยการขายตรงและตลาดแบบตรง ในการตรวจ ค้น ยึดอายัด หรือการดำเนินการใดๆ จะเป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานตามบันทึกข้อตกลงนี้ให้สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคแจ้งให้สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินทราบเพื่อร่วมดำเนินการ

6. การปฏิบัติหน้าที่ตามบันทึกข้อตกลงนี้ สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคและสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน สามารถใช้เครื่องมือ วัสดุ อุปกรณ์ ยานพาหนะ ตลอดจนงบประมาณร่วมกันได้เท่าที่ไม่ขัดต่อระเบียบของทางราชการ ทั้งนี้ โดยได้รับอนุมัติจากหน่วยงานเจ้าของเครื่องมือ วัสดุ อุปกรณ์ ยานพาหนะและงบประมาณนั้น ๆ ก่อน

7. สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคและสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินจะร่วมมือกันในการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศและบุคลากร เพื่อให้การสนับสนุนการปฏิบัติงานของทั้ง 2 หน่วยงาน ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นไป โดยอาจกำหนดเป็นแผนงาน โครงการหรือกิจกรรมร่วมกัน

8. ในกรณีที่มีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มเติมลักษณะความผิดที่จะนำเข้าสู่การพิจารณาของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน หรือมีข้อตกลงอื่นนอกเหนือบันทึกข้อตกลงฉบับนี้ ให้เลขาธิการคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคและเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินร่วมกันวินิจฉัยและปฏิบัติไปตามนั้น

บทที่ 3

การบังคับใช้กฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

3.1 ความรู้ทั่วไปของการฟอกเงิน

การฟอกเงินเป็นการดำเนินการด้วยวิธีการต่าง ๆ เพื่อให้เงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดใด ๆ เปลี่ยนเป็นเงินหรือทรัพย์สิน ซึ่งบุคคลทั่วไปหลงเชื่อว่าได้มาโดยชอบด้วยกฎหมาย การฟอกเงินได้กลายเป็นรูปแบบที่นิยมกันแพร่หลายของผู้กระทำความผิดในการใช้เป็นเครื่องมือเพื่อปกปิดและแสวงหาผลประโยชน์จากการกระทำความผิด นอกจากนี้การฟอกเงินยังก่อให้เกิดผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง อย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ เนื่องจากเงินที่นำมาฟอกนั้นเป็นเงินนอกระบบ อันไม่ได้เกิดจากผลผลิตทางเศรษฐกิจ และเงินดังกล่าวยังถูกนำไปใช้ในการให้สินบนแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐและนักการเมือง ตลอดจนนำไปใช้เพื่อการขยายเครือข่ายของการประกอบอาชญากรรม จนกลายเป็นอาชญากรรมข้ามชาติที่มีอิทธิพลอย่างมาก ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาเรื่องความสงบสุขของสังคม รวมถึงปัญหาอันเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศอีกด้วย¹

3.1.1 ความหมายของการฟอกเงิน

คำว่า “การฟอกเงิน” นั้น ได้มีผู้ทรงคุณวุฒิหลายท่านได้ให้ความหมายไว้ ดังนี้

ศาสตราจารย์ไชยยศ เหมะรัชตะ ได้ให้ความหมายของ “การฟอกเงิน” คือ การกระทำใด ๆ ที่มีวัตถุประสงค์ทำให้เงินหรือทรัพย์สินใด ๆ ซึ่งมีที่มาจากการกระทำความผิดต่าง ๆ เปลี่ยนสภาพเป็นเงินหรือทรัพย์สิน ซึ่งบุคคลทั่วไปหลงเชื่อว่าเป็นเงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาโดยชอบด้วยกฎหมาย²

ศาสตราจารย์วีระพงษ์ บุญญานุภาส ได้ให้ความหมายของ “การฟอกเงิน” คือ การเปลี่ยนเงินที่ได้ที่ได้อันได้มาโดยผิดกฎหมายให้เสมือนหนึ่งว่าเป็นเงินที่ได้มาโดยชอบด้วยกฎหมาย

¹ ไชยยศ เหมะรัชตะ , “มาตรการทางกฎหมายในการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ,” (เอกสารวิจัยส่วนบุคคลลักษณะวิชาการทางการเมือง วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักรภาครัฐร่วมเอกชน รุ่นที่ 9, 2539-2540), หน้า ข.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 1.

หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ การฟอกเงินเป็นกระบวนการซึ่งบุคคลปกปิดแหล่งที่มาของรายได้ผิดกฎหมาย เกิดดอกออกผลแล้วจึงย้อนกลับไปประกอบอาชญากรรมอีก³

พันตำรวจเอกสีหนาท ประยูรรัตน์ ได้ให้ความหมายของ “การฟอกเงิน” คือ การเปลี่ยนแปลงสภาพเงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาโดยผิดกฎหมายหรือโดยมิชอบด้วยกฎหมายให้เสมือนหนึ่งว่าเป็นเงินที่ได้มาโดยชอบ หรืออาจจะกล่าวอีกนัยว่าการฟอกเงินเป็นกระบวนการซึ่งกระทำโดยบุคคลต่อทรัพย์สินเพื่อปกปิดแหล่งที่มาของรายได้ที่ผิดกฎหมาย และทำให้รายได้นั้นมีที่มาโดยชอบด้วยกฎหมาย และยิ่งหมายรวมไปถึงการเปลี่ยนเงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายหรือไม่สุจริต ให้กลายเป็นสภาพเป็นเงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาโดยชอบด้วยกฎหมาย⁴

สุรพล ไตรเวทย์ ได้ให้ความหมายของ “การฟอกเงิน” คือ การเปลี่ยนสภาพเงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาโดยผิดกฎหมายให้ดูเหมือนว่าได้มาโดยชอบด้วยกฎหมาย เพราะผู้กระทำผิดกฎหมายไม่ต้องการให้ผู้อื่นทราบที่มาของทรัพย์สิน จึงจำเป็นต้องใช้วิธีปิดบังหรือซุกซ่อนทรัพย์สิน อันจะช่วยปิดบังการกระทำผิดของตนได้อีกด้วย นอกจากนี้ทรัพย์สินอื่นที่ได้กลายเป็นเงินสะอาดแล้ว ผู้กระทำผิดกฎหมายก็สามารถใช้เป็นทุนในการขยายเครือข่ายอาชญากรรมและคุ้มครองความมั่นคงให้กับอาชญากรรมของตนด้วย⁵

สหัส สิงหวิริยะ ได้ให้ความหมายของ “การฟอกเงิน” คือ การนำเงินที่ได้มาจากการกระทำความผิดหรือได้มาโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายมาเปลี่ยนสภาพให้เป็นเงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาอย่างถูกต้อง หรือเรียกได้ว่า กระบวนการทำ “เงินสกปรก” ให้เปลี่ยนสภาพเป็นเงินสะอาด⁶

สำหรับพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 นั้น มิได้กำหนดความหมายของการฟอกเงินไว้โดยตรง แต่ได้ระบุถึงการกระทำความผิดฐานฟอกเงินไว้ในมาตรา 5 ดังต่อไปนี้

³ วีระพงษ์ บุญโญภาส, “กฎหมายฟอกเงินกับความจำเป็นที่ต้องพิจารณา”, ประชาชาติธุรกิจ (พฤษภาคม 2537), หน้า 12.

⁴ สีหนาท ประยูรรัตน์, คำอธิบายพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เอเชียเพลส, 2542), หน้า 61.

⁵ สุรพล ไตรเวทย์, “การฟอกเงินและกฎหมายเกี่ยวกับการฟอกเงิน”, รพีสาร 2, 6 (มกราคม-มีนาคม 2537):13-14.

⁶ สหัส สิงหวิริยะ, คำอธิบายพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2547), หน้า 3.

มาตรา 5 “ผู้ใด

- (1) โอน รับโอน หรือเปลี่ยนแปลงสภาพทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด เพื่อชุกซ่อนหรือปกปิดแหล่งที่มาของทรัพย์สินนั้น หรือเพื่อช่วยเหลือผู้อื่นไม่ว่าก่อน ขณะ หรือหลังการกระทำความผิดมิให้ต้องรับโทษหรือรับโทษน้อยลงในความผิดมูลฐาน หรือ
- (2) กระทำด้วยประการใด ๆ เพื่อปกปิดหรืออำพรางลักษณะที่แท้จริง การได้มา แหล่งที่ตั้ง การจำหน่าย การโอน การได้สิทธิใด ๆ ซึ่งทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด ผู้นั้นกระทำความผิดฐานฟอกเงิน”

จากบทบัญญัติดังกล่าว พิจารณาได้ว่านอกจากการโอน รับโอน หรือเปลี่ยนแปลงสภาพทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด เพื่อชุกซ่อนหรือปกปิดแหล่งที่มาของทรัพย์สินนั้น ๆ จะถือว่าเป็นการกระทำความผิดมูลฐานฟอกเงินแล้ว การช่วยเหลือผู้อื่นไม่ว่าก่อนการกระทำความผิด ขณะกระทำความผิด หรือหลังการกระทำความผิด เพื่อมิให้ต้องรับโทษน้อยลงในความผิดมูลฐาน ก็ให้ถือว่าเป็นความผิดฐานฟอกเงินเช่นเดียวกัน

จากการพิจารณาความหมายข้างต้น จึงสรุปได้ว่า “การฟอกเงิน” คือ การนำเงินสกปรกที่ได้มาจากการประกอบอาชญากรรมมาผ่านเข้าสู่กระบวนการที่ทำให้เงินเหล่านั้นกลายเป็นเงินที่เสมือนได้มาโดยชอบด้วยกฎหมาย เพื่อปกปิดแหล่งที่มาของเงินและเพื่อให้ง่ายแก่การสืบสาวต้นตอของผู้กระทำความผิด

3.1.2 วัตถุประสงค์ของการฟอกเงิน

การประกอบอาชญากรรมจะประสบความสำเร็จได้ก็ต่อเมื่อสามารถนำเงินที่ได้มานั้นไปใช้จ่าย โดยแหล่งที่มาของเงินจะไม่ถูกเปิดเผย ยิ่งกว่านั้น การปฏิบัติการของอาชญากรรมก็ยังคงเติบโตอย่างต่อเนื่อง โดยเงินที่ทำการฟอกแล้วจะถูกนำมาใช้เป็นต้นทุนในการประกอบอาชญากรรมครั้งต่อ ๆ ไป การฟอกเงินจึงเป็นเครื่องมือที่สำคัญอย่างยิ่งขององค์กรอาชญากรรม ซึ่งมักจะกระทำการฟอกเงินเพื่อวัตถุประสงค์ ดังต่อไปนี้

- (1) เพื่อปกปิด (Conceal) แหล่งที่มาและเจ้าของที่แท้จริงของเงินหรือทรัพย์สินนั้น เพื่อมิให้เจ้าหน้าที่ของรัฐสามารถติดตามร่องรอย และทราบว่าเป็นเงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด
- (2) เพื่อควบคุม (Control) เงินหรือทรัพย์สินที่ได้จากการกระทำความผิด เพื่อให้ตนเองหรือองค์กรของตนนั้น สามารถนำเงินหรือทรัพย์สินดังกล่าวกลับมาใช้ประโยชน์ได้ตามความประสงค์
- (3) ความจำเป็นในการเปลี่ยนแปลงรูปแบบ (Change of Form) ของเงินหรือทรัพย์สินที่ได้จากการกระทำความผิด เพื่อให้เงินอยู่ในรูปแบบเงินสดให้น้อยที่สุด

เนื่องจากเงินที่ได้รับมาจากการกระทำความผิดนั้นมักจะได้รับมาเป็นเงินสด ในรูปของธนบัตร เป็นส่วนมาก อาชญากรจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องนำมาเปลี่ยนแปลงรูปแบบของเงินที่ได้รับ เพื่อหลีกเลี่ยงให้พ้นจากการตรวจสอบติดตามจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ

3.1.3 รูปแบบของการฟอกเงิน

การฟอกเงิน คือ การที่อาชญากรนำเงินได้จากการประกอบอาชญากรรมของตนมาฟอกให้เป็นเงินที่ชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งเงินจำนวนดังกล่าวมักจะมีจำนวนมหาศาล ทำให้ผู้ฟอกเงินต้องจัดสรรแบ่งเป็นหลายส่วน และใช้วิธีการฟอกเงินที่หลากหลายรูปแบบ เพื่อมิให้เป็นที่ยึดและยึดสงสัยจากนั้นจึงนำเงินที่ได้มาจากการฟอกเงินมารวมกัน และนำไปใช้เป็นต้นทุนในการประกอบอาชญากรรมรูปแบบอื่นต่อ ๆ ไป ด้วยเหตุดังกล่าว รูปแบบของการฟอกเงินในปัจจุบัน จึงได้ถูกปรับเปลี่ยนไปตามสถานการณ์ สิ่งแวดล้อม ความรู้ความสามารถ และเทคนิคของผู้ประกอบการ ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 รูปแบบ ดังนี้

(1) การนำเงินสดติดตัวออกนอกประเทศ

รูปแบบดังกล่าวเป็นที่นิยมกันมากในสมัยก่อน โดยอาชญากรจะนำเงินสดที่ได้มาโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายพกติดตัวไปนอกประเทศ แต่เนื่องจากปัจจุบันเงินสดที่ได้จากการกระทำความผิดมีจำนวนมาก การขนส่งหรือการพกพาไปเป็นจำนวนมาก ๆ อาจเกิดพิรุณและถูกเพ่งเล็งได้ง่าย ประกอบกับประเทศต่าง ๆ เริ่มมีมาตรการกำกับควบคุมการทำธุรกรรมด้วยเงินสด จึงทำให้การฟอกเงินในลักษณะนี้มีน้อยลง

(2) การส่งเงินสดออกนอกประเทศ

รูปแบบดังกล่าวจะกระทำโดยการนำเงินสดที่ได้มาจากการกระทำความผิดไปฝากไว้กับธนาคาร หรือสถาบันการเงินในประเทศใดประเทศหนึ่ง ที่ไม่มีกฎหมายควบคุมระบบธนาคารหรือสถาบันการเงินที่เข้มงวด เพื่อให้เงินที่ผิดกฎหมายไหลเวียนอยู่ในระบบทางการเงินของประเทศดังกล่าว และให้โอนกลับมายังอาชญากร ซึ่งจะทำให้เงินนั้นแปรสภาพกลายเป็นเงินที่ชอบด้วยกฎหมายทันที

(3) การฝากเงินกับสถาบันการเงิน

การฟอกเงินในรูปแบบนี้จะนิยมทำกันมาก ในประเทศที่ไม่มีระบบการควบคุมหรือตรวจสอบการทำธุรกรรมเงินสด และการฝากหรือถอนเงินก็สามารถใช้

นามแฝงหรือชื่อปลอม เพื่อไม่ให้สามารถสืบหาเจ้าของบัญชีได้ ซึ่งเป็นข้อได้เปรียบ เนื่องจากสามารถทำให้มีเงินสดจำนวนมากหลั่งไหลเข้าสู่ประเทศ แต่ในขณะเดียวกันก็เป็นจุดอ่อนที่อันตรายอย่างมาก เนื่องจากทำให้สะดวกในการใช้สถาบันการเงินเป็นแหล่งฟอกเงิน

(4) การจัดตั้งบริษัทหรือกิจการขึ้นบังหน้า

รูปแบบดังกล่าวจะกระทำโดยการจัดตั้งบริษัทหรือกิจการที่ถูกกฎหมายขึ้นเพื่อทำธุรกิจบังหน้า แต่ในความเป็นจริง จะนำเงินที่ได้จากการประกอบกิจการที่ผิดกฎหมายเข้าไปลงทุนในกิจการดังกล่าว แล้วนำผลกำไรออกมาใช้อย่างเงินที่ถูกกฎหมาย ดังนั้นการฟอกเงินจึงเกิดขึ้นโดยผ่านทางการทำงานของบริษัทหรือกิจการนั้น เช่น การซื้อกิจการในต่างประเทศ แล้วให้กิจการตนเองในประเทศสั่งซื้อสินค้าจากกิจการในต่างประเทศดังกล่าว โดยใช้ “ใบส่งสินค้า (Invoice)” เพื่อแสดงว่าได้มีการสั่งซื้อสินค้าเข้ามาจากต่างประเทศ ทั้งนี้ไม่ได้มีการส่งมอบสินค้า หรือมีการแจ้งมูลค่าของสินค้าที่สั่งซื้อในราคาที่สูงกว่าความเป็นจริง เพื่อให้เงินที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายถูกฟอกด้วยวิธีการโอนเงินระหว่างกิจการทั้งสองแห่ง

(5) อื่น ๆ

นอกจากรูปแบบที่กล่าวมาในข้างต้นแล้ว ยังมีการฟอกเงินในรูปแบบอื่น ๆ อีก เช่น

(5.1) การซื้อกิจการที่มีผลขาดทุน แต่เป็นกิจการที่มีรายรับเป็นเงินสด ทำให้ธุรกิจดังกล่าว ค่อย ๆ ฟื้นตัวขึ้นมาโดยอาศัยดอกผลจากการประกอบธุรกิจดังกล่าว

(5.2) การนำเงินสดไปซื้อตราสารการเงินที่เปลี่ยนมือได้ ซึ่งอาจจะไม่มีการควบคุมจากสถาบันการเงินผู้ออก

(5.3) การซื้อสังหาริมทรัพย์ อาทิเช่น การซื้อที่ดิน อาคาร

(5.4) การซื้อทรัพย์สินที่มีค่า อาทิเช่น การซื้ออัญมณี การซื้อศิลปวัตถุ

(5.5) การซื้อขายหุ้นในตลาดหลักทรัพย์

(5.6) การแลกเปลี่ยนเงินตรา

(5.7) การลงทุนประกอบธุรกิจขนาดเล็กที่สามารถทำให้มูลค่าเพิ่มขึ้นมาได้ อาทิ ธุรกิจ แกลเลอรีขายภาพ ธุรกิจร้านอาหาร⁷

⁷ สีหนาท ประยูรรัตน์, คำอธิบายพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542, หน้า 63.

3.2 ความผิดมูลฐานกับการฟอกเงิน

3.2.1 ความหมายของความผิดมูลฐาน

การกระทำความผิดฐานฟอกเงินนั้น นอกจากการโอน รับโอน หรือเปลี่ยนสภาพทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด เพื่อซุกซ่อนหรือปกปิดแหล่งที่มาของทรัพย์สินนั้นๆ ดังที่บัญญัติไว้แล้ว การกระทำดังกล่าวแม้จะเป็นการช่วยเหลือผู้อื่นไม่ว่าจะก่อนการกระทำความผิด ขณะกระทำความผิด หรือหลังกระทำความผิดเพื่อมิให้ต้องรับหรือรับโทษน้อยลงในความผิดมูลฐาน ก็ให้ถือว่ามีความผิดฐานฟอกเงินเช่นเดียวกัน และประการสำคัญคือความผิดฐานฟอกเงิน จะต้องเป็นความผิดที่กระทำต่อเงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดเพียงบางประเภทเท่านั้น ซึ่งเรียกว่า “ความผิดมูลฐาน” หรือ ความผิดอาญาที่เป็นมูลเหตุ เป็นที่มา หรือเป็นฐานก่อให้เกิด หรือให้ได้มาซึ่งเงินหรือทรัพย์สินจากการกระทำความผิด

ความผิดมูลฐานจึงเปรียบเสมือนสะพานเชื่อมโยงไปสู่การที่จะเป็นความผิดฐานฟอกเงิน แต่คำว่า “ความผิดมูลฐาน (Predicate Offences)” นั้น ไม่มีนิยามหรือคำจำกัดความ โดยเฉพาะเจาะจงกำหนดไว้ ไม่ว่าจะในกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินที่ออกโดยองค์การสหประชาชาติเพื่อให้แต่ละประเทศนำไปบัญญัติไว้ในกฎหมายภายในที่เรียกกันว่า UN MODEL LAW หรือในกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินของประเทศไทยก็ไม่ได้กำหนดคำนิยามไว้เช่นกัน แต่มีการกล่าวถึงประเภทความผิดมูลฐานไว้ในมาตรา 3 ของพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 ซึ่งจะได้กล่าวในหัวข้อต่อไป

3.2.2 เหตุผลและความจำเป็นในการกำหนดความผิดมูลฐานในกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินของประเทศไทย

3.2.2.1 เหตุผลและความจำเป็นด้านต่างประเทศ

ตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการลักลอบค้ายาเสพติดและวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตประสาท ค.ศ. 1988 (Vienna Convention) ได้กำหนดความผิดอาญาฐานฟอกเงิน เพื่อให้รัฐสมาชิกนำไปเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหากฎหมายภายในให้สอดคล้องกับอนุสัญญาดังกล่าว โดยกำหนดให้เป็นความผิดทางอาญาแก่ผู้ครอบครองทรัพย์สินที่ได้มาจากการค้ายาเสพติด หรือทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ผู้ที่ช่วยเหลือในการโอนสิทธิในทรัพย์สินที่ได้มาจากการค้ายาเสพติดหรือทรัพย์สินการกระทำความผิดดังกล่าว ผู้ที่เปลี่ยนสภาพทรัพย์สินซึ่งมีที่มาจากยาเสพติดโดยมี

วัตถุประสงค์เพื่อจะปกปิดหรือเปลี่ยนแปลงแหล่งที่มาของทรัพย์สิน จะเห็นได้ว่า อนุสัญญาดังกล่าว มุ่งเน้นแต่เฉพาะความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดหรือทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด จึงถือได้ว่าความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดเป็นความผิดมูลฐานตามอนุสัญญานี้ ซึ่งทุกประเทศจะต้องช่วยกันต่อต้านและปราบปราม ดังนั้น ประเทศสมาชิกจึงได้นำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดมาบัญญัติเป็นความผิดมูลฐานไว้ในกฎหมายภายใน เพื่อลงโทษผู้กระทำความผิดฐานฟอกเงินที่ได้มาจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา ออสเตรเลีย และ ฮองกง เป็นต้น

นอกจากนี้ ตาม UN Model Law ใน Section 1 Money Laundering Offences Article 20 ก็ได้กำหนดความผิดการฟอกเงินหรือทรัพย์สินเกี่ยวกับยาเสพติดเป็นความผิดที่จะต้องปราบปราม โดยที่ UN Model Law เป็นกฎหมายที่เป็นแบบให้ทุกประเทศนำไปเป็นแนวทางในการบัญญัติกฎหมายภายในเพื่อให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดจึงเป็นความผิดมูลฐานที่แต่ละประเทศสมาชิกจะต้องกำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน เพื่อเป็นการสกัดกั้นและปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ซึ่งตาม UN Model Law ได้กำหนดความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดเพียงฐานความผิดเดียว โดยไม่ได้กำหนดความผิดมูลฐานอื่น ๆ ไว้ด้วย อันเป็นการสอดคล้องกับอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการลักลอบค้ายาเสพติดและวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตประสาท ค.ศ. 1988 ที่มุ่งจะริตรอนผลประโยชน์ของผู้มีส่วนพัวพันกับการลักลอบค้ายาเสพติด ดังนั้น ประเทศสมาชิกที่บัญญัติกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินจะต้องนำเอาความผิดมูลฐานเกี่ยวกับยาเสพติดมาบัญญัติไว้ในกฎหมายดังกล่าวด้วย นอกจากนี้ ความผิดมูลฐานที่เกี่ยวกับยาเสพติดแล้ว แต่ละประเทศอาจกำหนดความผิดมูลฐานอื่น ๆ ได้ ซึ่งก็แล้วแต่นโยบายของประเทศนั้น ๆ เช่น อาจกำหนดให้ผู้ฟอกเงินที่ได้มาจากการกระทำความผิดที่เป็นอาชญากรรมทางเศรษฐกิจมีความผิดฐานฟอกเงินก็ได้

ประเทศไทยได้รับผลกระทบจากการลักลอบค้ายาเสพติด และมีปัญหาการฟอกเงินที่ได้มาจากการค้ายาเสพติด แม้จะมีพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 ก็ยังไม่สามารถปราบปรามให้หมดสิ้นได้ แต่กลับขยายตัวกว้างขึ้นเป็นองค์กรอาชญากรรมและอาชญากรรมระหว่างประเทศมีผลกระทบต่อเศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคงของประเทศ นอกจากนี้ ประเทศไทยยังไม่อาจเข้าร่วมเป็นภาคีสมาชิกในอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการลักลอบค้ายาเสพติดและวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตประสาท ค.ศ. 1988 เนื่องจากประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินซึ่งเป็นข้อบัญญัติของอนุสัญญาดังกล่าว แต่ปัจจุบันประเทศไทยได้มีพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ซึ่งผ่านการพิจารณาของรัฐสภา เมื่อวันที่ 19 มีนาคม 2542 ตามกฎหมายดังกล่าวได้กำหนดฐานความผิดไว้หลายฐาน

ความผิด และเพื่อให้สอดคล้องกับ UN Model Law และอนุสัญญาสหประชาชาติดังกล่าว พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 ได้กำหนดให้การฟอกเงินเป็น ความผิดทางอาญาและความผิดมูลฐานที่สำคัญ คือ ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดตามกฎหมาย ว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด หรือกฎหมายว่าด้วยมาตรการในการปราบปราม ผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 3 (1) นอกจากความผิดมูลฐานดังกล่าวแล้ว ตามกฎหมายดังกล่าวยังได้ กำหนดความผิดมูลฐานอื่น ๆ เช่น ความผิดเกี่ยวกับเพศตามประมวลกฎหมายอาญา ความผิด เกี่ยวกับการฉ้อโกงประชาชน ความผิดเกี่ยวกับการทุจริตต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ เป็นต้น

3.2.2.2 เหตุผลและความจำเป็นภายในประเทศ

ประเทศไทยได้มีพัฒนาการในทางการเมือง โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในทางการเมืองอย่างแท้จริง ซึ่งถือได้ว่าเป็นประชาธิปไตยมากกว่าอดีตที่ผ่านมา นอกจากนี้ยังมีการสร้างกลไกในการตรวจสอบทางการเมืองและสร้างความบริสุทธิ์ให้เกิดขึ้นใน สังคม เช่น สำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน แต่กลไกดังกล่าวมีอำนาจจำกัดเฉพาะด้านการเมือง การปกครอง ระบบราชการเท่านั้น ไม่ได้ครอบคลุมถึงอาชญากรรมบางประเภท เช่น อาชญากรรมยาเสพติด หรืออาชญากรรมทางเศรษฐกิจ ซึ่งผู้ก่ออาชญากรรมหวังผลให้ตนหรือ พรรคพวกได้รับประโยชน์ในทางทรัพย์สินอย่างมหาศาล โดยไม่คำนึงว่าจะชอบด้วยกฎหมาย หรือไม่และจะนำทรัพย์สินเหล่านี้ไปเป็นประโยชน์ในการประกอบอาชญากรรมต่าง ๆ ต่อไป รวมทั้งขยายอิทธิพลครอบงำทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคมอีกด้วย นอกจากนี้ ผู้กระทำความผิดหรือได้รับประโยชน์จากการก่ออาชญากรรมเกี่ยวกับยาเสพติด หรืออาชญากรรม เศรษฐกิจอื่น ๆ จะพยายามปกปิดการกระทำความผิดและปกปิดแหล่งที่มาจากการประกอบ อาชญากรรมต่าง ๆ เพื่อให้ทรัพย์สินหรือรายได้เหล่านั้นเปลี่ยนแปลงสภาพเป็นการได้มาโดยชอบด้วย กฎหมาย เช่น การประกอบธุรกิจที่ถูกกฎหมายบังหน้า หรือโดยอาศัยสถาบันการเงินเป็นแหล่ง ในการฟอกเงิน เป็นการอาศัยสถาบันการเงินเป็นเครื่องมือในการปกป้องผลประโยชน์อันได้มา โดยมีชอบด้วยกฎหมายของตน

อาชญากรรมเกี่ยวกับยาเสพติดและอาชญากรรมทางเศรษฐกิจอื่น ๆ มักจะเป็นการกระทำที่มีลักษณะเป็นองค์กรอาชญากรรม (Organized Crime) โดยเป็นการ กระทำความผิดที่มีการแบ่งความรับผิดชอบและขั้นตอนการทำงาน โดยมีผู้วางแผนและ ประสานงานเพื่อให้การกระทำความผิดดำเนินไปอย่างเป็นระบบ และในกรณีที่มีการจับกุม ผู้กระทำความผิดส่วนใดส่วนหนึ่ง ก็จะไม่กระทบกระเทือนถึงส่วนอื่น ๆ โดยเฉพาะบุคคลผู้เป็น ระดับหัวหน้า นายทุน หรือผู้บงการ จะมีอาชีพที่ถูกกฎหมายบังหน้า และอาจเป็นผู้มีเกียรติ ในทางสังคมและทางการเมือง ดังนั้น การจับกุมดำเนินคดีหรือการปราบปรามบุคคลระดับ

หัวหน้า นายทุน หรือผู้บงการที่อยู่เบื้องหลังการกระทำความผิด จึงเป็นไปได้ยากเพราะขาดพยานหลักฐาน การแก้ปัญหาจึงจำเป็นต้องออกกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน โดยกำหนดให้ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดและอาชญากรรมทางเศรษฐกิจเป็นความผิดมูลฐานในกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน เพราะกฎหมายดังกล่าวเป็นกฎหมายที่มีมาตรการในการควบคุมการฟอกเงิน ซึ่งจะมีมาตรการยึดทรัพย์ การตรวจสอบธุรกรรม มาตรการสมคบ บทลงโทษผู้ฟอกเงิน และการร้องขอให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน ทำให้ผู้กระทำความผิดเกิดความเกรงกลัว และเป็นการตัดวงจรการเงินของผู้กระทำความผิดหรือองค์กรอาชญากรรมเหล่านั้น

ดังนั้น การกำหนดความผิดมูลฐานไว้ในกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินของประเทศไทยจึงมีความจำเป็น เพราะปัญหาอาชญากรรมที่เกิดขึ้นมีหลากหลายรูปแบบที่กระทบกระเทือนต่อสภาพเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองของประเทศ โดยความผิดมูลฐานหลักที่จะต้องกำหนดไว้ในกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน คือ ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด นอกจากนี้ ความผิดมูลฐานอื่น ๆ ที่รัฐบาลมีนโยบายป้องกันและปราบปราม ก็สมควรที่จะกำหนดเป็นความผิดมูลฐานด้วย เช่น ความผิดเกี่ยวกับการระดมเงินนอกกระบบ ความผิดเกี่ยวกับการระดมเครือข่ายโดยมิชอบ เป็นต้น

3.2.3 ความผิดมูลฐานตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551

การฟอกเงิน (Money Laundering) เป็นการดำเนินการด้วยวิธีการต่าง ๆ ให้เงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดใด ๆ เปลี่ยนเป็นเงินหรือทรัพย์สินซึ่งบุคคลทั่วไปหลงเชื่อว่าเป็นเงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาโดยชอบด้วยกฎหมาย หรืออาจสรุปได้ว่าการฟอกเงินก็คือ “การนำเงินที่ได้มาโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายมาผ่านกระบวนการให้กลายเป็นเงินที่สะอาด” ซึ่งกระบวนการทำ “เงินสกปรก” ให้เปลี่ยนสภาพเป็น “เงินสะอาด” นั้น อาจกระทำได้หลายวิธี เช่น การนำเงินออกไปนอกประเทศ การฝากเงินกับสถาบันการเงิน การตั้งบริษัทหรือกิจการขึ้นบังหน้า การซื้อขายที่ดิน การแลกเปลี่ยนเงินตราสกุลอื่น การให้ผู้อื่นถือเงินหรือทรัพย์สินไว้แทน เป็นต้น การฟอกเงินนั้นจะเกี่ยวข้องกับอาชญากรรมร้ายแรงต่างๆ อาชญากรรมเศรษฐกิจ รวมทั้งการค้ายาเสพติด ผู้กระทำความผิดมักไม่ต้องการให้ผู้อื่นทราบที่มาของทรัพย์สิน จึงจำเป็นต้องใช้วิธีปิดบังหรือซุกซ่อนทรัพย์สินอันจะช่วยปิดบังการกระทำความผิดของตน การฟอกเงินจึงเป็นรูปแบบที่อาชญากรในการใช้เป็นเครื่องมือเพื่อปกปิดและแสวงหาผลประโยชน์จากการกระทำความผิดของบรรดาอาชญากร นอกจากนี้การฟอกเงินยังก่อให้เกิดผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ เนื่องจากเงินที่

นำมาฟอกนั้นเป็นเงินนอกระบบอันไม่ได้เกิดจากผลผลิตทางเศรษฐกิจ นอกจากนี้เงินดังกล่าวยังถูกนำไปใช้ในการให้สินบนแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐและนักการเมือง ตลอดจนนำไปใช้เพื่อการขยายเครือข่ายของการประกอบอาชญากรรมจนกลายเป็นอาชญากรรมข้ามชาติที่มีอิทธิพลอย่างมาก ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาในเรื่องความสงบสุขเรียบร้อยของสังคมและปัญหาอันเกี่ยวเนื่องกับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศด้วย

ในอดีตประเทศไทยไม่มีกฎหมายใดกำหนดว่าการฟอกเงินเป็นความผิดอาญา ทำให้ไม่สามารถปราบปรามการฟอกเงิน หรือดำเนินการกับเงินหรือทรัพย์สินที่อาชญากรฟอกได้เท่าที่ควรจนกระทั่งมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 19 สิงหาคม 2542 โดยกฎหมายดังกล่าวได้กล่าวถึงความผิดมูลฐานไว้ในมาตรา 3 ของพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551 ซึ่งบัญญัติให้ “ความผิดมูลฐาน” หมายความว่า

(1) ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดติดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดหรือกฎหมายว่าด้วยมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

(2) ความผิดเกี่ยวกับเพศตามประมวลกฎหมายอาญา เฉพาะที่เกี่ยวกับการเป็นธุระจัดหา ล่อไป หรือพาไปเพื่อการอนาจารหญิงและเด็ก เพื่อสนองความใคร่ของผู้อื่นและความผิดฐานพรากเด็กและผู้เยาว์ ความผิดตามมาตราว่าด้วยมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้าหญิงและเด็ก หรือความผิดตามมาตราว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี เฉพาะที่เกี่ยวกับการเป็นธุระจัดหา ล่อไปหรือชักพาไปเพื่อให้บุคคลนั้นกระทำการค้าประเวณี หรือความผิดเกี่ยวกับการเป็นเจ้าของกิจการการค้าประเวณี ผู้ดูแลหรือผู้จัดการกิจการค้าประเวณี หรือสถานการค้าประเวณี หรือเป็นผู้ควบคุมผู้กระทำการค้าประเวณีในสถานค้าประเวณี

(3) ความผิดเกี่ยวกับการฉ้อโกงประชาชนตามประมวลกฎหมายอาญา หรือความผิดตามมาตราว่าด้วยการกักขังเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน

(4) ความผิดเกี่ยวกับการยกยอกหรือฉ้อโกงหรือประทุษร้ายต่อทรัพย์ หรือกระทำโดยทุจริตตามมาตราว่าด้วยการธนาคารพาณิชย์ กฎหมายว่าด้วยการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเออร์ หรือกฎหมายว่าด้วยหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ ซึ่งกระทำโดยกรรมการ ผู้จัดการ หรือบุคคลใด ซึ่งรับผิดชอบหรือมีประโยชน์เกี่ยวข้องในการดำเนินงานของสถาบันการเงินนั้น

(5) ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ หรือความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรมตามประมวลกฎหมายอาญา ความผิดตามมาตราว่าด้วยความผิดของพนักงาน

ในองค์การหรือหน่วยงานของรัฐ หรือความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่หรือทุจริตต่อหน้าที่ตามกฎหมายอื่น

(6) ความผิดเกี่ยวกับการกรรโชก หรือรีดเอาทรัพย์สินที่กระทำโดยอำนาจอำเภอหรือชองโจรตามประมวลกฎหมายอาญา

(7) ความผิดเกี่ยวกับการลักลอบหนีศุลกากรตามกฎหมายว่าด้วยศุลกากร

(8) ความผิดเกี่ยวกับการก่อการร้ายตามประมวลกฎหมายอาญา

(9) ความผิดเกี่ยวกับการพนันตามกฎหมายว่าด้วยการพนัน เฉพาะความผิดเกี่ยวกับการเป็นผู้จัดให้มีการเล่นการพนันโดยไม่ได้รับอนุญาต และมีจำนวนผู้เข้าเล่นหรือเข้าพนันในการเล่นแต่ละครั้งเกินกว่าหนึ่งร้อยคน หรือมีวงเงินในการกระทำความผิดรวมกันมีมูลค่า เกินกว่าสิบล้านบาทขึ้นไป

นอกจากนี้ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์ พ.ศ. 2551 ในมาตรา 14 ยังได้บัญญัติให้ความผิดตามพระราชบัญญัตินี้เป็นความผิดมูลฐานตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542

และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2550 ในมาตรา 53 ได้กำหนดให้ถือว่าความผิดตาม ดังต่อไปนี้เป็นความผิดมูลฐานตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกัน และปราบปรามการฟอกเงิน และให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจส่งเรื่องให้สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ได้ คือ ห้ามมิให้ผู้สมัครหรือผู้ใดกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อจูงใจให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งลงคะแนนเสียงเลือกตั้งให้แก่ตนเอง หรือผู้สมัครอื่น หรือพรรคการเมืองใด หรือให้งดเว้นการลงคะแนนให้แก่ผู้สมัครหรือพรรคการเมืองใด ด้วยวิธีการ

(1) จัดทำ ให้ เสนอให้ สัญญาว่าจะให้ หรือจัดเตรียมเพื่อจะให้ทรัพย์สิน หรือผลประโยชน์อื่นใดอันอาจคำนวณเป็นเงินได้แก่ผู้ใด

(2) ให้ เสนอให้ หรือสัญญาว่าจะให้เงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดไม่ว่าจะโดยตรงหรือโดยอ้อม แก่ชุมชน สมาคม มูลนิธิ วัด สถาบันการศึกษา สถานสงเคราะห์ หรือสถาบันอื่นใด

จึงกล่าวได้ว่า ประเทศไทยมีประเภทความผิดมูลฐานทั้งสิ้น 11 ความผิดมูลฐาน ได้แก่ (1) ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด (2) ความผิดเกี่ยวกับการค้าหญิงค้าเด็ก (3) ความผิดเกี่ยวกับการฉ้อโกงประชาชน (4) ความผิดเกี่ยวกับการยักยอก ฉ้อโกง ซึ่งกระทำความผิดโดยผู้บริหาร หรือผู้มีอำนาจสั่งการของสถาบันการเงิน (5) ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ หรือความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรม (6) ความผิดเกี่ยวกับกรรโชก รีดเอาทรัพย์สิน

โดยอ้างอำนาจข้อ 7 ช้องโจร (7) ความผิดเกี่ยวกับการลักลอบหนีภาษีศุลกากร (8) ความผิดเกี่ยวกับการก่อการร้าย (9) ความผิดเกี่ยวกับการเลือกตั้ง (10) ความผิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ และ (11) ความผิดเกี่ยวกับการพนัน

และเพื่อให้เห็นภาพของกระบวนการตรากฎหมายเพื่อกำหนดประเภทของความผิดมูลฐาน ผู้เขียนจะขอกล่าวถึงพัฒนาของการเสนอความผิดมูลฐานของกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ดังนี้

เดิมร่างกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินมีการเปลี่ยนแปลงแก้ไขเพิ่มเติมประเภทของความผิดมูลฐานหลายครั้งในแต่ละขั้นตอนของกระบวนการพิจารณา เริ่มจากร่างกฎหมายฟอกเงินซึ่งสามารถสรุปความเปลี่ยนแปลงจนถึงขั้นตอนการประกาศใช้กฎหมายได้ดังนี้

1. คณะอนุกรรมการพิจารณาร่างกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการปกปิด หรือเปลี่ยนสภาพทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด เกี่ยวกับยาเสพติดเสนอไปเพียงฐานเดียว คือ ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

2. ในชั้นการพิจารณาของคณะรัฐมนตรีได้มีการเพิ่มความผิดมูลฐานอีก 2 ฐาน คือ 1. ความผิดฐานค้าหญิงและเด็ก และ 2. ความผิดฐานฉ้อโกงประชาชน รวมเป็น 3 มูลฐานความผิดคือ 1. ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด 2. ความผิดฐานค้าหญิงและเด็ก 3. ความผิดฐานฉ้อโกงประชาชน

3. ในชั้นของคณะกรรมการกฤษฎีกา ได้ตัดสินความผิดฐานฉ้อโกงประชาชนออก ดังนั้น ร่างกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินที่รัฐบาลเสนอต่อสภาจึงเหลือเพียง 2 ฐานความผิด คือ 1. ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด 2. ความผิดฐานค้าหญิงและเด็ก

4. ในชั้นคณะกรรมการวิสามัญฯ ได้เพิ่มความผิดมูลฐานขึ้นอีก 7 ฐาน รวมเป็น 9 ฐานความผิดคือ

(1) ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด หรือกฎหมายว่าด้วยมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

(2) ความผิดเกี่ยวกับเพศตามประมวลกฎหมายอาญา เฉพาะที่เกี่ยวกับการเป็นธุระจัดหา ล่อไป หรือพาไป เพื่อการอนาจารหญิงและเด็ก เพื่อสนองความใคร่

ของผู้อื่น และความผิดฐานพรากเด็กและผู้เยาว์ ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้าหญิงและเด็ก หรือความผิดกฎหมายว่าด้วยการป้องกัน และปราบปรามการค้าประเวณี เฉพาะที่เกี่ยวข้องกับการเป็นธุระจัดหา ล่อไปหรือชักพาไป เพื่อให้บุคคลนั้นกระทำการค้าประเวณี หรือความผิดเกี่ยวกับการเป็นเจ้าของกิจการการค้าประเวณี ผู้ดูแล หรือผู้จัดกิจการค้าประเวณี หรือสถานการค้าประเวณี หรือเป็นผู้ควบคุมผู้กระทำการค้าประเวณี ในสถานการค้าประเวณี

(3) ความผิดเกี่ยวกับการค้าอาวุธสงครามตามกฎหมายว่าด้วยอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิงและสิ่งเทียมอาวุธปืน

(4) ความผิดฐานกักขังเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน ตามกฎหมายว่าด้วยการกักขังเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน

(5) ความผิดเกี่ยวกับการฉ้อโกงประชาชน ตามประมวลกฎหมายอาญา

(6) ความผิดเกี่ยวกับการยกยอกหรือฉ้อโกงตามประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งกระทำโดยผู้แทนกรรมการ ผู้จัดการหรือบุคคลใด ซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของสถาบันการเงิน โดยอาศัยตำแหน่งหน้าที่และความรับผิดชอบในการดำเนินงานของสถาบันการเงิน

(7) ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ หรือความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม ตามประมวลกฎหมายอาญา หรือความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ หรือทุจริตต่อหน้าที่ตามกฎหมายอื่น

(8) ความผิดเกี่ยวกับการกรรโชกหรือรีดเอาทรัพย์สินที่กระทำโดยอ้างอำนาจอั้งยี่หรือช้องโจร ตามประมวลกฎหมายอาญา ไม่ว่าอั้งยี่หรือช้องโจรนั้นจะมีอยู่หรือไม่

(9) ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการพนันที่มีจำนวนเงินหรือมูลค่าทรัพย์สินตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

5. ในชั้นพิจารณาของสภาผู้แทนราษฎรเมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม 2541 ให้มีการเสนอเพิ่มความผิดมูลฐานขึ้นอีก 1 ฐานความผิด คือ ความผิดเกี่ยวกับทรัพยากรป่าไม้ แร่และสิ่งแวดลอม รวมทั้งสิ้นเป็น 10 ฐานความผิด

6. ในชั้นพิจารณาของสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ 15 กรกฎาคม 2541 ที่ประชุมมีมติให้คณะกรรมการวิสามัญฯ ถอนร่างนี้ออกไปทบทวนความผิดฐานนี้ใหม่ทั้งหมด และ เห็นควรคงร่างเดิมที่สภาผู้แทนราษฎร ได้รับหลักการในวาระที่ 1 ไว้เมื่อวันที่ 6 สิงหาคม 2540 ที่เสนอความผิดมูลฐานไว้เพียง 2 ฐานเท่านั้นคือ 1. ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด และ 2. ความผิดเกี่ยวกับการค้าหญิงและเด็ก

7. ในชั้นพิจารณาของสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ 22 กรกฎาคม 2541 ได้พิจารณาทบทวนร่างพระราชบัญญัตินี้ได้แก้ไขเพิ่มเติมใหม่ ซึ่งมีเพียง 2 ฐานความผิด ในที่สุดที่ประชุมมีมติให้ความเห็นชอบกับ 2 ฐานความผิด ดังกล่าวและผ่านร่างพระราชบัญญัตินี้เพื่อเสนอไปยังวุฒิสภาต่อไป

8. ในชั้นพิจารณาของวุฒิสภา เมื่อวันที่ 31 กรกฎาคม 2541 วุฒิสภาได้มีมติรับหลักการร่างกฎหมายฉบับนี้และตั้งกรรมาธิการวิสามัญฯ วุฒิสภาพิจารณารายละเอียดต่อไป

9. ในชั้นคณะกรรมการวิสามัญฯ วุฒิสภา พิจารณาแล้วเสร็จเมื่อวันที่ 11 กันยายน 2541 ให้เพิ่มความผิดมูลฐานขึ้นจาก 2 ฐานความผิดเดิม อีก 6 ฐานความผิดรวมเป็น 8 ฐาน คือ

(1) ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดหรือกฎหมายว่าด้วยมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

(2) ความผิดเกี่ยวกับเพศ ตามประมวลกฎหมายอาญา เฉพาะที่เกี่ยวกับการเป็นธุระ จัดหา ล่องไป หรือพาไป เพื่อการอนาจารหญิงและเด็ก เพื่อสนองความใคร่ของผู้อื่นและความผิดฐานพรากเด็กและผู้เยาว์ ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี เฉพาะที่เกี่ยวกับการเป็นธุระจัดหา ล่องไปหรือชักพาไป เพื่อให้บุคคลนั้นกระทำการค้าประเวณี หรือความผิดเกี่ยวกับการเป็นเจ้าของกิจการการค้าประเวณี ผู้ดูแลหรือผู้จัดกิจการค้าประเวณี หรือสถานการค้าประเวณี หรือเป็นผู้ควบคุมผู้กระทำการค้าประเวณีในสถานการค้าประเวณี

(3) ความผิดเกี่ยวกับการฉ้อโกงประชาชน ตามประมวลกฎหมายอาญา หรือความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการกักขังเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน

(4) ความผิดเกี่ยวกับการยกยอกหรือฉ้อโกงตามกฎหมายว่าด้วยการธนาคารพาณิชย์ กฎหมายว่าด้วยการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์และธุรกิจเครดิตฟองซิเออร์ หรือกฎหมายว่าด้วยหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ ซึ่งกระทำโดยกรรมการผู้จัดการหรือบุคคลใด ซึ่งรับผิดชอบหรือมีประโยชน์เกี่ยวข้องในการดำเนินงานของสถาบันการเงินนั้น

(5) ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการหรือความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรมตามประมวลกฎหมายอาญา ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยความผิดของพนักงานในองค์การหรือหน่วยงานของรัฐ หรือความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ หรือทุจริตต่อหน้าที่ตามกฎหมายอื่น

(6) ความผิดเกี่ยวกับการกระโรกหรือรีดเอาทรัพย์สินที่กระทำโดย
อ้างอำนาจอัยย์ หรือช่องโงจรตามประมวลกฎหมายอาญา

(7) ความผิดเกี่ยวกับการลักลอบหนีศุลกากรตามกฎหมายว่าด้วย
ศุลกากร

(8) ความผิดเกี่ยวกับการใช้ทรัพย์สินสาธารณะ และกระบวนการ
แสวงประโยชน์จากทรัพย์สินสาธารณะโดยมิชอบ ตามกฎหมายว่าด้วยแร่ กฎหมายว่าด้วยป่า
ไม้ กฎหมายว่าด้วยป่าสงวนแห่งชาติหรือกฎหมายว่าด้วยปิโตรเลียม

10. ในชั้นพิจารณาของวุฒิสภา เมื่อวันที่ 18 กันยายน 2541 ที่ประชุม
เห็นชอบด้วยกับข้อเสนอของคณะกรรมการวิสามัญ วุฒิสภา

11. ต่อมาวุฒิสภา ได้ส่งร่างพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปราม
การฟอกเงินนี้กลับไปยังสภาผู้แทนราษฎรเพื่อพิจารณาร่างกฎหมายนี้อีกครั้งตามกฎหมาย
รัฐธรรมนูญ เนื่องจากสภาผู้แทนราษฎรยังมีความเห็นแตกต่างกันในเรื่องความผิดมูลฐานและ
องค์คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ซึ่งเป็นสาระสำคัญของกฎหมายนี้
ที่ประชุมจึงมีมติให้ตั้งคณะกรรมการร่วมกัน 2 ฝ่ายๆ ละ 10 คน เมื่อวันที่ 23 กันยายน 2541

12. ในชั้นคณะกรรมการร่วมกัน ได้พิจารณาร่างพระราชบัญญัตินี้
รวม 11 ครั้ง ในที่สุดเมื่อวันที่ 3 มีนาคม 2542 ที่ประชุมได้มีมติให้ตัดความผิดเกี่ยวกับการใช้
ทรัพย์สินสาธารณะและกระบวนการแสวงประโยชน์จากทรัพย์สินสาธารณะโดยมิชอบตาม
กฎหมายว่าด้วยแร่ กฎหมายว่าด้วยป่าไม้ กฎหมายว่าด้วยป่าสงวนแห่งชาติ หรือกฎหมายว่า
ด้วย ปิโตรเลียมออก ดังนั้นความผิดมูลฐานตามพระราชบัญญัติ ป้องกันและปราบปรามการ
ฟอกเงินคงเหลือ 7 ฐาน คือ

(1) ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดตามกฎหมายว่าด้วยการ
ป้องกันและปราบปรามยาเสพติดหรือกฎหมายว่าด้วยมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำ
ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

(2) ความผิดเกี่ยวกับเพศตามประมวลกฎหมายอาญา
เฉพาะที่เกี่ยวกับการเป็นธุระ จัดหา ล่อไป หรือพาไปเพื่อการอนาจารหญิงและเด็ก เพื่อสนอง
ความใคร่ของผู้อื่นและความผิดฐานพรากเด็กและผู้เยาว์ ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยมาตรการ
ในการป้องกันและปราบปรามการค้าหญิงและเด็ก หรือความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกัน
และปราบปรามการค้าประเวณี เฉพาะที่เกี่ยวกับการเป็นธุระจัดหา ล่อไปหรือชักพาไปเพื่อให้
บุคคลนั้นกระทำการค้าประเวณี หรือความผิดเกี่ยวกับการเป็นเจ้าของกิจการการค้าประเวณี
ผู้ดูแลหรือผู้จัดการกิจการค้าประเวณี หรือสถานการค้าประเวณี หรือเป็นผู้ควบคุมผู้กระทำการ
ค้าประเวณีในสถานค้าประเวณี

(3) ความผิดเกี่ยวกับการฉ้อโกงประชาชนตามประมวลกฎหมายอาญา หรือความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน

(4) ความผิดเกี่ยวกับการยกยอกหรือฉ้อโกงหรือประทุษร้ายต่อทรัพย์หรือกระทำโดยทุจริตตามกฎหมายว่าด้วยการธนาคารพาณิชย์ กฎหมายว่าด้วยการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเออร์ หรือกฎหมายว่าด้วยหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ ซึ่งกระทำโดยกรรมการ ผู้จัดการ หรือบุคคลใด ซึ่งรับผิดชอบหรือมีประโยชน์เกี่ยวข้อในการดำเนินงานของสถาบันการเงินนั้น

(5) ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ หรือความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรมตามประมวลกฎหมายอาญา ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยความผิดของพนักงานในองค์การหรือหน่วยงานของรัฐ หรือความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่หรือทุจริตต่อหน้าที่ตามกฎหมายอื่น

(6) ความผิดเกี่ยวกับการกรรโชก หรือรีดเอาทรัพย์ที่กระทำโดยอ้างอำนาจอั้งยี่ หรือช่องโหว่ตามประมวลกฎหมายอาญา

(7) ความผิดเกี่ยวกับการลักลอบหนีศุลกากรตามกฎหมายว่าด้วยศุลกากร

13. คณะกรรมาธิการร่วมกันได้เสนอร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้กลับไปยังสภาผู้แทนราษฎรพิจารณาและที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎร ได้ลงมติรับหลักการของพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน และวุฒิสภาพิจารณามีมติผ่านความเห็นชอบเมื่อวันที่ 19 มีนาคม 2542 และได้มีการประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 21 เมษายน 2542 มีผลใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนด 120 วัน นับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษา คือวันที่ 20 สิงหาคม 2542 ดังนั้น ร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ จึงผ่านความเห็นชอบจากรัฐสภาโดยมีบทบัญญัติเรื่องความผิดมูลฐานไว้เพียง 7 ฐาน ตามที่คณะกรรมาธิการร่วมกันเสนอ⁸

และได้มีการเพิ่มเติมโดยพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 พ.ศ. 2546 กำหนดให้ความผิดเกี่ยวกับการก่อการร้ายตามประมวลกฎหมายอาญาเป็นความผิดมูลฐานที่ 8

หลังจากนั้น ได้มีการร่างพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. โดยเสนอให้บัญญัติเพิ่มความผิดอีก 8 ความผิดมูลฐานจากที่มีอยู่เดิมความดังต่อไปนี้

⁸ เรื่องเดียวกัน , หน้า 95-99 .

มาตรา 3 ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็น (9) (10) (11) (12) (13) (14) (15) และ (16) ของบทนิยามคำว่า “ความผิดมูลฐาน” ในมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 พ.ศ. 2546

“(9) ความผิดเกี่ยวกับการใช้ ยึดถือ หรือครอบครองทรัพย์สินของชาติและกระบวนการแสวงหาประโยชน์จากทรัพย์สินของชาติโดยมิชอบ ตามกฎหมายว่าด้วยแร่ กฎหมายว่าด้วยป่าไม้ กฎหมายว่าด้วยป่าสงวนแห่งชาติ กฎหมายว่าด้วยปิโตรเลียม กฎหมายว่าด้วยอุทยานแห่งชาติ หรือกฎหมายว่าด้วยการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า

(10) ความผิดเกี่ยวกับการควบคุมการแลกเปลี่ยนเงินตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมการแลกเปลี่ยนเงิน

(11) ความผิดเกี่ยวกับการกระทำความผิดไม่เป็นกรรม เกี่ยวกับการซื้อขายหลักทรัพย์ตามกฎหมายว่าด้วยหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์

(12) ความผิดเกี่ยวกับการพนันตามกฎหมายว่าด้วยการพนัน

(13) ความผิดเกี่ยวกับการค้าอาวุธตามกฎหมายว่าด้วยอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิง และสิ่งเทียมอาวุธปืน

(14) ความผิดเกี่ยวกับการสมยอมในการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ และการกีดกันการแข่งขันราคาอย่างเป็นธรรมตามกฎหมายว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ

(15) ความผิดเกี่ยวกับการฉ้อโกงแรงงานตามประมวลกฎหมายอาญา

(16) ความผิดเกี่ยวกับสุราตามกฎหมายว่าด้วยสุรา ความผิดเกี่ยวกับยาสูบตามกฎหมายว่าด้วยยาสูบ หรือความผิดเกี่ยวกับภาษีสรรพสามิตตามกฎหมายว่าด้วยภาษีสรรพสามิต”

แต่ในเมื่อเข้าสู่ขั้นตอนการพิจารณาคณะรัฐมนตรีได้มีการแก้ไขและตัดบางความผิดมูลฐานที่เสนอออกไป จนถึงในคราวการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ 64/2550 วันพุธที่ 14 พฤศจิกายน 2550 ที่ประชุมได้ลงมติรับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (ฉบับที่ ..) พ.ศ. ซึ่งคณะรัฐมนตรีเป็นผู้เสนอ สำหรับในส่วนของความผิดมูลฐานนั้น ได้บัญญัติเพิ่มความผิดมูลฐานในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 อีก 1 ความผิดมูลฐาน เป็นความผิดมูลฐานที่ 9 คือ ความผิดเกี่ยวกับการพนันตามกฎหมายว่าด้วยการพนัน เฉพาะความผิดเกี่ยวกับการเป็นผู้จัดให้มีการเล่นการพนันโดยไม่ได้รับอนุญาต และมีจำนวนผู้เข้าเล่นหรือเข้าพนันในการเล่นแต่ละครั้งเกินกว่าหนึ่งร้อยคน หรือมีวงเงินในการกระทำความผิดรวมกันมีมูลค่า เกินกว่าสิบล้านบาทขึ้นไป ซึ่งประกาศใช้โดยพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551 โดยมีเหตุผลในการประกาศใช้ คือ โดยที่พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการ

พอกเงิน พ.ศ. 2542 มีบทบัญญัติบางประการที่ไม่สามารถนำมาบังคับใช้ในการตัดวงจรกิจการประกอบอาชญากรรมให้ลดน้อยลงหรือหมดสิ้นไปได้เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ และจากการที่กฎหมายป้องกันและปราบปรามการพอกเงินมุ่งเน้นการตัดวงจรกิจการประกอบอาชญากรรมเฉพาะในแปดความผิดมูลฐาน ทำให้การบังคับใช้กฎหมายที่ผ่านมามีแนวโน้มไม่อาจช่วยให้การตัดวงจรกิจการประกอบอาชญากรรมลดน้อยลงหรือหมดสิ้นไปได้สมดังเจตนารมณ์ของกฎหมายที่กำหนดไว้ ทั้งนี้ เนื่องจากในปัจจุบันผู้กระทำความผิดอาชญากรรมอื่นนอกเหนือจากแปดความผิดมูลฐานดังกล่าวยังสามารถนำเงินและทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดในแต่ละคราวมาใช้ในการสนับสนุนการกระทำความผิดอาชญากรรมในแปดความผิดมูลฐานได้อีก นอกจากนี้ ยังมีขั้นตอนในการบังคับใช้กฎหมายบางประการไม่อาจดำเนินการไปได้อย่างรวดเร็ว ดังนั้น เพื่อให้การตัดวงจรกิจการประกอบอาชญากรรมเป็นไปอย่างได้ผลตามที่กฎหมายกำหนดไว้อย่างแท้จริง ในขณะที่กระบวนการบังคับใช้กฎหมายป้องกันและปราบปรามการพอกเงินสามารถดำเนินการไปได้ด้วยความเรียบร้อย รวดเร็ว มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล จำเป็นต้องกำหนดให้การกระทำความผิดอาชญากรรมอื่นที่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนหรือต่อความมั่นคงแห่งรัฐหรือความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศเป็นความผิดมูลฐาน จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

จากบทนิยาม "ความผิดมูลฐาน" ในมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการพอกเงิน พ.ศ. 2542 และพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการพอกเงิน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551 จะเห็นได้ว่าประเทศไทยมิได้ให้คำนิยามว่าความผิดมูลฐานหมายถึงอะไร แต่ใช้วิธีการระบุว่าความผิดใดเข้าข่ายความผิดมูลฐาน แต่อาจกล่าวได้ว่า "ความผิดมูลฐาน" คือ ความผิดที่ก่อให้เกิดรายได้ซึ่งผิดกฎหมาย และรายได้หรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดดังกล่าว จะถูกนำไปทำการพอกเงินต่อไปโดยวิธีการต่าง ๆ เช่น ปิดบัง ซ่อนเร้น เปลี่ยนสภาพหรือลักษณะของทรัพย์สิน เพื่อปิดบังความผิดและแหล่งที่มาของทรัพย์สิน ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้กระทำความผิดและทรัพย์สินนั้น รอดพ้นจากการถูกดำเนินการตามกฎหมาย⁹

ความผิดมูลฐานจึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญในเบื้องต้นที่จะต้องพิจารณาว่า หากมีการกระทำความผิดตามความผิดมูลฐานแล้วได้เงินหรือทรัพย์สินนั้นมา หรือได้เงินหรือทรัพย์สินมาจากการจำหน่าย จ่าย โอน หรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดมูลฐาน และได้กระทำเข้าลักษณะที่กฎหมายพอกเงินกำหนดไว้ย่อมมีความผิดฐานพอกเงิน

⁹ สุรพล ไตรเวทย์, คำอธิบายกฎหมายพอกเงิน ปัญหา ข้อเท็จจริง คำอธิบาย, พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพฯ: บริษัท สำนักพิมพ์วิญญูชน จำกัด, 2548), หน้า 69.

และสาเหตุที่กำหนดให้มีความผิดมูลฐานขึ้น ก็เพื่อทำให้เกิดความชัดเจนในการนำมาตราการร้องขอให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินไปใช้กับเงินหรือทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด ซึ่งจะต้องดำเนินการกับเงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดอาญาตามที่กฎหมายกำหนดไว้เท่านั้น นอกจากนี้ ยังมีการกำหนดมาตรการในการลงโทษทางอาญากับผู้ที่ฟอกเงิน หรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำซึ่งเป็นความผิดมูลฐาน หรือ จากการสนับสนุน ช่วยเหลือการกระทำซึ่งเป็นความผิดมูลฐาน และในการดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สินตามกฎหมายนี้ ยังได้มีการกำหนดมาตรการในการริบทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดมูลฐาน หรือจากการสนับสนุน ช่วยเหลือการกระทำซึ่งเป็นความผิดมูลฐานอีกด้วย¹⁰

3.3 มาตรการที่สำคัญในกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ. ศ. 2542 มีมาตรการสำคัญสรุปได้ดังนี้

3.3.1 การกำหนดโทษในทางอาญา

3.3.1.1 การกำหนดให้การฟอกเงินเป็นความผิดในทางอาญาและเป็นความผิดสากล

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 มาตรา 5 ได้กำหนดลักษณะความผิดฐานฟอกเงินไว้กล่าวคือ

1. การโอน รับโอน หรือเปลี่ยนแปลงสภาพทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดเพื่อซุกซ่อน หรือ ปกปิดแหล่งที่มาของทรัพย์สินนั้น หรือ เพื่อช่วยเหลือผู้อื่นไม่ว่า ก่อน ขณะ หรือ หลังการกระทำความผิดมิให้ต้องรับโทษ หรือ รับโทษน้อยลงในความผิดมูลฐาน หรือ
2. การกระทำด้วยประการใดๆ เพื่อปกปิด หรือ อำพรางลักษณะที่แท้จริง การได้มา แหล่งที่ตั้ง การจำหน่าย การโอน การได้สิทธิใดๆ ซึ่งทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด

¹⁰ สีนทาท ประยูรรัตน์, คำอธิบายพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542, หน้า 71.

บทบัญญัติดังกล่าว เป็นการกำหนดความผิดทางอาญาเพื่อลงโทษแก่ ผู้ที่กระทำความผิดฐานฟอกเงินโดยเฉพาะ ซึ่งเป็นการลงโทษผู้ที่กระทำกับเงิน หรือทรัพย์สินที่ เกี่ยวกับการกระทำความผิดมูลฐาน โดยการโอน แปรสภาพหรือกระทำด้วยประการใด ๆ อัน เป็นการปกปิด อำพรางที่มาของเงินหรือทรัพย์สินดังกล่าว เนื่องจากข้อกำหนดและบทลงโทษ ผู้ที่กระทำความผิดในลักษณะนี้ไม่สามารถที่จะเอาผิดและลงโทษผู้ที่กระทำผิดในลักษณะนี้ได้ กอปร กับเป็นลักษณะของฐานความผิดที่สอดคล้องกับมาตรการทางกฎหมายที่กำหนดไว้ในอนุสัญญา เวียนนา 1988 ที่ให้ประเทศภาคีกำหนดให้การกระทำความผิดฐานฟอกเงินเป็นความผิดอาญา ตามกฎหมายแต่ละประเทศ ซึ่งถือเป็นความผิดสากล บทลงโทษตามพระราชบัญญัติฯ ได้กำหนดให้มีโทษจำคุก ตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี หรือโทษปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงสองแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

3.3.1.2 การกำหนดมาตรการลงโทษผู้สนับสนุน หรือผู้ช่วยเหลือ ผู้พยายามกระทำความผิด หรือผู้สมคบเพื่อกระทำความผิดฐานฟอกเงิน

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 มาตรา 7 มาตรา 8 และมาตรา 9 ได้กำหนดให้การกระทำดังต่อไปนี้ ผู้กระทำความผิดต้องรับโทษ เช่นเดียวกับตัวการ กล่าวคือ

1. การสนับสนุนการกระทำความผิด หรือ ช่วยเหลือ ผู้กระทำความผิด ฐานฟอกเงิน ไม่ว่าจะก่อน หรือขณะกระทำความผิด
2. การจัดหา หรือ ให้เงิน หรือ ทรัพย์สิน ยาพาหนะ สถานที่ หรือ วัตถุใด ๆ หรือ กระทำการใด ๆ เพื่อช่วยให้ผู้กระทำความผิดฐานฟอกเงินหลบหนี หรือ เพื่อมิให้ ผู้กระทำความผิดฐานฟอกเงินถูกลงโทษ หรือเพื่อให้ได้รับประโยชน์ในการกระทำความผิด
3. การพยายามกระทำความผิดฐานฟอกเงิน
4. การสมคบโดยการตกลงกันตั้งแต่สองคนขึ้นไปเพื่อกระทำความผิด ฐานฟอกเงินและมีการกระทำความผิดเกิดขึ้นเพราะเหตุที่ได้มีการสมคบกัน

มาตรการดังกล่าวได้ถูกกำหนดขึ้น เนื่องจากการกระทำความผิดฐานฟอกเงินนั้น อาจเกี่ยวข้องกับคนมากกว่าหนึ่งคน เนื่องจากการฟอกเงินนั้นมีรูปแบบ วิธีการที่ สลับซับซ้อน เพื่อหลีกเลี่ยงจากการตรวจสอบและถูกจับกุม โดยมีการแบ่งหน้าที่กันระหว่าง ผู้รับประโยชน์ หรือมีการประสานงานกับบุคคลในตำแหน่งหน้าที่ต่าง ๆ กฎหมายว่าด้วยการ ป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินจึงกำหนดบทลงโทษผู้กระทำไว้เช่นเดียวกับตัวการที่กระทำ ความผิด อันถือว่าเป็นบทลงโทษที่หนักพอสมควร เพราะการสนับสนุนการกระทำความผิดตาม ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 86 ได้รับโทษเพียงสองในสามส่วนของบทลงโทษที่กำหนดไว้

สำหรับความผิดที่สนับสนุน การพยายามกระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 80 ได้รับโทษสองในสามส่วนของโทษที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น หรือในกรณีที่มีความผิดเกิดขึ้นโดยการกระทำของบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป ผู้ที่ได้ร่วมกระทำความผิดด้วยกันนั้นประมวลกฎหมายอาญามาตรา 83 กำหนดให้ผู้ที่เป็นตัวการได้รับโทษตามที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดดังกล่าว

3.3.1.3 กำหนดให้มีมาตรการลงโทษที่หนักขึ้นสำหรับผู้ที่กระทำความผิดที่เป็นผู้มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

ผู้มีอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ หากกระทำความผิดฐานฟอกเงิน ไม่ว่าจะเป็นผู้กระทำความผิดเอง ผู้สนับสนุน ผู้สมคบหรือพยายามกระทำความผิดต้องระวางโทษเป็นสามเท่าของโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น เนื่องจากบุคคลเหล่านี้เป็นผู้ที่มีอำนาจหรือมีหน้าที่เกี่ยวข้องกับงานต่าง ๆ ที่สามารถเอื้อประโยชน์ในการฟอกเงิน จึงทำให้สามารถใช้ตำแหน่งของตนเป็นเครื่องมือในการฟอกเงินได้สำเร็จหรือแสวงหาประโยชน์จากการฟอกเงินได้โดยง่าย ซึ่งบุคคลดังกล่าวนี้ หมายถึง กรรมการ อนุกรรมการ กรรมการธุรกรรม เลขานุการ หรือพนักงานเจ้าหน้าที่

3.3.2 มาตรการร้องขอให้ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดตกเป็นของแผ่นดิน

เนื่องจากรูปแบบของการประกอบอาชญากรรมในปัจจุบัน มีลักษณะของการกระทำความผิดที่ซับซ้อน มีการเชื่อมโยงการทำงานเป็นเครือข่าย ทำให้ยากแก่การจับกุมและหาพยานหลักฐานมาผูกมัดผู้กระทำความผิด นอกจากนั้น ผลตอบแทนจากการกระทำความผิดยังเป็นปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งที่มีส่วนสำคัญอย่างยิ่งต่อรูปแบบของอาชญากรรม กล่าวคือ เงินได้หรือทรัพย์สินจากการกระทำความผิดในรูปแบบขององค์กรอาชญากรรมมักจะมีจำนวนมหาศาลและบรรดาอาชญากรก็จะนำเงินดังกล่าวมาเป็นทุนสนับสนุนการกระทำความผิดต่อไปไม่มีที่สิ้นสุด

มาตรการร้องขอให้ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดตกเป็นของแผ่นดินตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 เป็นมาตรการพิเศษอย่างหนึ่งที่น่ามาใช้ในการปราบปรามแหล่งเงินทุนขององค์กรอาชญากรรม โดยมาตรการดังกล่าวมีวัตถุประสงค์สำคัญสองประการ คือ ประการแรก เพื่อเป็นการริบทรัพย์สินซึ่งผู้กระทำความผิดมิควรได้โดยชอบด้วยกฎหมาย เพราะทรัพย์สินดังกล่าวเป็นทรัพย์สินซึ่งได้รับมาจากการกระทำความผิด ถือเป็นมาตรการลงโทษผู้กระทำความผิด และประการที่สองคือ มุ่งประสงค์ต่อการลิดรอนและทำลายฐานทางการเงินขององค์กรอาชญากรรม โดยบรรดาทรัพย์สินขององค์กร

อาชญากรรมนั้น มักจะถูกนำมาเป็นทุนในการก่ออาชญากรรมต่อไป ดังนั้น เมื่อแหล่งเงินทุนดังกล่าวถูกทำลายไปย่อมกระทบถึงความสามารถในการกระทำความผิดขององค์กรอาชญากรรมที่ต้องลดน้อยลงเช่นกันด้วย

พระราชบัญญัติฯ ฉบับนี้ ได้ขยายหลักเกณฑ์มาตรการทางทรัพย์สินให้มีความครอบคลุมกว้างขวางขึ้นกว่าหลักเกณฑ์ตามกฎหมายอาญาที่มีอยู่เดิม โดยให้กระทำกับทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดมูลฐานตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายได้ทั้งหมด โดยไม่คำนึงว่าทรัพย์สินดังกล่าวจะมีการจำหน่าย จ่าย โอน หรือเปลี่ยนแปลงสภาพไปแล้วกี่ครั้ง หรือตกเป็นกรรมสิทธิ์ของบุคคลอื่นแล้วก็ตาม ซึ่งการมาตรการทางทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินพ.ศ. 2542 นั้น มีลักษณะพิเศษแตกต่างจากการริบทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญา โดยการนำเอามาตรการการริบทรัพย์สินทางแพ่ง ซึ่งเป็นมาตรการพิเศษที่บัญญัติไว้ในกฎหมายนี้ไปเสริมกับมาตรการลงโทษผู้กระทำความผิดที่จะต้องถูกดำเนินการริบทรัพย์สินในทางอาญาตามกฎหมายอื่น ๆ ได้ จึงเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการบังคับกับทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดนั้นได้ แม้จะไม่มีผู้ถูกลงโทษในคดีอาญาก็ตาม

ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่า เมื่อนำเอามาตรการร้องขอให้ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดตกเป็นของแผ่นดินของกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินมาดำเนินการควบคู่กับการริบทรัพย์สินทางอาญา จะเป็นการเสริมสร้างให้มาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เพราะในส่วนของมาตรการริบทรัพย์สินทางแพ่งนั้น เป็นกระบวนการพิจารณาคดีต่อตัวทรัพย์สินโดยตรง และผลของการดำเนินการย่อมกระทบต่อกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดหรืออาจกระทบถึงทรัพย์สินของบุคคลอื่น เนื่องจากกฎหมายมุ่งประสงค์จะดำเนินการกับทรัพย์สินที่มีความเกี่ยวพันกับการกระทำความผิดและถือว่าทรัพย์สินดังกล่าวเป็นสิ่งที่พึงริบเสมอ¹¹ ในส่วนของการดำเนินคดีนั้นสามารถกระทำได้โดยการฟ้องตัวทรัพย์สินโดยตรงและไม่ต้องคำนึงถึงความผิดของเจ้าของทรัพย์สิน¹² อย่างไรก็ตาม คำพิพากษาตามกระบวนการดังกล่าวนี้มีผลต่อกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินเท่านั้นและไม่สามารถลงโทษผู้กระทำความผิดหรือผู้ใดได้ แต่ต่างไปจากการริบทรัพย์สินทางอาญา ซึ่งเป็นกระบวนการที่มุ่งดำเนินคดีต่อตัวบุคคล อันเป็นการมุ่งประสงค์ไปในเชิงลงโทษผู้กระทำความผิดเป็นสำคัญ โดยการดำเนินคดีจะต้องพิจารณาว่าบุคคลผู้ถูกกล่าวหาได้กระทำความผิดตามที่ถูกฟ้องหรือไม่ เมื่ออัยการพิสูจน์ให้ศาลเห็นจนปราศจากข้อสงสัยว่าบุคคลผู้ตกเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยได้กระทำความผิดจริงตามฟ้อง ศาลจึงจะสามารถริบทรัพย์สินดังกล่าวของผู้กระทำความผิดได้

¹¹ Henry Campbell Black, Black's Law Dictionary, P. 793.

¹² John Brew, "State and Federal Forfeiture of property involved in drug transaction," Dickinson Law Review 92 (Winter 1988) : 463.

สำหรับทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดซึ่งสามารถริบได้ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 คือ เงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำซึ่งเป็นความผิดมูลฐาน หรือจากการสนับสนุนหรือช่วยเหลือการกระทำซึ่งเป็นความผิดมูลฐานทั้ง 11 มูลฐานดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ทั้งนี้บรรดาทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดทั้ง 11 มูลฐานความผิดนั้น ย่อมจะต้องถูกดำเนินการตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินทั้งสิ้น

แต่อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดใดเป็นทรัพย์สินที่สามารถดำเนินการตามกฎหมายที่บัญญัติไว้เป็นพิเศษโดยเฉพาะอยู่แล้ว แต่ยังไม่มีการดำเนินการกับทรัพย์สินนั้นตามกฎหมายดังกล่าว หรือดำเนินการไปแล้วแต่ไม่เป็นผล หรือหากดำเนินการตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 จะก่อให้เกิดประโยชน์มากกว่า ก็ให้ดำเนินการกับทรัพย์สินนั้นต่อไปตามพระราชบัญญัติฯ โดยสามารถร้องขอให้ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดนั้นตกเป็นของแผ่นดินได้ แม้จะไม่มีผู้ถูกลงโทษในการกระทำความผิดนั้นตามคำพิพากษาในคดีอาญาก็ตาม หากศาลเชื่อว่าทรัพย์สินใดเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด ศาลจะมีคำสั่งให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของแผ่นดิน โดยจะไม่พิจารณาถึงตัวผู้กระทำความผิดว่าได้รับโทษอาญาตามความผิดมูลฐานนั้น ๆ หรือไม่

มาตรการร้องขอให้ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดตกเป็นของแผ่นดินตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 จึงเป็นมาตรการพิเศษที่ถูกนำมาบัญญัติไว้เพื่อใช้ในการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดของบรรดาองค์กรอาชญากรรมที่สามารถทำลายเศรษฐกิจของอาชญากรได้ ป้องกันไม่ให้อาชญากรนำเงินไปฟอกและนำมาใช้เป็นต้นทุนในการประกอบอาชญากรรมอื่น ๆ ต่อไปได้อีก

3.3.3 กระบวนการร้องขอให้ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดตกเป็นของแผ่นดิน

การดำเนินการร้องขอให้ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดตกเป็นของแผ่นดินตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551 มีรายละเอียดดังนี้

ในกรณีที่ปรากฏหลักฐานเป็นที่เชื่อได้ว่าทรัพย์สินใดเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด ให้เลขาธิการส่งเรื่องให้พนักงานอัยการพิจารณาเพื่อยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของแผ่นดินโดยเร็ว

ในกรณีที่พนักงานอัยการเห็นว่าเรื่องดังกล่าวยังไม่สมบูรณ์พอที่จะยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินนั้นทั้งหมดหรือบางส่วนตกเป็นของแผ่นดินได้ ให้พนักงานอัยการรีบแจ้งให้เลขาธิการทราบเพื่อดำเนินการต่อไป โดยให้ระบุข้อที่ไม่สมบูรณ์นั้นให้ครบถ้วนในคราวเดียวกัน

ให้เลขาธิการรีบดำเนินการแล้วส่งเรื่องเพิ่มเติมไปให้พนักงานอัยการพิจารณาอีกครั้งหนึ่ง หากพนักงานอัยการยังเห็นว่าไม่มีเหตุพอที่จะยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินนั้นทั้งหมดหรือบางส่วนตกเป็นของแผ่นดิน ให้พนักงานอัยการรีบแจ้งให้เลขาธิการทราบเพื่อส่งเรื่องให้คณะกรรมการวินิจฉัยชี้ขาดให้คณะกรรมการพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดภายในกำหนดสามสิบวันนับแต่ได้รับเรื่องจากเลขาธิการ และเมื่อคณะกรรมการวินิจฉัยชี้ขาดเป็นประการใดให้พนักงานอัยการและเลขาธิการปฏิบัติตามนั้น หากคณะกรรมการมิได้วินิจฉัยชี้ขาดภายในกำหนดเวลาดังกล่าว ให้ปฏิบัติตามความเห็นของพนักงานอัยการ

เมื่อคณะกรรมการมีคำวินิจฉัยชี้ขาดไม่ให้ยื่นคำร้องหรือไม่วินิจฉัยชี้ขาดภายในกำหนดระยะเวลาและได้ปฏิบัติตามความเห็นของพนักงานอัยการตามวรรคสามแล้ว ให้เรื่องนั้นเป็นที่สุด และห้ามมิให้มีการดำเนินการเกี่ยวกับบุคคลนั้นในทรัพย์สินเดียวกันนั้นอีก เว้นแต่จะได้พยานหลักฐานใหม่อันสำคัญซึ่งน่าจะทำให้ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินของบุคคลนั้นตกเป็นของแผ่นดินได้ และในกรณีเช่นว่านี้ถ้าไม่มีผู้ใดขอรับคืนทรัพย์สินดังกล่าวภายในสองปีนับแต่วันที่คณะกรรมการมีคำวินิจฉัยชี้ขาดไม่ให้ยื่นคำร้องหรือไม่วินิจฉัยชี้ขาดภายในกำหนดระยะเวลา ให้สำนักงานดำเนินการนำทรัพย์สินนั้นส่งเข้ากองทุนและในกรณีที่มีผู้มาขอรับคืนโดยใช้สิทธิขอรับคืนตามกฎหมายอื่นซึ่งสามารถทำได้ถึงแม้จะเกินกว่ากำหนดสองปี ให้สำนักงานส่งคืนทรัพย์สินนั้นแก่ผู้มาขอรับคืน หากไม่อาจส่งคืนทรัพย์สินได้ให้คืนเป็นเงินจากกองทุนแทน หากยังไม่มีผู้มารับคืนเมื่อล่วงพ้นยี่สิบปี ให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของกองทุน ทั้งนี้ หลักเกณฑ์ วิธีการเก็บรักษาและการจัดการทรัพย์สินหรือเงินในระหว่างที่ยังไม่มีผู้มารับคืนให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด

เมื่อศาลรับคำร้องที่พนักงานอัยการยื่นต่อศาลแล้ว ให้ศาลสั่งให้ปิดประกาศไว้ที่ศาลนั้น และประกาศอย่างน้อยสองวันติดต่อกันในหนังสือพิมพ์ที่มีจำหน่ายแพร่หลายในท้องถิ่น เพื่อให้ผู้ซึ่งอาจอ้างว่าเป็นเจ้าของหรือมีส่วนได้เสียในทรัพย์สินมายื่นคำร้องขอถอนศาลมีคำสั่งกับให้ศาลสั่งให้ส่งสำเนาประกาศไปยังเลขาธิการเพื่อปิดประกาศไว้ที่สำนักงานและสถานีตำรวจท้องที่ที่ทรัพย์สินนั้นตั้งอยู่และถ้ามีหลักฐานแสดงว่าผู้ใดอาจอ้างว่าเป็นเจ้าของหรือมีส่วนได้เสียในทรัพย์สิน ก็ให้เลขาธิการมีหนังสือแจ้งให้ผู้นั้นทราบ เพื่อใช้สิทธิดังกล่าว การแจ้งนั้นให้แจ้งโดยทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับตามที่อยู่ครั้งสุดท้ายของผู้ที่ปรากฏในหลักฐาน

ในกรณีในกรณีที่ปรากฏหลักฐานเป็นที่เชื่อได้ว่าทรัพย์สินใดเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด ถ้ามีเหตุสมควรที่จะดำเนินการเพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายใน

ความผิดมูลฐาน ให้เลขาธิการส่งเรื่องให้พนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายที่กำหนดความผิดฐานนั้นดำเนินการตามกฎหมายดังกล่าวเพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายก่อน (มาตรา 49)

ผู้ซึ่งอ้างว่าเป็นเจ้าของทรัพย์สินที่พนักงานอัยการร้องขอให้ตกเป็นของแผ่นดิน อาจยื่นคำร้องก่อนศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของแผ่นดิน โดยแสดงให้ศาลเห็นว่า

1. ตนเป็นเจ้าของที่แท้จริง และทรัพย์สินนั้นไม่ใช่ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด หรือ
2. ตนเป็นผู้รับโอนโดยสุจริตและมีค่าตอบแทน หรือได้มาโดยสุจริตและตามสมควรในทางศีลธรรมอันดีหรือในทางกุศลสาธารณะ

ผู้ซึ่งอ้างว่าเป็นผู้รับประโยชน์ในทรัพย์สินที่พนักงานอัยการร้องขอให้ตกเป็นของแผ่นดิน อาจยื่นคำร้องขอคุ้มครองสิทธิของตนก่อนศาลมีคำสั่ง โดยแสดงให้ศาลเห็นว่าตนเป็นผู้รับประโยชน์โดยสุจริตและมีค่าตอบแทน หรือได้มาซึ่งประโยชน์โดยสุจริตและตามสมควรในทางศีลธรรมอันดี หรือในทางกุศลสาธารณะ (มาตรา 50)

เมื่อศาลทำการไต่สวนคำร้องของพนักงานอัยการแล้ว หากศาลเชื่อว่าทรัพย์สินตามคำร้องเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด และคำร้องของผู้ซึ่งอ้างว่าเป็นเจ้าของทรัพย์สินหรือผู้รับโอนทรัพย์สินฟังไม่ขึ้น ให้ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของแผ่นดิน

ในส่วนทรัพย์สินที่เป็นเงิน ให้สำนักงานส่งเข้ากองทุนกึ่งหนึ่งและส่งให้กระทรวงการคลังอีกกึ่งหนึ่ง ถ้าเป็นทรัพย์สินอื่น ให้ดำเนินการตามระเบียบที่คณะรัฐมนตรีกำหนด

และหากผู้อ้างว่าเป็นเจ้าของหรือผู้รับโอนทรัพย์สินเป็นผู้ซึ่งเกี่ยวข้องหรือเคยเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับผู้กระทำความผิดมูลฐานหรือความผิดฐานฟอกเงินมาก่อน ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าบรรดาทรัพย์สินดังกล่าวเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดหรือได้รับโอนมาโดยไม่สุจริต แล้วแต่กรณี (มาตรา 51)

ในกรณีที่ศาลเห็นว่าทรัพย์สินตามคำร้องไม่เป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด ให้ศาลส่งคืนทรัพย์สินนั้น และในกรณีเช่นว่านี้ ถ้าไม่มีผู้ใดขอรับคืนทรัพย์สินภายในสองปีนับแต่วันที่ศาลมีคำสั่งดังกล่าว ให้สำนักงานนำทรัพย์สินนั้นส่งเข้ากองทุน

ในกรณีที่มีผู้มาขอรับคืนโดยใช้สิทธิขอรับคืนตามกฎหมายอื่นซึ่งสามารถทำได้ ถึงแม้จะเกินกว่ากำหนดสองปี ให้สำนักงานส่งคืนทรัพย์สินนั้นแก่ผู้มาขอรับคืน หากไม่อาจส่งคืนทรัพย์สินได้ให้คืนเป็นเงินจากกองทุนแทน หากยังไม่มีผู้มารับคืนเมื่อล่วงพ้นยี่สิบปีให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของกองทุน ทั้งนี้ หลักเกณฑ์ วิธีการ การเก็บรักษาและการจัดการทรัพย์สิน

หรือเงินในระหว่างที่ยังไม่มีผู้มารับคืนให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด (มาตรา 51/1)

ในกรณีที่ศาลสั่งให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน ถ้าศาลทำการไต่สวนคำร้องของผู้ซึ่งอ้างว่าเป็นผู้รับประโยชน์แล้วเห็นว่าฟังขึ้น ให้ศาลมีคำสั่งคุ้มครองสิทธิของผู้รับประโยชน์โดยจะกำหนดเงื่อนไขด้วยก็ได้ และหากผู้ที่อ้างว่าเป็นผู้รับประโยชน์ เป็นผู้ซึ่งเกี่ยวข้องหรือเคยเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับผู้กระทำความผิดมูลฐานหรือความผิดฐานฟอกเงินมาก่อน ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผลประโยชน์ดังกล่าวเป็นผลประโยชน์ที่มีอยู่หรือได้มาโดยไม่สุจริต (มาตรา 52)

ในกรณีที่ศาลสั่งให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน หากปรากฏในภายหลังโดยคำร้องของเจ้าของ ผู้รับโอน หรือผู้รับประโยชน์ทรัพย์สินนั้น ถ้าศาลไต่สวนแล้วเห็นว่ากรณีต้องด้วยบทบัญญัติของมาตรา 50 ให้ศาลสั่งคืนทรัพย์สินนั้นหรือกำหนดเงื่อนไขในการคุ้มครองสิทธิของผู้รับประโยชน์ หากไม่สามารถคืนทรัพย์สินหรือคุ้มครองสิทธิได้ให้ใช้ราคาหรือค่าเสียหายแทน แล้วแต่กรณี

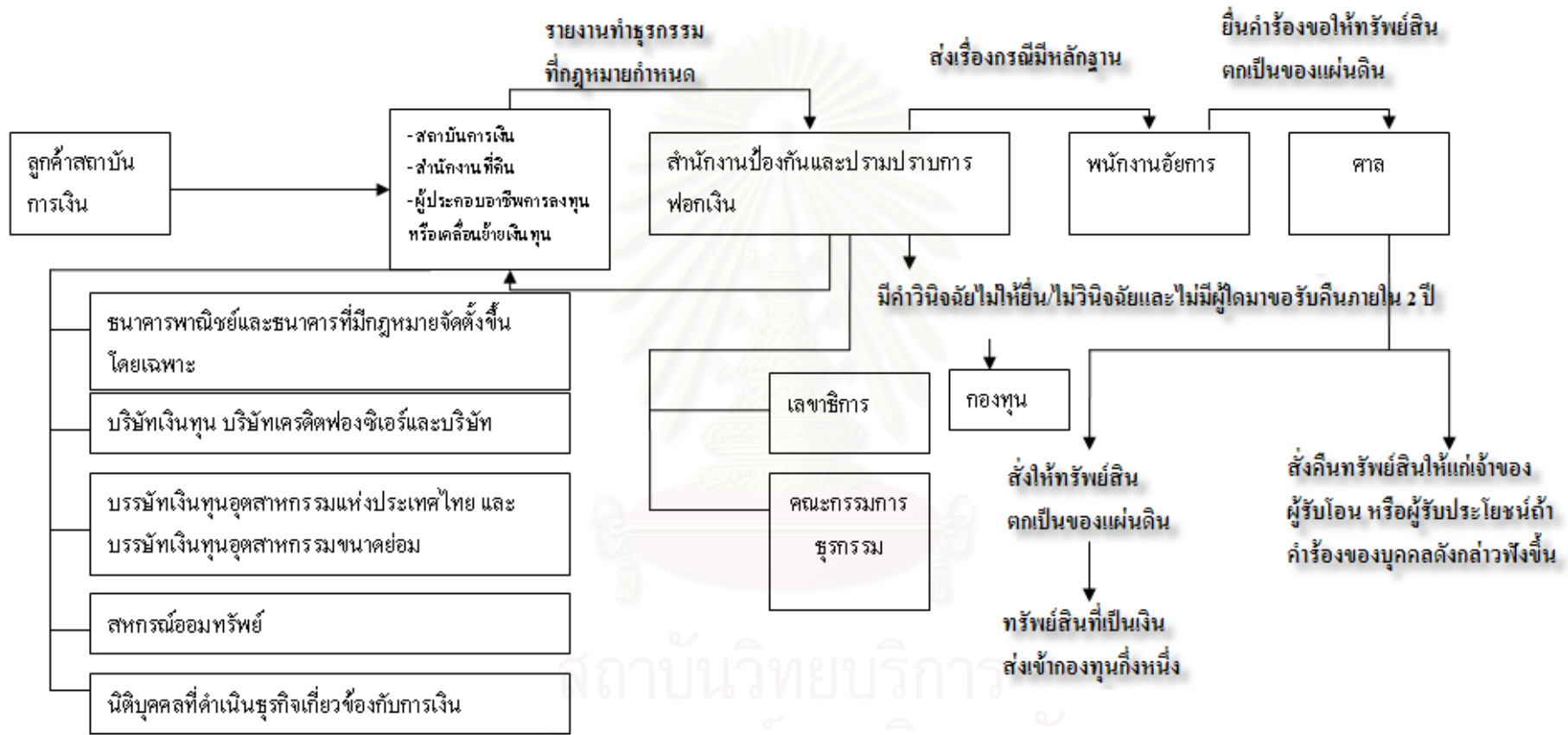
คำร้องดังกล่าวจะต้องยื่นภายในหนึ่งปีนับแต่คำสั่งศาลให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินถึงที่สุด และผู้ร้องต้องพิสูจน์ให้เห็นว่า ไม่สามารถยื่นคำร้องคัดค้านตามมาตรา 50 ได้ เพราะไม่ทราบถึงประกาศหรือหนังสือแจ้งของเลขาธิการหรือมีเหตุขัดข้องอันสมควรประการอื่น และก่อนศาลมีคำสั่ง ให้ศาลแจ้งให้เลขาธิการทราบถึงคำร้องดังกล่าวและให้โอกาสพนักงานอัยการเข้ามาโต้แย้งคำร้องนั้นได้ (มาตรา 53)

ในกรณีที่ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดตกเป็นของแผ่นดิน หากปรากฏว่ามีทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดเพิ่มขึ้นอีก ก็ให้พนักงานอัยการยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของแผ่นดินได้ และให้นำความในหมวดนี้มาใช้บังคับโดยอนุโลม (มาตรา 54)

หลังจากที่พนักงานอัยการได้ยื่นคำร้องตามมาตรา 49 หากมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าอาจมีการโอน จำหน่าย หรือยกย้ายไปเสียซึ่งทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด เลขาธิการจะส่งเรื่องให้พนักงานอัยการยื่นคำขอฝ่ายเดียวร้องขอให้ศาลมีคำสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินนั้นไว้ชั่วคราวก่อนมีคำสั่งตามมาตรา 51 ก็ได้ เมื่อได้รับคำขอดังกล่าวแล้วให้ศาลพิจารณาคำขอเป็นการด่วน ถ้ามีหลักฐานเป็นที่เชื่อได้ว่าคำขอนั้นมีเหตุอันสมควร ให้ศาลมีคำสั่งตามที่ขอโดยไม่ชักช้า (มาตรา 55)

เมื่อคณะกรรมการธุรกรรมหรือเลขาธิการ แล้วแต่กรณี ได้มีคำสั่งให้ยึดหรืออายัดทรัพย์สินใดแล้ว ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายดำเนินการยึดหรืออายัดทรัพย์สินตามคำสั่ง แล้วรายงานให้ทราบพร้อมทั้งประเมินราคาทรัพย์สินนั้นโดยเร็ว (มาตรา 56)

กระบวนการร้องขอให้ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดตกเป็นของแผ่นดินตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542

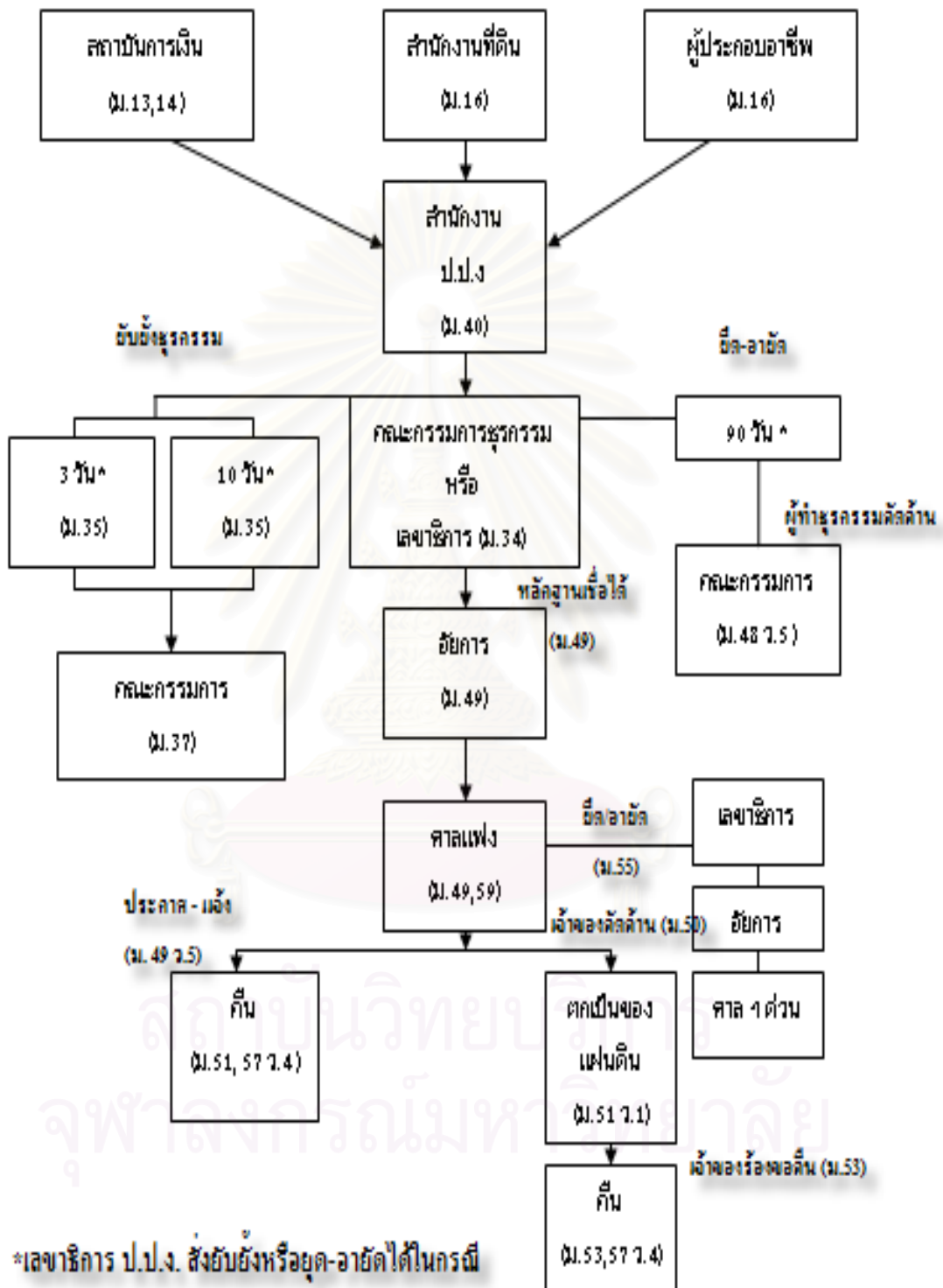

* หมายเหตุ : ยับยั้งการทำธุรกรรม

3 วัน กรณีที่มีเหตุอันสมควรสงสัยว่าธุรกรรมใดเกี่ยวข้องหรืออาจเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดฐานฟอกเงิน (มาตรา 35)

10 วัน กรณีที่มีหลักฐานเชื่อได้ว่าธุรกรรมใดเกี่ยวข้องหรืออาจเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดฐานฟอกเงิน (มาตรา 36)

แผนภูมิแสดงการตรวจสอบการฟอกเงิน
(กรณีมีเหตุร้ายยังการทำธุรกรรม/ยึดอายัด)

*เลขานุการ ป.ป.ง. สั่งอายัดหรือยึดอายัดได้ในกรณี
จำเป็นเร่งด่วน

3.3.4 กองทุนการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551 มีบทบัญญัติในเรื่องของกองทุนการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน โดยมีสาระสำคัญปรากฏอยู่ใน หมวด 6/1 ดังนี้

มาตรา 59/1 ให้จัดตั้งกองทุนการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ขึ้นในสำนักงานโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้ประโยชน์ในการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ดังต่อไปนี้

(1) สนับสนุนการดำเนินการเกี่ยวกับการสืบสวนสอบสวน การดำเนินคดี การตรวจค้น การยึดหรืออายัด การบริหารจัดการทรัพย์สิน การแจ้งเบาะแส การคุ้มครองพยาน หรือการอื่นใดที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน รวมทั้งการสนับสนุนหน่วยงานอื่น ผู้ที่เกี่ยวข้องและประชาชนในการดำเนินการนั้น

(2) ส่งเสริมความร่วมมือกับหน่วยงานอื่น ผู้ที่เกี่ยวข้อง และประชาชนเกี่ยวกับการเผยแพร่และการให้ข้อมูลข่าวสาร การประชุมหรือการจัดการศึกษาอบรม การร่วมมือทั้งในประเทศและระหว่างประเทศ และการดำเนินการเพื่อสนับสนุนมาตรการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

(3) ดำเนินกิจการอื่นที่จำเป็นเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของพระราชบัญญัตินี้

มาตรา 59/2 กองทุนตามมาตรา 59/1 ประกอบด้วยทรัพย์สิน ดังต่อไปนี้

- (1) ทรัพย์สินที่ให้นำส่งเข้ากองทุนตามมาตรา 51
- (2) ทรัพย์สินที่เก็บรักษาซึ่งไม่มีการขอรับคืนตามมาตรา 49 และมาตรา 51/1
- (3) ทรัพย์สินที่มีผู้ให้
- (4) ทรัพย์สินที่ได้รับจากหน่วยงานของรัฐของไทยหรือของต่างประเทศ
- (5) ผลประโยชน์ที่เกิดจากทรัพย์สินตาม (1) (2) (3) และ (4)

ทั้งนี้ กองทุนตามมาตรา 59/2 ให้เป็นของสำนักงานโดยไม่ต้องนำส่งคลังเป็นรายได้แผ่นดิน

มาตรา 59/5 อำนาจหน้าที่ในการบริหาร การจัดการ การจัดหาผลประโยชน์ การจำหน่ายทรัพย์สินและอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินกิจการของกองทุน ให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนดโดยความเห็นชอบของกระทรวงการคลัง

มาตรา 59/6 ค่าใช้จ่ายหรือค่าตอบแทนอื่นใดซึ่งจำเป็นต้องจ่ายแก่หน่วยงานบุคคลภายนอกพนักงานเจ้าหน้าที่ ข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติหน้าที่ช่วยเหลือหรือสนับสนุนการปฏิบัติหน้าที่เพื่อให้การดำเนินงานตามพระราชบัญญัตินี้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้นให้จ่ายจากกองทุน ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนดโดยความเห็นชอบของกระทรวงการคลัง

3.4 การดำเนินคดีอาญาตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542

การดำเนินคดีอาญาตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 สามารถแยกอธิบายได้ดังนี้

3.4.1 การดำเนินคดีอาญาในความผิดมูลฐาน

การดำเนินคดีอาญาในความผิดมูลฐาน คือ การดำเนินคดีในความผิดทางอาญาที่ระบุไว้เป็นความผิดมูลฐานในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 มาตรา 3 ได้แก่ความผิดดังต่อไปนี้

1. ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดหรือกฎหมายว่าด้วยมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด
2. ความผิดเกี่ยวกับเพศตามประมวลกฎหมายอาญา เฉพาะที่เกี่ยวกับการเป็นธุระ จัดหา ล่อไป หรือพาไปเพื่อการอนาจารหญิงและเด็ก เพื่อสนองความใคร่ของผู้อื่นและความผิดฐานพรากเด็กและผู้เยาว์ ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้าหญิงและเด็ก หรือความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี เฉพาะที่เกี่ยวกับการเป็นธุระจัดหา ล่อไปหรือชักพาไปเพื่อให้บุคคลนั้นกระทำการค้าประเวณี หรือความผิดเกี่ยวกับการเป็นเจ้าของกิจการการค้าประเวณี ผู้ดูแลหรือผู้จัดการกิจการค้าประเวณี หรือสถาน

การค้าประเวณี หรือเป็นผู้ควบคุมผู้กระทำการค้าประเวณีในสถาน
ค้าประเวณี

3. ความผิดเกี่ยวกับการฉ้อโกงประชาชนตามประมวลกฎหมายอาญา
หรือความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกง
ประชาชน
4. ความผิดเกี่ยวกับการยกยอกหรือฉ้อโกงหรือประทุษร้ายต่อทรัพย์
หรือกระทำโดยทุจริตตามกฎหมายว่าด้วยการธนาคารพาณิชย์
กฎหมายว่าด้วยการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และ
ธุรกิจเครดิตฟองซิเออร์ หรือกฎหมายว่าด้วยหลักทรัพย์และตลาด
หลักทรัพย์ ซึ่งกระทำโดยกรรมการ ผู้จัดการ หรือบุคคลใด ซึ่ง
รับผิดชอบหรือมีประโยชน์เกี่ยวข้องในการดำเนินงานของสถาบัน
การเงินนั้น
5. ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ หรือความผิดต่อตำแหน่ง
หน้าที่ในการยุติธรรมตามประมวลกฎหมายอาญา ความผิดตาม
กฎหมายว่าด้วยความผิดของพนักงานในองค์การหรือหน่วยงาน
ของรัฐ หรือความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่หรือทุจริตต่อหน้าที่ตาม
กฎหมายอื่น
6. ความผิดเกี่ยวกับการกรรโชก หรือรีดเอาทรัพย์สินที่กระทำโดยอ้าง
อำนาจอั้งยี่ หรือช่องโจรตามประมวลกฎหมายอาญา
7. ความผิดเกี่ยวกับการลักลอบหนีศุลกากรตามกฎหมายว่าด้วย
ศุลกากร
8. ความผิดเกี่ยวกับการก่อการร้ายตามประมวลกฎหมายอาญา
9. ความผิดเกี่ยวกับการพนันตามกฎหมายว่าด้วยการพนัน เฉพาะ
ความผิดเกี่ยวกับการเป็นผู้จัดให้มีการเล่นการพนันโดยไม่ได้รับ
อนุญาต และมีจำนวนผู้เข้าเล่นหรือเข้าพนันในการเล่นแต่ละครั้ง
เกินกว่าหนึ่งร้อยคน หรือมีวงเงินในการกระทำความผิดรวมกันมี
มูลค่า เกินกว่าสิบล้านบาทขึ้นไป
10. ความผิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ตามพระราชบัญญัติป้องกันและ
ปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551
11. ความผิดเกี่ยวกับการเลือกตั้ง ตามพระราชบัญญัติประกอบ
รัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการ
ได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2550

3.4.2 การดำเนินคดีอาญาฐานฟอกเงิน

การดำเนินคดีอาญาฐานฟอกเงิน คือ การดำเนินคดีอาญากับผู้ที่ฟอกเงิน หรือ ทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำซึ่งเป็นความผิดมูลฐาน หรือ จากการสนับสนุน ช่วยเหลือการกระทำซึ่งเป็นความผิดมูลฐาน กล่าวคือ

1. การโอน รับโอน หรือ เปลี่ยนสภาพทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำ ความผิดเพื่อซุกซ่อน หรือ ปกปิดแหล่งที่มาของทรัพย์สินนั้น หรือ เพื่อช่วยเหลือผู้อื่นไม่ว่า ก่อน ขณะ หรือ หลังการกระทำความผิดมิให้ต้องรับโทษ หรือ รับโทษน้อยลงในความผิดมูลฐาน
2. การกระทำด้วยประการใดๆ เพื่อปกปิด หรือ อำพรางลักษณะที่แท้จริง การได้มา แหล่งที่ตั้ง การจำหน่าย การโอน การได้สิทธิ ใด ๆ ซึ่งทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด
3. การสนับสนุนการกระทำความผิด หรือ ช่วยเหลือ ผู้กระทำความผิดฐาน ฟอกเงิน ไม่ว่าก่อน หรือ ขณะกระทำความผิด
4. การจัดหา หรือ ให้เงิน หรือ ทรัพย์สิน ยาพาหนะ สถานที่ หรือ วัตถุใดๆ หรือ กระทำการใดๆ เพื่อช่วยให้ผู้กระทำความผิดฐาน ฟอกเงินหลบหนี หรือ เพื่อมิให้ผู้กระทำความผิดฐานฟอกเงินถูก ลงโทษ หรือ เพื่อให้ได้รับประโยชน์ในการกระทำความผิด
5. การพยายามกระทำความผิดฐานฟอกเงิน
6. การสมคบโดยการตกลงกันตั้งแต่สองคนขึ้นไปเพื่อกระทำความผิด ฐานฟอกเงิน และมีการกระทำความผิดเกิดขึ้นเพราะเหตุที่ได้มีการ สมคบกัน

โดยพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 38 กำหนดว่า เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ ให้กรรมการธุรกรรม เลขานุการ และพนักงานเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเป็นหนังสือจากเลขานุการมีอำนาจ ดังต่อไปนี้

- (1) มีหนังสือสอบถามหรือเรียกให้สถาบันการเงิน ส่วนราชการ องค์กร หรือหน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ แล้วแต่กรณี ส่งเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องมาเพื่อให้ ถ้อยคำส่งคำชี้แจงเป็นหนังสือ หรือส่งบัญชี เอกสาร หรือหลักฐานใดๆ มาเพื่อตรวจสอบหรือ เพื่อประกอบการพิจารณา

(2) มีหนังสือสอบถามหรือเรียกบุคคลใดๆ มาเพื่อให้ถ้อยคำ ส่งคำชี้แจงเป็นหนังสือ หรือส่งบัญชี เอกสาร หรือหลักฐานใดๆ มาเพื่อตรวจสอบหรือเพื่อประกอบการพิจารณา

(3) เข้าไปในเคหสถาน สถานที่ หรือยานพาหนะใดๆ ที่มีเหตุอันควรสงสัยว่ามีการซุกซ่อนหรือเก็บรักษาทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด หรือพยานหลักฐานที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดฐานฟอกเงิน เพื่อตรวจค้นหรือเพื่อประโยชน์ในการติดตามตรวจสอบ หรือยึดหรืออายัดทรัพย์สิน หรือพยานหลักฐาน เมื่อมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าหากเนิ่นช้ากว่าจะเอาหมายค้นมาได้ ทรัพย์สินหรือพยานหลักฐานดังกล่าวนั้นจะถูกยกย้าย ซุกซ่อนทำลาย หรือทำให้เปลี่ยนแปลงสภาพไปจากเดิม

และพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551 มาตรา 38/1 ได้บัญญัติให้อำนาจแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ในการจับกุมผู้กระทำความผิดฐานฟอกเงิน ความว่า “ ภายใต้บังคับแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ ให้เลขาธิการ รองเลขาธิการ และพนักงานเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเป็นหนังสือจากเลขาธิการมีอำนาจจับผู้กระทำความผิดฐานฟอกเงินและบันทึกถ้อยคำผู้ถูกจับเพื่อเป็นหลักฐานเบื้องต้นแล้วส่งตัวไปยังพนักงานสอบสวนโดยไม่ชักช้าแต่ต้องไม่เกินยี่สิบสี่ ชั่วโมง”

3.4.3 การดำเนินคดีอาญากับสถาบันการเงิน

การดำเนินคดีอาญากับสถาบันการเงินผู้มีหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนด หรือผู้เกี่ยวข้องฝ่าฝืน หรือไม่ปฏิบัติตามที่พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 กำหนดไว้ ได้แก่

1. การไม่รายงานการทำธุรกรรม
2. การไม่ได้จัดให้ลูกค้าแสดงตนทุกครั้งก่อนการทำธุรกรรม
3. การไม่ได้จัดให้ลูกค้าบันทึกข้อเท็จจริงต่างๆเกี่ยวกับธุรกรรม
4. การไม่เก็บรักษารายละเอียดเกี่ยวกับการแสดงตนของลูกค้า
5. การไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของคณะกรรมการธุรกรรม
6. การรายงานการทำธุรกรรม หรือแจ้งข้อเท็จจริงกับสถาบันการเงิน โดยแสดงข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดความจริงที่ต้องแจ้งให้พนักงานเจ้าหน้าที่ทราบ

7. การไม่มาให้ถ้อยคำ ไม่ส่งคำชี้แจงเป็นหนังสือ หรือไม่ส่งบัญชี เอกสาร หรือ หลักฐาน หรือขัดขวางไม่ให้ความสะดวกในการ ปฏิบัติงานตามกฎหมาย
8. การทำให้บุคคลอื่นล่วงรู้ข้อมูลที่เก็บรักษาไว้โดยไม่ชอบด้วย กฎหมาย
9. การยกย้าย ทำให้เสียหาย ทำลาย ซ่อนเร้น เอาไปเสีย ทำให้สูญ หาย หรือทำให้ไร้ประโยชน์ซึ่งเอกสาร หรือบันทึก ข้อมูล หรือ ทรัพย์สินที่เจ้าพนักงานยึดหรืออายัดไว้
10. การยกย้าย ทำให้เสียหาย ทำลาย ซ่อนเร้น เอาไปเสีย ทำให้สูญ หาย หรือทำให้ไร้ประโยชน์ซึ่งเอกสาร หรือบันทึก ข้อมูล หรือ ทรัพย์สินที่รู้ หรือควรรู้ว่าจะตกเป็นของแผ่นดินตามกฎหมาย
11. การรู้ หรืออาจรู้ความลับในราชการเกี่ยวกับการดำเนินการตาม กฎหมาย กระทำด้วยประการใด ๆ ให้ผู้อื่นรู้ หรืออาจรู้ความลับ ดังกล่าว โดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย

3.5 ตารางสรุปฐานความผิดและบทกำหนดโทษตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542

มาตรา	ฐานความผิด	ระวางโทษ
6	ผู้ใดกระทำความผิดฐานฟอกเงิน (มาตรา 5)	จำคุกตั้งแต่ 1-10 ปีหรือปรับตั้งแต่ 20000-200000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ
7	<p>ในความผิดฐานฟอกเงิน ผู้ใดกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งต่อไปนี้</p> <p>» สนับสนุนการกระทำความผิดหรือช่วยเหลือผู้กระทำความผิดก่อนหรือขณะกระทำความผิด</p> <p>» จัดหาหรือให้เงินหรือทรัพย์สิน ยานพาหนะ สถานที่ หรือ วัตถุใด ๆ หรือการกระทำใด ๆ เพื่อช่วยให้ผู้กระทำความผิด หลบหนีหรือเพื่อมิให้ถูกลงโทษหรือเพื่อได้รับประโยชน์ในการกระทำความผิด</p>	ต้องโทษเช่นเดียวกับตัวการในความผิดนั้น

	» ผู้ใดจัดหาหรือให้เงินหรือทรัพย์สินที่ฟำนักหรือที่ซ่อนเร้นเพื่อช่วยบิดา มารดา บุตร สามี หรือภรรยาของตน ให้พ้นจากการจับกุม	ศาลจะไม่ลงโทษผู้นั้นหรือลงโทษผู้นั้นน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นเพียงใดก็ได้
8	ผู้ใดพยายามกระทำความผิดฐานฟอกเงิน	ต้องระวางโทษตามที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นเช่นเดียวกับผู้กระทำความผิดสำเร็จ
9	ผู้ใดสมคบโดยการตกลงกันตั้งแต่สองคนขึ้นไป เพื่อกระทำความผิดฐานฟอกเงิน	ต้องระวางโทษกึ่งหนึ่งของโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น
	ถ้าได้มีการกระทำความผิดฐานฟอกเงินเพราะเหตุที่ได้มีการสมคบกัน	ผู้สมคบกันต้องระวางโทษตามที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น
	ในกรณีที่ความผิดได้กระทำถึงขั้นลงมือกระทำความผิดแต่เนื่องจากการเข้าขัดขวางของผู้สมคบทำให้การกระทำนั้นกระทำไปไม่ตลอดหรือกระทำไป ตลอดแล้วแต่การกระทำนั้นไม่บรรลุผล	ผู้สมคบที่กระทำการขัดขวางนั้นต้องระวางโทษกึ่งหนึ่งของโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น
	ถ้าผู้กระทำความผิดซึ่งสมคบโดยการตกลงกันตั้งแต่สองคนขึ้นไปเพื่อกระทำความผิดฐานฟอกเงิน กลับใจให้ความจริงแก่การสมคบต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ก่อนจะมีการกระทำความผิดตามที่ได้สมคบกัน	ศาลจะไม่ลงโทษผู้นั้นหรือลงโทษผู้นั้นน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้เพียงใดก็ได้
10	เจ้าพนักงาน สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่น ข้าราชการ พนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เจ้าหน้าที่ของรัฐ พนักงานองค์การ หรือหน่วยงานของรัฐ กรรมการหรือผู้บริหารหรือพนักงานรัฐวิสาหกิจกรรมการ ผู้จัดการ หรือบุคคลใดซึ่งเป็นผู้มีอำนาจ	ต้องระวางโทษเป็นสองเท่าของโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น

	ในการจัดการของสถาบันการเงิน หรือกรรมการขององค์กรต่าง ๆ ตามรัฐธรรมนูญผู้ใดกระทำความผิดตามหมวด 1 แห่งพระราชบัญญัตินี้	
	กรรมการ อนุกรรมการ กรรมการธุรกรรม เลขานุการ รองเลขานุการ หรือพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ ผู้ใดกระทำความผิดฟอกเงินตามหมวด 1 แห่งพระราชบัญญัตินี้	ต้องระวางโทษเป็นสามเท่าของโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น
11	กรรมการ อนุกรรมการ กรรมการธุรกรรม เลขานุการ รองเลขานุการ พนักงานเจ้าหน้าที่ เจ้าพนักงานหรือข้าราชการผู้ใดกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ หรือกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรมตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญาอันเกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิดฐานฟอกเงินตามหมวด 1 แห่งพระราชบัญญัตินี้ ข้าราชการการเมือง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่นผู้ใดร่วมในการกระทำความผิดกับบุคคลตามวรรคหนึ่งไม่ว่าในฐานะตัวการผู้ใช้ หรือผู้สนับสนุน	ต้องระวางโทษเป็นสามเท่าของโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น
61	นิติบุคคลใดกระทำความผิดตาม » มาตรา 5 (ความผิดฐานฟอกเงิน) » มาตรา 7 (สนับสนุนหรือช่วยเหลือในความผิดฐานฟอกเงิน) » มาตรา 8 (พยายามกระทำความผิดฐานฟอกเงิน) » มาตรา 9 (สมคบกันกระทำความผิดฐานฟอกเงิน)	ปรับตั้งแต่ 200,000 – 1,000,000. บาท
	กรรมการ ผู้จัดการ หรือบุคคลใดซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคลดังกล่าว หากพิสูจน์ไม่ได้ว่าตนมิได้มีส่วนในการกระทำความผิดของนิติบุคคลนั้น	จำคุกตั้งแต่ 1-10 ปี หรือปรับตั้งแต่ 20,000-200,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ
61/1	นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี หรือผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองผู้ใดใช้หรือสั่งการให้คณะกรรมการธุรกรรม เลขานุการ รองเลขานุการหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ตรวจสอบธุรกรรมหรือทรัพย์สิน หรือยับยั้งการทำธุรกรรม ยึดหรืออายัด หรือปฏิบัติการอื่นตามพระราชบัญญัตินี้ โดยมีให้พยานหลักฐานตามสมควรเพื่อกลับแก่งหรือให้เกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่ง	ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สามปีถึงสามสิบปี หรือปรับตั้งแต่หกหมื่นบาทถึงหกแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

	ผู้ใด หรือเพื่อประโยชน์ในทางการเมือง หรือกระทำการดังกล่าว โดยทุจริต	
	กรรมการธุรกรรม เลขานุการ รองเลขานุการหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ใดปฏิบัติตามการใช้หรือการส่งการตามวรรคหนึ่ง โดยมีชอบด้วยพระราชบัญญัตินี้	ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สามปีถึงสามสิบปีหรือปรับตั้งแต่หกหมื่นบาทถึงหกแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ
62	<p>ผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตาม</p> <p>» มาตรา 13 (สถาบันการเงินไม่รายงานการทำธุรกรรม)</p> <p>» มาตรา 14 (สถาบันการเงินไม่รายงานการทำธุรกรรมกรณีต้องรายงานเพิ่มเติม)</p> <p>» มาตรา 16 (ผู้ประกอบการอาชีพเกี่ยวกับการดำเนินการหรือให้คำแนะนำในธุรกรรมที่เกี่ยวกับการลงทุนหรือการเคลื่อนย้ายเงินทุน ไม่รายงานเกี่ยวกับการทำธุรกรรม)</p> <p>» มาตรา 20 (สถาบันการเงินไม่จัดให้ลูกค้าแสดงตนก่อนการทำธุรกรรม)</p> <p>» มาตรา 21 (สถาบันการเงินไม่จัดให้ลูกค้าบันทึกข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการทำธุรกรรม)</p> <p>» มาตรา 22 (สถาบันการเงินไม่เก็บรักษารายละเอียดเกี่ยวกับการแสดงตนและบันทึกข้อเท็จจริง)</p> <p>» มาตรา 35 (ฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งยับยั้งการทำธุรกรรมไม่เกิน 3 วัน) หรือ</p> <p>» มาตรา 36 (ฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งยับยั้งการทำธุรกรรมไม่เกิน 10 วัน)</p>	ปรับไม่เกิน 300,000 บาท
63	<p>ผู้ใดแสดงข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดความจริงที่ต้องแจ้งให้พนักงานเจ้าหน้าที่ทราบ ในการรายงานหรือแจ้งตาม</p> <p>» มาตรา 13 (สถาบันการเงินรายงานการทำธุรกรรม)</p> <p>» มาตรา 14 (สถาบันการเงินรายงานการทำธุรกรรม กรณีต้องรายงานเพิ่มเติม)</p> <p>» มาตรา 16 (ผู้ประกอบการอาชีพเกี่ยวกับการดำเนินการหรือให้คำแนะนำในธุรกรรมที่เกี่ยวกับการลงทุนหรือการเคลื่อนย้ายเงินทุน รายงานเกี่ยวกับการทำธุรกรรม)</p>	จำคุกไม่เกิน 2 ปี หรือปรับตั้งแต่ 50,000 – 500,000 บาทหรือทั้งจำทั้งปรับ

	» มาตรา 21 วรรคสอง (สถาบันการเงินต้องจัดทำบันทึกข้อเท็จจริงเกี่ยวกับธุรกรรมให้ลูกค้าเอง กรณีลูกค้าปฏิเสธที่จะทำบันทึกข้อเท็จจริง)	
64	» ผู้ใดไม่มาให้ถ้อยคำ ไม่ส่งคำชี้แจงเป็นหนังสือหรือไม่ส่งบัญชีเอกสารหรือหลักฐาน แก่กรรมการธุรกรรม เลขานุการหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ ตามมาตรา 38(1) หรือ(2) หรือขัดขวางไม่ให้ความสะดวกแก่กรรมการธุรกรรม เลขานุการ และพนักงานเจ้าหน้าที่ในการเข้าไปในอาคารสถานที่หรือนายพาหนะเพื่อค้นทรัพย์สินหรือหาพยานหลักฐานตามมาตรา 38(3) » ผู้ใดกระทำการใด ๆ ให้บุคคลอื่นล่วงรู้ข้อมูลที่เก็บรักษาไว้ตามมาตรา 38 วรรคสี่ เว้นแต่การปฏิบัติการตามอำนาจหน้าที่หรือตามกฎหมาย	จำคุกไม่เกิน 1 ปี หรือปรับไม่เกิน 20,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ
65	ผู้ใดยกย้าย ทำให้เสียหาย ทำลาย ซ่อนเร้น เอาไปเสียทำให้สูญหาย หรือทำให้ไร้ประโยชน์ซึ่งเอกสารหรือบันทึก ข้อมูล หรือทรัพย์สินที่เจ้าพนักงานยึดหรืออายัดไว้ หรือที่ตนรู้ หรือควรรู้ว่าจะตกเป็นของแผ่นดินตามพระราชบัญญัตินี้	จำคุกไม่เกิน 1 ปี หรือปรับไม่เกิน 20,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ
66	ผู้ใดรู้หรืออาจรู้ความลับในราชการเกี่ยวกับการดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้ กระทำด้วยประการใด ๆ ให้ผู้อื่นรู้ หรืออาจรู้ความลับดังกล่าว เว้นแต่เป็นการปฏิบัติการตามหน้าที่หรือตามกฎหมาย	จำคุกไม่เกิน 5 ปี หรือปรับไม่เกิน 100,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

3.6 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

การดำเนินงานในการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องแบ่งออกตามบทบาทได้เป็น 3 ด้าน คือ¹³

¹³ วีระพงษ์ บุญโญภาส, กระบวนการยุติธรรมกับกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2547), หน้า 54-57.

3.6.1 หน่วยงานในระดับบริหาร

หน่วยงานดังกล่าวจะมีอำนาจหน้าที่ในการกำหนดนโยบาย มาตรการ และวางหลักเกณฑ์ (Regulator) เกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ได้แก่ สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ซึ่งเป็นหน่วยงานโดยตรงในการบังคับใช้พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542

3.6.2 หน่วยงานและผู้มีอำนาจหน้าที่ในระดับปฏิบัติการ

มีหน้าที่ในการดำเนินนโยบายและมาตรการขององค์กรบริหาร เพื่อสามารถบังคับผลในความเป็นจริงได้ในการปฏิบัติ (Law Enforcement Role) ได้แก่ คณะกรรมการธุรกรรม คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน และพนักงานเจ้าหน้าที่

ในเบื้องต้น คณะกรรมการ ปปง. จะมีหน้าที่ในการกำหนดนโยบาย และกำกับดูแลวินิจฉัยและวางระเบียบเกี่ยวกับการปฏิบัติราชการ และประสานงานคณะกรรมการธุรกรรม มีภารกิจในฐานะเป็นหน่วยปฏิบัติการในการตรวจสอบธุรกรรม หรือทรัพย์สิน ส่วนสำนักงาน ปปง. ซึ่งมีเลขาธิการ ปปง. เป็นหัวหน้าหน่วยงาน จะทำหน้าที่เป็นหน่วยงานธุรการ (Secretariat) ดำเนินการให้เป็นไปตามมติของคณะกรรมการ ปปง. และคณะกรรมการธุรกรรม รวบรวมพยานหลักฐานและร่วมมือประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะสำนักงานตำรวจแห่งชาติ และสำนักงานอัยการสูงสุด เพื่อดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับการฟอกเงิน โดยทั้งสามหน่วยงานหลักนี้จะดำเนินงานไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อให้กลไกในการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประสบความสำเร็จตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย

3.6.3 หน่วยงานประสานงานและหน่วยงานเสริม

นอกจากหน่วยงานและบุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งและมีอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 แล้ว ในทางปฏิบัติยังจะต้องได้รับความร่วมมือและประสานงานจากหน่วยงานต่าง ๆ อีกมากมาย เพื่อให้การป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งหน่วยงานดังกล่าว ได้แก่

(1) กรมสอบสวนคดีพิเศษ

เป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการสืบสวน สอบสวนและปราบปรามการกระทำความผิดที่มีลักษณะพิเศษโดยใช้วิธีการสอบสวนที่มีการพัฒนาระบบ รูปแบบและ

มาตรการพิเศษในการป้องกันและควบคุมอาชญากรรมโดยบุคคลที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ ในสาขาต่างๆ เพื่อพัฒนาขีดความสามารถในการสอบสวนให้มีประสิทธิภาพที่สมบูรณ์แบบ โดยคดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน เป็นความผิด ตามบัญชีท้ายพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 มาตรา 21 จึงถือเป็นคดี พิเศษที่จะต้องดำเนินการสืบสวนและสอบสวนตามพระราชบัญญัติฯ นี้ กล่าวคือ คดีฟอกเงิน เป็นคดีความผิดทางอาญาตามกฎหมายที่กำหนดไว้ในบัญชีท้ายพระราชบัญญัติและ ที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวงโดยการเสนอแนะของคณะกรรมการคดีพิเศษ โดยคดีความผิด ทางอาญาตามกฎหมายดังกล่าว จะต้องมึลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้

1. คดีความผิดทางอาญาที่มีความซับซ้อน จำเป็นต้องใช้วิธีการสืบสวน สอบสวนและรวบรวมพยานหลักฐานเป็นพิเศษ
2. คดีความผิดทางอาญาที่มีหรืออาจมีผลกระทบอย่างรุนแรงต่อความ สงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน ความมั่นคงของประเทศ ความสัมพันธ์ระหว่าง ประเทศหรือระบบเศรษฐกิจหรือการคลังของประเทศ
3. คดีความผิดทางอาญาที่มีลักษณะเป็นการกระทำความผิดข้ามชาติที่ สำคัญ หรือเป็นการกระทำขององค์กรอาชญากรรม หรือ
4. คดีความผิดทางอาญาที่มีผู้ทรงอิทธิพลที่สำคัญเป็นตัวการ ผู้ใช้หรือ ผู้สนับสนุน

ซึ่งคดีอาญาที่กำหนดไว้ในบัญชีท้ายพระราชบัญญัติฯ ได้แก่ คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน คดีความผิดตาม กฎหมายว่าด้วยการแข่งขันทางการค้า คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการธนาคารพาณิชย์ คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์และธุรกิจ เครดิตฟองซิเอร์ คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการเล่นแชร์ คดีความผิดตามกฎหมายว่า ด้วยการควบคุมการแลกเปลี่ยนเงิน คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการ เสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองแบบผังภูมิของ วงจรรวม คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภค คดีความผิดตามกฎหมายว่า ด้วยเครื่องหมายการค้า คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยเงินตรา คดีความผิดตามกฎหมายว่า ด้วยการชดเชยค่าภาษีอากรสินค้าส่งออกที่ผลิตในราชอาณาจักร คดีความผิดตามกฎหมายว่า ด้วยดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยธนาคารแห่ง ประเทศไทย คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยบริษัทมหาชนจำกัด คดีความผิดตามกฎหมาย ว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยมาตรฐาน ผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยลิขสิทธิ์ คดีความผิดตามกฎหมายว่า ด้วยการส่งเสริมการลงทุน คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมและรักษาคุณภาพ

สิ่งแวดล้อม คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยสิทธิบัตร คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์

นอกจากนี้ ยังมีคดีความผิดอาญาตามกฎหมายที่กำหนดไว้ใน กฎกระทรวงว่าด้วยการกำหนดคดีพิเศษเพิ่มเติมตามพระราชบัญญัติสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 บัญชีท้ายประกาศคณะกรรมการคดีพิเศษ ฉบับที่ 2 ได้แก่ คดีความผิดตามประมวล รัชฎาการ คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยศุลกากร คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยภาษี สรรพสามิต คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยสุรา และคดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยยาสูบ

จะเห็นได้ว่า ความผิดอาญาที่กำหนดไว้ในบัญชีท้ายพระราชบัญญัติฯ มีหลายความผิดที่เป็นความผิดมูลฐานตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ได้แก่ คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน คดีความผิดตาม กฎหมายว่าด้วยการธนาคารพาณิชย์ คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยศุลกากร คดี ความผิดเกี่ยวกับการก่อการร้าย คดีความผิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ คดีความผิดเกี่ยวกับการ เลือกลงและคดีความผิดเกี่ยวกับการพนัน จึงทำให้กรมสอบสวนคดีพิเศษเป็นหน่วยงานที่ต้อง ประสานงานกับสำนักงาน ป.ป.ง. ในการปราบปรามการฟอกเงินในความผิดดังกล่าว

(2) สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

เนื่องจากสำนักงาน ป.ป.ส. ได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบในการ ดำเนินการตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ในระยะเริ่มต้น และความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด เป็น 1 ใน 11 ฐานความผิดมูลฐานตามกฎหมายว่าด้วยการ ป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ดังนั้น สำนักงาน ป.ป.ส. จึงเป็นหน่วยงานหนึ่งที่มีบทบาท สำคัญในการบังคับใช้กฎหมายว่าด้วยการฟอกเงิน เช่น สำนักงาน ป.ป.ส. สามารถสนับสนุน ข้อมูลเกี่ยวกับกรณีเจ้าของหรือผู้รับโอน หรือรับประโยชน์ที่เป็นผู้เกี่ยวข้องหรือเคยเกี่ยวข้อง สัมพันธ์กับผู้กระทำความผิดมูลฐานหรือฟอกเงินมาก่อน (มาตรา 51 และ 52) เพื่อให้เข้าข้อ สันนิษฐานของกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน หรือกรณีที่ไม่อาจ ดำเนินการริบทรัพย์สินทางอาญาตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความ ผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 ได้ สำนักงาน ป.ป.ส. อาจประสานงานเรื่องนี้ให้ สำนักงาน ป.ป.ง. ดำเนินการริบทรัพย์สินทางแพ่งได้ (มาตรา 58) เป็นต้น

(3) สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

เนื่องจากการกระทำความผิดมูลฐานทั้ง 11 ประเภท ตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ก่อให้เกิดหรือทำให้อาชญากรได้มาซึ่งเงินหรือทรัพย์สินที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งมีแนวโน้มสูงที่จะต้องมีการฟอกเงินก่อนการนำไปใช้ต่อไป การฟอกเงินจึงมีความเกี่ยวพันกับการกระทำความผิดมูลฐานดังกล่าวหรืออีกด้านหนึ่ง การดำเนินคดีฟอกเงินทำให้เจ้าหน้าที่หาความสัมพันธ์ย้อนกลับไปหาความผิดมูลฐานที่ก่อให้เกิดเงินสกปรกได้ สำนักงานตำรวจแห่งชาติซึ่งรับผิดชอบในการสืบสวนสอบสวนคดีอาญาโดยทั่วไป จึงเป็นหน่วยงานที่มีบทบาทอย่างสูงในการดำเนินคดีฟอกเงินและคดีมูลฐานที่เกี่ยวข้อง ในระยะเริ่มต้น สำนักงาน ป.ป.ง. และหน่วยงานตำรวจได้มีการประสานงานกันโดยผ่านทางกรอบรมสัมพันธ์และประชุมร่วมกัน ซึ่งทำให้มีการเตรียมจัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการร่วมสืบสวนสอบสวนคดีฟอกเงิน หรือ ส.ส.ง. (Joint Operation Center or Money Laundering Investigation - CMLI) โดยเมื่อเกิดคดีฟอกเงินขึ้น จะมีแนวทางให้สำนักงาน ป.ป.ง. ดำเนินการเกี่ยวกับการเงินหรือทรัพย์สิน เช่น การยึด การอายัด หรือการริบทรัพย์สิน และดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวกับความผิดอาญามูลฐานฟอกเงิน

และในปัจจุบันสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ได้ตั้งหน่วยงานขึ้นใหม่ที่มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการปราบปรามอาชญากรรมทางเศรษฐกิจโดยตรง ซึ่งรวมถึงคดีฟอกเงินด้วย คือ กองบังคับการปราบปรามอาชญากรรมทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยี (ปศท.) ตามกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการเป็นกองบังคับการหรือส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่นในสำนักงานตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. 2548 ประกาศ ณ วันที่ 30 มิถุนายน พ.ศ. 2548 โดยหน่วยงานดังกล่าวได้ทำหน้าที่แทนกองบังคับการสืบสวนสอบสวนคดีเศรษฐกิจ (สศก.) มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(1) งานรักษาความปลอดภัยสำหรับองค์พระมหากษัตริย์ พระราชินี พระรัชทายาท ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ พระบรมวงศานุวงศ์ ผู้แทนพระองค์และราชอาณาจักร

(2) รักษาความสงบเรียบร้อย ป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทั่วราชอาณาจักร

(3) ปฏิบัติงานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และตามกฎหมายอื่นที่มีโทษทางอาญาเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ และการกระทำความผิดโดยใช้คอมพิวเตอร์หรือเทคโนโลยีอื่น หรือการกระทำความผิดทางอาญาตามกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องเนื่องกับเรื่องดังกล่าว

(4) ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง

(4) สำนักงานอัยการสูงสุด

พนักงานอัยการมีบทบาทสำคัญทั้งในด้านการใช้ดุลพินิจ เพื่อนำคดีอาชญากรรมพอกเงินขึ้นสู่ศาล และในการขอให้ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินที่ปรากฏหลักฐาน อันเป็นที่เชื่อได้ว่าเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดตกเป็นของแผ่นดิน ซึ่งต้องดำเนินการโดยเร็ว นั้น การประสานงานและความเข้าใจร่วมกันของสำนักงาน ป.ป.ง. และสำนักงานอัยการสูงสุดเป็นกุญแจสำคัญในการนำไปสู่การดำเนินการอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ

(5) ศาลยุติธรรม

ความศักดิ์สิทธิ์ของกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการพอกเงิน นอกจากจะอยู่ที่ความจริงจังของสำนักงาน ป.ป.ง. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องแล้ว ทัศนคติและความรู้ความเข้าใจของศาลก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดมูลฐาน นอกจากศาลจะสามารถมีคำสั่งให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของแผ่นดินได้แล้ว ยังมีอำนาจในการอนุญาตให้เจ้าหน้าที่ใช้เครื่องมือในการสืบสวนพิเศษด้วยตามมาตรา 46 เช่น การอนุญาตให้ดักฟังทางโทรศัพท์ หรือเข้าถึงข้อมูลทางคอมพิวเตอร์ เป็นต้น การประสานงานและความเข้าใจตรงกันสามารถทำให้ดำเนินคดีกับอาชญากรพอกเงินได้อย่างเด็ดขาดตามวัตถุประสงค์ของกฎหมายฉบับนี้

นอกจากนั้น ประเทศไทยยังต้องการที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญด้านการปราบปรามการพอกเงินจากต่างประเทศ เพราะการพอกเงินสำหรับประเทศไทยถือเป็นเรื่องใหญ่ จึงขาดแคลนผู้เชี่ยวชาญ อีกทั้งโดยลักษณะของอาชญากรรมการพอกเงินเป็นการกระทำที่ข้ามชาติ ในการป้องกันและปราบปรามการพอกเงินก็ต้องดำเนินการแบบเดียวกัน การมีที่ปรึกษาชาวต่างประเทศที่มีประสบการณ์สูงจะทำให้ประเทศไทยสามารถร่วมมือประสานงานกับต่างประเทศได้อย่างมั่นใจ

3.7 ปัญหาและอุปสรรคในการบังคับใช้พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการพอกเงิน พ.ศ. 2542

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการพอกเงิน พ.ศ. 2542 เป็นกฎหมายที่มีหลักเกณฑ์ และวิธีการบังคับใช้แตกต่างจากกฎหมายอื่น ๆ โดยทั่วไป นอกจากนี้ ยังมีการนำเอามาตรการในการดำเนินการกับทรัพย์สิน คือ การริบทรัพย์สินทางแพ่ง (Civil Forfeiture) ซึ่งไม่เคยบัญญัติไว้ในกฎหมายฉบับใดของประเทศไทยมาใช้ สำหรับหน่วยงานในการบังคับใช้กฎหมายก็มีอยู่หลากหลาย เช่น สำนักงานป้องกันและปราบปรามการพอกเงิน สำนักงาน

ตำรวจแห่งชาติ กรมสอบสวนคดีพิเศษ กระทรวงยุติธรรม และสำนักงานอัยการสูงสุด เป็นต้น ดังนั้น จึงทำให้เกิดปัญหาและอุปสรรคในการบังคับใช้กฎหมายเกิดขึ้น ดังต่อไปนี้

3.7.1 การบังคับใช้กฎหมายกับผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคล

หลังจากที่ประเทศไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช มาเป็นระบอบประชาธิปไตย ทำให้ประชาชนชาวไทยเริ่มมีสิทธิและเสรีภาพในด้านต่าง ๆ มากขึ้น ซึ่งสิทธิและเสรีภาพในขั้นนี้ ไม่ได้หมายความว่าเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับด้านการเมือง การปกครองเท่านั้น แต่ยังหมายถึงสิทธิต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับความเป็นอยู่ของมนุษย์ และสิทธิทางทรัพย์สินอีกด้วย โดยสิทธิต่าง ๆ ดังที่กล่าวมาแล้วได้มีการบัญญัติรับรองในรัฐธรรมนูญในราชอาณาจักรไทย อันถือเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ เพื่อเป็นหลักประกันและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพให้มีความมั่นคง เพราะถ้าหากไปบัญญัติไว้ในกฎหมายอื่น ก็อาจทำให้ไร้ความหมาย ขาดความศักดิ์สิทธิ์ เนื่องจากกฎหมายอื่น ๆ เหล่านั้นอาจถูกยกเลิกได้โดยง่ายกว่ารัฐธรรมนูญ และเนื่องด้วยความเป็นกฎหมายสูงสุด กฎหมายอื่นจึงไม่สามารถมีข้อความขัด หรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญได้

แม้ว่าประเทศไทยจะมีการเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญมาหลายครั้งก็ตาม แต่ในรัฐธรรมนูญทุกฉบับจะมีบทบัญญัติเกี่ยวกับสิทธิในทรัพย์สินของบุคคลไว้เสมอ เช่น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2521 ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 33 ว่า “สิทธิของบุคคลในทรัพย์สินย่อมได้รับความคุ้มครอง ตามขอบเขตแห่งสิทธิและการจำกัด เช่นนี้ย่อมเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย” และในมาตรา 57 ของรัฐธรรมนูญฉบับเดียวกันก็บัญญัติว่า “รัฐต้องรักษากฎหมายและความสงบเรียบร้อย เพื่อให้ประชาชนมีความปลอดภัยในชีวิต ร่างกายและทรัพย์สิน และในการดำเนินชีวิตโดยปกติสุข”

สำหรับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ได้มีบทบัญญัติที่กำหนดอย่างชัดแจ้งในการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพของบุคคลไว้อย่างชัดเจนในหมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทยตั้งแต่มาตรา 26 ถึง มาตรา 69 และกำหนดให้องค์กรของรัฐใช้อำนาจโดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ แต่สิทธิและเสรีภาพนั้นจะต้องไม่เป็นการละเมิดสิทธิของบุคคลอื่น ไม่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ หรือไม่ขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน รัฐธรรมนูญฉบับนี้ยังได้ให้หลักประกันสิทธิเสรีภาพของชนชาวไทยทั้งกลุ่มและปัจเจกชน รวมทั้งให้เข้ามามีส่วนร่วมโดยตรงในการบัญญัติกฎหมาย การตรวจสอบ การใช้อำนาจรัฐ สิทธิเสรีภาพที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญดังกล่าว เช่น สิทธิเสรีภาพส่วนบุคคล สิทธิในกระบวนการยุติธรรม สิทธิในทรัพย์สิน สิทธิและเสรีภาพในการประกอบอาชีพ เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของบุคคลและสื่อมวลชน สิทธิและเสรีภาพในการศึกษา สิทธิในการได้รับ

บริการสาธารณสุขและสวัสดิการจากรัฐ สิทธิในข้อมูลข่าวสารและการร้องเรียน เสรีภาพในการชุมนุมและการสมาคม สิทธิชุมชน สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ เป็นต้น แต่สิทธิเสรีภาพที่บัญญัติรับรองไว้บางประการอาจมีการจำกัดเสรีภาพนั้นได้โดยกำหนดเงื่อนไขไว้ในรัฐธรรมนูญ

ในการบังคับใช้กฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ความผิดที่จะต้องถูกบังคับใช้กฎหมายนั้น จะต้องเข้าลักษณะ 1 ใน 11 ความผิดมูลฐานตามมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 จึงจะสามารถใช้มาตรการทางอาญาในความผิดฐานฟอกเงินและมาตรการที่ใช้ดำเนินการกับทรัพย์สินไปพร้อมกัน และสามารถที่จะใช้มาตรการพิเศษได้หลายประการ เช่น มาตรการตรวจสอบทางด้านทรัพย์สิน การดักฟังโทรศัพท์ การเข้าตรวจเครื่องมือสื่อสารที่มีข้อมูลซึ่งเป็นประโยชน์ในการดำเนินคดี สิ่งเหล่านี้อาจก่อให้เกิดปัญหาแก่ตัวผู้บังคับใช้กฎหมายและผู้ถูกบังคับใช้กฎหมาย เนื่องจากมักจะถูกมองจากสื่อมวลชน หรือกลุ่มสิทธิมนุษยชนว่าเป็นการใช้อำนาจที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ ทำให้เกิดความรู้สึกต่อต้านจากประชาชนบางกลุ่มบางพวก โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มผู้เสียผลประโยชน์ ทำให้การบังคับใช้กฎหมายดังกล่าวไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

ดังนั้น สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินควรที่จะสร้างความเข้าใจ ที่ถูกต้องให้ประชาชนทั่วไปทราบ โดยกระทำผ่านสื่อต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นโทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ เป็นต้น เพื่อให้เห็นว่าพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 เป็นมาตรการทางกฎหมายที่จะลงโทษผู้กระทำความผิดฐานฟอกเงินที่ได้มาจากการกระทำความผิดมูลฐาน จึงจำเป็นที่จะต้องมียกเว้นสิทธิในการจำกัดสิทธิเสรีภาพบุคคลเหมือน เช่นกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและกฎหมายอาญา ซึ่งเสรีภาพที่จะถูกจำกัดตามกฎหมาย ได้แก่ การจำกัดเสรีภาพในเคหสถาน การจำกัดเสรีภาพในการสื่อสารถึงกันโดยชอบด้วยกฎหมาย การจำกัดเสรีภาพในการประกอบกิจการหรือประกอบอาชีพ และการจำกัดสิทธิในทรัพย์สิน โดยให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐในการยับยั้งการทำธุรกรรมไว้ชั่วคราว เป็นต้น แต่ข้อจำกัดดังกล่าวไม่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ เนื่องจากพระราชบัญญัติฯ ดังกล่าวได้ตราขึ้นโดยอาศัยอำนาจตามมาตรา 29 วรรคสอง ประกอบกับมาตรา 35 มาตรา 37 มาตรา 48 และมาตรา 50 ซึ่งถือว่าเป็นข้อยกเว้นของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ที่ให้กระทำ¹⁴ และในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ก็ได้บัญญัติรับรองให้กระทำ เช่นเดียวกันตามบทบัญญัติในมาตรา 29 มาตรา 33 มาตรา 36 มาตรา 41 และมาตรา 43

¹⁴ อรรถนพ ลิขิตจิตตะ, ประเทศไทยได้อะไรจากกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน, (กรุงเทพฯ:ศูนย์ข้อมูลอาชญากรรมทางธุรกิจและการฟอกเงิน คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541), หน้า 7.

3.7.2 ปัญหาเกี่ยวกับจำนวนความผิดมูลฐาน

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ได้จำกัดประเภทของความผิดมูลฐานไว้เพียง 11 ความผิดมูลฐานเท่านั้น ซึ่งนับว่าน้อยมากเมื่อเปรียบเทียบกับความผิดมูลฐานของต่างประเทศ และไม่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของกฎหมายที่มุ่งตัดวงจรการประกอบอาชญากรรมให้ลดน้อยลงหรือหมดสิ้นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้การบังคับใช้กฎหมายที่ผ่านมาไม่อาจช่วยให้การประกอบอาชญากรรมลดน้อยลงหรือหมดไปได้อย่างแท้จริง อันเนื่องมาจากยังมีเงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดฐานอื่นอีกเป็นจำนวนมาก และยังสามารถนำเงินหรือทรัพย์สินดังกล่าวมาสนับสนุนการกระทำความผิดมูลฐานตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินได้อีก ดังนั้น จึงสมควรที่จะต้องมีการกำหนดให้ความผิดอื่นๆ เป็นความผิดมูลฐานของกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินอีก ซึ่งความผิดที่สมควรเพิ่มเติมเป็นความผิดมูลฐาน ได้แก่ อาชญากรรมทางเศรษฐกิจทั้งหลาย เช่น ความผิดเกี่ยวกับการระดมเครือข่ายโดยมิชอบตามกฎหมายว่าด้วยการขายตรงและตลาดแบบตรง เป็นต้น อันจะทำให้เพิ่มประสิทธิภาพในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมได้เป็นอย่างดี

3.7.3 ปัญหาเกี่ยวกับการร้องขอให้ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดตกเป็นของแผ่นดิน

การดำเนินการร้องขอให้ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดตกเป็นของแผ่นดินตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มีปัญหาและอุปสรรค ดังนี้

3.7.3.1 ปัญหาเรื่องเขตอำนาจศาล

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ได้บัญญัติเกี่ยวกับศาลที่มีอำนาจในการดำเนินการกับทรัพย์สินไว้ในมาตรา 59 โดยบัญญัติว่า

มาตรา 59 “การดำเนินการทางศาลตามหมวดนี้ ให้ยื่นต่อศาลแพ่งและให้นำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม ในการนี้ให้พนักงานอัยการ ได้รับการยกเว้นค่าฤชาธรรมเนียมทั้งปวง”

แต่เดิมในช่วงเวลาที่ดำเนินการยกร่างกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ในครั้งนั้นอนุกรรมการที่ยกร่างเรียกกฎหมายเรียกกฎหมายฉบับนี้ว่า “ร่างพระราชบัญญัติปกปิด เปลี่ยนสภาพทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด” ซึ่งต่อมาได้เปลี่ยนชื่อเป็น “ร่างพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.” ซึ่งอนุกรรมการได้ยกร่างเกี่ยวกับศาลที่มีอำนาจดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สินว่า ให้ดำเนินการที่ศาลส่วนแพ่ง โดยหมายความถึงศาลที่มีอำนาจในการดำเนินคดีอาญาทั้งส่วนอาญาและส่วนแพ่งได้ ซึ่งรวมไปถึงศาลจังหวัด เพราะต้องการให้มีการดำเนินคดีในศาลจังหวัดที่เกิดการฟอกเงินในส่วนที่เกี่ยวกับทรัพย์สินได้ เพื่อความสะดวกในเรื่องพยานหลักฐาน รวมถึงตลอดไปถึงพยานบุคคล ที่ไม่จำเป็นต้องเดินทางไกลอันเป็นการเสี่ยงภัย ซึ่งอาจจะเกิดจากจำเลย หรือพรรคพวกของจำเลย

แต่เมื่อร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้เข้าสู่การพิจารณาของวุฒิสภา วุฒิสภาได้ตัดคำว่า “ส่วน” ออกไป คงเหลือแต่เพียงคำว่า “ศาลแพ่ง” ทำให้มีเพียงศาลเดียวที่มีอำนาจดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สิน ได้แก่ ศาลแพ่งรัชดาเท่านั้น ซึ่งผิดไปจากความมุ่งหมายของอนุกรรมการที่ยกร่าง ทำให้ศาลแพ่งรัชดา ซึ่งมีคดีที่ต้องทำการพิจารณาพิพากษาเป็นจำนวนมากอยู่แล้ว ต้องรับภาระเพิ่มในการพิจารณาพิพากษาคดีความผิดเกี่ยวกับการฟอกเงินทั่วประเทศ และนอกจากจะสร้างภาระต่อศาลแล้วยังเป็นภาระต่อเจ้าพนักงาน และพยานบุคคลที่ต้องเดินทางจากจังหวัดที่เกิดความผิดมายังศาลแพ่งรัชดาอีกด้วย

3.7.3.2 ปัญหาเกี่ยวกับกระบวนการร้องขอให้ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดตกเป็นของแผ่นดิน

เนื่องจากพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มีผลบังคับใช้ได้ไม่นาน จึงยังไม่มีบรรทัดฐานในการตีความในประเด็นปัญหาข้อกฎหมายต่าง ๆ ทำให้ผู้พิพากษาจะต้องศึกษาทำความเข้าใจและวินิจฉัยคดีให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน โดยปัญหาทางกฎหมาย ได้แก่¹⁵

(1) ก่อนที่พนักงานอัยการยื่นคำร้องขอต่อศาลให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินตามมาตรา 49 พนักงานเจ้าหน้าที่ของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน สามารถยื่นคำขอฝ่ายเดียวต่อศาลแพ่ง เพื่อมีคำสั่งอนุญาตให้พนักงานเจ้าหน้าที่

¹⁵ สันติสิทธิ์ นรินทรานุกร ญ อยุธยา, “ปัญหาและแนวทางแก้ไขในการดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542,” วารสารกฎหมายศาลแพ่ง 2 (ธันวาคม 2548) : 43-48.

เข้าถึงบัญชีข้อมูลทางการสื่อสารหรือข้อมูลคอมพิวเตอร์ได้ตามมาตรา 46 อันเป็นการให้อำนาจแก่พนักงานเจ้าหน้าที่หรือผู้ได้รับมอบหมายจากเลขาธิการ ปปง. เข้าไปตรวจสอบบัญชีหรือข้อมูลทางการสื่อสารหรือข้อมูลคอมพิวเตอร์ของบุคคลใด ๆ ก็ตาม และเพื่อให้ได้มาซึ่งบัญชีหรือข้อมูลเหล่านั้น¹⁶ ซึ่งในกรณีขอเข้าถึงข้อมูลข่าวสารนี้ เท่าที่ผ่านมาในทางปฏิบัติของศาลแพ่งนั้น มีการร้องขอเข้าถึงข้อมูลเพียงไม่กี่ราย ข้อเท็จจริงบางประการที่พนักงานเจ้าหน้าที่ขอเข้าถึงเป็นความลับ ทั้งไม่เคยมีตัวอย่างแนวทางปฏิบัติให้ผู้พิพากษาทราบแนวทางการพิจารณาการพิจารณาคำขอดังกล่าว จึงอาจเกิดปัญหาว่า ผู้พิพากษาบางท่านพิจารณาคำขอในแนวทางที่แตกต่างจากท่านอื่น และวิธีการดำเนินการไต่สวนนั้นอาจไม่เหมือนกันได้

(2) หลังจากที่พนักงานอัยการยื่นคำร้องขอให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินตามมาตรา 49 หากมีเหตุผลอันควรเชื่อได้ว่าอาจมีการโอน จำหน่าย ยักย้ายไปเสียซึ่งทรัพย์สินเกี่ยวกับการกระทำความผิด พนักงานอัยการผู้ร้องสามารถยื่นคำขอฝ่ายเดียวขอให้ศาลแพ่งมีคำสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินนั้นไว้ชั่วคราว ก่อนที่ศาลแพ่งจะมีคำสั่งให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินตามมาตรา 51 ในการร้องขอของพนักงานอัยการนี้ ศาลแพ่งต้องทำการพิจารณาคำขอเป็นการด่วน หรือที่เรียกว่า “การไต่สวนฉุกเฉิน” ซึ่งในทางปฏิบัติของศาลแพ่งนั้น ยังคงมีปัญหาในส่วนเกี่ยวกับผู้พิพากษาส่วนน้อยในศาลเท่านั้นที่เคยยื่นพิจารณาไต่สวนฉุกเฉิน ดังนั้น ทำให้เกิดปัญหาในแนวทางการออกคำสั่ง วิธีการจดรายงานกระบวนการพิจารณา วิธีการรับฟังพยานหลักฐานของผู้ร้องที่แตกต่างกัน

(3) เมื่อศาลรับคำร้องของพนักงานอัยการที่ขอให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินและศาลมีคำสั่งยึดอายัดทรัพย์สินไว้ชั่วคราวแล้ว ศาลแพ่งต้องสั่งให้มีการดำเนินการปิดประกาศ ประกาศหนังสือพิมพ์ และแจ้งให้ผู้มีส่วนได้เสียทราบตามมาตรา 49 วรรคห้า ในทางปฏิบัติ พนักงานอัยการจะอ้างส่งพยานหลักฐานว่าได้ปิดประกาศ และประกาศหนังสือพิมพ์ รวมทั้งแจ้งไปยังผู้มีส่วนได้เสียทราบในชั้นไต่สวน ซึ่งหากพนักงานอัยการรวบรวมพยานหลักฐานไม่ครบถ้วน อาจทำให้คดีล่าช้าได้

(4) ปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างการไต่สวนคำร้องขอให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินตามหลักการพิจารณาคดีแพ่งทั่วไปนั้น ผู้พิพากษาเป็นผู้กำหนดในวันชี้สองสถานว่าภาระการพิสูจน์ตกแก่ฝ่ายใดและกำหนดให้คู่ความฝ่ายใดเป็นผู้นำสืบก่อน ซึ่งมักไม่เกิดปัญหาในทางปฏิบัติ แต่สำหรับคดีฟอกเงินนั้นยังไม่มีแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจน ในทางปฏิบัติของศาลแพ่ง ผู้พิพากษาจะกำหนดให้พนักงานอัยการเป็นฝ่ายที่มีหน้าที่นำสืบก่อนว่ามีการ

¹⁶ วิชัย ตันติกุลานนท์, คำอธิบายกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน, (กรุงเทพฯ:พิมพ์อักษร, 2543) หน้า 151.

กระทำเข้าข่ายความผิดมูลฐานหรือไม่ และทรัพย์สินตามคำร้องของพนักงานอัยการเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดมูลฐานดังที่กฎหมายบัญญัติไว้หรือไม่ นอกจากนี้ การพิจารณาคดีอาจล่าช้า หากจะต้องมีการส่งประเด็นไปสืบพยานที่ศาลจังหวัดอื่น ๆ

(5) หลังจากที่พนักงานอัยการผู้ร้องนำสืบพยานหลักฐานฝ่ายตนแล้ว เจ้าของทรัพย์สินตามคำร้องขอของพนักงานอัยการมีภาระการพิสูจน์ให้ศาลเห็นว่าตนเป็นเจ้าของทรัพย์สินที่แท้จริง และทรัพย์สินนั้นไม่ใช่ทรัพย์สินเกี่ยวกับการกระทำความผิดมูลฐาน หรือตนเป็นผู้รับโอนโดยสุจริตและมีค่าตอบแทน หรือได้มาโดยสุจริตและตามสมควรในทางศีลธรรมอันดี หรือในทางกฤษฎาฐานะตามมาตรา 50 จะเห็นได้ว่า เมื่อภาระการพิสูจน์ตกแก่ผู้เป็นเจ้าของทรัพย์สินหรือผู้คัดค้านแล้ว ดังนั้น ผู้คัดค้านจึงต้องเข้ามาในคดีเพื่อพิสูจน์ที่มาของทรัพย์สินนั้น หากผู้คัดค้านเข้ามาในคดีก่อนที่ศาลมีคำสั่งตามมาตรา 50 แล้ว อาจเกิดปัญหาในกรณีที่มีการสืบพยานผู้ร้องไปแล้วทั้งหมดหรือบางส่วน กระบวนพิจารณาก่อนที่ผู้คัดค้านจะเข้ามาในคดีนั้น จะถือว่าเป็นกระบวนพิจารณาที่ชอบหรือไม่ และการพิจารณาหลังจากที่ผู้คัดค้านเข้ามาในคดีควรเป็นเช่นใด หากผู้คัดค้านต้องการถามค้านพยานผู้ร้องที่เบิกความไปแล้วจะสามารถทำได้หรือไม่ ปัญหาเหล่านี้หากพิจารณาการสืบพยานผู้ร้องที่ผ่านมามีถือว่าเป็นการดำเนินกระบวนพิจารณาโดยชอบแล้ว แม้ผู้คัดค้านจะได้เข้ามาในคดีภายหลังก็ไม่น่าเสียสิทธิในการถามค้านพยานผู้ร้อง แม้ปัญหานี้ยังไม่มีการสรุปโดยชัดเจน แต่จากแนวปฏิบัติของศาลแพ่งนั้น มักจะสอบถามคู่ความทั้งสองฝ่ายเพื่อยอมรับกระบวนพิจารณาที่ดำเนินไปแล้ว และให้ฝ่ายผู้คัดค้านถามค้านพยานผู้ร้องในส่วนที่เหลือ หรือนำสืบพยานฝ่ายผู้คัดค้านต่อไปแล้วแต่กรณี

(6) การกำหนดค่าช่วยการพยานเป็นปัญหาในทางปฏิบัติอีกประการหนึ่งที่ควรพิจารณา เนื่องจากพนักงานอัยการผู้ร้องได้รับยกเว้นค่าฤชาธรรมเนียมทั้งปวงตามมาตรา 59 ดังนั้น การกำหนดค่าช่วยการพยานจึงแตกต่างจากคดีแพ่งสามัญที่ศาลจะมีคำสั่งให้คู่ความฝ่ายที่ขอหมายเรียกพยานจ่ายค่าช่วยการพยานดังกล่าว แนวทางปฏิบัติของศาลแพ่งยังไม่มีความชัดเจน แต่เท่าที่ผ่านมามีพนักงานอัยการขอให้ศาลหมายเรียกพยานมาเบิกความ พนักงานอัยการอาจแถลงว่ามีเจ้าหน้าที่ของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินมาศาล ขอให้ศาลกำหนดค่าพาหนะและค่าช่วยการให้พยานหมาย ผู้พิพากษาจะบันทึกไว้ในรายงานกระบวนพิจารณาว่า "...ผู้ร้องแถลงว่ามีเจ้าหน้าที่ของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินมาศาล ขอให้ศาลกำหนดค่าพาหนะและค่าช่วยการให้พยาน สอบ... เจ้าหน้าที่ของสำนักงานฯ จะแถลงว่า เตรียมเงินมาพร้อมจ่ายแก่พยานที่มาเบิกความในวันนี้ จึงกำหนดค่าพาหนะและค่าช่วยการให้พยาน ... บาท" แต่ในส่วนค่าฤชาธรรมเนียมอื่น ๆ นอกจากค่าช่วยการพยานซึ่งไม่ได้รับการยกเว้นตามกฎหมาย เช่น ค่าใช้จ่ายในการประกาศหนังสือพิมพ์ที่พนักงานอัยการได้วางเงินค่าใช้จ่ายดังกล่าวขณะที่ยื่นคำร้องนั้น หากศาลมีคำสั่ง

ให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินหรือยกคำร้องแล้ว ได้เกิดปัญหาว่าผู้พิพากษาควรส่งค่าฤชาธรรมเนียมในส่วนนี้อย่างไร

(7) หลังจากที่ดำเนินคดีไปจนเสร็จการไต่สวนคำร้องแล้ว ยังมีปัญหาในการต้องวินิจฉัยว่ามีเหตุที่จะริบทรัพย์สินที่ผู้ร้องขอให้ตกเป็นของแผ่นดินหรือไม่ ในปัญหานี้ควรพิจารณาจากภาระการพิสูจน์ของคู่ความแต่ละฝ่ายเป็นหลัก หากพนักงานอัยการผู้ร้องสามารถพิสูจน์ได้ถึงความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำความผิดมูลฐานกับทรัพย์สินว่ามีส่วนเกี่ยวข้องกันอย่างไรแล้ว กฎหมายได้ผลกภาระการพิสูจน์ไปยังผู้เป็นเจ้าของทรัพย์สินหรือผู้คัดค้านที่ต้องพิสูจน์ที่มาของทรัพย์สินเหล่านั้นตามมาตรา 50 การผลกภาระการพิสูจน์นี้ นับว่าเป็นปัญหาอุปสรรคสำคัญอีกประการหนึ่งที่เจ้าของทรัพย์สินหรือผู้คัดค้านต้องทำความเข้าใจในหลักการกฎหมายฟอกเงินในส่วนคดีแพ่ง ซึ่งเป็นกรณีที่มุ่งเน้นที่ทรัพย์สินมากกว่าตัวบุคคล ดังนั้น มาตรฐานในการพิสูจน์จึงเป็นการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานของฝ่ายใดมีน้ำหนัก เชื่อว่าอีกฝ่ายหนึ่ง มิใช่มาตรฐานการชั่งน้ำหนักในคดีอาญาที่จะต้องพิสูจน์จนปราศจากสงสัยว่าจำเลยกระทำผิดจริง แนวทางในการกำหนดมาตรฐานการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานในการขอให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินนั้น ผู้พิพากษาควรวินิจฉัยจากข้อเท็จจริงที่ว่า ผู้เป็นเจ้าของทรัพย์สินหรือผู้คัดค้านได้รับผลประโยชน์จากการกระทำความผิดมูลฐานหรือไม่ และผลประโยชน์ดังกล่าวอยู่ในรูปของเงินหรือทรัพย์สินอื่นที่จะแปลงเป็นมูลค่าได้หรือไม่ นอกจากนี้ ยังมีปัญหาเกี่ยวกับการกำหนดขอบเขตของการริบทรัพย์สินให้ตกเป็นของแผ่นดินว่า ควรพิจารณาริบทรัพย์สินทั้งหมดที่พนักงานอัยการร้องขอ หรือควรพิจารณาเป็นรายการทรัพย์สินแต่ละรายการไป หากกรณีเป็นทรัพย์สินที่ประเมินราคาไม่ได้ เช่น พระเครื่อง ธนบัตรเก่า ดวงตราไปรษณียากร ฯลฯ ก็จะเป็นปัญหาแก่ผู้พิพากษาในการวินิจฉัยว่าทรัพย์สินดังกล่าวเกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิดมูลฐานหรือไม่ มูลค่าทรัพย์สินนั้นพอสมควรแก่ฐานานุรูปของเจ้าของทรัพย์สินหรือผู้คัดค้านหรือไม่

3.7.4 ปัญหาและอุปสรรคภายในองค์กรของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

3.7.4.1 ปัญหาด้านบุคลากร

จากข้อมูลในปี พ.ศ. 2548 สำนักงาน ปปง. ได้รับการจัดสรรอัตรากำลังข้าราชการเพิ่มอีก 60 อัตรา รวมเป็น 220 อัตรา และมีพนักงานราชการจำนวนเท่าเดิม 25 อัตรา โดยอยู่ระหว่างการพิจารณาของสำนักงาน ก.พ. เพื่อจัดสรรอัตรากำลังพนักงานราชการเพิ่มอีก 35 อัตรา ซึ่งจะเห็นได้ว่าอัตรากำลังดังกล่าวถือว่าน้อยมากเมื่อเปรียบเทียบกับปริมาณงานที่มีอยู่ในปัจจุบัน ที่เจ้าหน้าที่ต่าง ๆ จะต้องดำเนินการทั่วราชอาณาจักร รวมทั้งงาน

ที่กำลังจะเพิ่มขึ้นในอนาคตเมื่อการแก้กฎหมายเพิ่มเติมความผิดมูลฐานเสร็จเรียบร้อย¹⁷ ทำให้การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เป็นไปอย่างไม่มีประสิทธิภาพ เนื่องจากเจ้าหน้าที่จะทำได้เพียงงานเฉพาะหน้า ไม่มีโอกาสที่จะวิเคราะห์ปรับปรุง หรือวางแผนการทำงานระยะยาวได้อันส่งผลต่อการไหลออกของอัตรากำลังในอนาคต

3.7.4.2 ปัญหาด้านการประสานความร่วมมือกับต่างประเทศ

ลักษณะอาชญากรรมในปัจจุบันเป็นขบวนการข้ามชาติ มีวิธีการดำเนินการที่สลับซับซ้อน ในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวจึงจำเป็นต้องอาศัยการประสานความร่วมมือกับนานาประเทศ ไม่ว่าจะเป็นการแลกเปลี่ยนข้อมูล หรือเรียนรู้เทคโนโลยีต่าง ๆ ระหว่างกัน แต่สำนักงาน ป.ป.ง. ไม่สามารถดำเนินการดังกล่าวได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ เนื่องจาก การขาดแคลนงบประมาณสนับสนุนที่เพียงพอ ทำให้เกิดอุปสรรคและข้อขัดข้องในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมการฟอกเงิน ส่งผลกระทบต่อการยอมรับเชื่อถือศรัทธาจากประชาชนและนานาประเทศเป็นอย่างมาก

3.7.4.3 ปัญหาเกี่ยวกับตัวเจ้าหน้าที่

ลักษณะของงานด้านการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน เป็นงานที่กระทบต่อสิทธิของผู้อื่น และจะต้องลงไปปฏิบัติงานในพื้นที่ที่มีการกระทำความผิด ทั้งในเรื่องการสืบสวนและสอบสวน ตลอดจนการยึดอายัดทรัพย์สิน ซึ่งจะเห็นได้ว่ามีความเสี่ยงภัยค่อนข้างสูงที่จะได้รับอันตรายจากผู้ที่ถูกดำเนินการ โดยมากมักจะเป็นผู้มีอิทธิพลในพื้นที่ แต่ค่าตอบแทนที่ให้แก่เจ้าหน้าที่นั้นเท่ากับข้าราชการพลเรือนสามัญทั่วไปที่ไม่ต้องทำงานที่เสี่ยงภัยเช่นนี้ จึงเป็นการลดขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เป็นอย่างมาก จึงควรที่จะมีการพิจารณาเพิ่มเงินพิเศษให้เหมาะสม เพื่อป้องกันการลาออกหรือโอนย้ายไปอยู่หน่วยงานอื่นที่มีลักษณะงานคล้ายคลึงกัน แต่ได้รับค่าตอบแทนการปฏิบัติงานที่สูงกว่า

3.7.4.4 ปัญหาด้านเทคโนโลยี

เนื่องด้วยอาชญากรรมทางเศรษฐกิจได้มีการพัฒนารูปแบบ และวิธีการประกอบอาชญากรรม โดยการใช้เทคโนโลยีที่มีความทันสมัย รวดเร็ว และสลับซับซ้อนมากยิ่งขึ้น ขณะที่อุปกรณ์และเทคโนโลยีของสำนักงาน ป.ป.ง. ที่มีอยู่สามารถใช้ปฏิบัติงานได้ใน

¹⁷ สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน, รายงานประจำปี 2548, (กรุงเทพมหานคร : อรุณการพิมพ์, 2549), หน้า 85.

ระดับหนึ่งเท่านั้น ส่งผลให้การดำเนินงานด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการสืบหาพยานหลักฐาน การติดตามร่องรอยของทรัพย์สินเกี่ยวกับการกระทำความผิด เป็นไปอย่างไม่มีประสิทธิภาพและเท่าทันอาชญากร จึงมีความจำเป็นที่จะต้องจัดหาเครื่องมือ อุปกรณ์ ตลอดจนจัดหาระบบสารสนเทศที่มีอยู่ให้มีความทันสมัย

3.7.4.5 ปัญหาด้านงบประมาณ

ด้วยพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินได้ตราเป็นกฎหมายและมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 19 สิงหาคม 2542 ทำให้ประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่มีความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติตาม ขณะที่ภาคประชาชนถือเป็นกลไกสำคัญที่จะช่วยป้องกันอาชญากรรมที่มีอยู่ให้ลดลงได้ เพราะอาชญากรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันเป็นเรื่องใกล้ตัวประชาชน และเกิดขึ้นควบคู่ไปกับการดำเนินชีวิตประจำวันของประชาชน หากประชาชนมีความรู้ความเข้าใจและรู้ถึงวิธีการหรือขั้นตอนการดำเนินการ เมื่อพบเจอการกระทำความผิดก็จะสามารถลดปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมได้เป็นอย่างดี

สำนักงาน ป.ป.ง. จึงเห็นความสำคัญของประเด็นนี้ และได้พยายามดำเนินการเพื่อสนับสนุนให้ภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน เช่น โครงการสายลับ ป.ป.ง. โครงการจัดตั้งคณะกรรมการภาคประชาชนระดับชาติ และมีการจัดอบรมเผยแพร่ความรู้ให้แก่ประชาชนอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนมีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผ่านรูปแบบต่าง ๆ ทั้งการจัดฝึกอบรม การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อ ตลอดจนผลิตเอกสารประชาสัมพันธ์ต่าง ๆ แต่ทางสำนักงาน ป.ป.ง. ได้รับการสนับสนุนงบประมาณเพื่อมาดำเนินการในเรื่องดังกล่าวน้อยมาก จนทำให้ไม่สามารถที่จะดำเนินการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์และส่งเสริมความร่วมมือจากภาคประชาชนได้อย่างเต็มที่¹⁸

¹⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 87.

บทที่ 4

การกำหนดให้ความผิดเกี่ยวกับการระดมเครือข่ายโดยมิชอบ ตามกฎหมายว่าด้วยการขายตรงและตลาดแบบตรง เป็นความผิดมูลฐานตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

ในบทนี้ ผู้เขียนจะได้วิเคราะห์เหตุผลและความจำเป็นในการกำหนดให้ความผิดเกี่ยวกับการระดมเครือข่ายโดยมิชอบตามกฎหมายว่าด้วยการขายตรงและตลาดแบบตรงเป็นความผิดมูลฐานตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินของประเทศไทย โดยวิเคราะห์เหตุผลและความจำเป็นจากการศึกษาแนวความคิดของต่างประเทศ ได้แก่ ข้อเสนอของคณะทำงานเฉพาะกิจเพื่อดำเนินมาตรการทางการเงินเกี่ยวกับการฟอกเงิน (Financial Action Task Force หรือ FATF) และแนวความคิดในการกำหนดความผิดมูลฐานตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินของประเทศไทย ได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศออสเตรเลีย เขตปกครองพิเศษฮ่องกง และ ประเทศไต้หวัน และวิเคราะห์เหตุผลและความจำเป็น โดยการพิจารณาจากบริบทด้านต่าง ๆ ของประเทศไทย ไม่ว่าจะเป็นแนวความคิดของประเทศไทยในการกำหนดความผิดมูลฐานตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ความผิดเกี่ยวกับการระดมเงินนอกระบบตามกฎหมายอื่นของประเทศ และศึกษาวิเคราะห์จากกรณีศึกษา สถิติคดี และผลกระทบที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน รวมทั้งข้อพิจารณาความเหมาะสมและความสอดคล้องกับหลักเกณฑ์ในการกำหนดลักษณะความผิดมูลฐานตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ตลอดจนผลดีที่ประเทศไทยจะได้รับจากการกำหนดให้ความผิดดังกล่าวเป็นความผิดมูลฐาน รายละเอียดดังต่อไปนี้

4.1 วิเคราะห์เหตุผลและความจำเป็นในการกำหนดให้ความผิดเกี่ยวกับการระดมเครือข่ายโดยมิชอบตามกฎหมายว่าด้วยการขายตรงและตลาดแบบตรงเป็นความผิดมูลฐานตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน โดยศึกษาจากแนวความคิดของต่างประเทศ

4.1.1 วิเคราะห์เปรียบเทียบกับข้อเสนอแนะของคณะทำงานเฉพาะกิจเพื่อดำเนินมาตรการทางการเงินเกี่ยวกับการฟอกเงิน (Financial Action Task Force หรือ FATF)

Financial Action Task Force หรือ FATF เป็นองค์กรระหว่างรัฐบาล ก่อตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาและส่งเสริมนโยบายการต่อสู้กับการฟอกเงินและการอุดหนุนการเงินแก่ผู้ก่อการร้าย ปัจจุบันมีสมาชิกทั้งสิ้น 33 ราย ซึ่งประกอบด้วยรัฐบาล 31 ประเทศ และองค์กรระหว่างประเทศสององค์การ และมีผู้สังเกตการณ์กว่า 20 ราย ซึ่งประกอบด้วย

องค์กรภูมิภาคในลักษณะ FATF 5 องค์กร และองค์กรหรือองค์กรระหว่างประเทศอื่นๆ กว่า 15 องค์กร¹

สำหรับการบัญญัติข้อแนะนำ 40 ประการของคณะทำงานเฉพาะกิจเพื่อดำเนินมาตรการทางการเงินเกี่ยวกับการฟอกเงินนั้น สืบเนื่องจากวิธีการและเทคนิคการฟอกเงินมีการปรับเปลี่ยนอย่างต่อเนื่องเพื่อหลีกเลี่ยงมาตรการโต้ตอบของทางการ ในระยะที่ผ่านมา คณะทำงานเพื่อดำเนินมาตรการทางการเงินเกี่ยวกับการฟอกเงิน (Financial Action Task Force หรือ FATF) ได้ตั้งข้อสังเกตถึงการใช้นโยบายที่ทันสมัยเพิ่มขึ้น เช่น มีการใช้นิติบุคคลเพิ่มขึ้นเพื่ออำพรางการถือกรรมสิทธิ์ที่แท้จริงและการถือครองทรัพย์สินที่ได้จากการกระทำผิดกฎหมาย และการใช้ผู้ประกอบการวิชาชีพเพื่อให้คำแนะนำและความช่วยเหลือในการฟอกเงินที่ได้จากการประกอบอาชีพการงาน ปัจจัยเหล่านี้เมื่อรวมกับประสบการณ์ที่ได้รับจากกระบวนการดำเนินการกับประเทศและเขตดินแดนที่ไม่ให้ความร่วมมือตามแนวทางของ Financial Action Task Force หรือ FATF และความริเริ่มในระดับประเทศและระหว่างประเทศทำให้ FATF ได้ทบทวนและปรับปรุงข้อแนะนำ 40 ข้อ สำหรับใช้เป็นแนวทางที่มีความสมบูรณ์สำหรับต่อต้านการฟอกเงินและการอุดหนุนทางการเงินแก่ผู้ก่อการร้าย Financial Action Task Force หรือ FATF จึงเรียกร้องให้ประเทศต่างๆ ดำเนินขั้นตอนที่จำเป็น เพื่อนำระบบการต่อต้านการฟอกเงินและการอุดหนุนทางการเงินแก่ผู้ก่อการร้ายของประเทศตนมาปฏิบัติให้เป็นไปตามข้อแนะนำใหม่ของ Financial Action Task Force หรือ FATF และเพื่อนำมาตรการเหล่านี้มาปฏิบัติใช้อย่างมีประสิทธิภาพ

Financial Action Task Force หรือ FATF ตระหนักดีว่าแต่ละประเทศมีระบบกฎหมายและการเงินที่แตกต่างกัน ดังนั้นทุกประเทศจึงไม่สามารถใช้มาตรการที่เหมือนกันเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกันได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องที่เป็นรายละเอียด ข้อแนะนำของ Financial Action Task Force หรือ FATF จึงกำหนดเพียงมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับการดำเนินการของประเทศต่างๆ โดยรายละเอียดให้เป็นไปตามสถานการณ์เฉพาะและกรอบรัฐธรรมนูญของแต่ละประเทศ ข้อแนะนำครอบคลุมมาตรการทั้งหมด ซึ่งทุกประเทศควรมีอยู่แล้วภายในระบบกฎหมายอาญาและระเบียบข้อบังคับของตน มาตรการป้องกันในส่วนของสถาบันการเงินและภาคธุรกิจและวิชาชีพอื่นๆ และความร่วมมือระหว่างประเทศ

ข้อแนะนำ 40 ข้อดั้งเดิมของ Financial Action Task Force หรือ FATF ได้ร่างขึ้นในปี 2533 เพื่อเป็นการริเริ่มสำหรับการป้องกันปราบปรามการใช้ระบบการเงินในทางที่ผิดเพื่อฟอกเงินที่ได้มาจากการค้ายาเสพติด

¹ www.fatf-gafi.org, วันที่ 26 พฤศจิกายน 2550

ในปี 2539 ได้มีการปรับปรุงข้อแนะนำเป็นครั้งแรกเพื่อสะท้อนรูปแบบการฟอกเงินที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งได้รับการรับรองจากประเทศต่างๆ มากกว่า 130 ประเทศ และใช้เป็นมาตรฐานระหว่างประเทศในการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

ต่อมา ประชาคมโลกได้ให้ความสนใจในกฎหมายปราบปรามองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ และได้มีการพัฒนากฎเกณฑ์แห่งกฎหมายในเรื่องนี้อยู่ตลอดเวลา จนกระทั่งเกิดเหตุการณ์ 9-11 ที่กรุงนิวยอร์ก สหรัฐอเมริกาในเดือนกันยายน 2544 และทำให้เกิดมติคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติที่ 1373 เพื่อขอความร่วมมือจากทุกประเทศทั่วโลกในการปราบปรามแหล่งเงินทุนที่สนับสนุนองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ (Terrorist Financing) โดยมีข้อสมมุติฐานที่ว่า ถ้าปราบปรามแหล่งเงินทุนหรือการสนับสนุนใดๆ แก่องค์กรอาชญากรรมข้ามชาติและการก่อการร้ายข้ามชาติแล้ว จะทำให้การก่อการร้ายดำเนินไปไม่ได้ เพราะการก่อการร้ายแต่ละครั้งต้องใช้เงินลงทุนจำนวนมาก ทั้งในส่วนของการพัฒนาทรัพยากรบุคคลและอาวุธยุทโธปกรณ์

ด้วยเหตุนี้ นอกจากสหประชาชาติจะได้ออกอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติ ค.ศ. 2000 เพื่อสร้างความร่วมมือของประชาคมโลกในการปราบปรามองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติและประเทศสหรัฐอเมริกาได้ตรา Terrorist Financial Act หรือ Patriot Act 2001 เพื่อมุ่งปราบปรามแหล่งเงินทุนสนับสนุนการก่อการร้ายขององค์กรอาชญากรรมข้ามชาติแล้ว ด้วยความตระหนักถึงความสำคัญอย่างยิ่งยวดในการดำเนินการต่อต้านการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย คณะทำงานเฉพาะกิจเพื่อดำเนินมาตรการทางการเงินเกี่ยวกับการฟอกเงิน (Financial Action Task Force หรือ FATF) จึงได้ออก 9 Special Recommendations (SR) on Terrorist Financing (TF) เพื่อวางแนวทางในการออกมาตรการเพื่อปราบปรามแหล่งเงินทุนสนับสนุนการก่อการร้ายระหว่างประเทศ ซึ่งถือว่าเป็นกระบวนการฟอกเงินอย่างหนึ่ง

โดยข้อแนะนำ 40 ข้อและ 9 ข้อพิเศษของ Financial Action Task Force หรือ FATF ได้รับการรับรองจากกองทุนการเงินระหว่างประเทศและธนาคารโลกว่าเป็นมาตรฐานระหว่างประเทศสำหรับต่อต้านการฟอกเงินและการอุดหนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย

แต่สำหรับการศึกษาวิเคราะห์ในเรื่องความผิดมูลฐานนั้น ผู้เขียนจะพิจารณาจากสาระสำคัญของข้อแนะนำ 40 ข้อแรก ซึ่งปรากฏในข้อ 1 ขอบเขตของการกระทำความผิดทางอาญฐานฟอกเงิน ที่ได้กำหนดไว้ว่า

“ประเทศต่าง ๆ ควรกำหนดให้การฟอกเงินเป็นความผิดทางอาญาตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการลักลอบค้ายาเสพติดและวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ปี 2531 (อนุสัญญาเวียนนา) และอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ปี 2543 (อนุสัญญาพาร์เลอร์โม)

ประเทศต่าง ๆ ควรกำหนดให้การกระทำความผิดที่ร้ายแรงทั้งหมดเป็นความผิดฐานฟอกเงินเพื่อให้ความผิดมูลฐานมีขอบเขตกว้างที่สุด ซึ่งการกำหนดความผิดมูลฐาน อาจอ้างอิงถึงความผิดทั้งหมดหรือถึงความผิดขั้นต่ำซึ่งเชื่อมโยงถึงประเภทความผิดที่ร้ายแรง หรือความผิดที่มีระวางโทษจำคุกที่ใช้กับความผิดมูลฐาน (แนวทางความผิดขั้นต่ำ) หรือจัดทำเป็นบัญชีรายการความผิดมูลฐานหรือใช้แนวทางเหล่านี้รวมกัน

ในประเทศที่ใช้แนวทางความผิดขั้นต่ำ อย่างน้อยที่สุดความผิดมูลฐานควรจะต้องประกอบด้วยความผิดทั้งหมดซึ่งจัดอยู่ในประเภทความผิดร้ายแรงตามกฎหมายของประเทศ หรือควรจะต้องรวมความผิดซึ่งต้องระวางโทษสูงสุดถึงจำคุกมากกว่าหนึ่งปี หรือสำหรับประเทศซึ่งกำหนดความผิดขั้นต่ำที่สุดสำหรับความผิดในระบบกฎหมายของตน ความผิดมูลฐานควรจะต้องประกอบด้วยความผิดทั้งหมดซึ่งมีระวางโทษต่ำสุดจำคุกมากกว่าหกเดือน

ไม่ว่าจะใช้แนวทางใด แต่ละประเทศควรจะต้องกำหนดกลุ่มความผิดอย่างน้อยที่สุดตามการจำแนกประเภทความผิดของ FATF

ความผิดมูลฐานสำหรับการฟอกเงินควรจะครอบคลุมถึงการกระทำซึ่งเกิดขึ้นในอีกประเทศหนึ่งซึ่งเป็นการผิดในประเทศนั้น และซึ่งก็จะเป็นความผิดมูลฐานถ้าเกิดขึ้นในประเทศของผู้กระทำความผิดนั้นเอง ประเทศต่าง ๆ อาจบัญญัติว่าเงื่อนไขเพียงอย่างเดียว คือการกระทำนั้นจะนับเป็นความผิดมูลฐาน ถ้าเกิดขึ้นในประเทศนั้น ๆ

ประเทศต่าง ๆ อาจบัญญัติว่าความผิดฐานฟอกเงินไม่ใช้กับบุคคลซึ่งกระทำความผิดมูลฐาน ถ้าหากเป็นหลักการพื้นฐานของกฎหมายในประเทศนั้น ๆ”

สำหรับการจำแนกประเภทความผิดของ Financial Action Task Force หรือ FATF ตามอภิธานศัพท์ของข้อแนะนำ 40 ประการ (40 Recommendations) ได้กำหนดว่าอย่างน้อยที่สุดแต่ละประเทศควรจะต้องกำหนดให้ประเภทความผิดต่าง ๆ ต่อไปนี้เป็นความผิดมูลฐาน

"ประเภทของความผิดที่ระบุไว้"

1. การมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรม และกิจการฉ้อฉลทุจริต
2. การก่อการร้าย รวมถึงการอุดหนุนการเงินของผู้ก่อการร้าย
3. การค้ำมนุษย์ และการลักลอบขนผู้ย้ายถิ่น
4. การแสวงหาประโยชน์ทางเพศ รวมทั้งการแสวงหาประโยชน์ทางเพศจากเด็ก
5. การค้ายาเสพติดและสารออกฤทธิ์ต่อจิตประสาทอย่างผิดกฎหมาย
6. การค้าอาวุธอย่างผิดกฎหมาย
7. การค้าสินค้าที่ถูกขโมยหรือสินค้าอื่น ๆ อย่างผิดกฎหมาย
8. การทุจริตในราชการและรับ/ให้สินบน
9. การฉ้อฉลทุจริต
10. การปลอมแปลงเงินตรา
11. การปลอมแปลงและค้าสินค้าเถื่อน
12. อาชญากรรมด้านสิ่งแวดล้อม
13. การฆาตกรรม และการทำร้ายร่างกายถึงสาหัส
14. การลักพาตัว กักขังหน่วงเหนี่ยวและจับตัวประกัน
15. การปล้นหรือโจรกรรม
16. การลักลอบขนสินค้าเถื่อน
17. การขู่กรรโชก
18. การปลอมแปลงเอกสาร
19. การเป็นโจรสลัด
20. การใช้ข้อมูลภายในซื้อขายหุ้นและการปั่นตลาดหุ้น "

จากข้างต้น ผู้เขียนมีความเห็นว่า การกำหนดความผิดมูลฐานของกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินของประเทศไทยควรจะเป็นสากลสอดคล้องกับข้อแนะนำ ข้อ 1 ที่ว่า " ประเทศต่างๆ ควรกำหนดให้การกระทำความผิดที่ร้ายแรงทั้งหมดเป็นความผิดฐานฟอกเงินเพื่อให้ความผิดมูลฐานมีขอบเขตกว้างที่สุด ซึ่งการกำหนดความผิดมูลฐาน อาจอ้างอิงถึงความผิดทั้งหมด หรือถึงความผิดขั้นต่ำซึ่งเชื่อมโยงถึงประเภทความผิดที่ร้ายแรง หรือความผิดที่มีระวางโทษจำคุกที่ใช้กับความผิดมูลฐาน (แนวทางความผิดขั้นต่ำ) หรือจัดทำเป็นบัญชีรายการความผิดมูลฐานหรือใช้แนวทางเหล่านี้ร่วมกัน และในประเทศที่ใช้แนวทางความผิดขั้นต่ำ อย่างน้อยที่สุดความผิดมูลฐานควรจะต้องประกอบด้วยความผิดทั้งหมด ซึ่งจัดอยู่ในประเภทความผิดร้ายแรงตามกฎหมายของประเทศ หรือควรจะรวมความผิดซึ่งต้องระวางโทษสูงสุดถึงจำคุกมากกว่าหนึ่งปี หรือสำหรับประเทศซึ่งกำหนดความผิดขั้นต่ำที่สุดสำหรับความผิดในระบบกฎหมายของตน ความผิดมูลฐานควรจะต้องประกอบด้วยความผิดทั้งหมด ซึ่งมี

ระวางโทษต่ำสุดจำคุกมากกว่าหกเดือน และไม่ว่าจะใช้แนวทางใด แต่ประเทศไทยควรกำหนดกลุ่มความผิดอย่างน้อยที่สุดตามการจำแนกประเภทความผิดของ FATF "

จากการศึกษาวิเคราะห์พบว่า การกำหนดให้ความผิดเกี่ยวกับการระดมเครือข่ายโดยมิชอบตามกฎหมายว่าด้วยการขายตรงและตลาดแบบตรงเป็นความผิดมูลฐานตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามฟอกเงินของประเทศไทยนั้น มีความสอดคล้องกับข้อแนะนำ 40 ประการ ของ FATF เนื่องจากการระดมเครือข่ายโดยมิชอบตามกฎหมายว่าด้วยการขายตรงและตลาดแบบตรง หรือที่เรียกว่าแชร์ลูกโซ่แอบแฝงการขายตรงนั้น เป็นกรณีที่ผู้ประกอบการธุรกิจขายตรงและผู้ประกอบธุรกิจตลาดแบบตรง ดำเนินกิจการในลักษณะที่เป็นการชักชวนให้บุคคลเข้าร่วมเป็นเครือข่ายในการประกอบธุรกิจขายตรง หรือในการประกอบธุรกิจตลาดแบบตรงโดยตกลงว่าจะให้ผลประโยชน์ตอบแทนจากการหาผู้เข้าร่วมเครือข่ายดังกล่าว ซึ่งคำนวณจากผู้เข้าเครือข่ายที่เพิ่มขึ้น เป็นการฉ้อโกงประชาชนรูปแบบหนึ่ง จึงถือเป็นความผิดร้ายแรงที่ควรกำหนดให้เป็นความผิดมูลฐาน และยังมีลักษณะเป็นการประกอบกิจการฉ้อฉลทุจริต และส่วนมากมักกระทำในลักษณะเป็นขบวนการหรือองค์กรอาชญากรรมนั่นเอง ซึ่งเป็นความผิดที่ตรงกับการจำแนกประเภทความผิดของ FATF ตามอภิธานศัพท์ของข้อแนะนำ 40 ประการ "ประเภทของความผิดที่ระบุไว้" ข้อที่ 1 การมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรม และกิจการฉ้อฉลทุจริต ที่ประเทศไทยควรจะได้กำหนดให้เป็นความผิดมูลฐาน

นอกจากนั้น ความผิดเกี่ยวกับการระดมเครือข่ายโดยมิชอบตามกฎหมายว่าด้วยการขายตรงและตลาดแบบตรงเป็นความผิดที่มีบทกำหนดโทษจำคุกไม่เกินห้าปีและปรับไม่เกินห้าแสนบาท (พระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 มาตรา 46) ซึ่งเป็นความผิดที่มีจำคุกมากกว่าหนึ่งปี

ดังนั้น ผู้เขียนมีความเห็นว่า ในปัจจุบันพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ได้กำหนดความผิดมูลฐานไว้เพียง 11 ความผิดมูลฐานเท่านั้น ทำให้การบังคับใช้กฎหมายยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ ประเทศไทยจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเร่งแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ให้มีความผิดมูลฐานครอบคลุมความผิดประเภทต่างๆ ตามที่ระบุไว้ตามข้อแนะนำ ให้มากที่สุด เพื่อให้สอดคล้องกับหลักสากล โดยความผิดที่สำคัญและมีความจำเป็นอย่างยิ่งในสถานการณ์ปัจจุบัน คือ ความผิดเกี่ยวกับการระดมเครือข่ายโดยมิชอบตามกฎหมายว่าด้วยการขายตรงและตลาดแบบตรง ซึ่งผู้เขียนจะได้วิเคราะห์เหตุผลและความจำเป็นในประการอื่น ๆ ต่อไป

4.1.2 วิเคราะห์เปรียบเทียบกับแนวความคิดในการกำหนดความผิดมูลฐานตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินของต่างประเทศ

กฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินของแต่ละประเทศมีแนวทางในการกำหนดความผิดมูลฐานต่างกัน อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากสภาพของอาชญากรรมทางการเงินที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะกระบวนการสร้างรายได้จากอาชญากรรมประเภทต่างๆ และการนำเข้าสู่กระบวนการฟอกเงิน ดังนั้น กฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินในแต่ละประเทศจำเป็นต้องบัญญัติขึ้น เพื่อรองรับกับสภาพของอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในประเทศของตน รวมไปถึงระบบวิธีการฟอกเงินที่อาชญากรใช้ในประเทศของตนอีกด้วย สำหรับแนวความคิดในการกำหนดความผิดมูลฐานของต่างประเทศ ดังต่อไปนี้

4.1.2.1 ประเทศสหรัฐอเมริกา

จากการศึกษากฎหมายที่เป็นความผิดมูลฐานเกี่ยวกับกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ประเทศสหรัฐอเมริกาถือได้ว่าเป็นประเทศที่ริเริ่มมีแนวคิดในเรื่องการกำหนดให้มีกฎหมายที่เกี่ยวกับการฟอกเงินขึ้นในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก โดยกฎหมายที่ออกมาใช้ควบคุมการฟอกเงินของประเทศสหรัฐอเมริกาในปัจจุบันนั้น ได้แก่

1) Federal Crimes and Criminal Procedure

กฎหมายฉบับนี้เป็นบทบัญญัติที่มีลักษณะเป็นดับทกำหนดโทษเพื่อลงโทษผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับการเงิน รวมถึงการนำเข้าหรือการนำออกเงินหรือตัวเงิน ฯลฯ โดยเฉพาะ ซึ่งยังไม่ใช้สิ่งที่เป็นข้อบ่งชี้ของความผิดมูลฐานอย่างชัดเจน

2) Bank Secrecy Act 1970 (BSA)

กฎหมายฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการพิสูจน์ทราบแหล่งที่มาของเงิน ปริมาณเงิน และความเคลื่อนไหวของกระแสการเงินที่นำเข้าหรือออกนอกประเทศ หรือที่ฝากไว้ในธนาคารหรือสถาบันการเงิน เพื่อช่วยให้เจ้าหน้าที่ของรัฐสามารถตรวจสอบและสืบสวนผู้กระทำการฝ่าฝืนกฎหมายอาญา กฎหมายภาษีอากร และกฎหมายอื่น ๆ

สาระสำคัญของกฎหมายฉบับนี้ อาจกล่าวได้ว่าเป็นความผิดมูลฐานเกี่ยวกับความลับทางธนาคารโดยเฉพาะซึ่งมีที่มาจากการไม่ได้รับความร่วมมือจากธนาคารต่างประเทศในการสืบสวนพฤติการณ์ของผู้ฝ่าฝืนกฎหมายของชาวอเมริกาที่เกี่ยวข้อง

กับกิจกรรมที่ผิดกฎหมาย ซึ่งการที่หมวด 2 ระบุว่า ธนาคารและสถาบันการเงินอื่น ๆ จะต้องเก็บข้อมูลทางการเงินบางประเภทเป็นเวลา 5 ปี โดยการเก็บข้อมูลเหล่านั้น ทางรัฐสภาเชื่อว่า จะได้รับประโยชน์ต่อการสืบสวนการดำเนินคดีเกี่ยวกับอาชญากรรมภาษี และกฎระเบียบต่าง ๆ โดยสมมติฐานนี้อยู่บนพื้นฐานของข้อเท็จจริงที่ รัฐสภาพบว่า "การต่อสู้กับอาชญากรรมที่มีประสิทธิภาพจะต้องอาศัยมาตรการที่เหมาะสมและถูกต้องในการเก็บข้อมูลของสถาบันการเงิน" และการที่รัฐตรากฎหมายฉบับนี้ก็เพื่อเป็นการคุ้มครองตรวจสอบการฝากเงินยังสถาบันการเงิน พร้อมทั้งกำหนดบทลงโทษทั้งทางแพ่ง และอาญา และเพื่อช่วยเหลือเจ้าพนักงานที่เกี่ยวข้องในการสกัดกั้นและสืบสวนเกี่ยวกับเรื่องความลับทางธนาคารดังกล่าว

3) Money Laundering Control Act 1986 (MLCA)

กฎหมายฉบับนี้ได้บัญญัติไว้ใน 18 U.S.C (18 United State Code) ได้กำหนดห้ามการกระทำเกี่ยวข้องกับการฟอกเงินในลักษณะกว้าง ๆ ของการโอนเงินที่ได้มาจากการประกอบอาชญากรรม โดยผู้กระทำนั้นต้องมีเจตนาที่จะสนับสนุนการกระทำที่มีขอบด้วยกฎหมาย (Specified Unlawful Activity) หรือรู้ว่าการโอนเงินนั้นได้กระทำไปโดยมีเจตนาที่จะปกปิดแหล่งที่มาหรือเจ้าของเงิน หรือการควบคุมเงิน หรือหลบเลี่ยงรายงานการโอนเงิน กฎหมายดังกล่าวเน้นที่เจตนาของผู้กระทำผิด ทั้งนี้เป็นไปตามมาตรา 1956 (a) (1) จึงเห็นได้ว่า ผู้ที่จะกระทำความผิดตามที่กฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินของประเทศสหรัฐอเมริกา จะต้องมีการกระทำตามที่บัญญัติไว้ใน 18 U.S.C. มาตรา 1956 เช่น กระทำการโอนเงินโดยรู้อยู่แล้วว่าเป็นเงินที่ได้มาจากการกระทำอันมีขอบด้วยกฎหมาย และการกระทำอันมีขอบด้วยกฎหมายนี้ ถือได้ว่าเป็นความผิดมูลฐานตามกฎหมายฟอกเงินของประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งได้บัญญัติไว้กว้าง ๆ และมีมาตรา 1956 (C) (7) ได้ให้คำจำกัดความไว้พร้อมกับบรรณฐานความผิดต่าง ๆ ไว้ ซึ่งถือว่าเป็นความผิดมูลฐาน เช่น ความผิดตามมาตรา 152 เป็นความผิดเกี่ยวเนื่องกับการซ่อนเร้นทรัพย์สิน การอ้างสิทธิเรียกร้องและสาบานตัวที่เป็นเท็จ การให้สินบน มาตรา 543 ความผิดเกี่ยวเนื่องกับการนำสินค้าหนีภาษีเข้าไปในประเทศสหรัฐอเมริกา มาตรา 656 ความผิดเกี่ยวเนื่องกับการลักทรัพย์ ยักยอก การกระทำที่ผิดวัตถุประสงค์โดยพนักงานธนาคาร หรือลูกจ้าง เป็นต้น

จากการศึกษาพบว่า ประเทศสหรัฐอเมริกามีกฎหมายที่สำคัญในการกำหนดความผิดมูลฐาน 3 ฉบับ ซึ่ง Federal Crimes and Criminal Procedure นั้น มีลักษณะเป็นบทกำหนดโทษซึ่งไม่บ่งชี้ความผิดมูลฐานอย่างชัดเจน แต่สำหรับกฎหมาย Bank Secrecy Act 1970 (BSA) และกฎหมาย Money Laundering Control Act of 1986 (MICA) ทั้ง 2 ฉบับนี้ ได้กำหนดความผิดมูลฐานไว้ โดยเฉพาะ BSA ได้ออกกฎหมายโดยรัฐมีเจตจำนง (Will) เพื่อพิสูจน์ทราบแหล่งที่มาของเงิน ปริมาณและความเคลื่อนไหวของกระแสการเงินที่นำเข้าหรือนำ

ออกนอกประเทศ โดยความผิดมูลฐานของกฎหมายฉบับนี้ คือ กฎหมายเกี่ยวกับความลับทางธนาคารโดยเฉพาะเจาะจง ส่วน MLCA รัฐจะไม่ออกกฎหมายโดยเฉพาะเจาะจงเพื่อเน้นเรื่องหนึ่งเรื่องใด แต่จะกำหนดความผิดมูลฐานในลักษณะกว้าง ๆ เพื่อให้ครอบคลุมในเรื่องของการโอนเงินที่ได้มาจากการประกอบอาชญากรรม โดยผู้กระทำนั้นต้องมีเจตนาที่จะสนับสนุนการกระทำที่มีขอบด้วยกฎหมาย หรือรู้ว่าการโอนเงินได้กระทำโดยมีเจตนาที่จะปกปิดแหล่งที่มาหรือเจ้าของเงินหรือการควบคุมการเงินหรือหลบเลี่ยงการรายงานการโอนเงิน

นอกจากนี้ยังพบว่า ประเทศสหรัฐอเมริกาได้กำหนดฐานความผิดเกี่ยวกับการกระทำอันมิชอบด้วยกฎหมายไว้เป็นจำนวนมากกว่า 200 มูลฐานความผิด โดยพิจารณาจากความผิดที่เงินเป็นปัจจัยสำคัญ คือ ความผิดทางเศรษฐกิจและผลร้ายของความผิดดังกล่าวจะมีส่วนในการทำลายสังคม เศรษฐกิจ ตลอดจนมนุษยชน จึงอาจกล่าวได้ว่ากฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินของประเทศไทยมีความผิดมูลฐานมากกว่าประเทศอื่น ๆ เนื่องมาจากความที่เป็นประเทศที่มีอิสระเสรีภาพ ทั้งทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมที่ผลักดันให้รัฐบาลต้องออกกฎหมายมาเพื่อครอบคลุมการกระทำ ความผิดให้มากที่สุด เพื่อวัตถุประสงค์ในการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินให้มีประสิทธิภาพนั่นเอง²

4.1.2.2 ประเทศออสเตรเลีย

ประเทศออสเตรเลียมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน 4 ฉบับ คือ Customs Act 1988, Proceed of Crime Act 1987, Cash Transaction Report Act 1988 และ Telecommunications Act 1991 ที่กำหนดให้รัฐสามารถยึดทรัพย์สิน (รายได้) ที่ได้มาจากการซื้อขายเสพติด และให้ศาลมีอำนาจสั่งปรับผู้กระทำความผิดได้เป็นจำนวนที่สูงเท่ากับผลประโยชน์ที่ได้จากการซื้อขายเสพติด ซึ่งผู้กระทำความผิดจะถูกยึดทรัพย์สิน และถูกปรับเป็นจำนวนมาก ดังนั้น ความผิดเกี่ยวกับการค้ายาเสพติด แม้จะไม่ใช่ความผิดมูลฐานโดยตรงของกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน แต่อาจถือได้ว่าความผิดเกี่ยวกับการค้ายาเสพติดตามกฎหมายฉบับนี้เป็นความผิดมูลฐานโดยอ้อม ทั้งนี้ เพราะกฎหมายฉบับนี้ไม่ได้ลงโทษผู้กระทำความผิดฐานฟอกเงินที่ได้มาจากการค้ายาเสพติด เพียงแต่ให้อำนาจรัฐยึดทรัพย์สินและให้อำนาจศาลสั่งปรับเท่านั้น และตาม Proceed of Crime Act 1987 เป็นกฎหมายที่ให้อำนาจรัฐ และเจ้าหน้าที่ของรัฐ รวมทั้งศาลยุติธรรม ขอให้สถาบัน

² คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ธุรกิจนอกกฎหมาย ความผิดมูลฐานและการฟอกเงิน, (กรุงเทพฯ: 2548), หน้า 325.

การเงินส่งข้อมูลของผู้ที่ทำ หรือกำลังจะกระทำการที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดที่เป็น ข้อนหารุนแรง (Serious Offence) ซึ่งได้แก่ ความผิดเกี่ยวกับการค้ายาเสพติด การฉ้อโกงเป็น ขบวนการ (Organized Crime) การฟอกเงินและการเลียงภาษี หรือผู้ที่ได้รับหรือกำลังได้รับ ผลประโยชน์ ไม่ว่าจะโดยตรงหรือโดยอ้อมจากการกระทำความผิดดังกล่าว นอกจากนี้ยังให้ เจ้าหน้าที่ตำรวจขอหมายค้นจากศาลได้ หากเจ้าหน้าที่ตำรวจเชื่อว่าผู้ใดมีทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด และให้อำนาจศาลลงโทษผู้กระทำการฟอกเงิน และผู้ที่พยายามช่วยเหลือ ยุยง จัดหา ยักย้ายถ่ายเททรัพย์สิน ช่วยผู้กระทำความผิดให้พ้นจากการถูกลงโทษด้วย จะเห็นได้ว่า หลักกฎหมายดังกล่าวได้เน้นการให้อำนาจเจ้าหน้าที่ของรัฐและศาลยุติธรรม และยังสามารถกำหนดบทลงโทษการฟอกเงิน การตรวจสอบความผิดที่เป็นข้อหาขั้นรุนแรง จึงถือได้ว่า ความผิดข้อหาขั้นรุนแรงตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายเป็นความผิดมูลฐาน³

จากการศึกษาพบว่า ความผิดมูลฐานของประเทศออสเตรเลีย หมายถึงความผิดที่เป็นลักษณะการกระทำความผิดข้อหาขั้นรุนแรง แต่ไม่ได้กำหนดโดย เฉพาะเจาะจง เพียงแต่กำหนดไว้ในลักษณะกว้าง ๆ ทั้งนี้ต้องพิจารณาความผิดในลักษณะที่ เป็นข้อหาขั้นรุนแรงตามที่กฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินได้กำหนดไว้ ด้วย ซึ่งมีความแตกต่างจากประเทศสหรัฐอเมริกาที่ได้กำหนดความผิดมูลฐานไว้ชัดเจนและมี จำนวนมาก นอกจากนี้ยังมีความแตกต่างกับเขตการปกครองพิเศษฮ่องกง โดยฮ่องกงได้ กำหนดความผิดมูลฐานไว้กว้าง ๆ ว่าเป็นทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด โดยไม่ได้ กำหนดฐานความผิดอาญาไว้และแตกต่างจากประเทศไต้หวันที่ได้กำหนดความผิดมูลฐานแบบ กว้าง ๆ แต่ต้องมีอัตราโทษขั้นต่ำของฐานความผิดทางอาญา คือ จำคุกตั้งแต่ 5 ปีขึ้นไป พร้อมกับ ฐานความผิดอื่นไว้ด้วย

4.1.2.3 เขตปกครองพิเศษฮ่องกง

ในส่วนของกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินของเขต ปกครองพิเศษฮ่องกงนั้น ก่อนปี ค.ศ. 1989 ยังไม่มีกฎหมายที่เกี่ยวข้องหรือต่อต้านการฟอก เงิน จนกระทั่งเมื่อวันที่ 1 กันยายน ค.ศ. 1989 ได้มีการออกกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการป้องกัน และปราบปรามการฟอกเงิน เรียกว่า กฎหมายว่าด้วยการลักลอบค้ายาเสพติด ค.ศ. 1989 เพื่อให้อำนาจรัฐในการติดตาม และริบทรัพย์สินที่ได้มาจากการลักลอบค้ายาเสพติด และเพื่อ กำหนดฐานความผิดเกี่ยวกับการสนับสนุนผู้อื่นในการปกปิดทรัพย์สินที่ได้มาจากการลักลอบค้า ยาเสพติด และเพื่อกำหนดฐานความผิดเกี่ยวกับการสนับสนุนผู้อื่นในการปกปิดทรัพย์สินที่ ได้มาจากการลักลอบค้ายาเสพติด หรือเป็นความผิดเกี่ยวกับการฟอกเงิน จึงถือได้ว่าความผิด

³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 326.

เกี่ยวกับการลักลอบค้ายาเสพติดเป็นความผิดมูลฐานของกฎหมายฟอกเงิน ซึ่งตามกฎหมายฉบับนี้ของฮ่องกงมีความผิดมูลฐานเพียงฐานเดียว แต่ก็เป็นการสอดคล้องกับอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการลักลอบค้ายาเสพติดและวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ค.ศ. 1988 (Vienna Convention) ที่มีหลักการให้ประเทศสมาชิกออกกฎหมายต่อต้านการลักลอบค้ายาเสพติด โดยกำหนดให้การฟอกเงินที่ได้มาจากการค้ายาเสพติดมีความผิดทางอาญานอกจากนี้ การออกกฎหมายของฮ่องกงฉบับนี้ยังสอดคล้องกับ UN Model Law ที่กำหนดให้ความผิดเกี่ยวกับการค้ายาเสพติดเป็นความผิดมูลฐานที่กำหนดไว้ในกฎหมายฟอกเงิน

และต่อมาฮ่องกงได้ออกกฎหมายซึ่งเรียกว่า "กฎหมายว่าด้วยองค์กรอาชญากรรมและอาชญากรรมร้ายแรง ค.ศ. 1995 (Organization and Serious Crime)" มีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มอำนาจสืบสวนสอบสวนการกระทำอันเป็นองค์กรอาชญากรรมและความผิดอื่นที่ร้ายแรง ให้อำนาจริบทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดอาญาเพื่อกำหนดฐานความผิดเกี่ยวกับการกระทำการเพื่อช่วยเหลือผู้อื่นในการปกปิดทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดอาญา โดยความผิดเกี่ยวกับการฟอกเงินมีบัญญัติไว้ในมาตรา 25 ได้กำหนดไว้ว่าการกระทำการเกี่ยวข้องกับทรัพย์สิน ซึ่งตนรู้หรือมีเหตุอันควรเชื่อว่าเป็นทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดก็มีความผิดฐานฟอกเงิน มีโทษทั้งจำคุกและปรับ โดยการกระทำที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินหมายความว่า การรับหรือได้มาซึ่งทรัพย์สิน การปกปิดหรืออำพรางทรัพย์สินโดยการซ่อนเร้นอำพรางลักษณะที่แท้จริง การจำหน่าย การยกย้ายหรือการได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์หรือสิทธิใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สิน รวมทั้งการจำหน่ายหรือแปรสภาพทรัพย์สิน เป็นต้น

จะเห็นได้ว่าบทบัญญัติของกฎหมายของเขตการปกครองพิเศษฮ่องกงได้กำหนดความผิดมูลฐานของการฟอกเงินไว้อย่างกว้าง ๆ คือ ทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดโดยไม่ได้ระบุความผิดฐานต่าง ๆ ที่ชัดเจน เพียงแต่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดก็มีความผิดฐานฟอกเงินแล้ว ซึ่งแตกต่างจากกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศออสเตรเลีย และประเทศไต้หวัน ทั้งนี้ เนื่องจากเขตปกครองพิเศษฮ่องกงมีลักษณะภูมิประเทศเป็นเกาะ มีระบบเศรษฐกิจแบบการค้าเสรี จึงมีอาชญากรรมเกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก การกำหนดความผิดมูลฐานจึงต้องกำหนดให้ครอบคลุมความผิดเป็นจำนวนมาก ดังนั้น การที่กำหนดความผิดมูลฐานว่าเป็นทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด ก็เพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายมีประสิทธิภาพครอบคลุมอาชญากรรมทุกประเภทนั่นเอง

4.1.2.4 ประเทศไต้หวัน

ประเทศไต้หวันมีการพัฒนาประเทศเป็นอย่างมาก ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และกฎหมาย โดยเฉพาะกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินนั้น ได้มีพระราชบัญญัติควบคุมการฟอกเงิน คือ Money Laundering Control Act 1996 อันมีวัตถุประสงค์เพื่อควบคุมการฟอกเงินและควบคุมปราบปรามอาชญากรรมร้ายแรง และได้กำหนดหรือให้นิยามเกี่ยวกับการฟอกเงินซึ่งเป็นอาชญากรรมร้ายแรงด้านทรัพย์สิน รวมทั้งได้กำหนดโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิด ทั้งทางแพ่งและอาญา โดยในส่วนของความผิดมูลฐานของการฟอกเงินจะเน้นอาชญากรรมที่ร้ายแรง ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติควบคุมการฟอกเงิน ซึ่งได้แก่ อาชญากรรมซึ่งโทษจำคุกอย่างต่ำเป็นเวลา 5 ปี หรือมากกว่า อาชญากรรมที่กำหนดในบางมาตราของประมวลกฎหมายอาญา อาชญากรรมที่กำหนดในกฎหมายมาตรการเพื่อป้องกันการค้ำทางเพศเด็กและวัยรุ่น อาชญากรรมที่กำหนดในกฎหมายควบคุมอาวุธปืน วัตถุระเบิดและอาวุธมีด อาชญากรรมที่กำหนดในกฎหมายเพื่อลงโทษการลักลอบสินค้าหนีภาษี อาชญากรรมที่ขัดต่อบางมาตราในพระราชบัญญัติการควบคุมการซื้อขายหลักทรัพย์ อาชญากรรมที่กำหนดในกฎหมายธนาคาร และกฎหมายล้มละลาย นอกจากนี้ยังรวมถึงอาชญากรรมการผลิต ขนส่ง และการขายที่ผิดกฎหมายซึ่งยาเสพติดหรือวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท

จะเห็นได้ว่า ประเทศไต้หวันได้กำหนดอาชญากรรมที่ร้ายแรงเป็นความผิดมูลฐานตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน โดยในมุ่งถึงอาชญากรรมที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างต่ำเป็นเวลา 5 ปี หรือมากกว่าและความผิดฐานอื่น ๆ ตามกฎหมายฉบับต่าง ๆ ตามที่ได้กล่าวในข้างต้น ดังนั้นลักษณะของความผิดมูลฐานตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินของประเทศไต้หวันนั้น จะเป็นกำหนดความผิดมูลฐานแบบกว้าง ๆ ไม่เฉพาะเจาะจงในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง จึงทำให้ความผิดมูลฐานของกฎหมายควบคุมการฟอกเงินของไต้หวันมีลักษณะครอบคลุมความผิดทุกประเภทที่มีอัตราโทษลงแก่ผู้กระทำความผิดโดยจำคุกขั้นต่ำตั้งแต่ 5 ปีขึ้นไป และมุ่งเน้นถึงการผลิต การขนส่ง และการขายยาเสพติดหรือวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทในประเทศจีนแผ่นดินใหญ่ให้ถือว่าเป็นการประกอบอาชญากรรมที่ร้ายแรงเช่นกัน ทั้งนี้เนื่องมาจากนโยบายของรัฐบาลไต้หวัน ที่ตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นจากอาชญากรรมที่มีอัตราโทษสูง เพราะอาชญากรรมดังกล่าวกระทบกระเทือนต่อสังคม เศรษฐกิจของประเทศ นอกจากนี้ประเทศไต้หวันมีลักษณะภูมิประเทศที่เป็นเกาะและมีอาชญากรรมเกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก การกำหนดความผิดมูลฐานจึงต้องกำหนดแบบกว้าง ๆ เพื่อให้ครอบคลุมความผิดที่เกิดขึ้น เพื่อประสิทธิภาพในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม

จากการวิเคราะห์เหตุผลและความจำเป็นการกำหนดให้ความผิดเกี่ยวกับการระดมเครือข่ายโดยมิชอบตามกฎหมายว่าด้วยการขายตรงและตลาดแบบตรงเป็นความผิดมูลฐานตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินของประเทศไทย โดยเปรียบเทียบกับแนวความคิดในการกำหนดความผิดมูลฐานตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินของต่างประเทศพบว่า ประเทศต่าง ๆ ที่ได้กล่าวมาข้างต้น มีแนวทางในกำหนดความผิดมูลฐานไว้ในกฎหมายของประเทศตน เป็น 2 แนวทาง กล่าวคือ

- แนวทางที่หนึ่ง การกำหนดความผิดอาญาที่จะเป็นความผิดมูลฐานไว้ชัดเจน ซึ่งอาจจะระบุฐานความผิดไว้โดยเฉพาะเจาะจง และระบุไว้มากมายหลากหลายฐานความผิด เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา
- แนวทางที่สอง การกำหนดให้ความผิดอาญาทุกประเภทเป็นความผิดมูลฐาน โดยจะไม่ระบุฐานความผิดแยกออกมาโดยเฉพาะ แต่จะระบุในลักษณะที่กว้าง ๆ เพื่อให้ครอบคลุมความผิดหลากหลายประเภท เช่น ประเทศออสเตรเลีย เขตปกครองพิเศษฮ่องกง ประเทศไต้หวัน ซึ่งจะทำให้ความผิดมูลฐานของประเทศเหล่านี้ ครอบคลุมความผิดต่าง ๆ ได้เกือบทั้งหมด

สำหรับประเทศไทยนั้น ได้ใช้แนวทางที่หนึ่งในการกำหนดความผิดมูลฐาน คือ การกำหนดความผิดอาญาที่จะเป็นความผิดมูลฐานไว้ชัดเจน ซึ่งอาจจะระบุฐานความผิดไว้โดยเฉพาะเจาะจงและระบุไว้หลายมูลฐานความผิด ซึ่งก่อให้เกิดข้อบกพร่อง คือ การที่จะต้องมีการตรวจสอบเป็นระยะว่าความผิดที่ระบุไว้เพียงพอหรือไม่ หรือจำเป็นจะต้องมีการเพิ่มเติมความผิดอื่น ๆ ให้เป็นความผิดมูลฐานหรือไม่

หากพิจารณาจากข้อมูลที่น่าสนใจมาแสดงเกี่ยวกับความผิดมูลฐานของต่างประเทศข้างต้น ผู้เขียนมีความเห็นว่า ในปัจจุบันความผิดมูลฐานตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินของประเทศไทย ได้ถูกกำหนดไว้โดยเฉพาะเจาะจงเป็นจำนวน 11 ความผิดมูลฐาน ซึ่งถือว่ามีจำนวนน้อยเมื่อเทียบกับความผิดมูลฐานของประเทศอื่น ๆ และยังมีความผิดที่สำคัญอีกหลายประเภทที่ไม่สามารถนำกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินมาบังคับใช้เพื่อดำเนินการกับผู้ที่กระทำความผิดฐานฟอกเงินและทรัพย์สินที่ได้เกี่ยวกับการกระทำความผิดนั้น ซึ่งความผิดเกี่ยวกับการระดมเครือข่ายโดยมิชอบตามกฎหมายว่าด้วยการขายตรงและตลาดแบบตรงก็เป็นหนึ่งในความผิดที่สำคัญที่มีได้กำหนดให้เป็นความผิดมูลฐาน ทั้ง ๆ ที่เป็นความผิดเกี่ยวกับการระดมเงินนอกกระดมประเภท

หนึ่งซึ่งส่งผลกระทบต่ออย่างร้ายแรงต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศและก่อให้เกิดรายได้มหาศาลจากการกระทำความผิด อันทำให้อาชญากรสามารถนำรายได้เหล่านั้นไปใช้เป็นต้นทุนในการกระทำความผิดครั้งต่อไปไม่สิ้นสุด จนกลายเป็นวงจรอาชญากรรมที่ยากยิ่งต่อการปราบปราม เจกเช่นเดียวกับความผิดฐานฉ้อโกงประชาชนและความผิดฐานกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน ซึ่งผู้เขียนจะได้กล่าวอย่างละเอียดต่อไปในหัวข้อ 4.2.2

ดังนั้น ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่า หากได้มีการกำหนดให้ความผิดเกี่ยวกับการระดมเครือข่ายโดยมิชอบตามกฎหมายว่าด้วยการขายตรงและตลาดแบบตรงเป็นความผิดมูลฐานตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินแล้ว จะทำให้การป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมดังกล่าวเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

4.2 วิเคราะห์เหตุผลและความจำเป็นในการกำหนดให้ความผิดเกี่ยวกับการระดมเครือข่ายโดยมิชอบตามกฎหมายว่าด้วยการขายตรงและตลาดแบบตรงเป็นความผิดมูลฐานตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน โดยพิจารณาจากบริบทด้านต่างๆ ของประเทศไทย

4.2.1 วิเคราะห์เปรียบเทียบกับแนวความคิดในการกำหนดความผิดมูลฐานตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

ด้วยสภาพภูมิประเทศ สภาพสังคม เศรษฐกิจและการเมืองของแต่ละประเทศย่อมมีความแตกต่างกัน ทำให้แต่ละประเทศมีแนวความคิดและลักษณะในการกำหนดความผิดมูลฐานตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินที่แตกต่างกันไป สำหรับประเทศไทยนั้น มีลักษณะความผิดมูลฐานเป็นไปตามมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินของประเทศไทย โดยได้กำหนดความผิดมูลฐานไว้ 11 ความผิดมูลฐาน และกำลังดำเนินการแก้ไขเพิ่มเติมอีก 1 ความผิดมูลฐาน รวมเป็น 9 ความผิดมูลฐาน ดังนี้

(1) ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดหรือกฎหมายว่าด้วยมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

(2) ความผิดเกี่ยวกับเพศตามประมวลกฎหมายอาญา เฉพาะที่เกี่ยวกับการเป็นธุระ จัดหา ล่อไป หรือพาไปเพื่อการอนาจารหญิงและเด็ก เพื่อสนองความใคร่ของผู้อื่นและความผิดฐานพรากเด็กและผู้เยาว์ ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้าหญิงและเด็ก หรือความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี เฉพาะที่เกี่ยวกับการเป็นธุระจัดหา ล่อไปหรือชักพาไปเพื่อให้บุคคลนั้นกระทำการค้าประเวณี หรือความผิดเกี่ยวกับการเป็นเจ้าของกิจการการค้าประเวณี ผู้ดูแล

หรือผู้จัดการกิจการค้าประเวณี หรือสถานการค้าประเวณี หรือเป็นผู้ควบคุมผู้กระทำการค้าประเวณีในสถานค้าประเวณี

(3) ความผิดเกี่ยวกับการฉ้อโกงประชาชนตามประมวลกฎหมายอาญา หรือความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน

(4) ความผิดเกี่ยวกับการยกยอกหรือฉ้อโกงหรือประทุษร้ายต่อทรัพย์ หรือกระทำโดยทุจริตตามกฎหมายว่าด้วยการธนาคารพาณิชย์ กฎหมายว่าด้วยการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเออร์ หรือกฎหมายว่าด้วยหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ ซึ่งกระทำโดยกรรมการ ผู้จัดการ หรือบุคคลใด ซึ่งรับผิดชอบหรือมีประโยชน์เกี่ยวข้องในการดำเนินงานของสถาบันการเงินนั้น

(5) ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ หรือความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรมตามประมวลกฎหมายอาญา ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยความผิดของพนักงานในองค์การหรือหน่วยงานของรัฐ หรือความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่หรือทุจริตต่อหน้าที่ตามกฎหมายอื่น

(6) ความผิดเกี่ยวกับการกรรโชก หรือรีดเอาทรัพย์ที่กระทำโดยอ้างอำนาจอัยย์ หรือช่องโหว่ตามประมวลกฎหมายอาญา

(7) ความผิดเกี่ยวกับการลักลอบหนีศุลกากรตามกฎหมายว่าด้วยศุลกากร

(8) ความผิดเกี่ยวกับการก่อการร้ายตามประมวลกฎหมายอาญา

(9) ความผิดเกี่ยวกับการพนันตามกฎหมายว่าด้วยการพนัน เฉพาะความผิดเกี่ยวกับการเป็นผู้จัดให้มีการเล่นการพนันโดยไม่ได้รับอนุญาต และมีจำนวนผู้เข้าเล่นหรือเข้าพนันในการเล่นแต่ละครั้งเกินกว่าหนึ่งร้อยคน หรือมีวงเงินในการกระทำความผิดรวมกันมีมูลค่า เกินกว่าสิบล้านบาทขึ้นไป

(10) ความผิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551

(11) ความผิดเกี่ยวกับการเลือกตั้งตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2550

หากพิจารณาจากความผิดมูลฐาน 11 มูลฐานนี้ จะเห็นได้ว่า การกำหนดความผิดมูลฐานของประเทศไทยนั้น เป็นการกำหนดความผิดอาญาที่จะเป็นความผิดมูลฐานไว้ อย่างชัดเจน โดยการระบุประเภทหรือความผิดมูลฐานไว้ และความผิดมูลฐานทั้ง 11 มูลฐานนั้น ส่วนใหญ่เป็นความผิดที่เกี่ยวกับความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศ โดยจะมุ่งเน้นความผิดมูลฐานที่มีผลกระทบทางเศรษฐกิจเป็นหลักและเป็นความผิดที่ผู้กระทำความผิดสามารถนำเงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดในแต่ละคราวมาสนับสนุนการ

กระทำความผิดอาญาอื่น ๆ ได้เป็นวงจรอาชญากรรม จึงอาจกล่าวได้ว่าอาชญากรรมทางเศรษฐกิจหรือการประกอบธุรกิจที่ผิดกฎหมายอันน่าซึ่งรายได้จำนวนมากมหาศาลเป็นข้อพิจารณาที่สำคัญในการกำหนดให้การกระทำใดเป็นความผิดมูลฐานของประเทศไทยในปัจจุบัน

สาเหตุเนื่องมาจาก โดยทั่วไปแล้วธุรกิจที่ผิดกฎหมายจะกระทำเป็นวงจรและเกี่ยวข้องกับธุรกิจอื่น เช่น การใช้เงินที่ได้จากการค้ายาเสพติดเพื่อสนับสนุนธุรกิจอื่น ๆ เช่น การลักลอบขนของหนีภาษี การค้าประเวณีและการพนัน เป็นต้น ซึ่งการประกอบธุรกิจผิดกฎหมายที่ครบวงจรเช่นนี้เกิดขึ้นได้อันเนื่องมาจากมีผู้หนุนหลังที่เป็นผู้มีอิทธิพลระดับสูงในสังคม ทำให้การป้องกันและปราบปรามไม่สามารถสาวไปถึงตัวผู้บงการได้ อันทำให้อาชญากรรมต่าง ๆ ยังคงมีอยู่ในสังคมและส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็ผลกระทบบในด้านดีหรือด้านลบ กล่าวคือ ธุรกิจที่ผิดกฎหมายสามารถก่อให้เกิดการจ้างงาน สร้างรายได้แก่เช่นเดียวกับธุรกิจที่ถูกกฎหมาย แต่ก็ก่อให้เกิดปัญหาเสถียรภาพในทางเศรษฐกิจอันเกิดจากเงินนอกระบบที่ได้มาจากการกระทำความผิด นอกจากนี้ ธุรกิจที่ผิดกฎหมายบางประเภทยังส่งผลกระทบต่อด้านลบอย่างรุนแรง เช่น ยาเสพติดที่มีผลในการทำลายสุขภาพ ก่อให้เกิดอาชญากรรม อุบัติเหตุ สร้างภาระให้แก่ครอบครัว ชุมชน สังคมที่ต้องมาบำบัดดูแลรักษาต่อไป⁴ หรือการระดมเงินนอกระบบด้วยการฉ้อโกงประชาชน ซึ่งส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพของระบบเศรษฐกิจ ตลอดจนต่อสังคม เนื่องจากมีผู้เสียหายหรือเหยื่อเป็นจำนวนมาก

นอกจากนี้ ธุรกิจที่ผิดกฎหมายต่าง ๆ มักจะทำรายได้เป็นจำนวนมาก โดยที่ธุรกิจที่ถูกต้องตามกฎหมายไม่อาจทัดเทียมได้ ซึ่งรายได้จำนวนมากดังกล่าว อาชญากรจะนำมาหมุนเวียนเป็นต้นทุนในการกระทำความผิดครั้งใหม่อย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นการขยายฐานของรายได้ อันนำไปสู่การสร้างอำนาจในการก่อให้เกิดความไร้เสถียรภาพในระบบเศรษฐกิจ โดยอันตรายที่จะเกิดขึ้นต่อระบบเศรษฐกิจนั้น คือ การก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมในการแข่งขันและสามารถทำให้ผู้มีเงินสปรกมีโอกาเข้ามาช่วงชิงทรัพยากรไปได้มากกว่าคนอื่น นอกจากนี้ ยังมีส่วนที่ทำให้การดำเนินนโยบายการรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจทำได้ยากขึ้น และทำให้ไม่สามารถประเมินสภาวะการณ์ทางเศรษฐกิจของประเทศได้ เนื่องจากกิจกรรมต่าง ๆ ที่ผิดกฎหมายจะไม่มีผลเสียภาษีให้แก่ภาครัฐและไม่มีตัวเลขที่แสดงความเป็นไปทางเศรษฐกิจของ

⁴ ญาดา กาศยปนนท์, "ความผิดมูลฐานเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 : ศึกษากรณีการกระทำความผิดเกี่ยวกับน้ำมันเชื้อเพลิง," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547, 63.

อาชญากร จึงทำให้เกิดความไร้เสถียรภาพทางเศรษฐกิจ นักลงทุนทั้งในและนอกประเทศขาดความมั่นใจที่จะระดมเงินทุนเข้ามาหมุนเวียนในประเทศ

การที่กำหนดความผิดมูลฐานในกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินขึ้น เนื่องจากการกระทำความผิดฐานฟอกเงินตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อทรัพย์สินที่ได้นำมาฟอกนั้นเป็นทรัพย์สินเกี่ยวกับการกระทำความผิดมูลฐาน และมาตรการริบทรัพย์สินทางแพ่งในกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินจะใช้เฉพาะกับทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดมูลฐานเท่านั้น หากมิใช่ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดดังกล่าวแล้ว จะใช้มาตรการริบทรัพย์สินทางแพ่งต่อทรัพย์สินนั้นมิได้⁵ ซึ่งการฟอกเงินนั้น ถือว่าเป็นหนึ่งในธุรกิจที่ผิดกฎหมาย อาจกระทำโดยผ่านเครือข่ายต่อเนื่องของกิจการที่ผิดกฎหมายประเภทหนึ่ง ไปสู่เครือข่ายที่ผิดกฎหมายอีกประเภทหนึ่ง โดยอาชญากรมดงกล่าวสร้างเงินได้ให้แก่ผู้กระทำความผิดเป็นจำนวนมหาศาล เพื่อนำไปฟอกให้กลายเป็นเงินได้ที่ชอบด้วยกฎหมาย และอาชญากรก็จะนำเงินได้เหล่านั้นไปใช้เป็นต้นทุนในการกระทำความผิดครั้งต่อไป กลายเป็นวงจรอาชญากรรมที่ยากยิ่งต่อการป้องกันและปราบปราม นอกจากนี้ อาจนำเงินได้ดังกล่าวไปใช้เพื่อเป็นต้นทุนสนับสนุนในการกระทำความผิดอื่นได้อีกเช่นกัน ทำให้ประเทศไทยได้รับผลกระทบทางเศรษฐกิจจากการนำเงินนอกระบบที่ได้มาจากการประกอบอาชญากรรมไปใช้

จากที่ได้กล่าวมาแล้วว่า ความผิดเกี่ยวกับการฟอกเงินเป็นการกระทำที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศอย่างมหาศาล ที่รัฐจำเป็นต้องดำเนินการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดดังกล่าวอย่างเร่งด่วน และในประการสำคัญถือว่าความผิดมูลฐานนั้น เปรียบเสมือนสะพานที่เชื่อมระหว่างการบังคับใช้กฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินกับธุรกิจที่ผิดกฎหมายหรืออาชญากรรมทางเศรษฐกิจ

ดังนั้น ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่า หากรัฐกำหนดความผิดมูลฐานให้มีจำนวนที่มากขึ้นกว่าในปัจจุบันที่เป็นอยู่จะเท่ากับเป็นการขยายอำนาจการบังคับใช้กฎหมายกับการกระทำความผิดที่ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศได้มากยิ่งขึ้น ซึ่งความผิดเกี่ยวกับการระดมเงินนอกระบบโดยการใช้ระบบขายตรงเป็นเครื่องมือด้วยวิธีการระดมเครือข่ายถือว่าเป็นอาชญากรรมทางเศรษฐกิจและมีความเป็นไปได้แน่นอนว่าผู้กระทำความผิดดังกล่าวจะนำเงินได้จากการระดมเงินจำนวนมหาศาลไปฟอกให้กลายเป็นเงินได้ที่ชอบด้วยกฎหมาย

⁵ ต่อศักดิ์ บุรณะเรืองโรจน์ , "ข้อสังเกตเกี่ยวกับ"ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด" และ "ความผิดมูลฐาน" ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542," บทบัญญัติ 62, (2542): 6.

เพื่อนำมาใช้เป็นต้นทุนในการประกอบอาชญากรรมต่อไป อันจะสร้างความเสียหายให้แก่ประเทศชาติไม่มีวันสิ้นสุด ดังนั้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการเพิ่มความผิดเกี่ยวกับการระดมเครือข่ายโดยมิชอบตามกฎหมายว่าด้วยการขายตรงและตลาดแบบตรงเป็นความผิดมูลฐานตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามฟอกเงินของประเทศไทยต่อไป

4.2.2 วิเคราะห์เปรียบเทียบกับความผิดเกี่ยวกับการระดมเงินนอกระบบตามกฎหมายอื่น

จากที่ได้กล่าวมาแล้วในบทที่ 2 การระดมเงินนอกระบบ อาจแบ่งออกได้ใน 2 ประเภท กล่าวคือ

ประเภทแรก เป็นการระดมเงินนอกระบบประเภทที่กฎหมายยอมรับบังคับให้ เช่น การกู้ยืมเงินระหว่างบุคคลต่อบุคคล ซึ่งไม่ใช่จากสถาบันการเงิน การกู้ยืมเงินเช่นนี้ไม่มีข้อห้ามว่าจำนวนที่กู้กันจะกู้กันได้มากน้อยเท่าไร มีบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์กำหนดวิธีการไว้ว่า หากจะให้กฎหมายรับรองและศาลพิพากษาให้เมื่อกู้ยืมเงินเกินกว่า 2,000 บาท จะต้องหลักฐานเป็นหนังสือ ลงลายมือชื่อผู้กู้เป็นสำคัญ ดังที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 653 หากจะมีการนำหลักทรัพย์มาเป็นประกันก็อาจจะทำได้โดยวิธีการจำนองและจำนำ ทั้งนี้โดยอาศัยบทบัญญัติประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะจำนองและจำนำ หรือการเล่นแชร์ที่อยู่ภายใต้พระราชบัญญัติการเล่นแชร์ พ.ศ. 2534 ซึ่งกำหนดห้ามมิให้นิติบุคคลเป็นนายวงหรือจัดให้มีการเล่นแชร์และกำหนดข้อจำกัดของบุคคลธรรมดาในการเล่นแชร์

ประเภทที่สอง เป็นการระดมเงินนอกระบบประเภทที่กฎหมายไม่ยอมรับบังคับให้ ซึ่งมีรูปแบบที่แตกต่างกันไปไปตามยุคสมัย โดยการฉ้อโกงประชาชนในลักษณะที่เป็นกิจการการเงินนอกระบบที่ประเทศไทยเคยประสบปัญหาในอดีตและก่อให้เกิดผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศอย่างมหึมา คือ แชร์น้ำมัน หรือแชร์แม่หม้าย ซึ่งความเสียหายดังกล่าวนี้ ส่งผลให้รัฐบาลจำเป็นต้องตราพระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. 2527 ซึ่งมีผลบังคับใช้จนถึงปัจจุบัน และหลังจากนั้นก็ยังมีธุรกิจแชร์ลูกโซ่ในรูปแบบใหม่ๆ เกิดขึ้นอีกมากมาย อาทิเช่น ในรูปแบบการลงทุนในการออกหุ้นแชร์ของบริษัท เสม่าฟ้าคราม จำกัด จนส่งผลให้ต้องมีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. 2527 ในปี พ.ศ. 2534 หรือ ในรูปแบบของธุรกิจจัดสรรวันพักผ่อน หรือ ไทม์ แชร์ริง ของบริษัท บลิสเซอร์ อินเตอร์กรุ๊ป จำกัด โดยการหลอกลวงผู้เสียหายด้วยการเสนอค่านายหน้าสำหรับการหาสมาชิกใหม่ให้ในอัตราที่สูง หรือแชร์นาทหญ้า ซึ่งเป็นรูปแบบของแชร์ลูกโซ่อีกประเภทหนึ่งที่มีเป้าหมายเป็นเกษตรกร โดยมีวิธีพิสดารนำพ่อพันธุ์แม่

พันธุนักกฎหมายมาเพาะพันธุนายให้กับชาวบ้านและรับซื้อคืนในราคาที่สูง เป็นต้น และที่สำคัญ ได้มีการนำวิธีการหลอกลวงในรูปแบบของแชร์ลูกโซ่มาแอบแฝงในธุรกิจประเภทต่างๆ เช่น ธุรกิจการขายตรง ธุรกิจการค้าสินค้าเกษตรล่วงหน้า ธุรกิจการเก็งกำไรอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราและธุรกิจการเก็งกำไรจากการขึ้นลงของดัชนีหลักทรัพย์ เป็นต้น ส่งผลสำคัญให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชกำหนดการกักเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. 2527 อีกครั้งในปี พ.ศ. 2545 ให้มีเนื้อหาครอบคลุมถึงการกระทำการฉ้อโกงประชาชนที่เกี่ยวกับการเก็งกำไรอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ

แต่อย่างไรก็ดี รูปแบบและวิธีการฉ้อโกงประชาชนมีแนวโน้มที่จะพัฒนาขยายไปอีกเรื่อยๆ จากรูปแบบแชร์ลูกโซ่ที่มีลักษณะไม่ซับซ้อนเข้าใจง่ายเป็นการแอบแฝงในการดำเนินธุรกิจที่ถูกกฎหมายบางประเภท ทำให้ประชาชนเกิดความสับสน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำแชร์ลูกโซ่มาแอบแฝงกับธุรกิจการขายตรงและตลาดแบบตรง ซึ่งเป็นธุรกิจที่มีกฎหมายควบคุมและกำกับดูแล ซึ่งได้แก่ พระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 และได้มีการกำกับดูแลมิให้เกิดการระดมเงินนอกระบบที่ผิดกฎหมายในธุรกิจขายตรงและตลาดแบบตรง อันเป็นช่องทางนำไปสู่การกระทำความผิดเกี่ยวกับการฉ้อโกงประชาชน โดยการบัญญัติห้ามมิให้ผู้ประกอบธุรกิจขายตรงและผู้ประกอบธุรกิจตลาดแบบตรง ดำเนินกิจการในลักษณะที่เป็นการชักชวนให้บุคคลเข้าร่วมเป็นเครือข่ายในการประกอบธุรกิจขายตรงหรือในการประกอบธุรกิจตลาดแบบตรง โดยตกลงว่าจะให้ผลประโยชน์ตอบแทนจากการหาผู้เข้าร่วมเครือข่ายดังกล่าว ซึ่งกำหนดจากจำนวนผู้เข้าร่วมเครือข่ายที่เพิ่มขึ้น (มาตรา 19) และผู้ใดฝ่าฝืนต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปีและปรับไม่เกินห้าแสนบาท (มาตรา 46)

จากการศึกษาพบว่า ความผิดเกี่ยวกับการระดมเครือข่ายโดยมิชอบตามกฎหมายว่าด้วยการขายตรงและตลาดแบบตรงเป็นอาชญากรรมทางเศรษฐกิจที่เกี่ยวกับการระดมเงินนอกระบบประเภทหนึ่ง เนื่องจากการระดมทุนโดยหน่วยงานหรือบุคคลใดๆ ซึ่งมีใช้สถาบันการเงินหรือหน่วยงานที่จัดตั้งขึ้นภายใต้ระเบียบข้อบังคับของกฎหมายและดำเนินการในการระดมทุนภายใต้กฎหมายที่กำหนดไว้ แต่เป็นการใช้วิธีการอ้างอิงหรือแอบแฝงลอกเลียนแบบธุรกิจการเงินในระบบการเงิน หรือการดำเนินธุรกิจอื่นที่ถูกต้องตามกฎหมายและมีลักษณะการกระทำความผิดเป็นการฉ้อโกงประชาชน หรือที่เรียกกันว่า แชร์ลูกโซ่แอบแฝงการขายตรง ซึ่งก่อให้เกิดผลกระทบต่อการค้าดำเนินนโยบายเศรษฐกิจของรัฐเป็นอย่างมาก เพราะเงินที่ได้จากการกระทำความผิดเหล่านี้ เป็นเงินนอกระบบ มิได้นำไปใช้ในการลงทุนที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ระบบเศรษฐกิจ อีกทั้งมีประชาชนตกเป็นเหยื่อหรือผู้เสียหายเป็นจำนวนมาก ตัวอย่างเช่น กรณีของบริษัทกรีน แพลนเนท 108 คอร์เปอร์เรชั่น ที่มีผู้เสียหายเกือบ 50,000 ราย และมีมูลค่าความเสียหายกว่า 1,000 ล้านบาท หรือในกรณีของบริษัท อีซีเน็ตเวิร์ค

มาร์เก็ตติ้ง จำกัด ที่มีสมาชิกเครือข่ายมากกว่า 100,000 คนทั่วประเทศ ผู้เสียหายมากกว่า 20,000 ราย มีมูลค่าเงินเวียนนับพันล้านบาท

สำหรับกฎหมายที่ใช้บังคับกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับการระดมเงินนอกระบบอันมีลักษณะเป็นการฉ้อโกงประชาชน หรือแชร์ลูกโซ่ นั้น ได้แก่ ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 341 และมาตรา 343 พระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. 2527 (และที่แก้ไขเพิ่มเติม) และพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 มีรายละเอียดโดยสรุปดังนี้

1. ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 341 และมาตรา 343

ความผิดฐานฉ้อโกงตามประมวลกฎหมายอาญาอยู่ในหมวดที่ 3 มาตรา 341 ซึ่งบัญญัติว่า "ผู้ใดโดยทุจริต หลอกลวงผู้อื่นด้วยการแสดงข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อความจริงซึ่งควรบอกให้แจ้ง และโดยการหลอกลวงดังกล่าวนั้นได้ไปซึ่งทรัพย์สินจากผู้ถูกหลอกลวงหรือบุคคลที่สาม หรือทำให้ผู้ถูกหลอกลวงหรือบุคคลที่สาม ทำ ถอน หรือทำลาย เอกสารสิทธิ ผู้นั้นกระทำความผิดฐานฉ้อโกง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ"

มาตรา 343 เป็นความผิดฐานฉ้อโกงประชาชน เป็นบทบัญญัติที่เป็นบทหนักของมาตรา 341 ทำให้ผู้กระทำความผิดต้องรับโทษหนักขึ้น ความว่า "ถ้าการกระทำความผิดตามมาตรา 341 ได้กระทำด้วยการแสดงข้อความอันเป็นเท็จต่อประชาชน หรือด้วยการปกปิดความจริงซึ่งควรบอกให้แจ้งแก่ประชาชนผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 5 ปี หรือปรับไม่เกิน 10,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ..."

จากการศึกษาพบว่า ประมวลกฎหมายอาญาในความผิดฐานฉ้อโกงตามมาตรา 341 และความผิดฐานฉ้อโกงประชาชน ตามมาตรา 343 มีข้อขัดข้องในการบังคับใช้กับความผิดเกี่ยวกับการระดมเงินนอกระบบอันมีลักษณะเป็นการฉ้อโกงประชาชน หรือแชร์ลูกโซ่ ดังต่อไปนี้

1. มีอัตราโทษต่ำ เช่น มาตรา 341 อัตราโทษจำคุกไม่เกิน 3 ปี และมาตรา 343 มีอัตราโทษจำคุกไม่เกิน 5 ปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท ซึ่งหากเป็นการกระทำความผิดเกี่ยวกับการระดมเงินนอกระบบอันมีลักษณะเป็นการฉ้อโกงประชาชน มูลค่าความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นมีมากมายมหาศาล หากความผิดในการกระทำดังกล่าวมีโทษ

เพียงไม่เกิน 5 ปี ผู้กระทำความผิดย่อมไม่เกรงกลัวต่อความผิดและมีโอกาสกระทำความผิดซ้ำขึ้นอีก

2. บทบัญญัติในมาตรา 341 และมาตรา 343 เป็นบทบัญญัติทั่วไปที่สามารถบังคับกับการกระทำที่เป็นการฉ้อโกงทุกชนิด ไม่ว่าจะการฉ้อโกงนั้นจะเกิดขึ้นในธุรกิจการค้าหรือในธุรกิจอื่น ๆ ก็ตาม หากครบองค์ประกอบความผิดแล้วก็สามารถดำเนินการทางอาญากับบริษัทนั้นๆ ได้ทันที แต่ในความเป็นจริง การที่จะแสวงหาข้อเท็จจริงมาใช้ในการพิสูจน์ว่า ผู้กระทำได้กระทำความผิดฐานฉ้อโกงตามกฎหมายอาญาเป็นสิ่งที่ยากลำบาก โดยเฉพาะการกระทำที่เป็นการฉ้อโกงในทางธุรกิจการค้า เนื่องจากผู้กระทำผิดเป็นผู้มีความรู้ในทางธุรกิจและกฎหมายเป็นอย่างดี ดังเช่น ในกรณีของบริษัทบลิสเซอร์ อินเตอร์กรุ๊ป จำกัด ซึ่งแทนที่บริษัทจะเรียกเก็บค่าสมัครเป็นพนักงานขายแพงๆ บริษัทกลับเลี้ยงไปกำหนดให้ผู้ที่สมัครเป็นพนักงานขายต้องซื้อผลิตภัณฑ์ของบริษัทก่อน ทั้งนี้เพื่อหลบเลี่ยงกฎหมายนั่นเอง ดังนั้น ในกรณีของแชร์ลูกโซ่ที่แอบแฝงการขายตรง ปัญหาสำคัญในการที่จะนำความผิดฐานฉ้อโกงมาใช้กับแผนการขายตรงแบบปิรามิดนั้น ไม่ได้อยู่ที่ว่าแผนการดังกล่าวนี้เป็นแผนการหลอกลวงหรือไม่ แต่อยู่ที่ว่าจะสามารถนำข้อเท็จจริงมาพิสูจน์ได้หรือไม่ว่าการดำเนินแผนงานปิรามิดของบริษัทครบองค์ประกอบความผิดฐานฉ้อโกง เพราะว่าการพิสูจน์นั้นไม่เพียงแต่ต้องพิสูจน์เจตนาทั้งเจตนาธรรมดาและเจตนาทุจริตของบริษัทเท่านั้น แต่ยังต้องพิสูจน์ว่า บริษัทได้หลอกลวงผู้อื่นด้วยการแสดงข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อความจริงที่ควรบอกให้แจ้งด้วย ซึ่งมักเป็นสิ่งที่พิสูจน์ยาก ส่วนการที่บริษัทไม่บอกถึงโอกาสและความเป็นไปได้ รวมทั้งความมั่นคงของแผนการขายให้ประชาชนทราบจะเป็นการปกปิดข้อเท็จจริงหรือไม่ยังเป็นปัญหาอยู่และยิ่งกว่านั้นจะต้องพิสูจน์ให้เห็นว่าผู้ถูกหลอกลวงหรือบุคคลที่สามได้รับความเสียหายจากการถูกหลอกลวงนั้น ซึ่งในแผนการขายตรงแบบปิรามิดนั้น โดยปกติแล้วในช่วงต้นๆ ของแผนการจะไม่มี ความเสียหายเกิดขึ้นเพราะยังสามารถแนะนำสมาชิกต่อไปได้ จึงต้องรอให้ความเสียหายเกิดขึ้นก่อนถึงจะพิสูจน์ในประเด็นนี้ได้⁶ ซึ่งเมื่อถึงเวลานั้นอาจเกิดความเสียหายแก่ประชาชนไปมากแล้ว ดังนั้น ความยากในเรื่องการพิสูจน์ให้ครบองค์ประกอบความผิดฐานฉ้อโกงจึงเป็นจุดอ่อนอีกประการของการบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญากับแชร์ลูกโซ่ที่แอบแฝงการขายตรง อีกทั้งโดยส่วนใหญ่ประชาชนมักจะไม่ให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ของรัฐในการดำเนินการตามกฎหมายกับบริษัทที่ประกอบธุรกิจแชร์ลูกโซ่ เพราะตนถือว่าได้เข้าไปมีส่วนได้เสียกับการดำเนินกิจการของบริษัทนั้นด้วย

⁶ สุทธิกรณ์ ลิบน้อย, "มาตรการทางกฎหมายอาญาในการควบคุมการขายตรง," หน้า 151-152.

3. ผู้กระทำความผิดดังกล่าวได้ทรัพย์สินที่เป็นตัวเงินไป ทำให้สามารถยักย้ายถ่ายเททรัพย์สินได้อย่างรวดเร็ว เมื่อถูกจับได้ก็อาจหลบหนีไปกับทรัพย์สินมากมายมหาศาล ทำให้ผู้เสียหายจำนวนมากไม่ได้รับเงินคืน และถึงแม้เมื่อผู้กระทำความผิดถูกจับได้ก็ไม่มีเงินมาใช้คืนให้กับผู้เสียหาย เนื่องจากได้ยักย้ายถ่ายเททรัพย์สินไปหมดแล้ว

จากข้อขัดข้องของประมวลกฎหมายอาญาดังกล่าว ทำให้รัฐจำเป็นต้องมีการบัญญัติกฎหมายพิเศษขึ้นมาใหม่ เพื่อใช้ในการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับการระดมเงินนอกระบบอันมีลักษณะเป็นการฉ้อโกงประชาชน หรือแชร์ลูกโซ่ ซึ่งได้แก่ พระราชกำหนดการกักเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. 2527 และพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545

2. พระราชกำหนดการกักเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. 2527 และที่แก้ไขเพิ่มเติม

เป็นกฎหมายที่ออกมาเพื่อป้องกันและปราบปรามการหลอกลวงในลักษณะของแชร์ลูกโซ่ที่เกิดขึ้นมากมายในอดีต ตั้งแต่เริ่มต้น คือ กรณีของแชร์แม่ชม้อย และได้มีการพัฒนารูปแบบการหลอกลวงเรื่อยมาตามความเจริญของสังคม โดยการแอบแฝงในธุรกิจต่างๆ จนทำให้ต้องมีการแก้ไขกฎหมายฉบับนี้ถึง 2 ครั้ง ในปี พ.ศ. 2534 และ พ.ศ. 2545 โดยมีบทบัญญัติหลักที่กล่าวถึงการกระทำที่ถือว่าการกักเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชนไว้ในมาตรา 4 มีหลักว่า การโฆษณา หรือประกาศให้ปรากฏต่อประชาชน หรือกระทำด้วยประการใดๆ ให้ปรากฏแก่บุคคลตั้งแต่สิบคนขึ้นไปว่าในการกักเงินตนหรือบุคคลใดจะจ่ายหรืออาจจ่ายผลประโยชน์ตอบแทนให้ตามพฤติการณ์แห่งการกักเงิน ในอัตราที่สูงกว่าอัตราดอกเบี้ยสูงสุดที่สถาบันการเงินตามกฎหมายว่าด้วยดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงินจะพึงจ่ายได้ โดยที่ตนรู้หรือควรรู้อยู่แล้วว่าตนหรือบุคคลนั้นจะนำเงินจากผู้ให้กู้ยืมเงินรายนั้นหรือรายอื่นมาจ่ายหมุนเวียนให้แก่ผู้ให้กู้ยืมเงิน หรือโดยที่ตนรู้หรือควรรู้อยู่แล้วว่าตนหรือบุคคลนั้นไม่สามารถประกอบกิจการใดๆ โดยชอบด้วยกฎหมายที่จะให้ผลประโยชน์ตอบแทนพอเพียงที่จะนำมาจ่ายในอัตรานั้น และในการนั้นเป็นเหตุให้ตนหรือบุคคลใดได้กู้ยืมเงินไป ผู้นั้นกระทำความผิดฐานกักเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน และรวมถึงกรณีที่มีผู้ใดไม่มีใบอนุญาตให้ประกอบธุรกิจเกี่ยวกับปัจจัยชำระเงินตราต่างประเทศตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมการแลกเปลี่ยนเงิน ดำเนินการหรือให้พนักงาน ลูกจ้าง หรือบุคคลใดดำเนินการโฆษณาประกาศหรือชักชวนประชาชนให้ลงทุน โดย (1) ซื้อหรือขายเงินตราสกุลใดสกุลหนึ่งหรือหลายสกุล หรือ (2) เก่งกำไรหรืออาจจะได้รับประโยชน์จากการเปลี่ยนแปลงของอัตราแลกเปลี่ยนเงิน ให้ถือว่าผู้นั้นกระทำความผิดฐานกักเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชนด้วย

จึงอาจกล่าวได้ว่า พระราชกำหนดฯ ดังกล่าวเป็นมาตรการทางกฎหมายที่นำมาใช้ให้ความคุ้มครองแก่ผู้ที่ยืมเงินเชื่อตกเป็นเหยื่อของแชร์ลูกโซ่ที่แอบแฝงการขายตรง ให้ได้รับการเยียวยาขาดใจโดยกลไกตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย เพียงแต่ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นต้องดำเนินการโดยกระบวนการทางกฎหมาย โดยเจ้าพนักงานของรัฐ ซึ่งอาจต้องรวบรวมพยานหลักฐานที่ชี้ชัดว่ามีกระทำความผิดตามพระราชกำหนดฯ นี้ แต่เท่าที่ปรากฏในทางปฏิบัติมักจะไม่มีความสำเร็จในชั้นดำเนินคดีเท่าที่ควร เพราะขาดพยานหลักฐานและขาดพยานผู้เป็นผู้เสียหาย จึงทำให้การหลอกลวงด้วยวิธีดังกล่าวยังคงทำให้ระบบการทำธุรกิจขายตรงที่สุจริตต้องถูกกระทบกระเทือนอยู่เสมอ

ดังนั้น เมื่อพิจารณาถึงลักษณะของการกระทำธุรกิจแชร์ลูกโซ่ที่แอบแฝงมาในธุรกิจการขายตรงแล้วพบว่า มีลักษณะเป็นการกู้ยืมเงินตามนิยามในมาตรา 3 และการกระทำดังกล่าว ผู้ประกอบธุรกิจแชร์ลูกโซ่ที่แอบแฝงการขายตรงจะจ่ายหรืออาจจ่ายผลประโยชน์ตอบแทนให้อัตราที่สูงกว่าอัตราดอกเบี้ยสูงสุดที่สถาบันการเงิน โดยที่ตนรู้หรือควรรู้อยู่แล้วว่า ตนหรือบุคคลนั้นจะนำเงินจากผู้ให้กู้ยืมเงินรายนั้นหรือรายอื่นมาจ่ายหมุนเวียนให้ หรือ ตนหรือบุคคลนั้นไม่สามารถประกอบกิจการใดๆ โดยชอบด้วยกฎหมายที่จะให้ผลประโยชน์ตอบแทนพอเพียงที่จะนำมาจ่ายในอัตรานั้นได้ จนเป็นเหตุให้ตนหรือบุคคลใดได้กู้ยืมเงินไป จะมีความผิดฐานกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชนตามพระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. 2527 มาตรา 4 วรรคแรก

3. พระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545

พระราชบัญญัติการขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 ซึ่งเป็นกฎหมายที่ควบคุมธุรกิจการขายตรง ยังได้มีมาตรการเพื่อป้องกันมิให้ผู้ประกอบธุรกิจการขายตรงแบบหลายชั้น บิดเบือน หรือนำเอาแผนการหลอกลวงการขายตรงไปกระทำความผิดตามพระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. 2527 โดยบัญญัติห้ามมิให้ผู้ประกอบธุรกิจขายตรงและผู้ประกอบธุรกิจตลาดแบบตรงดำเนินกิจการในลักษณะที่เป็นการชักชวนให้บุคคลเข้าร่วมเป็นเครือข่ายในการประกอบธุรกิจขายตรงหรือในการประกอบธุรกิจตลาดแบบตรง โดยตกลงว่าจะให้ผลประโยชน์ตอบแทนจากการหาผู้เข้าร่วมเครือข่ายดังกล่าวซึ่งคำนวณจากจำนวนผู้เข้าร่วมเครือข่ายที่เพิ่มขึ้น

ซึ่งความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ จะไม่คำนึงว่าผลประโยชน์ที่จะจ่ายให้ผู้เข้าร่วมแผนนั้น สูงกว่าอัตราดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงินหรือไม่ ความผิดอยู่ตรงที่ผลประโยชน์ที่จะจ่ายให้ผู้เข้าร่วมเครือข่าย คิดคำนวณจากจำนวนผู้เข้าร่วมเครือข่ายและในการชักชวนนั้น ไม่จำเป็นที่ผู้ชักชวนจะต้องได้รับเงินจากผู้เข้าร่วมเครือข่าย ซึ่งต่างจาก

มาตรา 4 แห่งพระราชกำหนดฯ อีกทั้งพระราชบัญญัติฯ นี้มิได้มีบทยกเว้นที่ให้โอกาสแก่ผู้ชักชวนในการพิสูจน์เหมือนที่บัญญัติไว้ในมาตรา 5 แห่งพระราชกำหนดฯ จะเห็นได้ว่าความผิดตามพระราชบัญญัติฯ นี้ มีขอบเขตกว้างกว่าความผิดตามพระราชกำหนดฯ ส่งผลให้เกิดรูปแบบการระดมทุนนอกระบบที่เกิดจากการหลอกลวงโดยวิธีการขายตรงที่ไม่เข้าองค์ประกอบความผิดฐานกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชนตามมาตรา 4 แห่งพระราชกำหนดฯ ได้

และในประการสำคัญ ความผิดตามพระราชบัญญัติฯ นี้จะใช้กับผู้ประกอบธุรกิจขายตรงและผู้ประกอบธุรกิจตลาดแบบตรงเท่านั้น หากผู้ที่ไม่ชักชวนประชาชนให้กระทำความผิดดังกล่าวข้างต้น ไม่ใช่ผู้ประกอบธุรกิจขายตรงหรือธุรกิจตลาดแบบตรงแล้วก็ไม่ตกอยู่ในบังคับแห่งมาตรา 19 ตามพระราชบัญญัติฯ นี้ แต่อาจตกเป็นผู้กระทำความผิดตามพระราชกำหนดฯ ได้ จึงกล่าวได้ว่า ความผิดตามมาตรา 19 แห่งพระราชบัญญัติฯ นี้เป็นมาตรการที่สามารถสกัดกั้น มิให้ผู้ประกอบธุรกิจขายตรงกระทำการอันนำไปสู่ความผิดตามพระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน อย่างไรก็ตาม ผู้ประกอบธุรกิจขายตรงอาจตกเป็นผู้กระทำความผิดทั้งตามพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 และตามพระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน หากมีองค์ประกอบความผิดครบตามที่กฎหมายกำหนด⁷

ผู้เขียนมีความเห็นว่า ความผิดเกี่ยวกับการระดมเครือข่ายโดยมิชอบตามมาตรา 19 แห่งพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 มีลักษณะเป็นการฉ้อโกงประชาชนและมีลักษณะการกระทำความผิดคล้ายคลึงกับความผิดฐานกู้ยืมเงินอันเป็นการฉ้อโกงประชาชนตามพระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. 2527 แต่พระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง ฯ จะมีขอบเขตที่กว้างกว่าและมีข้อจำกัดน้อยกว่ารายละเอียดปรากฏตามตารางดังนี้

สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

⁷ วิมิตร นองสุวรรณ , ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับธุรกิจขายตรง , วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2542 , หน้า 137.

**ตารางเปรียบเทียบความผิดเกี่ยวกับการระดมเงินนอกกระบบ
ตามพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545
และพระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. 2527**

<p style="text-align: center;">ความผิดเกี่ยวกับการระดมเครือข่ายโดยมิชอบ ตามมาตรา 19 แห่งพระราชบัญญัติขายตรงและ ตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545</p>	<p style="text-align: center;">ความผิดฐานกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน ตามมาตรา 4 แห่งพระราชกำหนดการกู้ยืมเงิน ที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. 2527</p>
<p>1) กฎหมายห้ามมิให้ผู้ประกอบธุรกิจขายตรงและผู้ประกอบธุรกิจตลาดแบบตรงดำเนินกิจการในลักษณะที่เป็นการชักชวนให้บุคคลเข้าร่วมเป็นเครือข่ายในการประกอบธุรกิจขายตรงหรือในการประกอบธุรกิจตลาดแบบตรง โดยตกลงว่าจะให้ผลประโยชน์ตอบแทนจากการหาผู้เข้าร่วมเครือข่ายดังกล่าวซึ่งคำนวณจากจำนวนผู้เข้าร่วมเครือข่ายที่เพิ่มขึ้น</p> <p>2) ไม่คำนึงว่าผลประโยชน์ที่จะจ่ายให้ผู้เข้าร่วมแผนนั้น สูงกว่าอัตราดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงินหรือไม่ ความผิดอยู่ที่ผลประโยชน์ที่จะจ่ายให้ผู้เข้าร่วมเครือข่าย คิดคำนวณจากจำนวนผู้เข้าร่วมเครือข่ายและในการชักชวนนั้น ไม่จำเป็นที่ผู้ชักชวนจะต้องได้รับเงินจากผู้เข้าร่วมเครือข่าย</p> <p>3) ใช้บังคับกับผู้ประกอบธุรกิจขายตรงและตลาดแบบตรงที่จดทะเบียนตามกฎหมายเท่านั้น</p>	<p>1) ต้องเป็นการโฆษณา หรือประกาศให้ปรากฏต่อประชาชน หรือกระทำด้วยประการใดๆ ให้ปรากฏแก่บุคคลตั้งแต่สิบคนขึ้นไปว่าในการกู้ยืมเงินตนหรือบุคคลใดจะจ่ายหรืออาจจ่ายผลประโยชน์ตอบแทนให้ตามพฤติการณ์แห่งการกู้ยืมเงิน ในอัตราที่สูงกว่าอัตราดอกเบี้ยสูงสุดที่สถาบันการเงินตามกฎหมายว่าด้วยดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงินจะพึงจ่ายได้ โดยที่ตนรู้หรือควรรู้อยู่แล้วว่าตนหรือบุคคลนั้นจะนำเงินจากผู้ให้กู้ยืมเงินรายนั้นหรือรายอื่นมาจ่ายหมุนเวียนให้แก่ผู้ให้กู้ยืมเงิน หรือโดยที่ตนรู้หรือควรรู้อยู่แล้วว่าตนหรือบุคคลนั้นไม่สามารถประกอบกิจการใดๆ โดยชอบด้วยกฎหมายที่จะให้ผลประโยชน์ตอบแทนพอเพียงที่จะนำมาจ่ายในอัตรานั้น และในการนั้นเป็นเหตุให้ตนหรือบุคคลใดได้กู้ยืมเงินไป</p> <p>2) ผลประโยชน์ที่จะจ่ายหรืออาจจ่ายให้ จะต้องเป็นอัตราที่สูงกว่าอัตราดอกเบี้ยสูงสุดที่สถาบันการเงินตามกฎหมายว่าด้วยดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงินจะพึงจ่ายได้</p> <p>3) ใช้บังคับโดยทั่วไป ไม่ว่าจะเป็นผู้ที่ได้จดทะเบียนประกอบธุรกิจขายตรงและตลาดแบบตรงหรือไม่ก็ตาม</p>

<p>4) เป็นบทสันนิษฐานความผิดเด็ดขาด เนื่องจากกฎหมายไม่เปิดโอกาสให้จำเลยพิสูจน์ความบริสุทธิ์</p> <p>5) ไม่สามารถนำมาตรการต่างๆ ของกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินมาบังคับใช้กับความผิดเกี่ยวกับการระดมเครือข่ายโดยมิชอบตามพระราชบัญญัติฯ ได้ เพราะความผิดดังกล่าวมิใช่ความผิดมูลฐานตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน</p>	<p>4) เป็นบทสันนิษฐานความผิดที่ไม่เด็ดขาด เนื่องจากกฎหมายเปิดโอกาสให้จำเลยสามารถพิสูจน์ได้ว่ากิจการของตนหรือของบุคคลที่ตนอ้างถึงนั้นเป็นกิจการที่ให้ผลประโยชน์ตอบแทนพอเพียงที่จะนำมาจ่ายตามที่ตนได้กล่าวอ้าง หรือหากกิจการดังกล่าวไม่อาจให้ผลประโยชน์ตอบแทนพอเพียง ก็จะต้องพิสูจน์ได้ว่ากรณีดังกล่าวได้เกิดขึ้นเนื่องจากสภาวะการณ์ทางเศรษฐกิจที่ผิดปกติอันไม่อาจคาดหมายได้หรือมีเหตุอันสมควรอย่างอื่น</p> <p>5) ความผิดตามพระราชกำหนดฯ เป็นความผิดมูลฐานตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินจึงสามารถนำมาตรการต่าง ๆ ของกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินมาบังคับใช้ได้</p>
--	---

สำหรับในส่วนของกฎหมายที่มุ่งปราบปรามการความผิดเกี่ยวกับการระดมเงินนอกระบบ ปัจจุบันประเทศไทยมีพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 เป็นกฎหมายที่ตราขึ้นเพื่อสกัดกั้นมิให้อาชญากรนำเงินหรือทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดมูลฐานมากระทำการในรูปแบบต่าง ๆ อันเป็นการฟอกเงิน เพื่อนำเงินหรือทรัพย์สินนั้นไปใช้เป็นประโยชน์ในการกระทำความผิดต่อไปได้อีก ซึ่งการนำกฎหมายฟอกเงินมาใช้บังคับกับความผิดเหล่านี้ จะทำให้รัฐสามารถนำมาตรการต่าง ๆ ที่ปรากฏอยู่ในกฎหมายฟอกเงินมาใช้บังคับกับผู้กระทำความผิดได้ อาทิเช่น การกำหนดความผิดฐานฟอกเงินให้เป็นความผิดอาญาเพื่อดำเนินการกับตัวผู้กระทำความผิด และการดำเนินการกับเงินหรือทรัพย์สินที่ได้ทำการฟอกเงิน เพื่อเป็นการสกัดเงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดมิให้เปลี่ยน โอน หรือแปรสภาพไป เป็นการตัดวงจรการประกอบอาชญากรรม ทำให้อาชญากรไม่สามารถนำเงินเหล่านี้มาใช้เป็นต้นทุนในการประกอบอาชญากรรมต่อไปได้อีก

และสืบเนื่องจากการที่พระราชบัญญัติชายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 มีข้อจำกัดด้านการดำเนินคดีอาญา โดยเฉพาะการรวบรวมพยานหลักฐานและพิสูจน์ความผิดน้อยกว่าความผิดฐานฉ้อโกงและฉ้อโกงประชาชนตามประมวลกฎหมายอาญา และมีขอบเขตกว้างกว่าความผิดตามพระราชกำหนดการกักเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. 2527 จึงส่งผลให้เกิดรูปแบบการระดมทุนนอกระบบที่เกิดจากการหลอกลวงโดยวิธีการชายตรงที่ไม่เข้า

องค์ประกอบความผิดฐานกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชนตามมาตรา 4 แห่งพระราชกำหนด ฯ อันเป็นช่องว่างทางกฎหมายที่ไม่สามารถนำกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินมาบังคับใช้ได้กับการติดตามทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดที่ผ่านกระบวนการฟอกเงิน เพราะพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ได้กำหนดความผิดมูลฐานเกี่ยวกับการฉ้อโกงประชาชนไว้ในมาตรา 3 นิยามของ "ความผิดมูลฐาน" ใน (3) คือ "ความผิดเกี่ยวกับการฉ้อโกงประชาชนตามกฎหมายอาญา หรือความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน" ซึ่งหมายถึงความผิดใน 2 กรณีนี้เท่านั้น

1. ความผิดเกี่ยวกับการฉ้อโกงประชาชนตามประมวลกฎหมายอาญา ได้แก่ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 341 และมาตรา 343 คือ การหลอกลวงผู้อื่นด้วยการแสดงข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อความจริงซึ่งควรบอกให้แจ้งและโดยการหลอกลวงตั้งว่านั้นได้ไปซึ่งทรัพย์สินจากผู้ถูกหลอกลวง หรือบุคคลที่สาม หรือทำให้ผู้ถูกหลอกลวงหรือบุคคลที่สามทำ ถอน หรือทำลายเอกสารสิทธิ โดยการกระทำดังกล่าวนั้น ได้กระทำด้วยการแสดงข้อความอันเป็นเท็จต่อประชาชน หรือด้วยการปกปิดความจริงซึ่งควรบอกให้แจ้งแก่ประชาชน หรือ

2. ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน ได้แก่ พระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. 2527 มาตรา 4 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. 2527 พ.ศ. 2534 และ พ.ศ. 2545 คือ การโฆษณา หรือประกาศให้ปรากฏต่อประชาชน หรือกระทำด้วยประการใดๆ ให้ปรากฏแก่บุคคลตั้งแต่สิบคนขึ้นไปว่าในการกู้ยืมเงิน ตนหรือบุคคลใดจะจ่ายหรืออาจจ่ายผลประโยชน์ตอบแทนให้ตามพฤติการณ์แห่งการกู้ยืมเงินในอัตราที่สูงกว่าอัตราดอกเบี้ยสูงสุดที่สถาบันการเงินตามกฎหมายว่าด้วยดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงินจะพึงจ่ายได้ โดยที่ตนรู้หรือควรรู้อยู่แล้วว่าตนหรือบุคคลนั้นจะนำเงินจากผู้ให้กู้ยืมเงินรายนั้นหรือรายอื่นมาจ่ายหมุนเวียนให้แก่ผู้ให้กู้ยืมเงิน หรือโดยที่ตนรู้หรือควรรู้อยู่แล้วว่าตนหรือบุคคลนั้นไม่สามารถประกอบกิจการใดๆ โดยชอบด้วยกฎหมายที่จะให้ผลประโยชน์ตอบแทนพอเพียงที่จะนำมาจ่ายในอัตรานั้น และในการนั้นเป็นเหตุให้ตนหรือบุคคลใดได้กู้ยืมเงินไป ผู้นั้นกระทำความผิดฐานกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน

รวมถึงกรณีที่ผู้ใดไม่มีใบอนุญาตให้ประกอบธุรกิจเกี่ยวกับปัจจัยชำระเงินตราต่างประเทศตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมการแลกเปลี่ยนเงิน ดำเนินการหรือให้พนักงาน ลูกจ้าง หรือบุคคลใดดำเนินการโฆษณาประกาศ หรือชักชวนประชาชนให้ลงทุน โดย

- (1) ชื่อหรือขายเงินตราสกุลใดสกุลหนึ่งหรือหลายสกุล หรือ
 - (2) เก่งกำไรหรืออาจจะได้รับประโยชน์จากการเปลี่ยนแปลงของอัตราแลกเปลี่ยนเงิน
- ถือว่าผู้นั้นกระทำความผิดฐานกั้มเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชนด้วย

ด้วยเหตุนี้ ทำให้ไม่สามารถบังคับใช้กฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินกับผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับการระดมเครือข่ายโดยมิชอบตามกฎหมายว่าด้วยการขายตรงและตลาดแบบตรงได้ เพราะไม่ใช่ความผิดมูลฐานตามที่กฎหมายกำหนด อันเป็นความผิดเบื้องต้นที่ทำให้ได้มาซึ่งเงินหรือทรัพย์สิน ซึ่งอาชญากรนำมาฟอกเงินในภายหลัง ทำให้ไม่สามารถลงโทษผู้กระทำความผิดได้ แม้จะทราบว่ามีกระทำความผิดเกี่ยวกับการระดมเครือข่ายโดยมิชอบตามกฎหมายว่าด้วยการขายตรงและตลาดแบบตรงและได้นำเงินที่ได้มาจากการกระทำความผิดนั้นไปทำการฟอกเงิน นอกจากจะไม่สามารถลงโทษผู้กระทำความผิดฐานฟอกเงินได้แล้ว ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดก็ไม่สามารถยึดได้เช่นกัน เนื่องจากไม่ใช่ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดมูลฐาน จนเป็นเหตุให้ผู้กระทำความผิดหลุดพ้นจากการถูกลงโทษและทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดไม่ต้องถูกยึดตามกฎหมาย ส่งผลให้รัฐไม่สามารถตัดวงจรการประกอบอาชญากรรมให้ลดน้อยลงหรือหมดสิ้นไปสมดังเจตนารมณ์ของกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินได้

และแม้ว่าในปัจจุบันจะได้มีบันทึกข้อตกลงความร่วมมือกันในการสนับสนุนการปฏิบัติงานตามพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ.2545 ระหว่างสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคและสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ลงวันที่ 6 ธันวาคม 2550 ซึ่งกำหนดบทบาทการสนับสนุนความร่วมมือของทั้งสองหน่วยงานไม่ว่าจะเป็นการแสวงหาข้อเท็จจริงและรวบรวมพยานหลักฐาน การปฏิบัติหน้าที่ร่วมกันระหว่างพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินและพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายว่าด้วยการขายตรงและตลาดแบบตรง ในการตรวจ ค้น ยึดอายัด หรือการดำเนินการใดๆ ก็ตาม แต่จะต้องเป็นกรณีที่เป็นความผิดตามพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 มาตรา 19 และจะต้องเป็นกรณีที่ความผิดนั้นเข้าข่ายเป็นการกระทำที่ครบองค์ประกอบความผิดเกี่ยวกับการฉ้อโกงประชาชนตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 341 ประกอบมาตรา 343 ด้วย สำนักงาน ป.ป.ง. จึงจะสนับสนุนความร่วมมือการปฏิบัติงานตามบันทึกข้อตกลง ซึ่งเงื่อนไขดังกล่าวมาจากการที่ความผิดเกี่ยวกับการระดมเครือข่ายตาม มาตรา 19 นั้นไม่ใช่ความผิดมูลฐานตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 สำนักงาน ป.ป.ง. จึงไม่อาจเข้ามาดำเนินการใด ๆ ได้ แต่ความผิดเกี่ยวกับการฉ้อโกงประชาชนตามประมวลกฎหมายอาญาเป็นหนึ่งในความผิดมูลฐาน จึงจำเป็นต้องกำหนดไว้เป็นเงื่อนไข เพื่อให้สามารถนำกฎหมายฟอกเงินมาใช้บังคับได้

ดังนั้น ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่า ควรพิจารณากำหนดให้ความผิดเกี่ยวกับการระดมเครือข่ายโดยมิชอบตามกฎหมายว่าด้วยการขายตรงและตลาดแบบตรงเป็นความผิดมูลฐานตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน เนื่องจากเป็นความผิดเกี่ยวกับการระดมเงินนอกกระบวนที่มีลักษณะการกระทำความผิดคล้ายคลึงกับความผิดฐานฉ้อโกงประชาชนตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 341 ประกอบมาตรา 343 และความผิดฐานกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชนตามพระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. 2527 และที่แก้ไขเพิ่มเติม

4.2.3 วิเคราะห์เหตุผลและความจำเป็นจากกรณีศึกษาที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน

4.2.3.1 บริษัทกรีน แพลนเน็ต 108 คอร์เปอร์เรชั่น

สืบเนื่องจากการร้องเรียนไปยังสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค (สคบ.) ให้ดำเนินการตรวจสอบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับกรณีบริษัทกรีนแพลนเน็ต 108 คอร์เปอร์เรชั่น เพราะทำธุรกิจขายตรงแต่มีลักษณะเป็นการระดมเครือข่ายแบบแชร์ลูกโซ่ โดยให้ผู้ร่วมลงทุนเพียงแต่หาสมาชิกมาลงทุนเพิ่มก็จะมีผลประโยชน์ตอบแทนเป็นรถจักรยานยนต์หรือรถยนต์ ทำให้มีชาวบ้านหลงเชื่อนำเงินไปลงทุนกับบริษัทมากถึง 50,000 รายเป็นเงินเกือบ 1,000 ล้านบาท

จากการตรวจสอบพบว่า บริษัทกรีน แพลนเน็ต 108 คอร์เปอร์เรชั่น เปิดดำเนินการมาตั้งแต่เดือนสิงหาคม 2546 โดยเป็นบริษัทที่จดทะเบียนกับสำนักงานคุ้มครองผู้บริโภค มีวัตถุประสงค์ประกอบธุรกิจการ "ขายตรง" แต่การประกอบกิจการดังกล่าวไม่ตรงตามวัตถุประสงค์ เนื่องจากไม่มีการทำตลาดเพื่อกระจายสินค้าให้แก่ผู้บริโภคอย่างแท้จริง และมีการทำแผนส่งเสริมการขายที่เข้าข่ายเป็นแชร์ลูกโซ่ คือ มีการให้ประชาชนสมัครสมาชิกเป็นพนักงานของบริษัท เสียค่าสมัครคนละ 200 บาท ถ้าสมาชิกอยากได้รถยนต์ต้องเสียเงินซื้อสินค้าอีกคนละ 18,000 บาทและต้องไปหาสมาชิกมาซื้อสินค้าอีก คนละ 18,000 บาทภายใน 1 ปี โดยถ้าหาสมาชิกได้ 17 คนจะได้รถจักรยานยนต์ขนาด 125 ซีซี หากได้สมาชิก 88 คนจะได้รถยนต์ฮอนด้าซีดี หรือโตโยต้าวีออส และถ้าหาสมาชิกได้ถึง 190 คน จะได้รับรถยนต์ฮอนด้าซีอาร์วี หรือรถยนต์โตโยต้าแคมรี่ และหากสมาชิกได้ถึง 240 คน จะได้รับเบนซ์ ซี 180

จากแผนส่งเสริมการขายดังกล่าว ปรากฏว่ามีประชาชนเข้ามาลงทุนเป็นจำนวนมาก โดยผู้สมัครที่เป็นสมาชิกมิได้ให้ความสำคัญกับตัวสินค้าที่บริษัทนำมาขายแต่อย่างใด และสินค้าที่บริษัทนำมาจำหน่ายให้แก่สมาชิกเลือกซื้อเกินกว่า 100 รายการเพื่อตอบตว่าเป็นธุรกิจขายตรงนั้น มีตั้งแต่ผลิตภัณฑ์อาหารเสริมเพื่อสุขภาพ ผลิตภัณฑ์ที่มีส่วนผสมของโรมา

ผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพปากและทำความสะอาดมือ ผลิตภัณฑ์เพื่อความงามและดูแลเส้นผม ผลิตภัณฑ์น้ำมันหอมระเหยและสินค้าประเภทเครื่องใช้ไฟฟ้า เช่น หม้อหุงอาหารเนกประสงค์ ราคาใบละ 7,000 บาท เต่าแก๊สอินฟราเรดราคา 11,500 บาท เต่าไมโครเวฟราคา 22,500 บาท ผลิตภัณฑ์เครื่องนอน อาทิเช่น ที่นอนขนาด 6 ฟุต ราคา 6,700 บาท และหมอน ความจำเป็นสำหรับผู้ใหญ่ ใบละ 1,850 บาท ซึ่งสินค้าต่างๆ เหล่านี้ล้วนมีราคาแพงกว่าต้นทุนถึง 4-5 เท่า

ส่วนผลการดำเนินการของบริษัทฯ ที่มีการสรุปยอดขาย ในรายงานการประชุมภายในบริษัท มีดังนี้

- เดือนมกราคม 2547 มีรายได้ 7 ล้านบาท
- เดือนกุมภาพันธ์ 2547 มีรายได้จำนวน 16 ล้านบาท
- เดือนมีนาคม 2547 มีรายได้จำนวน 16 ล้านบาท
- เดือนเมษายน 2547 มีรายได้จำนวน 30 ล้านบาท
- เดือนพฤษภาคม 2547 มีรายได้จำนวน 48 ล้านบาท
- เดือนมิถุนายน 2547 มีรายได้จำนวน 51 ล้านบาท
- เดือนกรกฎาคม 2547 มีรายได้จำนวน 89 ล้านบาท
- เดือนสิงหาคม 2547 มีรายได้จำนวน 50 ล้านบาท และ
- เดือนกันยายน 2547 เพียงแต่วันที่ 27 กันยายน มียอดขายได้ ถึง 192 ล้านบาท ก่อนที่จะถูกสั่งปิดกิจการในที่สุด

การกระทำของบริษัทกรีน แพลนเนท 108 คอร์เปอร์เรชั่น ดังที่ได้กล่าวมาทำให้คณะกรรมการขายตรงและตลาดแบบตรงมีคำสั่งให้เพิกถอนใบอนุญาตของบริษัท และถือว่าบริษัทได้กระทำความผิดตามมาตรา 19 แห่งพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 ซึ่งต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปีและปรับไม่เกินห้าแสนบาท (มาตรา 46)

4.2.3.2 บริษัท ร่วมทุนค้าปลีก จำกัด

ปัจจุบันสถานการณ์การแพร่ระบาดของแซร์ลู่โกโซ ซึ่งเป็นที่จับตามองจากสังคมมากที่สุดคงหนีไม่พ้นกรณีของแซร์ข้าวสาร เนื่องจากได้มีการแพร่ข่าวการฉ้อโกงอย่างต่อเนื่องประกอบกับมีผู้เสียหายเข้ามาร้องเรียนเป็นจำนวนมาก หนึ่งในบริษัทดำเนินธุรกิจแซร์ข้าวสารจนตกเป็นข่าวดัง คือ บริษัท ร่วมทุนค้าปลีก จำกัด ซึ่งถูกชาวบ้านในจังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดภูเก็ต แจ้งความดำเนินคดีกับนายรชต ชวาลาอกนิษฐ์ เจ้าของบริษัท ในข้อหาฉ้อโกงเงินในการลงทุนซื้อข้าวสาร หรือแซร์ข้าวสาร มีผู้เสียหายไม่ต่ำกว่า 1,000 ราย มีความเสียหายเกิดขึ้นคนละประมาณ 5,000 - 30,000 บาท

จากการตรวจสอบข้อมูลจากกรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์ พบว่าบริษัท ร่วมทุนค้าปลีก จำกัด จดทะเบียนวันที่ 19 กรกฎาคม 2550 มีทุนจดทะเบียน 1 ล้านบาท ประกอบธุรกิจขายตรงสินค้าและบริการทุกประเภท ที่ทำการตั้งอยู่เลขที่ 181/47 ถนนช้างเผือก ตำบลช้างเผือก อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีนายรชตชวาลาอกนิษฐ์ เป็นกรรมการ และในขณะเดียวกัน นายรชต ยังเป็นเจ้าของบริษัทอีก 1 แห่งชื่อ บริษัท เวียงบัวพลาซ่า จำกัด จดทะเบียนวันที่ 10 สิงหาคม 2549 มีทุนจดทะเบียน 1 ล้านบาท ประกอบกิจการค้าผักผลไม้ เครื่องปรุงรส เครื่องดื่ม อาหารสด อาหารแห้ง อาหารกระป๋อง และเครื่องบริโภค ประกอบกิจการค้าเครื่องเคหะภัณฑ์ เครื่องเรือน เครื่องใช้ไฟฟ้ารวมทั้งอะไหล่ของสินค้า ประกอบกิจการให้เช่าที่พักอาศัย ร้านค้าประเภทห้องแถว หอพัก อพาร์ตเมนต์ โดยที่ทำการตั้งอยู่เลขที่เดียวกันอีกด้วย

แผนการดำเนินการของบริษัท ร่วมทุนค้าปลีก จำกัด จะจัดทำเป็นแผนรายได้เป็น 2 รูปแบบ ดังนี้

1. แผนลงทุนรับเงินปันผล

แผนรายได้เงินปันผลจะเกิดจากการซื้อสินค้าของสมาชิกในราคาปกติ ราคาปลีกตามท้องตลาดซึ่งทางบริษัทรับสินค้ามาในราคาส่งและนำรายได้ส่วนต่างของสินค้ามาจ่ายเป็นเงินตอบแทนในรูปแบบของเงินปันผลให้กับสมาชิกโดยสมาชิกจะต้องลงทุนซื้อข้าวหอมมะลิ 1 กระสอบ 50 กิโลกรัมในราคา 1,450 บาท/หน่วย ซึ่งจะมีการรับผลตอบแทนเป็นรูปแบบ 2 ครั้ง คือ

ครั้งที่ 1 จะได้รับ 30 วันนับจากลงทุนซื้อสินค้าครั้งแรก
จำนวน 1,000 บาท

ครั้งที่ 2 จะได้รับ 80 วันนับจากลงทุนซื้อสินค้าครั้งแรก
จำนวน 1,000 บาท

รวมได้รับเงินปันผล 2000 บาทในเวลา 80 วัน กำไร $2000 - 1450 = 550$ บาท/หน่วย

2. รายได้จากค่าแนะนำ

รายได้ค่าแนะนำ จะมีการแบ่งจ่าย 4 ชั้น ดังนี้

ชั้นที่ 1 รับรายได้ค่าแนะนำ 100 บาท/หน่วย

ชั้นที่ 2 รับรายได้ค่าแนะนำ 20 บาท/หน่วย

ชั้นที่ 3 รับรายได้ค่าแนะนำ 15 บาท/หน่วย

--- ชั้นที่ 4 รับรายได้ค่าแนะนำ 10 บาท/หน่วย

ซึ่งสมาชิกสามารถแนะนำได้ไม่จำกัดจำนวนคนและผู้ที่เราแนะนำเข้ามาจะอยู่กับสมาชิกคนนั้นตลอดไป ดังนั้น ถ้าใน 1 วันสามารถแนะนำสมาชิกใหม่ได้วันละ 10 หุ่น ก็จะมีรายได้ = 10 คูณ 100 = 1000 บาทต่อวัน หรือ 30,000 บาทต่อเดือน ถ้าใน 1 วันสามารถแนะนำสมาชิกได้วันละ 100 หุ่น ก็จะมีรายได้ = 100 คูณ 100 = 10000 บาทต่อวัน หรือ 300,000 บาทต่อเดือน สำหรับคำแนะนำบริษัทจะทำการจ่ายทุก 3 - 5 วัน ทางบัญชีธนาคารที่ได้แจ้งไว้

จากกรณีดังกล่าว ในขณะที่มีผู้เสียหายจากแชร์ข่าวสารประมาณ 200 คนเข้าแจ้งความดำเนินคดีบริษัทร่วมทุนค่าปลีก จำกัดแล้ว รวมยอดความเสียหายได้ราว 90 ล้านบาท ส่วนการติดตามทรัพย์สินของบริษัทร่วมทุนค่าปลีก จำกัด เบื้องต้นพบว่า มีบัญชีเงินฝากธนาคารในนามบริษัทกว่า 40 บัญชี แต่มีเงินไม่ถึง 100,000 บาท

4.2.3.3 บริษัทอชี เน็ตเวิร์ค มาร์เก็ตติ้ง จำกัด

กรณีดังกล่าวมีรายงานจากกรมสอบสวนคดีพิเศษว่า ได้ตั้งข้อสังเกตพฤติกรรมการดำเนินงานของ บริษัท อชีเน็ตเวิร์ค มาร์เก็ตติ้ง จำกัด ซึ่งอ้างว่าทำธุรกิจขายตรงด้วยวิธีระดมเครือข่ายโดยมิชอบ คือได้มีการชวนคนเข้ามาเป็นสมาชิกลงหุ้นเพื่อซื้อสินค้าและจ่ายผลประโยชน์ที่สูงเกินกว่ากฎหมายกำหนดเข้าข่ายความผิดตามพระราชกำหนดการกักยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ.2527 โดยได้มีสมาชิกเข้าร่วมลงทุนทั่วประเทศกว่า 20,000 คน และขณะนี้ได้มีสมาชิกเข้าแจ้งเบาะแส กับทางการกว่า 100 รายแล้ว

ซึ่งจากการตรวจสอบข้อมูลจากกรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์ พบว่า บริษัทได้จดทะเบียนวันที่ 5 มกราคม 2548 มีทุนจดทะเบียน 10 ล้านบาท ประกอบธุรกิจ สินค้าอุปโภค บริโภค ที่ทำการตั้งอยู่เลขที่ 165 ถนนศรีนครินทร์ แขวงหัวหมาก เขตบางกะปิ กรุงเทพฯ โดยมีนายปฐม อัญสกุล เป็นกรรมการ และมีผลประกอบการในปี 2549 มีรายได้ 4,991,076 บาท ขาดทุนสุทธิ 4,251,745 บาท มีสินทรัพย์ 2,114,732 บาท หนี้สิน 570,520 บาท

นอกจากนั้น นายปฐมยังเป็นเจ้าของธุรกิจอีก 1 แห่งชื่อ ห้างหุ้นส่วนจำกัด จินจาร์ จดทะเบียนวันที่ 5 มกราคม 2544 มีทุนจดทะเบียน 1 ล้านบาท ประกอบธุรกิจผลิต ขาย เชือกทอ ผ้าทอ ห่วงพลาสติก ที่ทำการตั้งอยู่เลขที่ 49 อาคารพินุลพัฒนา แขวงสามเสนใน เขตพญาไท กรุงเทพฯ โดยมีนางสาวรพีพรรณ เทียมวงศ์ เป็นหุ้นส่วน ในผลประกอบการปี 2545 ระบุว่า มีรายได้ 1,390,805 บาท กำไรสุทธิ 24,460 บาท มีสินทรัพย์ 1,887,558 บาท และเมื่อปี 2546 มีรายได้ 1,698,774 บาท กำไรสุทธิ 9,906 บาท มีสินทรัพย์ 4,009,000 บาท และตั้งแต่ปี 2547- 2549 บริษัทมิได้แจ้งส่งงบการเงินต่อกรมพัฒนาธุรกิจการค้าแต่อย่างใด

พฤติการณ์หลอกลวงหรือแผนการตลาดของบริษัทฯ จะเป็นการโฆษณาชวนเชื่อให้ผู้ร่วมลงทุนแปลงรายจ่ายให้เป็นรายได้ โดยโฆษณาว่าเป็นบริษัทที่ได้จดทะเบียนและได้รับอนุญาตประกอบธุรกิจขายตรงถูกต้องตามกฎหมาย และจะชักชวนประชาชนให้ซื้อสินค้าผ่านทางบริษัท โดยนำส่วนต่าง (กำไร) มาแปลงเป็นหุ้น (1 หุ้นเท่ากับ 1,450 บาท) จะได้รับเงินปันผลหุ้นละ 2,000 บาท โดยบริษัท จะแบ่งจ่ายเงินเป็น 2 งวด งวดแรกจ่ายเป็นเงินจำนวน 500 บาท และงวดที่สองจ่ายเป็นเงินจำนวน 1,500 บาท เช่น หากสมาชิกต้องการซื้อรถจักรยานยนต์ 1 คัน ให้ไปสอบถามราคาจากร้านค้าที่สมาชิกต้องการซื้อ พร้อมจดรายละเอียดต่าง ๆ และหมายเลขโทรศัพท์ของร้านค้า โดยสมาชิกไม่ต้องต่อราคาแต่อย่างใด จากนั้นฝ่ายจัดซื้อของบริษัทจะดำเนินการติดต่อซื้อรถจักรยานยนต์และนำมาขายให้แก่สมาชิก โดยบวกกำไรจากราคาขายปกติ (ร้อยละ 15) คือ รถจักรยานยนต์ราคา 49,000 บาท บวกกำไรของบริษัท คือ 7,350 บาท รวมเป็นเงิน 56,350 บาท ($49,000 + 7,350$) สามารถแบ่งเป็นหุ้นได้ 16 หุ้น (บริษัทคิดให้หุ้นละประมาณ 450 บาท ($7,350 \div 450 = 16.3$)) รวมเป็นเงินที่สมาชิกต้องชำระที่แท้จริง 56,000 บาท โดยสมาชิกจะได้ผลประโยชน์ตอบแทนรวมเป็นเงินทั้งสิ้น 32,000 บาท ($16 \times 2,000$) นอกจากนั้น ยังมีเงินการปันผล รวมทั้งรางวัลส่งเสริมการซื้อและขายให้อีกด้วย

จากการตรวจเอกสารชักชวนของบริษัทฯ พบว่าแผนการตลาดที่ปรากฏในเอกสารดังกล่าวมีความแตกต่างกับแผนการตลาดที่ได้ยื่นจดทะเบียนกับสคบ. เมื่อปี พ.ศ. 2548 กล่าวคือ หากต้องการร่วมลงทุนโดยซื้อข้าวสาร 1 กระสอบ น้ำหนักของข้าวสาร = 50 กิโลกรัม และมีค่าเท่ากับ 1 หุ้น ราคา 1,450 บาท ผู้ร่วมลงทุนจะซื้อเพื่อบริโภคเองหรือนำไปขายต่อ หรือ ฝากขายสินค้าไว้กับบริษัทก็ได้ โดยหากฝากบริษัทขายให้ จะได้รับเงินคืนภายใน 15 วัน เป็นเงิน 725 บาท บริษัทจะโอนเงินกลับเข้าบัญชีของผู้ร่วมลงทุน นอกจากนั้น จะได้รับเงินปันผลอีก 2 ครั้งดังนี้

1. ได้รับปันผลครั้งที่ 1 นับจากวันที่สมัครไป 3 เดือนจ่ายปันผลคืน หุ้นละ 500 บาท
 2. ได้รับปันผลครั้งที่ 2 นับจากวันที่สมัครไป 6 เดือนจ่ายปันผลคืน หุ้นละ 1500 บาท
- รวมการปันผล 2 ครั้งเป็นเงิน 2,000 บาทกับการฝากขายอีก 725 บาท จะได้รับเงินสุทธิ 2,725 บาท จากการลงทุนเพียง 1,450 บาท ได้กำไรถึง 1,275 บาท ต่อ 1 หุ้น

และยังมีค่าขายสายงานโดยจะได้รับเงินภายใน 15 วัน ดังนี้

1. แนะนำในชั้นลูก ได้ค่าแนะนำ 100 บาทต่อ 1 หุ้น
2. แนะนำในชั้นหลาน ได้ค่าแนะนำ 25 บาทต่อ 1 หุ้น

3. แนะนำในชั้นเหลน ได้ค่าแนะนำ 10 บาทต่อ 1 หุ้น

นอกจากผู้ลงทุนจะได้รับเงินปันผลแล้วยังมีรางวัลสำหรับผู้ถือหุ้น ทุก 1 หุ้น จะได้รับแจกคูปอง 1 ใบ เพื่อจับสลากจะมีทั้งบ้าน รถยนต์ และรางวัลอีกมากมาย โดยหลักฐานที่ใช้สมัครมีเพียงบัตรประจำตัวประชาชนถ่ายสำเนาตัวหน้า และสำเนาทะเบียนบ้านเงินฝากธนาคาร พร้อมแนบใบสมัครมาเท่านั้น

จากการดำเนินการตรวจสอบของสำนักงานคุ้มครองผู้บริโภคพบว่า บริษัท อีซีเน็ตเวิร์ค มาร์เก็ตติ้ง จำกัด จดทะเบียนขายตรงสินค้าอุปโภคบริโภคตั้งแต่วันที่ 31 มีนาคม 2548 โดยช่วงแรกยังทำธุรกิจขายตรงตามปกติ แต่ช่วงหลังได้ดำเนินธุรกิจขายตรงแต่มีการจ่ายเงินตอบแทนสูงกว่ากฎหมายกำหนด เลขานุการสำนักงานคุ้มครองผู้บริโภคในฐานะพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 จึงมีคำสั่งเพิกถอนใบอนุญาตประกอบธุรกิจขายตรงบริษัทดังกล่าว เพื่อให้ไม่ประกอบธุรกิจขายตรงได้อีกและพร้อมประสานกับกรมสอบสวนคดีพิเศษให้ดำเนินคดีตามพระราชกำหนดการกักขังและข้อกึ่งประชาชน พ.ศ.2527 เพราะเป็นความผิดแนบท้ายพระราชบัญญัติสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 รวมทั้งพิจารณาเพื่อดำเนินคดีตามพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 จากการรวบรวมหลักฐานพบว่าบริษัทมีเงินหมุนเวียนเดือนละกว่า 1 พันล้านบาท มีสมาชิกกว่า 1 แสนคนทั่วประเทศ อีกทั้งเมื่อวันที่ 24 พฤศจิกายน 2550 บริษัทได้จัดงานที่สนามราชมังคลาภิเษกสถานมีสมาชิกร่วมงานกว่า 50,000 คน ในงานมีการจับสลากทางบัตรแจกบ้าน รถยนต์ รถจักรยานยนต์ ทำให้สมาชิกมั่นใจมากกว่าแผนการตลาดของบริษัทสามารถทำให้ตนหลุดพ้นจากความยากจนได้ แต่เจ้าหน้าที่รัฐกลับมองว่า เมื่อไหร่ที่ไม่มีเงินจากสมาชิกใหม่มาจ่ายให้สมาชิกเก่า ระบบเครือข่ายลูกโซ่จะล้มลง จนเกิดความเสียหายในที่สุด

สำหรับการดำเนินคดีกับบริษัทอีซีเน็ตเวิร์ค มาร์เก็ตติ้ง จำกัด นั้น กรมสอบสวนคดีพิเศษได้ร่วมกับสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (ปปง.) สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค (สคบ.) และกลุ่มงานป้องกันปราบปรามการเงินนอกระบบกระทรวงการคลัง นำหมายเข้าตรวจค้นบริษัทอีซีเน็ตเวิร์คฯ เลขที่ 165 ถนนศรีนครินทร์ แขวง หัวหมาก เขตบางกะปิ กทม. ของนายปฐม อัญสกุล อายุ 28 ปี ประธานกรรมการ หัวหน้าพรรคไทยร่ำรวย ใช้ระยะเวลาในการตรวจค้นและจัดเก็บเอกสารสำคัญเพื่อทำการตรวจสอบทั้งสิ้นเป็นเวลา 4 ชั่วโมง โดยได้นำเอกสารและคอมพิวเตอร์ไปตรวจสอบ จำนวน 14 กล่อง

⁸ กลุ่มงานป้องกันปราบปรามการเงินนอกระบบ สำนักงานปลัดกระทรวงการคลัง , เอกสารสรุปเรื่องแนวทางดำเนินคดีแชร์ข้าวสาร , 4 ธันวาคม 2550 , หน้า 1-5.

นอกจากนั้น เจ้าหน้าที่ยังได้พบเงินสดจำนวน 9,060,000 บาท อยู่ในตู้เซฟ และยังตรวจพบเงินในบัญชีบุคคลที่เกี่ยวข้องอีกจำนวน 80,000,000 บาท จึงได้อายัดไว้ทั้งหมด ส่วนประธานกรรมการบริษัทคือ นายปฐม อัญสกุล ซึ่งถูกเจ้าหน้าที่กรมสอบสวนคดีพิเศษควบคุมตัวไว้ตั้งแต่วันที่ 27 พฤศจิกายน 2550 ได้นำไปฝากขังต่อศาลอาญาและได้คัดค้านการประกันตัว ต่อมาในวันที่ 29 พฤศจิกายน 2550 เจ้าหน้าที่ทั้ง 4 หน่วยงานได้จัดแถลงข่าวการเข้าตรวจค้นบริษัท พร้อมได้แจ้งให้ประชาชนที่ได้รับความเสียหายในต่างจังหวัดสามารถแจ้งได้ที่ศูนย์ดำรงธรรมประจำแต่ละจังหวัด ซึ่งเป็นหน่วยงานในสังกัดกระทรวงมหาดไทย โดยให้จัดเตรียมสำเนาบัตรประจำตัวประชาชน สำเนาทะเบียนบ้าน ใบเสร็จรับเงิน หมายเลขโทรศัพท์ที่ติดต่อได้สะดวก เพื่อให้ศูนย์ดำรงธรรมรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นจัดส่งให้กับกรมสอบสวนคดีพิเศษและจัดส่งพนักงานสอบสวนไปบันทึกถ้อยคำในต่างจังหวัดเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ประชาชนผู้เสียหาย

สำหรับแนวทางการดำเนินคดีกับบริษัทอิชี่ ของทั้ง 4 หน่วยงาน มีดังนี้

- กรมสอบสวนคดีพิเศษ (DSI) จะดำเนินการดำเนินคดีอาญาจนเสร็จสิ้นกระบวนการ โดยจะประสานความร่วมมือกับกลุ่มงานป้องกันปราบปรามการเงินนอกระบบ หรือบุคคลภายนอกที่เกี่ยวข้องในพระราชกำหนดการกักเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. 2527 โดยแต่งตั้งเป็นที่ปรึกษาพิเศษ ตามมาตรา 30 ของพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547

- สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินจะนำคดีดังกล่าวเข้าสู่การประชุมคณะกรรมการธุรกรรม เพื่อให้มีคำสั่งยึดและอายัดทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542

- สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค จะดำเนินการประสานความร่วมมือกับศูนย์ดำรงธรรมกระทรวงมหาดไทยในการรับแจ้งเรื่องร้องเรียนจากประชาชนผู้เสียหายในต่างจังหวัด เพื่อรวบรวมข้อมูลส่งกรมสอบสวนคดีพิเศษ

- กลุ่มงานป้องกันปราบปรามการเงินนอกระบบ สำนักงานปลัดกระทรวงการคลัง จะดำเนินการออกคำสั่งกระทรวงการคลังเพื่อยึดและอายัดทรัพย์สินของผู้กระทำผิดต่อจากคำสั่งยึด อายัดทรัพย์สินของ ปปง. เพื่อกลุ่มงานป้องกันปราบปรามการเงินนอกระบบ จะได้ยื่นฟ้องล้มละลายต่อผู้กระทำความผิด เพื่อนำทรัพย์สินขายทอดตลาดและนำเงินมาคืนประชาชนผู้เสียหายต่อไป

ผู้เขียนมีความเห็นว่า หากพิจารณาเหตุผลและความจำเป็นจากกรณีศึกษาที่เกิดขึ้นพบว่า ในทางปฏิบัติ มีปัญหาการดำเนินคดีกับธุรกิจแชร์ลูกโซ่ที่แอบแฝงมากับธุรกิจการขายตรง โดยผู้กระทำความผิดเป็นผู้ประกอบธุรกิจขายตรง หรือตลาดแบบตรงที่จดทะเบียนกับสำนักงานคุ้มครองผู้บริโภค เพราะจากแนวทางการดำเนินคดีอาญากับผู้กระทำความผิดทั้งกรณี บริษัทกรีน แพลนเน็ต 108 คอร์เปอร์เรชั่น , แชร์ข่าวสารของบริษัท ร่วมทุนค้าปลีก จำกัด และบริษัทอิชี่ เน็ตเวิร์ค มาร์เก็ตติ้ง จำกัด พบว่า หน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็น กรมสอบสวนคดีพิเศษ สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค สำนักงานตำรวจแห่งชาติและกลุ่มงานป้องกันปราบปรามการเงินนอกระบบ สำนักงานปลัดกระทรวงการคลัง ล้วนตั้งข้อหาความผิดและดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชกำหนดการกักเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. 2527 ทั้งสิ้น ทั้งที่การกระทำดังกล่าวอาจเป็นการกระทำความผิดเกี่ยวกับการระดมเครือข่ายโดยมิชอบตามมาตรา 19 แห่งพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 ได้ ทั้งนี้เนื่องมาจากพระราชกำหนดการกักเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. 2527 เป็นทั้งความผิดมูลฐานตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 3 และเป็นคดีพิเศษตามท้ายพระราชบัญญัติสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 อันจะทำให้สำนักงาน ป.ป.ง. และกรมสอบสวนคดีพิเศษ มีอำนาจเข้ามาดำเนินคดีและประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การปราบปรามแชร์ลูกโซ่ประเภทนี้เป็นไปด้วยความรวดเร็ว จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพิจารณากำหนดให้ความผิดเกี่ยวกับการระดมเครือข่ายโดยมิชอบตามกฎหมายขายตรงและตลาดแบบตรงเป็นความผิดมูลฐานตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน เพื่อให้การปราบปรามอาชญากรรมประเภทนี้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

4.2.4 วิเคราะห์เหตุผลและความจำเป็น โดยพิจารณาจากผลกระทบที่เกิดขึ้น

จากที่ได้กล่าวมาแล้วในบทที่ 2 แล้วว่า การระดมเครือข่ายโดยมิชอบตามกฎหมายว่าด้วยการขายตรงและตลาดแบบตรง ถือเป็นอาชญากรรมทางเศรษฐกิจที่เกี่ยวกับการระดมเงินนอกระบบที่ส่งผลเสียหายต่อประเทศอย่างมาก เนื่องจากเงินที่ได้จากการระดมเครือข่าย จะต้องนำไปจัดคิวเงิน หรือที่เรียกว่าระบบเงินต่อเงิน มิได้มีการนำเงินที่รับฝากมาไปประกอบการลงทุนใดๆ ที่เกิดประโยชน์ หรือหากมีการนำไปประกอบธุรกิจจริงก็อาจเป็นการประกอบธุรกิจที่ผิดกฎหมาย เช่น ค้ายาเสพติด ค้าโสเภณี บ่อนการพนัน เป็นต้น การระดมเครือข่ายโดยมิชอบส่งผลกระทบต่อประเทศในประเด็นสำคัญ ได้แก่

4.2.4.1 ผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศ

ความผิดเกี่ยวกับการระดมเงินนอกระบบแบบตรงเป็นตัวแปรที่ทำให้เกิดผลกระทบต่อการค้าเงินนโยบายเศรษฐกิจเป็นอย่างมาก เนื่องจากเมื่อเกิดขึ้นแล้ว ส่วนใหญ่จะเกิดผลเสียหายเป็นจำนวนมาก เช่น กรณีแชร์ช้อยมีจำนวนวงเงินความเสียหายถึง 5,560 ล้านบาท และกรณีบลิสเซอร์ ในรูปแบบของการจัดสรรวันพักผ่อน ก่อให้เกิดผลเสียหายถึง 826 ล้านบาท หรือกรณีบริษัทกรีน แพลนเนท 108 คอร์เปอร์เรชั่น ที่มีความเสียหายเกิดขึ้นกว่า 1,000 ล้านบาท นอกจากนี้ยังมีอีกหลายคดีที่อยู่ระหว่างการดำเนินคดี เช่น กรณีแชร์ข้าวสารของบริษัท ร่วมทุนค้าปลีก จำกัด และบริษัทอีซี เน็ตเวิร์ค มาร์เก็ตติ้ง จำกัด

ความผิดเหล่านี้ส่งผลให้เกิดการดึงเงินออกไปจากระบบการเงินเป็นจำนวนมากนับตั้งแต่ปี 2527 เป็นต้นมา จนถึงปัจจุบัน (ปี 2550) มีการประเมินความเสียหายในเบื้องต้นเป็นจำนวนกว่า 14,000 ล้านบาท และเงินเหล่านี้ก็ได้นำไปใช้ในการลงทุนที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ระบบเศรษฐกิจของประเทศ โดยมักจะนำไปใช้จ่ายสิ้นเปลืองเป็นส่วนใหญ่ นอกจากนี้ การระดมเงินนอกระบบมักจะเกิดขึ้นสวนทางกับนโยบายของรัฐบาล เช่น ในขณะที่รัฐบาลดำเนินนโยบายเร่งระดมเงินออมในระบบเศรษฐกิจการเงินเพื่อการแก้ปัญหาเศรษฐกิจ แต่การระดมเงินออกไปนอกระบบทำให้เงินออมในระบบลดลง มีผลกระทบต่อเสถียรภาพทางเศรษฐกิจของประเทศอย่างยิ่ง

4.2.4.2 ผลกระทบต่อการธุรกิจขายตรง

การขายตรงและตลาดแบบตรงเป็นรูปแบบหนึ่งของการประกอบธุรกิจที่มีกฎหมายควบคุมและกำกับดูแล ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการจดทะเบียนและแผนการทำตลาด เป็นสิ่งที่ถูกกฎหมายและเป็นไปตามกลไกทางการตลาด การเกิดขึ้นของแชร์ลูกโซ่ที่ทำโดยการเลียนแบบ หรือแอบอ้างว่าเป็นธุรกิจขายตรง หรือตลาดแบบตรง โดยการโฆษณากล่าวอ้างว่าเป็นบริษัทที่ได้จดทะเบียนประกอบธุรกิจขายตรงและตลาดแบบตรง เพื่อให้ประชาชนเกิดความไว้วางใจในการร่วมทำธุรกิจ หรือการดำเนินการในลักษณะที่คล้ายกับการขายตรงแบบหลายชั้น (MLM) ส่งผลโดยตรงต่อภาพลักษณ์และการขยายตัวของธุรกิจขายตรงและตลาดแบบตรง เนื่องจากประชาชนเกิดความสับสนและหวาดระแวงต่อผู้ประกอบการธุรกิจขายตรงและตลาดแบบตรงว่าธุรกิจที่นำมาเสนอนั้น จะเป็นธุรกิจการขายตรงแบบหลายชั้น (MLM) หรือแชร์ลูกโซ่

4.2.4.3 ผลกระทบต่อการธุรกิจการเงินในระบบ

การระดมเครือข่ายโดยมิชอบตามกฎหมายว่าด้วยการขายตรงและตลาดแบบตรง นอกจากจะมีผลกระทบต่อการประกอบธุรกิจขายตรงแล้ว ยังส่งผลต่อการประกอบธุรกิจการเงินในระบบอีกด้วย เพราะเป็นการระดมเงินนอกระบบ ทำให้ตลาดการเงินในระบบขาดสภาพคล่อง เช่น ส่งผลต่อการประกอบธุรกิจสถาบันการเงินต่าง ๆ เช่น ธนาคารพาณิชย์ บริษัทเงินทุน บริษัทประกันชีวิต ธนาคารของรัฐ สหกรณ์ออมทรัพย์ สหกรณ์การเกษตร เนื่องจากประชาชนพากันถอนเงินในธนาคารไปลงทุนในแชร์ลูกโซ่ เมื่อมีการถอนเงินจากสถาบันการเงินและไม่มีการฝากเงินกลับเข้ามาในสถาบันการเงิน เงินจึงหมุนเวียนอยู่ในตลาดเงินนอกระบบ และการที่ปริมาณเงินออมน้อยลง นั้นหมายถึง การนำเงินที่มีอยู่ของสถาบันการเงินออกมาใช้ประโยชน์ในการผลิต หรือใช้ประโยชน์ในการลงทุนเพื่อสร้างการผลิตก็จะมีน้อยลงด้วย นอกจากนี้ การระดมเงินในระบบโดยผ่านสถาบันการเงินต่าง ๆ เหล่านั้น รัฐบาลสามารถควบคุมดูแลให้อยู่ในขอบเขตและปริมาณที่กำหนดได้ ในขณะที่การระดมเงินนอกระบบรัฐบาลไม่สามารถควบคุมดูแลได้

4.2.4.4 ผลกระทบต่อความน่าเชื่อถือของประเทศ

การระดมเครือข่ายโดยมิชอบตามกฎหมายว่าด้วยการขายตรงและตลาดแบบตรงถือเป็นอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ ซึ่งทำลายความไว้วางใจในการทำธุรกิจ เพราะประเทศใดมีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจเกิดขึ้นสูง ภาพพจน์ในทางเศรษฐกิจของประเทศจะถูกมองในแง่ลบ จะส่งผลโดยตรงต่อความเชื่อมั่นของผู้ประกอบธุรกิจและการตลาดในสายตาชาวต่างชาติ ทำให้ขาดเครดิตทั้งภาครัฐและเอกชน นับได้ว่าเป็นผลเสียต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ เนื่องจากประเทศไทยเป็นประเทศกำลังพัฒนา จึงต้องการลงทุนจากต่างประเทศ นอกจากนั้น เงินนอกระบบยังทำให้รัฐบาลขาดรายได้เป็นจำนวนไม่น้อย เนื่องจากเป็นเงินไม่ได้เข้าสู่ระบบภาษีอากร ดังนั้น เงินนอกระบบจึงเป็นตัวทำให้การพัฒนาเศรษฐกิจเป็นไปได้ไม่เต็มที่ เป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ

4.2.4.5 ผลกระทบต่อความมั่นคงทางการเมือง

ผลกระทบต่อความมั่นคงทางการเมือง อาจกล่าวได้ว่าประเทศใดมีสภาพเศรษฐกิจย่ำแย่ การเมืองย่อมมีความสั่นคลอนตามไปด้วย เพราะเหตุที่รัฐบาลไม่สามารถป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเศรษฐกิจประเภทต่าง ๆ ได้ ไม่เฉพาะแต่กรณีการฉ้อโกงประชาชนเท่านั้น สภาพเศรษฐกิจย่ำแย่ก่อให้เกิดบรรยากาศที่ไม่ดีต่อการลงทุน เกิดสภาวะเศรษฐกิจชะงักงัน ค่าครองชีพสูง สังคมมีโจรผู้ร้ายมากขึ้น ตลอดจนเกิดปัญหาคอร์รัปชันในวง

ราชการเพิ่มมากขึ้น เมื่อประเทศชาติเกิดปัญหาเช่นนี้ แต่รัฐบาลไม่สามารถแก้ปัญหาได้ ประชาชนจึงไม่ไว้วางใจในการทำงานของรัฐบาล ส่งผลให้มีการชุมนุมเรียกร้องเกิดขึ้น ทำให้ประเทศชาติไม่มีเสถียรภาพทางการเมือง ไม่เป็นที่เชื่อถือของนักลงทุนและชาวต่างชาติในอันที่จะเข้ามาลงทุนหรือประกอบธุรกิจในประเทศ ทำให้ขาดเงินได้เข้าประเทศ และในบางครั้งผู้ที่ก้าวเข้ามาบริหารบ้านเมืองอาจมาจากพวกที่ร่ำรวยมาจากการประกอบอาชญากรรมประเภทนี้ เมื่อได้เข้ามาใช้อำนาจทางการเมืองก็จะใช้อำนาจในตำแหน่งหน้าที่ของตนเปิดโอกาสพวกพ้องของตนได้กอบโกยผลประโยชน์ หรือเปิดช่องทางในการกระทำความผิด ซึ่งแบ่งเป็นหลายฝ่าย จึงเกิดความขัดแย้งกันในทางการเมือง มีการแย่งชิงตำแหน่งทางการเมืองกัน ทำให้เกิดความแตกแยก ทำให้รัฐบาลจึงขาดเสถียรภาพ

ด้วยผลกระทบดังกล่าวข้างต้น ผู้เขียนมีความเห็นว่า ประเทศไทยควรให้ความสำคัญกับความผิดเกี่ยวกับการระดมเครือข่ายโดยมิชอบตามกฎหมายว่าด้วยการขายตรงและตลาดแบบตรง โดยการกำหนดให้เป็นความผิดมูลฐานตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน เพราะเป็นความผิดที่มีลักษณะเช่นเดียวกับความผิดตามพระราชกำหนดการกักเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน แต่ปัจจุบันได้ถูกมองข้าม หรือให้ความสำคัญน้อยเกินไป ทั้งๆ ในความเป็นจริงหากเกิดการกระทำความผิดในลักษณะนี้ขึ้นมาแล้ว ความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการกระทำความผิดนั้น ใกล้เคียงกันไม่ว่าจะเป็นในเรื่องจำนวนผู้กระทำความผิด จำนวนผู้เสียหาย มูลค่าความเสียหาย หรือผลกระทบที่เกิดขึ้น

4.3 ข้อพิจารณาความเหมาะสมและความสอดคล้องกับหลักเกณฑ์ในการกำหนดลักษณะความผิดมูลฐานตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

การกำหนดความผิดมูลฐานมีความสำคัญต่อการบังคับใช้กฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน เนื่องจากความผิดมูลฐานจะเป็นความผิดประธานที่เป็นขอบเขตในการกำหนดให้ผู้กระทำความผิดมูลฐานนั้นมีความผิดอาญาฐานฟอกเงินอันเป็นความผิดอุปกรณ์ และต้องถูกนำมามาตรการต่าง ๆ ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาใช้บังคับ

โดยหลักแล้ว บุคคลที่กระทำความผิดมูลฐานยังคงไม่มีความผิดอาญาฐานฟอกเงิน จนกว่าจะนำทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดนั้นไปกระทำการฟอกเงิน ในทำนองกลับกัน แม้จะปรากฏพฤติการณ์ที่เข้าข่ายการกระทำอันมีลักษณะเป็นการฟอกเงิน แต่ถ้าเป็นการกระทำต่อทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดที่มีใช้ความผิดมูลฐาน ผู้นั้นก็ไม่มี ความผิดฐานฟอกเงินเช่นเดียวกัน ดังนั้น การจะนำกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินไปใช้

บังคับกับความผิดเกี่ยวกับการระดมเครือข่ายโดยมิชอบตามกฎหมายว่าด้วยการขายตรงและตลาดแบบตรง จึงจำเป็นต้องกำหนดให้เป็นความผิดมูลฐานเสียก่อน

อย่างไรก็ตาม การจะกำหนดให้ความผิดเกี่ยวกับการระดมเครือข่ายโดยมิชอบตามกฎหมายว่าด้วยการขายตรงและตลาดแบบตรงเป็นความผิดมูลฐานตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินได้นั้น จะต้องได้ความว่าลักษณะของการกระทำความผิดเกี่ยวกับดังกล่าวสอดคล้องกับหลักเกณฑ์ในการกำหนดลักษณะความผิดมูลฐานตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ดังต่อไปนี้

4.3.1 เป็นความผิดที่มีลักษณะเป็นองค์กรอาชญากรรม

อาชญากรรม เป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในทุกสังคม ไม่มีสังคมใดที่ปลอดภัยจากปัญหาอาชญากรรมและการกระทำความผิดอย่างแท้จริง หรือถ้าจะกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คืออาชญากรรมเป็นปรากฏการณ์ธรรมดาของทุกสังคม แต่อาจมีรูปแบบที่เปลี่ยนแปลงไปตามพัฒนาการของสังคมนั้นๆ ในสังคมยุคแรกๆ ซึ่งรูปแบบความสัมพันธ์ของสมาชิกในสังคมไม่ซับซ้อน รูปแบบของอาชญากรรมมักเป็นรูปแบบที่รุนแรง และเกี่ยวข้องกับปัจจัยพื้นฐานของชีวิต เช่น ความผิดต่อทรัพย์สิน ต่อร่างกายและต่อชีวิต การบังคับใช้กฎหมายก็กระทำไม่ได้ไม่ยาก แต่เนื่องจากสังคมได้พัฒนาตนเองอย่างไม่หยุดยั้ง รูปแบบของอาชญากรรมเกิดขึ้นอย่างหลากหลาย มีความซับซ้อนมากขึ้น มีการเอาลักษณะของการประกอบธุรกิจ หรือเทคโนโลยีในรูปแบบต่าง ๆ มาผสมผสานกับการกระทำความผิด จนยากในการดำเนินการบังคับใช้กฎหมาย และบางครั้งก็มีการดำเนินงานเป็นเครือข่ายเกี่ยวพันกันหลายประการ อันเข้าลักษณะของอาชญากรรมข้ามชาติ อาชญากรรมในลักษณะนี้ถูกเรียกว่าเป็น อาชญากรรมคอเช็ตชาวอาชญากรรมทางธุรกิจ และอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ

ในปัจจุบันได้มีคำจำกัดความว่า องค์กรอาชญากรรม "Organized Crime" โดยอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ ค.ศ. 2000 (UNTOC) ทั้งนี้ เพื่อใช้เป็นบรรทัดฐานในการสร้างคำจำกัดความในทางกฎหมายให้เป็นเอกภาพ โดยกำหนดอยู่ในข้อ 2 แห่งอนุสัญญาฯ คือ "กลุ่มที่มีการจัดโครงสร้างของบุคคลสามคนหรือมากกว่าที่ดำรงอยู่เป็นระยะเวลาหนึ่งและที่มีการประสานการดำเนินงานระหว่างกัน โดยมีเป้าหมายในการกระทำความผิดอาชญากรรมร้ายแรงหนึ่งอย่างหรือมากกว่า หรือในการกระทำความผิดตามที่กำหนดไว้ในอนุสัญญานี้ เพื่อให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์ทางการเงินหรือผลประโยชน์ทางวัตถุอย่างอื่นไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม"

จากคำจำกัดความที่กล่าวข้างต้น ทำให้เราทราบถึงลักษณะขององค์กร
อาชญากรรมข้ามชาติได้โดยมีหลักเกณฑ์ ดังนี้

1. ผู้กระทำความผิดจะต้องมีบุคคลตั้งแต่ 3 คนขึ้นไปหรือมากกว่า ซึ่งรวมตัว
อยู่ชั่วระยะเวลาหนึ่ง เพื่อประกอบอาชญากรรมหนึ่งครั้งหรือมากกว่า
2. การรวมกลุ่มของผู้กระทำความผิดดังกล่าวจะต้องกระทำอย่างเป็น
กิจจะลักษณะโดยสมัครใจ เพื่อร่วมกันประกอบอาชญากรรม
3. การประกอบอาชญากรรมนั้นจะต้องมุ่งประโยชน์ที่เป็นเงินหรือวัตถุอย่าง
อื่น
4. อาชญากรรมนั้นต้องเป็นความผิดร้ายแรง ซึ่งคำว่า "ความผิดร้ายแรง" ใน
อนุสัญญาได้นิยามถึง ความผิดที่มีโทษทางอาญา โดยให้จำกัดเสรีภาพของจำเลย
อย่างน้อย 4 ปี

จากลักษณะขององค์กรอาชญากรรมข้างต้น ผู้เขียนเห็นว่า การกระทำความผิด
เกี่ยวกับการระดมเครือข่ายโดยมิชอบตามกฎหมายว่าด้วยการขายตรงและตลาดแบบตรงเข้า
ลักษณะขององค์กรอาชญากรรม เพราะมีผู้กระทำความผิดจะต้องมีบุคคลตั้งแต่ 3 คนขึ้นไปหรือ
มากกว่า และกระทำอย่างเป็นกิจจะลักษณะโดยสมัครใจ เพื่อร่วมกันประกอบอาชญากรรมโดย
มุ่งประโยชน์ที่เป็นทรัพย์สิน และโทษสำหรับความผิดเกี่ยวกับการระดมเครือข่ายตามมาตรา 47
คือ จำคุกไม่เกินห้าปีและปรับไม่เกินห้าแสนบาทนั้นต้องว่าเป็นความผิดร้ายแรง เพราะคำว่า
"ความผิดร้ายแรง" ในอนุสัญญาได้นิยามถึง ความผิดที่มีโทษทางอาญา โดยให้จำกัดเสรีภาพของ
จำเลย อย่างน้อย 4 ปี จึงอาจกล่าวได้ว่าความผิดเกี่ยวกับการระดมเครือข่ายโดยมิชอบตาม
กฎหมายว่าด้วยการขายตรงและตลาดแบบตรง มีลักษณะเป็นองค์กรอาชญากรรม อันเข้า
ลักษณะสำคัญในการกำหนดให้เป็นความผิดมูลฐานตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการ
ฟอกเงิน

4.3.2 เป็นความผิดที่ให้ผลตอบแทนสูง

ปัจจุบันคนที่สร้างความร่ำรวยจากการประกอบอาชญากรรมทางธุรกิจได้ทวี
มากขึ้นตลอดเวลา เพราะอิทธิพลการเงินได้ช่วยให้คนเหล่านั้นได้รับค่าตอบแทนในวงเงินที่สูง
และมีส่วนช่วยให้คนเหล่านั้นไม่ต้องถูกลงโทษเมื่อถูกจับกุม หรือถึงแม้ถูกจับกุมและลงโทษ
เงินที่สะสมไว้ก็จะเป็นทุนสำรองเพื่อเลี้ยงตัวหรือกลับมากระทำความผิดอีกเมื่อพ้นโทษ
บางรายถึงแม้ยังอยู่ระหว่างการถูกลงโทษ แต่เครือข่ายการประกอบอาชญากรรมของผู้ต้องหา
ยังคงดำเนินการต่อไป เพราะยังมีเงินทุนหมุนเวียน การขาดคนเพียงคนเดียวก็สามารถมีคนมา
ทดแทนได้

ความผิดลักษณะนี้มักจะเป็นคดีเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเศรษฐกิจที่ผู้กระทำ อาจเป็นผู้ที่มีการศึกษาดี ทำงานในระดับสูง หรือที่เรียกกันว่า “White collar crime” ซึ่งความผิดเกี่ยวกับการระดมเครือข่ายโดยมิชอบตามกฎหมายว่าด้วยการขายตรงและตลาด แบบตรงถือเป็นอาชญากรรมทางเศรษฐกิจที่สำคัญ เพราะถือเป็นการฉ้อโกงประชาชนใน รูปแบบหนึ่ง ที่ผู้กระทำความผิดได้รับผลตอบแทนสูง เพราะดำเนินกิจการในลักษณะที่เป็นการ ชักชวนให้บุคคลเข้าร่วมเป็นเครือข่ายในการประกอบธุรกิจขายตรงหรือในการประกอบธุรกิจตลาด แบบตรง โดยตกลงว่าจะให้ผลประโยชน์ตอบแทนจากการหาผู้เข้าร่วมเครือข่ายดังกล่าว ซึ่งคำนวณจากจำนวนผู้เข้าร่วมเครือข่ายที่เพิ่มขึ้น หรือที่เรียกกันว่า “ธุรกิจแชร์ลูกโซ่ที่แอบแฝง การขายตรง” ตัวอย่างเช่น กรณีบริษัทกรีน แพลนเนท 108 คอร์เปอร์เรชั่น ที่มีความเสียหาย เกิดขึ้นกว่า 1,000 ล้านบาท นอกจากนั้นยังมีกรณีแชร์ข้าวสารของบริษัท รวมทุนค้าปลีก จำกัด และบริษัทอีซี เน็ตเวิร์ค มาร์เก็ตติ้ง จำกัด ที่ยังอยู่ระหว่างการรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อ ดำเนินคดี แต่ในเบื้องต้นพบว่ามีเงินหมุนเวียนในธุรกิจดังกล่าวนับพันล้านบาทเช่นเดียวกัน โดยผู้กระทำความผิดอาจนำรายได้จากการกระทำความผิดเหล่านี้กลับไปใช้เป็นต้นทุนในการ ประกอบอาชญากรรมอื่น ๆ ต่อไป หรือนำไปติดสินบนเจ้าหน้าที่ของรัฐเพื่อที่จะให้ตนรอดพ้น จากการจับกุม หรือไม่ต้องได้รับโทษเมื่อถูกจับกุม หรือกรณีที่ผู้กระทำความผิดได้ถูกจับกุมและ ได้รับโทษ ก็จะนำเงินเหล่านั้นมาใช้เพื่อความสะดวกสบายในระหว่างต้องโทษคุมขังหรือเพื่อให้ มีโอกาสให้ได้พ้นโทษโดยเร็วกว่าปกติ จึงทำให้เกิดเป็นวงจรอาชญากรรมที่ไม่สามารถป้องกัน และปราบปรามให้หมดสิ้นไปได้

ดังนั้น หากกำหนดให้ความผิดเกี่ยวกับการระดมเครือข่ายโดยมิชอบตาม กฎหมายว่าด้วยการขายตรงและตลาดแบบตรงเป็นความผิดมูลฐานตามกฎหมายว่าด้วยการ ป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน จะทำให้สามารถนำมาตราการต่างๆมาบังคับใช้ เพื่อตัดวงจร เงินได้จากการประกอบอาชญากรรม อันจะส่งผลให้อาชญากรหมดแรงจูงใจที่จะกระทำความผิด ต่อไป เนื่องจากเมื่อทำความผิดแล้วไม่ได้รับผลประโยชน์ใดๆ ตอบแทน อาชญากรจะรู้สึกได้ว่า สิ่งที่ตนได้กระทำไปนั้นไม่มีความหมาย

4.3.3 เป็นความผิดที่มีลักษณะยากแก่การปราบปราม

เทคโนโลยีในปัจจุบันนี้มีการพัฒนาการที่สูงขึ้น ซึ่งส่งผลกระทบต่อรูปแบบ เทคนิค วิธีการ และความร้ายแรงของการประกอบอาชญากรรม จากอาชญากรรมธรรมดาที่มีการ พัฒนาไปสู่การประกอบอาชญากรรมในรูปแบบขององค์กรอาชญากรรม มีความสลับซับซ้อน มีการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาเป็นเครื่องมือในการกระทำความผิด ใช้เทคนิคขั้นสูง มีวิธีการ ทำลายพยานหลักฐานที่แนบเนียน เพื่อให้ยากแก่สืบหาต้นตอของการกระทำความผิด และ มุ่งผลตอบแทนมูลค่ามหาศาล เพื่อนำเงินนั้นมาเป็นต้นทุนในการกระทำความผิดอื่น ๆ ต่อไป

นอกจากนี้ กฎหมายที่ใช้บังคับยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอที่จะทำให้ผู้กระทำความผิดเกรงกลัว เนื่องจากบทลงโทษอาจไม่เหมาะสมกับการกระทำความผิด ดังนั้น จึงมีการนำเอามาตรการตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินมาใช้กับองค์กรอาชญากรรม เพื่อทำลายวงจรทางเศรษฐกิจขององค์กรอาชญากรรม และมีการนำหลักเกณฑ์การลงโทษผู้สมคบกันเพื่อกระทำความผิดมาใช้บังคับ รวมทั้งมีการขยายหลักเกณฑ์การรับฟังพยานหลักฐานให้กว้างขึ้นและมีการนำเอามาตรการพิเศษต่าง ๆ มาใช้เพื่อเข้าถึงข้อมูลหรือหลักฐานต่าง ๆ ในการกระทำความผิดให้มากขึ้น ดังนั้น ในการกำหนดความผิดมูลฐานตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน จึงมุ่งกำหนดความผิดที่เป็นการกระทำที่สลับซับซ้อนยากแก่การปราบปรามเป็นลักษณะหนึ่งของการกระทำผิดอาญาที่กำหนดให้เป็นความผิดมูลฐาน ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความชัดเจนในการนำเอามาตรการตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินมาใช้บังคับกับการกระทำความผิดที่มีลักษณะดังกล่าว

ความผิดเกี่ยวกับการระดมเครือข่ายโดยมิชอบตามกฎหมายว่าด้วยการขายตรงและตลาดแบบตรงก็เป็นอาชญากรรมที่มีลักษณะสลับซับซ้อนยากแก่การปราบปราม ทั้งนี้ ความยากในการปราบปรามอาชญากรรมดังกล่าว คือ ปัญหาเรื่องของการร่วมมือ เพราะในขณะที่เจ้าพนักงานต้องการได้ข้อเท็จจริงและเอกสารจากผู้เสียหายมาประกอบเป็นพยานหลักฐานในการดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิด แต่ผู้เสียหายส่วนใหญ่มักไม่ให้ความร่วมมือแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ เพราะเหตุที่ตนเป็นผู้เสียหายจากการถูกหลอกลวง จนทำให้เสียทรัพย์สินไป จึงมีความหวังที่จะได้เงินคืน จึงไม่ให้ความร่วมมือในการให้ข้อเท็จจริงแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ เพราะทราบว่าหากมีการจับกุมบริษัทที่ประกอบธุรกิจแชร์ลูกโซ่แล้ว โอกาสที่ตนจะได้เงินคืนย่อมมีน้อย นอกจากนั้น สาเหตุของการไม่ให้ความร่วมมือ อาจสืบเนื่องมาจากตัวผู้เสียหายที่ตกเป็นเหยื่อ อาจมีสถานะเป็นผู้กระทำความผิดด้วย เพราะอาจเป็นผู้ชักชวนให้ผู้อื่นเข้าร่วมในธุรกิจแชร์ลูกโซ่แอบแฝงการขายตรงด้วย เช่น การเป็นแม่ทิม หรือหัวหน้าสาย ซึ่งเป็นลักษณะของแชร์ลูกโซ่มักจะใช้เหยื่อไปล่อเหยื่อมาอีกทีหนึ่ง การซัดทอดจึงมักจะซัดทอดไปสู่เหยื่อที่ใกล้ที่สุด ผู้เสียหายอาจเกรงว่าตนจะตกเป็นผู้ต้องหา จากการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องพบว่า ผู้เสียหายส่วนใหญ่จะใช้วิธีหลบเลี่ยง ไม่มาพบ ไม่มาให้ปากคำ ซึ่งทำให้การรวบรวมพยานหลักฐานทำได้ยากขึ้น

นอกจากนั้น ในการดำเนินคดีธุรกิจแชร์ลูกโซ่แอบแฝงการขายตรง มักจะเกี่ยวข้อง กับเอกสารจำนวนมากมีทั้งเอกสารประกอบการสมัครเป็นสมาชิกหรือสมัครเข้าร่วมลงทุน เอกสารทางบัญชี หลักฐานการเป็นสมาชิกและเอกสารอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ทำให้การรวบรวมพยานหลักฐานต้องใช้เวลาอันนานที่จะคัดแยกเอกสารและต้องใช้เวลาในการตรวจพิสูจน์ อีกทั้งมีการทำลายพยานหลักฐานอย่างรวดเร็ว ทำให้สาวไปถึงตัวผู้บงการได้ยาก ทำให้การดำเนินคดีล่าช้า ไม่ทันต่อการป้องปรามอาชญากรรมประเภทนี้

4.3.4 เป็นความผิดที่มีลักษณะเป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐในทางเศรษฐกิจ

หลักเกณฑ์ในการกำหนดลักษณะความผิดมูลฐานตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินประการสุดท้าย คือ จะต้องเป็นความผิดที่มีลักษณะเป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐในทางเศรษฐกิจ หรือเป็นคดีเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ โดยอาชญากรรมทางเศรษฐกิจนั้นจะมีวิธีการปกปิดและพยายามทำลายพยานหลักฐานเพื่อไม่ให้สืบหาต้นตอได้ การกระทำความผิดจะมีวิธีการที่สลับซับซ้อนและค่อยเป็นค่อยไป อีกทั้งมีการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย มีการดำเนินการอย่างเป็นระบบ มีการศึกษาข้อมูลและมีการวางแผนเป็นอย่างดี ซึ่งส่วนใหญ่มีพฤติกรรมในการกระทำความผิดที่ไม่รุนแรง คือ ไม่มีการกระทำต่อเนื้อตัวร่างกายของเหยื่ออาชญากรรม ไม่ใช้กำลังทำร้าย ไม่ใช้อาวุธ แต่เป็นการกระทำต่อทรัพย์สินของเหยื่ออาชญากรรมโดยการฉ้อโกง หลอกหลวง ปลอมแปลง ปกปิด ซ่อนเร้น ใช้อุปบายต่าง ๆ เพื่อให้เหยื่อหลงเชื่อ โดยมักจะร่วมกันกระทำความผิดหลายคนด้วยวิธีการที่ได้ศึกษาและวางแผนกันมาก่อน และได้มุ่งเอาทั้งเงินหรือทรัพย์สินของเหยื่อเป็นสำคัญ และความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นมีมูลค่ามากกว่าอาชญากรรมธรรมดา อันส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศเป็นอย่างมาก ดังนั้น จึงมีความจำเป็นที่จะต้องกำหนดให้ความผิดที่มีลักษณะเป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐในทางเศรษฐกิจเป็นความผิดมูลฐานตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน เนื่องจากกฎหมายดังกล่าวมีมาตรการที่มุ่งจัดการกับเงินหรือทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงเป็นการตัดวงจรทางเศรษฐกิจขององค์กรอาชญากรรมได้อย่างเด็ดขาด และทำให้ผู้กระทำความผิดไม่มีแหล่งเงินทุนที่จะนำมากระทำความผิดครั้งต่อ ๆ ไปได้

และเป็นที่แน่ชัดว่า ความผิดเกี่ยวกับการระดมเครือข่ายโดยมิชอบในธุรกิจการขายตรงและตลาดแบบตรง หรือแชร์ลูกโซ่แบบแฝงการขายตรง เป็นความผิดที่มีลักษณะเป็นภัยต่อความมั่นคงในทางเศรษฐกิจ แม้ว่าพฤติกรรมในการกระทำความผิดจะไม่รุนแรง ไม่มีการใช้กำลังทำร้าย ใช้อาวุธ แต่ก็เป็นการกระทำที่หลอกหลวง ปลอมแปลง ปกปิด ซ่อนเร้น ใช้อุปบายโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ได้มาซึ่งเงินหรือทรัพย์สินจำนวนมาก ซึ่งเงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดเหล่านั้น อาชญากรจะนำเข้าสู่กระบวนการฟอกเงิน เพื่อที่จะทำให้เงินได้หรือทรัพย์สินเหล่านั้นกลายเป็นสิ่งที่ชอบด้วยกฎหมาย อันจะส่งผลให้เงินนอกระบบเคลื่อนตัวเข้ามาสู่ระบบเศรษฐกิจ ก่อให้เกิดการคลาดเคลื่อนในข้อมูลทางเศรษฐกิจของประเทศ เกิดภาวะเงินเฟ้อ นอกจากนี้ยังทำให้ภาพพจน์ในทางเศรษฐกิจของประเทศถูกมองในแง่ลบ ซึ่งส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของนักลงทุนต่างชาติในการตัดสินใจเข้ามาลงทุนในประเทศ

จากการศึกษาหลักเกณฑ์ในการกำหนดลักษณะความผิดมูลฐานตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินทั้ง 4 ประการ ผู้เขียนมีความเห็นว่าการกระทำความผิดเกี่ยวกับการระดมเครือข่ายโดยมิชอบตามกฎหมายว่าด้วยการขายตรงและตลาดแบบตรงนั้น มีความสอดคล้องกับหลักเกณฑ์ข้างต้น กล่าวคือเป็นความผิดที่มีลักษณะ ดังนี้

1. เป็นความผิดที่มีลักษณะเป็นองค์การอาชญากรรม
2. เป็นความผิดที่ให้ผลตอบแทนสูง
3. เป็นความผิดที่มีลักษณะยากแก่การปราบปราม
4. เป็นความผิดที่มีลักษณะเป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐในทางเศรษฐกิจ

ดังนั้น หากได้กำหนดให้ความผิดเกี่ยวกับการระดมเครือข่ายโดยมิชอบตามกฎหมายว่าด้วยการขายตรงและตลาดแบบตรงเป็นความผิดมูลฐานตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินแล้ว จะทำให้สามารถนำมาตราการต่าง ๆ ในกฎหมายดังกล่าวมาบังคับใช้แก่เงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดประเภทนี้ อันเป็นการตัดวงจรอาชญากรรมให้ลดน้อยลง เนื่องจากอาชญากรจะหมดแรงจูงใจในการประกอบอาชญากรรม เพราะตนไม่ได้รับประโยชน์อันใดจากการกระทำความผิด ส่งผลให้การป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับเงินนอกระบบเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

4.4 ผลดีที่ประเทศไทยจะได้รับจากการกำหนดให้ความผิดเกี่ยวกับการระดมเครือข่ายโดยมิชอบตามกฎหมายว่าด้วยการขายตรงและตลาดแบบตรงเป็นความผิดมูลฐานตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

ความผิดเกี่ยวกับการระดมเครือข่ายโดยมิชอบตามกฎหมายว่าด้วยการขายตรงและตลาดแบบตรงเป็นอาชญากรรมที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคง เศรษฐกิจ และสังคมของประเทศเป็นอย่างมาก อีกทั้งเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญในการก่อให้เกิดอาชญากรรมอื่น ๆ ตามมา เช่น การฉ้อโกงประชาชน การค้าอาวุธ การค้าหญิงค้าเด็ก การค้ายาเสพติด เป็นต้น ดังนั้น การกำหนดให้ความผิดเกี่ยวกับการระดมเครือข่ายโดยมิชอบดังกล่าวเป็นความผิดมูลฐานตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน จะทำให้ประเทศไทยได้รับผลดีในหลายด้าน ดังต่อไปนี้

4.4.1 ด้านการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม

การระดมเครือข่ายโดยมิชอบในธุรกิจการขายตรงและตลาดแบบตรง หรือแชร์ลูกโซ่แบบแฝงการขายตรง ถือเป็นความผิดที่มีลักษณะเป็นภัยต่อความมั่นคงในทางเศรษฐกิจ และก่อให้เกิดเงินได้จากการกระทำความผิดเป็นจำนวนมากมหาศาล ซึ่งผู้กระทำความผิดมักจะนำเงินได้ที่ผิดกฎหมายเหล่านั้นมาผ่านกระบวนการฟอกเงินให้กลายเป็นเงินที่ชอบด้วยกฎหมาย โดยผ่านการฝาก โอน หรือถอนผ่านทางธนาคารพาณิชย์หรือสถาบันการเงิน การจัดตั้งบริษัท เพื่อประกอบธุรกิจที่ถูกกฎหมายบังหน้าธุรกิจที่ผิดกฎหมาย เป็นต้น เมื่อเงินได้เหล่านี้ถูกทำให้เหมือนกับเป็นเงินได้ที่ชอบด้วยกฎหมายแล้ว อาชญากรก็จะนำเงินได้เหล่านั้นไปใช้เป็นต้นทุนในการก่ออาชญากรรมในรูปแบบอื่น ๆ อีกต่อไป ซึ่งจะทำให้เกิดวงจรการประกอบอาชญากรรมต่อไปอย่างไม่มีที่สิ้นสุด

ดังนั้น การที่ประเทศไทยได้กำหนดให้การกระทำความผิดเกี่ยวกับการระดมเครือข่ายโดยมิชอบในธุรกิจการขายตรงและตลาดแบบตรงเป็นความผิดมูลฐานตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ก็เพื่อที่จะนำมาตราการที่มีประสิทธิภาพในกฎหมายดังกล่าวมาใช้ กล่าวคือ การกำหนดให้การฟอกเงินเป็นความผิดอาญา เพื่อลงโทษผู้กระทำความผิด และการร้องขอให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน เพื่อจัดการกับเงินได้ที่เกิดจากการประกอบอาชญากรรม ซึ่งจะส่งผลให้เป็นการทำลายแรงจูงใจและโอกาสของอาชญากรไม่ให้ประกอบอาชญากรรมอย่างต่อเนื่อง เพราะเมื่ออาชญากรขาดเงินทุนหมุนเวียนที่จะนำไปประกอบอาชญากรรม หรือขาดเงินทุนที่จะมาบริหารองค์กรหรือเครือข่ายของการประกอบอาชญากรรมของตน อาชญากรจะลดน้อยลงตามไป นอกจากนี้ จะทำให้การดำเนินคดีกับการกระทำความผิดดังกล่าวมีความสะดวกและรวดเร็วมากยิ่งขึ้นกว่าเดิม เนื่องจากกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินได้ใช้มาตรการในทางแพ่งดำเนินการกับทรัพย์สิน จึงเป็นการกำหนดภาระการพิสูจน์การได้มาซึ่งเงินหรือทรัพย์สิน ไปยังผู้ที่เป็นเจ้าของทรัพย์สิน ผู้มีส่วนได้เสีย หรือผู้รับประโยชน์ในทรัพย์สินนั้น ซึ่งต่างจากการพิสูจน์ความผิดในทางอาญาที่กำหนดให้ภาระการพิสูจน์เป็นของฝ่ายโจทก์เท่านั้น อันส่งผลให้การดำเนินคดีเป็นไปอย่างล่าช้าและไม่มีประสิทธิภาพ และทำให้ประชาชนมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินเพิ่มมากขึ้น เพราะเมื่ออาชญากรขาดเงินทุนหมุนเวียนที่จะนำไปประกอบอาชญากรรมอื่น ๆ ต่อไปและขาดเงินที่จะนำมาบริหารองค์กรอาชญากรรม ทำให้เครือข่ายการประกอบอาชญากรรมลดน้อยลง อาชญากรจึงลดน้อยลงด้วย

4.4.2 ด้านความเข้มแข็งของธุรกิจขายตรงและตลาดแบบตรง

เนื่องจากความผิดเกี่ยวกับการระดมเครือข่ายโดยมิชอบตามกฎหมายขายตรงและตลาดแบบตรง มีลักษณะเป็นแชร์ลูกโซ่แอบแฝงการขายตรง โดยนำธุรกิจขายตรงและตลาดแบบตรงมาเป็นเครื่องมือในการบังหน้าเพื่อกระทำความผิด เช่น การโฆษณากล่าวอ้างว่าเป็นบริษัทที่ได้จดทะเบียนประกอบธุรกิจขายตรงและตลาดแบบตรง เพื่อให้ประชาชนเกิดความไว้วางใจในการร่วมทำธุรกิจ รวมทั้งการสร้างแผนการตลาดและดำเนินการคล้ายกับการขายตรงแบบหลายชั้น (MLM) ทำให้ประชาชนเกิดความสับสนและส่งผลโดยตรงต่อภาพลักษณ์และการขยายตัวของธุรกิจขายตรงและตลาดแบบตรง ดังนั้น หากกำหนดให้ความผิดดังกล่าวเป็นความผิดมูลฐานตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามฟอกเงินแล้ว จะทำให้แชร์ลูกโซ่ที่แอบแฝงมากับธุรกิจขายตรงและตลาดแบบตรงลดน้อยลง เป็นการฟื้นฟูความเชื่อมั่นและทัศนคติของประชาชนที่มีต่อธุรกิจขายตรงและตลาดแบบตรง ประชาชนหันมาให้ความสนใจในธุรกิจขายตรงและตลาดแบบตรงมากขึ้น มีการร่วมลงทุนและมีอัตราการขยายตัวของธุรกิจมากขึ้น และส่งผลโดยตรงต่อรายได้ของผู้ประกอบธุรกิจขายตรงและตลาดแบบตรง

4.4.3 ด้านความมั่นคงในระบบเศรษฐกิจ

เนื่องจากความผิดเกี่ยวกับการระดมเครือข่ายโดยมิชอบตามกฎหมายว่าด้วยการขายตรงและตลาดแบบตรงเป็นตัวแปรที่ทำให้เกิดผลกระทบต่อเสถียรภาพทางเศรษฐกิจของประเทศเป็นอย่างมาก เพราะเมื่อมีการกระทำความผิดขึ้น ส่วนใหญ่จะเกิดผลเสียหายเป็นจำนวนมาก เช่น กรณีบลิสเซอร์ อินเทอร์เน็ต จำกัด ที่มีความเสียหายถึง 826 ล้านบาท หรือกรณีบริษัทกรีน แพลนเนท 108 คอร์เปอร์เรชั่น ที่มีความเสียหายกว่า 1,000 ล้านบาท รวมถึงกรณีแชร์ข้าวสารของบริษัท ร่วมทุนค้าปลีก จำกัด และบริษัทอชี เน็ตเวิร์ค มาร์เก็ตติ้ง จำกัด ซึ่งคาดว่าจะมีความเสียหายนับพันล้านบาทเช่นกัน และเงินใต้ที่ผิดกฎหมายเหล่านี้ เมื่อไหลเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจแล้ว จะหมุนเวียนแปรเปลี่ยนสภาพไปเป็นเงินที่ชอบด้วยกฎหมาย มีผลทำให้เกิดการคลาดเคลื่อนในข้อมูลทางเศรษฐกิจของประเทศ และทำให้เกิดภาวะเงินเฟ้อ เพราะมีเงินนอกระบบไหลเข้ามาสู่ระบบเศรษฐกิจ

ดังนั้น หากประเทศไทยได้ให้ความสำคัญในเรื่องนี้ โดยการกำหนดให้เป็นความผิดมูลฐานตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามฟอกเงินแล้ว จะส่งผลดีโดยตรงต่อความมั่นคงในระบบเศรษฐกิจของประเทศ กล่าวคือ จะสามารถนำมาตรการต่างๆ ที่กฎหมายดังกล่าวบัญญัติขึ้นมาใช้เพื่อจัดการกับเงินใต้ที่ผิดกฎหมายเหล่านั้น ทำให้มีเงินที่ถูกกฎหมายเท่านั้นที่หมุนเวียนอยู่ในระบบเศรษฐกิจของประเทศ ส่งผลให้ระบบเศรษฐกิจ ตลอดจนการวางแผนนโยบายและแผนพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศมีประสิทธิภาพ ทั้งยังสามารถเป็นศูนย์กลางทาง

การเงินระหว่างประเทศได้ ตลอดจนทำให้นานาชาติมีความมั่นใจในระบบเศรษฐกิจและสถาบันการเงินของประเทศไทยมากขึ้น

4.4.4 ด้านภาพลักษณ์ของประเทศและความเชื่อมั่นของนักลงทุน

การกำหนดให้ความผิดเกี่ยวกับการระดมเครือข่ายโดยมิชอบตามกฎหมายว่าด้วยการขายตรงและตลาดแบบตรงเป็นความผิดมูลฐานตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน นอกจากจะทำให้ความผิดเกี่ยวกับการระดมเงินนอกระบบถูกปราบปรามอย่างมีประสิทธิภาพแล้ว ยังทำให้ปริมาณเงินในประเทศสมดุลกับผลผลิตที่เกิดขึ้น ปัญหาเงินเฟ้อและปัญหาราคาสินค้าสูงลดลง และที่สำคัญยังช่วยเสริมสร้างภาพลักษณ์ที่ดีของประเทศไทยสู่สายตาประชาคมโลกอีกด้วย เพราะได้แสดงให้เห็นว่าประเทศไทยมีนโยบายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินอย่างจริงจัง ทำให้ลดการกีดกันในด้านต่าง ๆ เช่น การกีดกันด้านการค้า ทำให้การดำเนินธุรกิจการค้าเป็นไปอย่างเสรี ฯลฯ และเมื่อภาพลักษณ์ของประเทศดีแล้ว ก็จะส่งผลดีไปถึงนักลงทุนทั่วไป โดยเพิ่มความเชื่อมั่นในให้นักลงทุน และเป็นปัจจัยที่ส่งเสริมการตัดสินใจในการลงทุนในประเทศไทยให้เพิ่มมากขึ้น เป็นการส่งเสริมให้ประเทศก้าวไปเป็นศูนย์กลางทางการค้าและการเงินของโลกในอนาคต

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

อาชญากรรมทางเศรษฐกิจที่เกี่ยวกับการฉ้อโกงประชาชนในรูปแบบของธุรกิจแชร์ลูกโซ่ เป็นความผิดที่มีความซับซ้อนและก่อให้เกิดผลประโยชน์สูงแก่อาชญากรหรือองค์กรอาชญากรรม เพราะสามารถทำรายได้อย่างมาก โดยเงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาอย่างผิดกฎหมายเหล่านี้ อาจนำไปผ่านกระบวนการฟอกเงิน ทำให้เป็นเงินสะอาด เพื่อใช้ประกอบอาชญากรรมอื่นๆ ต่อไป รวมทั้งนำไปใช้เป็นต้นทุนในการกระทำความผิดครั้งต่อไป ทำให้เกิดเป็นวงจรอาชญากรรมที่ไม่มีวันสิ้นสุด อันส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ สังคมและประชาชนโดยรวมเป็นอย่างมาก

จากการศึกษาพบว่า ประเทศไทยนับจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ธุรกิจแชร์ลูกโซ่ได้มีการพัฒนารูปแบบไปจากการระดมทุนที่มีลักษณะเป็นการจัดคิวเงิน หรือกิจการเงินต่อเงินในรูปแบบที่เข้าใจง่าย ไม่ซับซ้อนมาเป็นธุรกิจแชร์ลูกโซ่ที่มีลักษณะซับซ้อนมากขึ้น โดยวิธีการพัฒนารูปแบบได้เปลี่ยนไปตามความเจริญทางเศรษฐกิจ หรือเปลี่ยนไปตามกลุ่มเป้าหมาย รวมถึงการแอบแฝงในธุรกิจบางประเภท โดยเฉพาะอย่างยิ่งการแอบแฝงในธุรกิจขายตรงที่กำลังเป็นปัญหาอยู่ในปัจจุบัน เนื่องจากมีสถานการณ์การแพร่ระบาดของธุรกิจแชร์ลูกโซ่ที่แอบแฝงการขายตรงเป็นจำนวนมาก เพราะธุรกิจขายตรงเป็นธุรกิจที่ถูกกฎหมายและเป็นที่ยอมรับกันทั่วไป จึงมีการหลอกลวงโดยนำธุรกิจขายตรงและตลาดแบบตรงมาเป็นเครื่องมือในการบังหน้าเพื่อหลอกลวงประชาชน โดยการโฆษณาอ้างว่าเป็นบริษัทที่ได้จดทะเบียนประกอบธุรกิจขายตรงและตลาดแบบตรง เพื่อให้ประชาชนเกิดความไว้วางใจในการร่วมทำธุรกิจ หรือการสร้างแผนการตลาดและดำเนินการคล้ายกับการขายตรงแบบหลายชั้น (Multi Level Marketing หรือ MLM) ทำให้ประชาชนเกิดความสับสนและเข้าร่วมลงทุน แต่แท้จริงแล้วเป็นการดำเนินธุรกิจที่เป็นการชักชวนและจัดให้ประชาชนทั่วไปเข้าร่วมเป็นเครือข่าย โดยตกลงจะให้ผลประโยชน์ตอบแทนจากการหาผู้เข้าร่วมเครือข่าย ซึ่งคำนวณจากจำนวนผู้เข้าร่วมเครือข่ายที่เพิ่มขึ้น อันมีลักษณะเป็นการฉ้อโกงประชาชน ทำให้เกิดความเสียหายเป็นจำนวนมาก ตัวอย่างคดีที่ตกเป็นข่าวครึกโครมและอยู่ระหว่างดำเนินการ ได้แก่ กรณีบริษัทกรีน แพลนเนท 108 คอร์เปอร์เรชั่น ที่มีผู้เสียหายกว่า 50,000 รายและมีความเสียหายเกิดขึ้นกว่า 1,000 ล้านบาท หรือ กรณีแชร์ข้าวสารของบริษัท ร่วมทุนค้าปลีก จำกัด ที่มีผู้เสียหายตกเป็นเหยื่อแชร์ข้าวสารประมาณ 200 คน มีความเสียหายเบื้องต้น 90 ล้านบาท หรือ กรณีการระดมเครือข่ายของบริษัทไอซีเน็ตเวิร์ค มาร์เก็ตติ้ง จำกัด โดยเบื้องต้นพบว่า มีเงินหมุนเวียนเดือนละกว่า 1,000 ล้านบาทและมีสมาชิกกว่า 100,000 คนทั่วประเทศ

ปัจจุบันมีกฎหมายที่ออกมาเพื่อกำกับดูแลการประกอบธุรกิจขายตรงและตลาดแบบตรง คือ พระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 โดยมีเหตุผลและความจำเป็นในการตราพระราชบัญญัตินี้คือ โดยที่การประกอบธุรกิจจำหน่ายสินค้าหรือบริการในปัจจุบันได้ใช้วิธีการทำตลาดในลักษณะที่เข้าถึงผู้บริโภค โดยการเสนอขายสินค้าหรือบริการแก่ผู้บริโภคโดยตรง ณ ที่อยู่อาศัย หรือสถานที่ทำงานของผู้บริโภคหรือของบุคคลอื่น หรือสถานที่อื่นที่ไม่ใช่สถานที่ประกอบการค้าเป็นปกติธุระโดยการอธิบายหรือสาธิตสินค้าผ่านผู้จำหน่ายอิสระหรือตัวแทนขายตรง การเสนอขายสินค้าหรือบริการในลักษณะดังกล่าว ทำให้ผู้บริโภคอยู่ในสภาวะการณ์ที่ไม่อาจตัดสินใจตกลงซื้อสินค้าหรือรับบริการได้อย่างอิสระและรอบคอบ นอกจากนี้ยังมีการประกอบธุรกิจจำหน่ายสินค้าหรือบริการในลักษณะของการสื่อสารข้อมูลเพื่อเสนอขายสินค้าหรือบริการโดยตรงต่อผู้บริโภค เช่น โดยอาศัยสื่อสิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ โดยมุ่งหวังให้ผู้บริโภคซึ่งอยู่ห่างโดยระยะทางแสดงเจตนาตอบกลับเพื่อซื้อสินค้าหรือบริการดังกล่าวนั้น ซึ่งในกรณีนี้สินค้าหรือบริการดังกล่าวอาจไม่ตรงกับคำกล่าวอ้างตามที่ได้โฆษณาไว้ อีกทั้งการทำตลาดขายตรงและตลาดแบบตรงในปัจจุบันได้มีการใช้วิธีการชักชวนและจัดให้ประชาชนทั่วไปเข้าร่วมเป็นเครือข่ายในธุรกิจดังกล่าว โดยตกลงจะให้ผลประโยชน์ตอบแทนจากการหาผู้เข้าร่วมเครือข่ายดังกล่าว ซึ่งคำนวณจากจำนวนผู้เข้าร่วมเครือข่ายที่เพิ่มขึ้น อันมีลักษณะเป็นการหลอกลวงประชาชน การทำตลาดสินค้าและบริการในลักษณะของการขายแบบเชิงรุกดังกล่าว ทำให้ประชาชนโดยทั่วไปในฐานะผู้บริโภคตกอยู่ในฐานะที่เสียเปรียบและก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมและไม่สงบสุขในสังคม ประกอบกับบทบัญญัติของกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันยังไม่สามารถให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภคได้อย่างเพียงพอ จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

โดยพระราชบัญญัติฯ ดังกล่าวมีบทบัญญัติที่เกี่ยวกับการดำเนินธุรกิจแบบแชร์ลูกโซ่ที่แอบแฝงการขายตรงในมาตรา 19 หรือที่เรียกว่า " ความผิดเกี่ยวกับการระดมเครือข่ายโดยมิชอบ" ซึ่งเป็นบทบัญญัติที่มุ่งป้องกันมิให้ผู้ประกอบธุรกิจขายตรงและตลาดแบบตรงที่ได้จดทะเบียนถูกต้องตามกฎหมาย ดำเนินกิจการในลักษณะที่เป็นการชักชวนให้บุคคลเข้าร่วมเป็นเครือข่ายในการประกอบธุรกิจขายตรงหรือในการประกอบธุรกิจตลาดแบบตรง โดยตกลงว่าจะให้ผลประโยชน์ตอบแทนจากการหาผู้เข้าร่วมเครือข่ายดังกล่าว ซึ่งกำหนดจากจำนวนผู้เข้าร่วมเครือข่ายที่เพิ่มขึ้น อันมีลักษณะเป็นการฉ้อโกงประชาชน

สำหรับกฎหมายสำคัญที่สามารถจัดการกับทรัพย์สินหรือเงินได้ทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด เพื่อทำลายเศรษฐกิจของอาชญากรและลดแรงจูงใจในการประกอบอาชญากรรม ได้แก่ พระราชบัญญัติการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551 เนื่องจากมีมาตรการในการสกัดกั้นมิให้มีการโอน ย้าย เปลี่ยนแปลง แปรสภาพเงินที่ได้มาโดย

ไม่ชอบด้วยกฎหมายให้กลายเป็นเงินที่ชอบด้วยกฎหมาย และผลจากการติดตามเส้นทางการโอน ยักยักเงิน ยังช่วยให้สามารถทราบตัวผู้กระทำความผิดได้ โดยการจับจุดการโอนเงินสกปรกมาเป็นจุดเริ่มต้นของการสืบสวนสอบสวนค้นหาการโอนยักยักเงินเรื่อยไป จนถึงต้นตอของเงินเหล่านั้น และยังมีมาตรการริบทรัพย์สินที่แตกต่างจากมาตรการริบทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญา กล่าวคือ ไม่ต้องมีการพิสูจน์ว่ามีการกระทำความผิดของจำเลยโดยปราศจากข้อสงสัยเสียก่อน จึงจะดำเนินการริบทรัพย์สินนั้นได้ ถึงแม้ว่าจะพิสูจน์ความบริสุทธิ์ไม่ได้ แต่หากมีเหตุอันควรสงสัย เงินหรือทรัพย์สินนั้นก็ถูกริบ โดยที่เจ้าของหรือผู้ครอบครองเงินหรือทรัพย์สินนั้น จะเป็นคนพิสูจน์แหล่งที่มาของเงินหรือทรัพย์สินที่ต้องสงสัยนั้นเองและการใช้มาตรการต่าง ๆ กับทรัพย์สินใดๆ ทรัพย์สินนั้นจะต้องเป็นทรัพย์สินอันเกี่ยวกับการกระทำความผิดมูลฐานตามพระราชบัญญัติข้างต้น ซึ่งหมายถึงความผิดทางอาญาที่ระบุไว้ในพระราชบัญญัติฯ อันเปรียบเสมือนสะพานเชื่อมโยงไปสู่การที่จะเป็นความผิดฐานฟอกเงินและความผิดอื่นๆ ดังนั้น ความผิดมูลฐานจึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญในเบื้องต้นที่จะต้องพิจารณาว่าหากมีการกระทำความผิดตามความผิดมูลฐานแล้วได้เงินหรือทรัพย์สินนั้นมา หรือได้เงินหรือทรัพย์สินมาจากการจำหน่าย จ่าย โอน หรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดมูลฐานและได้กระทำเข้าลักษณะที่กฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินกำหนดไว้ ย่อมมีความผิด

ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับอาชญากรรมทางเศรษฐกิจในรูปแบบธุรกิจแชร์ลูกโซ่แบบแฝงการขายตรงนั้น พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ได้กำหนดความผิดมูลฐานเกี่ยวกับการฉ้อโกงประชาชนไว้ใน (3) ของบทนิยามคำว่า "ความผิดมูลฐาน" ในมาตรา 3 ความว่า

" ... (3) ความผิดเกี่ยวกับการฉ้อโกงประชาชนตามกฎหมายอาญา หรือความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน..."

จากนิยามดังกล่าว ความผิดมูลฐานใน (3) จึงหมายถึงกรณีความผิดดังต่อไปนี้

1. ความผิดเกี่ยวกับการฉ้อโกงประชาชนตามประมวลกฎหมายอาญา ได้แก่ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 341 และมาตรา 343 คือ การหลอกลวงผู้อื่นด้วยการแสดงข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อความจริงซึ่งควรบอกให้แจ้งและโดยการหลอกลวงดังว่านั้นได้ไปซึ่งทรัพย์สินจากผู้ถูกหลอกลวง หรือบุคคลที่สาม หรือทำให้ผู้ถูกหลอกลวงหรือบุคคลที่สามทำ ถอน หรือทำลายเอกสารสิทธิ โดยการกระทำดังกล่าวนี้ ได้กระทำด้วยการแสดงข้อความอันเป็นเท็จต่อประชาชน หรือด้วยการปกปิดความจริงซึ่งควรบอกให้แจ้งแก่ประชาชน หรือ

2. ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน ได้แก่ พระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. 2527 มาตรา 4 แก้ไขเพิ่มเติมโดย พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. 2527 พ.ศ. 2534 และ พ.ศ. 2545 คือ การโฆษณา หรือประกาศให้ปรากฏต่อประชาชน หรือ กระทำด้วยประการใดๆ ให้ปรากฏแก่บุคคลตั้งแต่สิบคนขึ้นไปว่าในการกู้ยืมเงินตนหรือบุคคลใด จะจ่ายหรืออาจจ่ายผลประโยชน์ตอบแทนให้ตามพฤติการณ์แห่งการกู้ยืมเงิน ในอัตราที่สูงกว่า อัตราดอกเบี้ยสูงสุดที่สถาบันการเงินตามกฎหมายว่าด้วยดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบัน การเงินจะพึงจ่ายได้ โดยที่ตนรู้หรือควรรู้อยู่แล้วว่าตนหรือบุคคลนั้นจะนำเงินจากผู้ให้กู้ยืมเงิน รายนั้นหรือรายอื่นมาจ่ายหมุนเวียนให้แก่ผู้ให้กู้ยืมเงิน หรือโดยที่ตนรู้หรือควรรู้อยู่แล้วว่าตน หรือบุคคลนั้นไม่สามารถประกอบกิจการใดๆ โดยชอบด้วยกฎหมายที่จะให้ผลประโยชน์ตอบแทนพอเพียงที่จะนำมาจ่ายในอัตรานั้น และในการนั้นเป็นเหตุให้ตนหรือบุคคลใดได้กู้ยืมเงินไป ผู้นั้นกระทำความผิดฐานกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน

รวมถึงกรณีที่ผู้ใดไม่มีใบอนุญาตให้ประกอบธุรกิจเกี่ยวกับปัจจัยชำระเงินตรา ต่างประเทศตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมการแลกเปลี่ยนเงิน ดำเนินการหรือให้พนักงาน ลูกจ้าง หรือบุคคลใดดำเนินการโฆษณาประกาศ หรือชักชวนประชาชนให้ลงทุน โดย

- (1) ชื่อหรือขายเงินตราสกุลใดสกุลหนึ่งหรือหลายสกุล หรือ
- (2) เก่งกำไรหรืออาจจะได้รับประโยชน์จากการเปลี่ยนแปลงของอัตรา แลกเปลี่ยนเงิน

ให้ถือว่าผู้นั้นกระทำความผิดฐานกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน ด้วย

จะเห็นได้ว่าความผิดตามมูลฐานใน (3) นี้ ไม่รวมถึงความผิดเกี่ยวกับการระดม เครือข่ายโดยมิชอบตามมาตรา 19 แห่งพระราชบัญญัติการขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 ทำให้ไม่สามารถบังคับใช้กฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินกับผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับการระดมเครือข่ายโดยมิชอบดังกล่าวตรงได้ เพราะไม่ใช่ความผิดมูลฐาน ตามที่กฎหมายกำหนด อันเป็นความผิดเบื้องต้นที่ทำให้ได้มาซึ่งเงินหรือทรัพย์สิน ซึ่งอาชญา กรนำมาฟอกเงินในภายหลัง ทำให้ไม่สามารถลงโทษผู้กระทำความผิดได้ แม้จะทราบว่ามีการ กระทำความผิดเกี่ยวกับการระดมเครือข่ายโดยมิชอบตามกฎหมายว่าด้วยการขายตรงและ ตลาดแบบตรงและได้นำเงินที่ได้มาจากการกระทำความผิดนั้นไปทำการฟอกเงิน และนอกจาก จะไม่สามารถลงโทษผู้กระทำความผิดฐานฟอกเงินได้แล้ว ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำ ความผิดก็ไม่สามารถยึดได้เช่นกัน เนื่องจากไม่ใช่ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดมูล ฐาน จนเป็นเหตุให้ผู้กระทำความผิดหลุดพ้นจากการถูกลงโทษและทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการ กระทำความผิดก็ต้องถูกดำเนินการตามกฎหมาย ส่งผลให้รัฐไม่สามารถตรวจจับการประกอบ อาชญากรรมให้ลดน้อยลงหรือหมดสิ้นไปสมดังเจตนารมณ์ของกฎหมายป้องกันและปราบปราม การฟอกเงินได้

จากปัญหาดังกล่าว ผู้เขียนได้ศึกษาวิเคราะห์เหตุผลและความจำเป็นในการกำหนดให้ความผิดเกี่ยวกับการระดมเครือข่ายโดยมิชอบตามกฎหมายว่าด้วยการขายตรงและตลาดแบบตรงเป็นความผิดมูลฐานตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามฟอกเงินของประเทศไทย โดยศึกษาวิเคราะห์จากแนวความคิดของต่างประเทศ ได้แก่ ข้อเสนอแนะของคณะทำงานเฉพาะกิจเพื่อดำเนินมาตรการทางการเงินเกี่ยวกับการฟอกเงิน หรือ Financial Action Task Force (FATF) และแนวความคิดในการกำหนดความผิดมูลฐานตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินของประเทศไทย ได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศออสเตรเลีย เขตปกครองพิเศษฮ่องกง และประเทศไต้หวัน และศึกษาวิเคราะห์โดยการพิจารณาจากบริบทด้านต่าง ๆ ของประเทศไทย ไม่ว่าจะเป็นแนวความคิดของประเทศไทยในการกำหนดความผิดมูลฐานตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ความผิดเกี่ยวกับการระดมเงินนอกประเทศตามกฎหมายอื่นของประเทศ และศึกษาวิเคราะห์จากกรณีศึกษา สถิติคดีและผลกระทบที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน รวมทั้ง ข้อพิจารณาความเหมาะสมและความสอดคล้องกับหลักเกณฑ์ในการกำหนดลักษณะความผิดมูลฐานตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ตลอดจนผลดีที่ประเทศไทยจะได้รับจากการกำหนดให้ความผิดดังกล่าวเป็นความผิดมูลฐานตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินแล้วพบว่า มีเหตุผลสนับสนุนหลายประการที่รัฐควรต้องให้ความสำคัญกับความผิดประเภทนี้ โดยกำหนดให้ความผิดเกี่ยวกับการระดมเครือข่ายโดยมิชอบตามกฎหมายว่าด้วยการขายตรงและตลาดแบบตรงเป็นความผิดมูลฐานตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน เหตุผลสนับสนุนดังกล่าว อาจสรุปได้ 7 ประการดังต่อไปนี้

1. เมื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบกับข้อเสนอแนะของคณะทำงานเฉพาะกิจเพื่อดำเนินมาตรการทางการเงินเกี่ยวกับการฟอกเงิน (Financial Action Task Force หรือ FATF) ในส่วนของข้อแนะนำที่เกี่ยวกับการกำหนดความผิดมูลฐานในข้อ 1 ที่กำหนดไว้ว่า " ประเทศต่าง ๆ ควรกำหนดให้การกระทำความผิดที่ร้ายแรงทั้งหมดเป็นความผิดฐานฟอกเงินเพื่อให้ความผิดมูลฐานมีขอบเขตกว้างที่สุด ซึ่งการกำหนดความผิดมูลฐาน อาจอ้างอิงถึงความผิดทั้งหมด หรือถึงความผิดขั้นต่ำซึ่งเชื่อมโยงถึงประเภทความผิดที่ร้ายแรง หรือความผิดที่มีระวางโทษจำคุกที่ใช้กับความผิดมูลฐาน (แนวทางความผิดขั้นต่ำ) หรือจัดทำเป็นบัญชีรายการความผิดมูลฐานหรือใช้แนวทางเหล่านี้รวมกัน และในประเทศที่ใช้แนวทางความผิดขั้นต่ำอย่างน้อยที่สุดความผิดมูลฐานควรจะประกอบด้วยความผิดทั้งหมดซึ่งจัดอยู่ในประเภทความผิดร้ายแรงตามกฎหมายของประเทศ หรือควรจะรวมความผิด ซึ่งต้องระวางโทษสูงสุดถึงจำคุกมากกว่าหนึ่งปี หรือสำหรับประเทศซึ่งกำหนดความผิดขั้นต่ำที่สุดสำหรับความผิดในระบบกฎหมายของตน ความผิดมูลฐานควรจะประกอบด้วยความผิดทั้งหมดซึ่งมีระวางโทษต่ำสุดจำคุกมากกว่าหกเดือน และไม่ว่าจะใช้แนวทางใด แต่ละประเทศควรจะกำหนดกลุ่มความผิด

อย่างน้อยที่สุดตามการจำแนกประเภทความผิดของ FATF " ประกอบด้วยความผิด 20 ประเภท ตามอภิธานศัพท์ของข้อแนะนำ 40 ประการ ที่ทุกประเทศควรกำหนดให้เป็นความผิดมูลฐาน แล้ว มีความเห็นว่า ความผิดเกี่ยวกับการระดมเครือข่ายโดยมิชอบตามกฎหมายว่าด้วยการขายตรงและตลาดแบบตรงก็เป็นการฉ้อโกงประชาชนรูปแบบหนึ่ง มีโทษจำคุกไม่เกินห้าปีและปรับไม่เกินห้าแสนบาท จึงเป็นความผิดที่มีโทษจำคุกมากกว่าหนึ่งปี ถือเป็นความผิดที่ร้ายแรงที่ควรกำหนดให้เป็นความผิดมูลฐานตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน นอกจากนี้ ยังเป็นความผิดที่มีลักษณะเป็นการประกอบกิจการฉ้อฉลทุจริตและส่วนมากมักกระทำในลักษณะเป็นขบวนการหรือองค์กรอาชญากรรมนั่นเอง ตรงกับการจำแนกประเภทความผิดของ Financial Action Task Force หรือ FATF ตามอภิธานศัพท์ของข้อแนะนำ 40 ประการ "ประเภทของความผิดที่ระบุไว้" ข้อที่ 1 "การมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมและกิจการฉ้อฉลทุจริต" อีกด้วย

2. เมื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบกับแนวความคิดในการกำหนดความผิดมูลฐานตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินของต่างประเทศแล้วพบว่า ประเทศต่าง ๆ มีแนวทางในกำหนดความผิดมูลฐานไว้ในกฎหมายของประเทศตน เป็น 2 แนวทาง กล่าวคือ แนวทางที่หนึ่งได้กำหนดความผิดอาญาที่จะเป็นความผิดมูลฐานไว้ชัดเจน ซึ่งอาจจะระบุฐานความผิดไว้โดยเฉพาะเจาะจงและระบุไว้มากมายหลากหลายฐานความผิด เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา และแนวทางที่สอง การกำหนดให้ความผิดอาญาทุกประเภทเป็นความผิดมูลฐาน โดยจะไม่ระบุฐานความผิดแยกออกมาโดยเฉพาะ แต่จะระบุในลักษณะที่กว้าง ๆ เพื่อให้ครอบคลุมความผิดหลากหลายประเภท เช่น ประเทศออสเตรเลีย เขตปกครองพิเศษฮ่องกง ประเทศไต้หวัน ซึ่งจะทำให้ความผิดมูลฐานของประเทศเหล่านี้ ครอบคลุมความผิดต่าง ๆ ได้เกือบทั้งหมด แต่สำหรับประเทศไทยนั้น ได้ใช้แนวทางที่หนึ่งในการกำหนดความผิดมูลฐาน คือได้ระบุฐานความผิดไว้โดยเฉพาะเจาะจงเป็นจำนวน 11 ความผิดมูลฐานด้วยกัน ซึ่งถือว่ามีจำนวนน้อยเมื่อเทียบกับความผิดมูลฐานของประเทศอื่นๆ และยังมีความผิดที่สำคัญอีกหลายประเภทที่ไม่สามารถนำกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินมาบังคับใช้ได้ เพราะไม่ใช่ความผิดมูลฐาน ซึ่งความผิดเกี่ยวกับการระดมเครือข่ายโดยมิชอบตามกฎหมายว่าด้วยการขายตรงและตลาดแบบตรงก็เป็นหนึ่งในความผิดที่สำคัญที่มีได้กำหนดให้เป็นความผิดมูลฐาน ทั้ง ๆ ที่เป็นความผิดเกี่ยวกับการระดมเงินนอกกระดุมประเภทหนึ่ง ที่ส่งผลกระทบต่ออย่างร้ายแรงต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศและก่อให้เกิดรายได้มหาศาลจากการกระทำความผิด

3. เมื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบกับแนวความคิดในการกำหนดความผิดมูลฐานตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินของประเทศไทยแล้วพบว่า ความผิดมูลฐานที่มีในปัจจุบัน ส่วนใหญ่เป็นความผิดที่เกี่ยวกับความมั่นคงทางเศรษฐกิจของ

ประเทศ โดยจะมุ่งเน้นความผิดมูลฐานที่มีผลกระทบทางเศรษฐกิจเป็นหลัก และเป็นความผิดที่ผู้กระทำความผิดสามารถนำเงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดในแต่ละคราวมาสนับสนุนการกระทำความผิดอาญาอื่น ๆ ได้เป็นวงจรอาชญากรรม

จึงอาจกล่าวได้ว่า อาชญากรรมทางธุรกิจหรือการประกอบธุรกิจที่ผิดกฎหมายอันนำมาซึ่งรายได้จำนวนมหาศาลเป็นข้อพิจารณาที่สำคัญในการกำหนดให้การกระทำใดเป็นความผิดมูลฐานของประเทศไทยในปัจจุบัน ซึ่งหากรัฐสามารถกำหนดความผิดมูลฐานให้มีจำนวนที่มากขึ้นกว่าในปัจจุบันที่เป็นอยู่จะเท่ากับเป็นการขยายอำนาจการบังคับใช้กฎหมายกับการกระทำความผิดที่ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศได้มากยิ่งขึ้น และความผิดเกี่ยวกับการระดมเงินนอกระบบโดยการใช้ระบบขายตรงเป็นเครื่องมือด้วยวิธีการระดมเครือข่ายถือว่าเป็นความผิดที่ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศและมีความเป็นไปได้แน่นอนว่าผู้กระทำความผิดดังกล่าวจะนำเงินได้จากการระดมเงินจำนวนมหาศาลไปฟอกให้กลายเป็นเงินได้ที่ชอบด้วยกฎหมาย เพื่อนำมาใช้เป็นต้นทุนในการประกอบอาชญากรรมต่อไป อันจะสร้างความเสียหายให้แก่ประเทศชาติไม่มีวันสิ้นสุด

4. เมื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบกับความผิดเกี่ยวกับการระดมเงินนอกระบบตามกฎหมายอื่นของประเทศไทยแล้ว พบว่า ความผิดเกี่ยวกับการระดมเครือข่ายโดยมิชอบตามกฎหมายว่าด้วยการขายตรงและตลาดแบบตรงถือเป็นการระดมเงินนอกระบบประเภทหนึ่งเนื่องจากการระดมทุนโดยหน่วยงานหรือบุคคลใดๆ ซึ่งมีใช้สถาบันการเงินหรือหน่วยงานที่จัดตั้งขึ้นภายใต้ระเบียบข้อบังคับของกฎหมายและดำเนินการในการระดมทุนภายใต้กฎหมายที่กำหนดไว้ แต่เป็นการใช้วิธีการอ้างอิงหรือแอบแฝงลอกเลียนแบบธุรกิจการเงินในระบบการเงินหรือการดำเนินธุรกิจอื่นที่ถูกต้องตามกฎหมาย คือ ธุรกิจขายตรงและตลาดแบบตรง มีลักษณะการกระทำความผิดเป็นการฉ้อโกงประชาชน หรือที่เรียกกันว่า แชร่ลูกโซ่ที่แอบแฝงการขายตรง และมีลักษณะการกระทำความผิดคล้ายคลึงกับความผิดฐานฉ้อโกงประชาชนตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 341 ประกอบมาตรา 343 และความผิดฐานกั๊ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชนตามพระราชกำหนดการกั๊ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. 2527 และที่แก้ไขเพิ่มเติม โดยพระราชบัญญัติฯ จะมีขอบเขตที่กว้างกว่าและมีข้อจำกัดน้อยกว่า แต่ไม่สามารถนำกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินมาบังคับใช้ได้ เพราะไม่ใช่ความผิดมูลฐานตามที่กฎหมายกำหนด จึงเป็นช่องว่างของกฎหมาย เป็นเหตุให้ผู้กระทำความผิดหลุดพ้นจากการถูกลงโทษและทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดไม่ต้องถูกยึดตามกฎหมาย ส่งผลให้รัฐไม่สามารถตัดวงจรการประกอบอาชญากรรมให้ลดน้อยลงหรือหมดสิ้นไปได้สมดังเจตนารมณ์ของกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

5. เมื่อวิเคราะห์เหตุผลและความจำเป็นจากกรณีศึกษาที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ซึ่งได้แก่กรณีบริษัทกรีน แพลนเนท 108 คอร์เปอร์เรชั่น และกรณีแชร์ข้าวสารของบริษัทร่วมทุนค้าปลีก จำกัด และบริษัทอีซี เน็ตเวิร์ค มาร์เก็ตติ้ง จำกัด แล้วพบว่า ในทางปฏิบัติ มีปัญหาการดำเนินคดีกับธุรกิจแชร์ลูกโซ่ที่แอบแฝงมากับธุรกิจการขายตรง โดยผู้กระทำความผิดเป็นผู้ประกอบธุรกิจขายตรง หรือตลาดแบบตรงที่จดทะเบียนกับสำนักงานคุ้มครองผู้บริโภค เพราะแนวทางการดำเนินคดีอาญากับผู้กระทำความผิดทั้งกรณี บริษัทกรีน แพลนเนท 108 คอร์เปอร์เรชั่น , แชร์ข้าวสารของบริษัท ร่วมทุนค้าปลีก จำกัด และบริษัทอีซี เน็ตเวิร์ค มาร์เก็ตติ้ง จำกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นกรมสอบสวนคดีพิเศษ (DSI) สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค สำนักงานตำรวจแห่งชาติ และกลุ่มงานป้องกันปราบปรามการเงินนอกระบบ สำนักงานปลัดกระทรวงการคลัง ล้วนตั้งข้อหาความผิดและดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชกำหนดการกักเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. 2527 ทั้งสิ้น ทั้งที่การกระทำดังกล่าวอาจเป็นการกระทำความผิดเกี่ยวกับการระดมเครือข่ายโดยมิชอบตามมาตรา 19 แห่งพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 ได้ ทั้งนี้เนื่องมาจากพระราชกำหนดการกักเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. 2527 เป็นทั้งความผิดมูลฐานตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 3 และเป็นคดีพิเศษตามท้ายพระราชบัญญัติสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 อันจะทำให้สำนักงาน ปปง. และกรมสอบสวนคดีพิเศษ มีอำนาจเข้ามาดำเนินคดีและประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การปราบปรามแชร์ลูกโซ่ประเภทนี้เป็นไปด้วยความรวดเร็ว จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพิจารณากำหนดให้ความผิดเกี่ยวกับการระดมเครือข่ายโดยมิชอบฯ เป็นความผิดมูลฐาน เพื่อให้การปราบปรามอาชญากรรมประเภทนี้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

6. เมื่อวิเคราะห์เหตุผลและความจำเป็น โดยพิจารณาจากผลกระทบที่เกิดขึ้น อาจกล่าวได้ว่า ความผิดการระดมเครือข่ายโดยมิชอบตามกฎหมายว่าด้วยการขายตรงและตลาดแบบตรงส่งผลกระทบต่อประเทศในด้านต่าง ๆ อาทิเช่น 1) ผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศ เพราะเมื่อมีการกระทำความผิดขึ้น จะมีความเสียหายเป็นจำนวนมากส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพทางเศรษฐกิจของประเทศอย่างยิ่ง 2) ผลกระทบต่อการธุรกิจขายตรง เนื่องจากมีการแอบแฝงธุรกิจขายตรงและตลาดแบบตรง เพื่อให้ประชาชนเกิดความไว้วางใจในการร่วมทำธุรกิจ ส่งผลโดยตรงต่อภาพลักษณ์และการขยายตัวของธุรกิจขายตรงและตลาดแบบตรง 3) ผลกระทบต่อการธุรกิจการเงินในระบบ เพราะเป็นการระดมเงินนอกระบบ จึงทำให้ตลาดการเงินในระบบขาดสภาพคล่อง 4) ผลกระทบต่อความน่าเชื่อถือของประเทศ เพราะเมื่อภาพพจน์ในทางเศรษฐกิจของประเทศถูกมองในแง่ลบ จะส่งผลโดยตรงต่อความเชื่อมั่นของผู้ประกอบธุรกิจและการตลาดในสายตาชาวต่างชาติ เป็นผลเสียต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ และประการสุดท้ายคือ ผลกระทบต่อความมั่นคงทางการเมือง เพราะหากสภาพ

เศรษฐกิจของประเทศอย่าแก่ การเมืองย่อมมีความสั่นคลอนตามไปด้วย ทำให้รัฐบาลจึงขาดเสถียรภาพทางการเมือง จากผลกระทบดังกล่าว จึงควรให้ความสำคัญกับความผิดดังกล่าว โดยการกำหนดให้เป็นความผิดมูลฐานตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

7. จากการศึกษาในประเด็นข้อพิจารณาเรื่องความเหมาะสมและความสอดคล้องกับหลักเกณฑ์ในการกำหนดลักษณะความผิดมูลฐานตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินแล้ว พบว่า ความผิดเกี่ยวกับการระดมเครือข่ายโดยมิชอบตามกฎหมายว่าด้วยการขายตรงและตลาดแบบตรงเป็นความผิดที่มีลักษณะ ดังนี้

1. เป็นความผิดที่มีลักษณะเป็นองค์กรอาชญากรรม
2. เป็นความผิดที่ให้ผลตอบแทนสูง
3. เป็นความผิดที่มีลักษณะยากแก่การปราบปราม
4. เป็นความผิดที่มีลักษณะเป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐในทางเศรษฐกิจ

จึงอาจกล่าวได้ว่า ความผิดเกี่ยวกับการระดมเครือข่ายโดยมิชอบตามกฎหมายว่าด้วยการขายตรงและตลาดแบบตรง มีลักษณะสอดคล้องกับหลักเกณฑ์ในการกำหนดลักษณะความผิดมูลฐานตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

ข้อเสนอแนะ

จากบทสรุปข้างต้น ผู้เขียนมีความเห็นว่า มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องกำหนดให้การกระทำความผิดเกี่ยวกับการระดมเครือข่ายโดยมิชอบตามกฎหมายว่าด้วยการขายตรงและตลาดแบบตรงเป็นความผิดมูลฐานตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน เพื่อที่จะนำมาตราการที่มีประสิทธิภาพในกฎหมายดังกล่าวมาใช้ กล่าวคือ การกำหนดให้การฟอกเงินเป็นความผิดอาญา เพื่อลงโทษผู้กระทำความผิด และการร้องขอให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินเพื่อจัดการกับเงินได้ที่เกิดจากการประกอบอาชญากรรม ซึ่งจะส่งผลให้เป็นการทำลายแรงจูงใจและโอกาสของอาชญากรไม่ให้ประกอบอาชญากรรมอย่างต่อเนื่อง เพราะเมื่ออาชญากรขาดเงินทุนหมุนเวียนที่จะนำไปประกอบอาชญากรรม หรือขาดเงินทุนที่จะมาบริหารองค์กรหรือเครือข่ายของการประกอบอาชญากรรมของตน อาชญากรจะลดน้อยลงตามไป นอกจากนี้ จะทำให้การดำเนินคดีกับการกระทำความผิดดังกล่าวมีความสะดวกและรวดเร็วมากยิ่งขึ้นกว่าเดิมเนื่องจากกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินมีมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สิน โดยกำหนดภาระการพิสูจน์การได้มาซึ่งเงินหรือทรัพย์สินไปยังผู้ที่เป็นเจ้าของทรัพย์สิน ผู้มีส่วนได้เสีย หรือผู้รับประโยชน์ในทรัพย์สินนั้น ซึ่งต่างจากการพิสูจน์ความผิด

ในทางอาญาที่กำหนดให้ภาระการพิสูจน์เป็นของฝ่ายโจทก์เท่านั้น และโจทก์จะต้องนำสืบจนปราศจากข้อสงสัย อันส่งผลให้การดำเนินคดีเป็นไปอย่างล่าช้าและไม่มีประสิทธิภาพ และทำให้ประชาชนมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินเพิ่มมากขึ้น เพราะเมื่ออาชญากรขาดเงินหมุนเวียนที่จะนำไปประกอบอาชญากรรมอื่น ๆ ต่อไป และขาดเงินทุนที่จะนำมาบริหารองค์กร ทำให้เครือข่ายการประกอบอาชญากรรมประเภทนี้ลดน้อยลงด้วย

ผู้เขียนจึงขอเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขกฎหมาย อันได้แก่ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 และพระราชบัญญัติสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 และข้อเสนอแนะมาตรการด้านอื่น ๆ รายละเอียดปรากฏดังนี้

1. แนวทางในการแก้ไขกฎหมาย

ความผิดเกี่ยวกับการระดมเครือข่ายโดยมิชอบตามกฎหมายว่าด้วยการขายตรงและตลาดแบบตรง หรือแชร์ลูกโซ่ที่แอบแฝงการขายตรง เป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อสังคม เศรษฐกิจ ความมั่นคงของประเทศเป็นอย่างมาก และในประการสำคัญ ธุรกิจแชร์ลูกโซ่ยังได้ส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์ของธุรกิจขายตรงและธุรกิจตลาดแบบตรงของประเทศไทยโดยรวม เนื่องจากมีหลายบริษัทที่ขอจดทะเบียนเพื่อดำเนินธุรกิจขายตรงและตลาดแบบตรง แต่กลับดำเนินธุรกิจในลักษณะระดมเครือข่ายโดยมิชอบที่เข้าข่ายแชร์ลูกโซ่ ทำให้มีสมาชิกและนักธุรกิจอิสระจากหลากหลายบริษัทขายตรงได้หันเข้าไปร่วมลงทุนด้วย ทำให้บริษัทที่ทำธุรกิจอย่างถูกต้องตามกฎหมายได้รับความเสียหายไปด้วย กระทั่งมีหลายบริษัทต้องปิดกิจการไป และในปัจจุบันการปราบปรามธุรกิจแชร์ลูกโซ่ที่แอบแฝงการขายตรงยังขาดประสิทธิภาพ เนื่องจากขาดมาตรการที่เหมาะสมในการสกัดกั้นเงินหรือทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดดังกล่าว จึงสมควรอย่างยิ่งที่จะหามาตรการทางกฎหมายที่มีประสิทธิภาพมาบังคับใช้ เพื่อมุ่งส่งเสริมส่วนที่บกพร่องของกฎหมายที่บังคับใช้ในปัจจุบันและเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมายให้ดียิ่งขึ้น โดยเสนอแนะให้มีการแก้ไขกฎหมายดังต่อไปนี้

1.1 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542

ควรกำหนดให้ความผิดเกี่ยวกับการระดมเครือข่ายโดยมิชอบตามกฎหมายว่าด้วยการขายตรงและตลาดแบบตรงเป็นความผิดมูลฐานตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน เพราะการที่พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

พ.ศ. 2542 ได้กำหนดความผิดมูลฐานไว้เพียง 11 มูลฐาน ถือเป็นจำนวนน้อยที่เกินไป ไม่สอดคล้องกันเจตนารมณ์ของกฎหมายที่มุ่งตัดวงจรการประกอบอาชญากรรมให้ลดน้อยลงหรือหมดสิ้นไป และไม่อาจบังคับใช้กฎหมายกับความผิดเกี่ยวกับการระดมเครือข่ายโดยมิชอบในธุรกิจการขายตรงและตลาดแบบตรงได้ เนื่องจากความผิดดังกล่าวไม่ได้ถูกกำหนดเป็นความผิดมูลฐาน ทั้งที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องกำหนดให้เป็นความผิดมูลฐาน เพื่อให้สามารถนำมาตรการของกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินมาใช้บังคับ อันได้แก่ มาตรการทางอาญาในเรื่องผู้ช่วยเหลือสนับสนุน ผู้สมคบ มาตรการทางทรัพย์สิน ในส่วนของการร้องขอให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน เป็นต้น นอกจากนี้ ยังมีมาตรการดำเนินคดีที่แยกคดีความผิดมูลฐานออกจากคดีความผิดฐานฟอกเงิน เพียงแต่แสดงให้เห็นถึงเหตุอันควรเชื่อว่าทรัพย์สินที่จะทำการยึดนั้นเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดและหากเห็นเข้าไปทรัพย์สินดังกล่าวอาจถูกยกย้ายถ่ายเทได้ หากศาลเห็นควรก็สามารถยึดอายัดทรัพย์สินดังกล่าวไว้ได้ และขอให้ผู้อ้างเป็นเจ้าของมาพิสูจน์ที่มาของทรัพย์สินต่อไป

โดยการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 กำหนดให้ความผิดเกี่ยวกับการระดมเครือข่ายโดยมิชอบตามกฎหมายว่าด้วยการขายตรงและตลาดแบบตรงเป็นความผิดมูลฐาน โดยมีใจความดังนี้

มาตรา ให้แก้ไขเพิ่มเติมความต่อไปนี้ใน (3) ของบทนิยามคำว่า “ความผิดมูลฐาน” ในมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542

“(3) ความผิดเกี่ยวกับการฉ้อโกงประชาชนตามกฎหมายอาญา ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน และความผิดเกี่ยวกับการระดมเครือข่ายโดยมิชอบตามกฎหมายว่าด้วยการขายตรงและตลาดแบบตรง”

1.2 พระราชบัญญัติสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547

กรมสอบสวนคดีพิเศษเป็นหน่วยงานหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการปราบปรามธุรกิจแชร์ลูกโซ่ที่แอบแฝงการขายตรง โดยที่มีหน้าที่ในการสืบสวน สอบสวนและปราบปรามการกระทำความผิดที่มีลักษณะพิเศษ โดยใช้วิธีการสอบสวนที่มีการพัฒนาระบบรูปแบบและมาตรการพิเศษในการป้องกันและควบคุมอาชญากรรม โดยบุคคลที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในสาขาต่างๆ โดยคดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินและคดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชนเป็นคดีพิเศษตามบัญชีท้ายพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 มาตรา 21 อันอยู่ใน

อำนาจกำกับดูแลและดำเนินการสืบสวนสอบสวนของกรมสอบสวนคดีพิเศษ กล่าวคือ เป็นคดีความผิดทางอาญาตามกฎหมายที่กำหนดไว้ในบัญชีท้ายพระราชบัญญัติและที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวงโดยการเสนอแนะของคณะกรรมการคดีพิเศษ โดยคดีความผิดทางอาญาตามกฎหมายดังกล่าว จะต้องมึลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้

1. คดีความผิดทางอาญาที่มีความซับซ้อน จำเป็นต้องใช้วิธีการสืบสวนสอบสวนและรวบรวมพยานหลักฐานเป็นพิเศษ
2. คดีความผิดทางอาญาที่มีหรืออาจมีผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน ความมั่นคงของประเทศ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ หรือระบบเศรษฐกิจ หรือการคลังของประเทศ
3. คดีความผิดทางอาญาที่มีลักษณะเป็นการกระทำความผิดข้ามชาติที่สำคัญ หรือเป็นการกระทำขององค์กรอาชญากรรม หรือ
4. คดีความผิดทางอาญาที่มีผู้ทรงอิทธิพลที่สำคัญเป็นตัวการผู้ใช้หรือผู้สนับสนุน

ผู้เขียนมีความเห็นว่า ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการขายตรงและตลาดแบบตรงเป็นความผิดทางอาญาที่มีความซับซ้อน และมีผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ ความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชนของประเทศ ตลอดจนความมั่นคงของประเทศและได้กระทำในลักษณะเป็นองค์กรอาชญากรรม ประกอบกับในปัจจุบันได้มีบันทึกข้อตกลงความร่วมมือกันในการสนับสนุนการปฏิบัติงานตามพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 ระหว่าง สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค สำนักงานปลัดกระทรวงการคลัง สำนักงานตำรวจแห่งชาติ และกรมสอบสวนคดีพิเศษ ลงวันที่ 6 ธันวาคม 2550 ซึ่งกำหนดให้ในกรณีที่มีเรื่องร้องทุกข์เข้าสู่ระบบเรื่องของสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคและเมื่อได้ทำการไต่สวนวินิจฉัยว่ามีมูลความผิดตามพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 มาตรา 19 และการกระทำความผิดดังกล่าวมีพฤติการณ์ในลักษณะเชื่อมโยงเป็นความผิดตามพระราชกำหนดการกักเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. 2527 และที่แก้ไขเพิ่มเติมและเข้าข่ายเป็นการกระทำที่ครบองค์ประกอบความผิดฐานฉ้อโกงประชาชนตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 341 ประกอบกับมาตรา 343 สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคจะส่งสำเนารายงานการไต่สวนข้อเท็จจริงให้ สำนักงานปลัดกระทรวงการคลัง สำนักงานตำรวจแห่งชาติ และกรมสอบสวนคดีพิเศษ ดำเนินการสืบสวนสอบสวนตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานทั้งสามดังกล่าวต่อไป รวมทั้งสนับสนุนความร่วมมือในด้านอื่น ๆ เพื่อให้การดำเนินการป้องกันและปราบปรามธุรกิจแชร์ลูกโซ่เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น เพื่อให้เกิดความสอดคล้องกัน จึงเห็นควรเพิ่มเติมให้ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการขายตรงและตลาดแบบตรงเป็นคดีความผิดตามบัญชีท้ายพระราชบัญญัติสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 ด้วย

2. ข้อเสนอแนะด้านอื่น ๆ

2.1 ถึงแม้ว่าจะมีการลงนามในบันทึกข้อตกลงความร่วมมือกันในการสนับสนุนการปฏิบัติงานตามพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 ระหว่างสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค สำนักงานปลัดกระทรวงการคลัง สำนักงานตำรวจแห่งชาติ และกรมสอบสวนคดีพิเศษ และบันทึกข้อตกลงความร่วมมือกันในการสนับสนุนการปฏิบัติงานตามพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 ระหว่าง สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค และสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินแล้วก็ตาม แต่ภาครัฐยังมีความจำเป็นที่ต้องผลักดันและดำเนินการประสานงานอย่างจริงจังและต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดผลในทางปฏิบัติและควรนำเอาระบบเทคโนโลยีต่าง ๆ เข้ามาช่วยในการวิเคราะห์ ตรวจสอบ ติดตามและจับกุมการกระทำผิด นอกจากนี้ รัฐต้องเร่งผลักดันการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 และพระราชบัญญัติสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 ดังข้อเสนอแนะข้างต้น เพื่อขจัดข้อบกพร่องด้านกฎหมายที่มีอยู่ให้หมดไป

2.2 จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของธุรกิจแชร์ลูกโซ่ที่แอบแฝงธุรกิจขายตรงและตลาดแบบตรงจะเห็นได้ว่า ธุรกิจแชร์ลูกโซ่นั้น มีการพัฒนารูปแบบการดำเนินธุรกิจอย่างหลากหลายและรวดเร็ว โดยอาศัยกรรมกรักหาช่องทางหลีกเลี่ยงกฎหมายโดยการดำเนินธุรกิจแชร์ลูกโซ่ในลักษณะใหม่ๆ หรือโดยการแอบแฝงกับธุรกิจประเภทใหม่ ๆ อยู่เสมอ จึงเป็นการยากอย่างยิ่งในการติดตามจับกุมผู้กระทำผิด และใช้เวลานานในการรวบรวมพยานหลักฐานและการสืบสวน ดังนั้น ความเสียหายที่เกิดขึ้นจึงค่อนข้างมากทั้งในด้านจำนวนผู้ที่ตกเป็นเหยื่อและมูลค่าของความเสียหาย นอกจากนี้ ธุรกิจแชร์ลูกโซ่ยังได้พัฒนาโดยใช้ระบบอินเทอร์เน็ตเพื่อการระดมเครือข่าย หรือระดมเงินนอกระบบ ทำให้ยากต่อการสืบหาตัวผู้กระทำผิด

ดังนั้น หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรเสริมสร้างความรู้ความเชี่ยวชาญให้แก่พนักงานเจ้าหน้าที่ โดยสนับสนุนให้มีการวิเคราะห์รวบรวมข้อมูลและติดตามวิวัฒนาการความเคลื่อนไหวของรูปแบบและลักษณะการหลอกลวงของธุรกิจแชร์ลูกโซ่ว่ามีแนวโน้มไปในทางใด โดยอาจศึกษาจากรูปแบบแชร์ลูกโซ่ในต่างประเทศ เพราะมีการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมก้าวไกลกว่าประเทศไทย รวมทั้ง ควรเสริมสร้างทักษะในการปฏิบัติหน้าที่และการดำเนินคดีแชร์ลูกโซ่ให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

2.3 ภาครัฐทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคต้องประชาสัมพันธ์เผยแพร่ความรู้และตักเตือนให้ประชาชนทราบถึงภัยการหลอกลวงจากธุรกิจแชร์ลูกโซ่ที่แอบ

แฝงมากับธุรกิจขายตรงและตลาดแบบตรง โดยแนวทางในการประชาสัมพันธ์ จะต้องมีการรูปแบบและลักษณะของการหลอกลวงเพื่อให้ประชาชนสามารถวิเคราะห์ได้ว่า ธุรกิจใดเป็นธุรกิจที่ผิดกฎหมายเข้าข่ายการฉ้อโกงประชาชน และมีการเปิดเผยข้อมูลรายชื่อบริษัทที่ทางการได้รับทราบข้อมูลมาว่าอาจกระทำความผิดเข้าข่ายเป็นแชร์ลูกโซ่ พร้อมกับสถานที่ตั้งโดยละเอียด เพื่อให้ประชาชนรับทราบข้อมูลและความเคลื่อนไหวของธุรกิจประเภทนี้อย่างต่อเนื่อง รวมทั้งประชาสัมพันธ์มาตรการเฝ้าระวังและป้องกันตนเองจากธุรกิจแชร์ลูกโซ่ให้ประชาชนทราบ

ผู้เขียนมีความเห็นว่า มาตรการเฝ้าระวังตนเองที่ดีที่สุดในการป้องกันไม่ให้ประชาชนตกเป็นเหยื่อของธุรกิจแชร์ลูกโซ่ ซึ่งภาครัฐควรต้องเผยแพร่และประชาสัมพันธ์มีรายละเอียดดังนี้

1. การพิจารณาผลตอบแทน จุดเด่นของธุรกิจที่เข้าข่าย
 ธุรกิจแชร์ลูกโซ่ คือ การจ่ายผลตอบแทนในอัตราที่สูงมาก จนถือได้ว่าเป็นอัตราผลตอบแทนที่สูงเกินความเป็นจริง ซึ่งผู้บริโภครวมควรที่จะสงสัยไว้ก่อนว่าน่าจะเป็นธุรกิจแชร์ลูกโซ่ และจะต้องขจัดความโลภโดยคำนึงด้วยว่าไม่มีการประกอบธุรกิจประเภทใดที่จะได้เงินผลตอบแทนที่สูงเกินจริง โดยการลงทุนลงแรงเพียงเล็กน้อย ซึ่งโดยปกติในกรณีของการดำเนินธุรกิจขายตรงผู้ที่ เป็นสมาชิกจะได้ผลตอบแทนต่อราคาสินค้าต้องไม่เกินร้อยละ 50 ของราคาสินค้า รวมทั้งอัตรา การจ่ายผลตอบแทนให้กับสมาชิกจะต้องใกล้เคียงกับค่าบริการทางการตลาดในสินค้าผ่านช่องทางค้าปลีกปกติทั่วไป นอกจากนี้ ไม่มีการลงทุนธุรกิจใดๆ ที่จะให้ผลตอบแทนสูงเกินกว่า ร้อยละ 20 ในเวลาเพียง 1 เดือน ซึ่งหากพบคำโฆษณาชักชวนในทำนองเช่นนี้ให้คิดและตั้ง สมมุติฐานไว้ได้เลยว่ากำลังถูกหลอกให้ตกเป็นเหยื่อธุรกิจแชร์ลูกโซ่

2. การพิจารณาความน่าเชื่อถือของบริษัทที่จะเข้าไป
 ลงทุนการพิจารณาเข้าไปลงทุนในธุรกิจประเภทใดก็ตาม อย่าเชื่อถือเพียงคำบอกเล่าหรือ ชักชวนของ ผู้ที่มาชักชวน หรือผู้ที่เข้าไปลงทุนแล้วได้รับผลตอบแทนมาแล้ว เนื่องจาก หลักการของแชร์ลูกโซ่คือ การหมุนเงิน หรือการนำเงินลงทุนของสมาชิกใหม่ไปแบ่งจ่ายเป็น ผลตอบแทนให้กับสมาชิกเดิม ดังนั้น ก่อนตัดสินใจเข้าไปลงทุน ผู้บริโภคจะต้องดำเนินการ ตรวจสอบความน่าเชื่อถือของบริษัท ในรายละเอียดดังนี้

2.1 ตรวจสอบความถูกต้องของการจดทะเบียน
ตามกฎหมาย การประกอบธุรกิจขายตรงและตลาดแบบตรงจะต้องมีการจดทะเบียนตาม พระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 กับสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครอง

ผู้บริโภครวม ซึ่งผู้บริโภครวมสามารถเข้าไปตรวจสอบรายชื่อบริษัทที่จดทะเบียนและได้รับอนุญาตให้ดำเนินธุรกิจขายตรงและตลาดแบบตรงได้

2.2 ตรวจสอบการดำเนินธุรกรรม ในกรณีที่

ตรวจสอบแล้วพบว่าบริษัทที่จะเข้าไปลงทุนนั้นมีการจดทะเบียน หรือได้รับอนุญาตถูกต้องตามกฎหมายแล้ว ก็ไม่เพียงพอจะยืนยันได้ว่าธุรกิจดังกล่าวไม่ใช่ธุรกิจแชร์ลูกโซ่ที่แอบแฝงการขายตรง สิ่งที่คุณผู้บริโภครวมจะต้องตรวจสอบต่อไป คือ การเข้าไปตรวจสอบการดำเนินธุรกรรมของบริษัท ทั้งนี้เพื่อให้ทราบถึงความมีอยู่จริงของบริษัท โดยเฉพาะสถานที่ตั้งของบริษัท รวมทั้งต้องตรวจสอบการดำเนินธุรกรรมต่างๆ เพื่อพิจารณาถึงความเป็นไปได้ของการดำเนินธุรกรรมว่ามีการประกอบกิจการที่ดีเพียงพอที่จะสร้างผลตอบแทนตามที่ได้กล่าวอ้างหรือไม่

2.3 ตรวจสอบระบบการกำกับตรวจสอบของ

ธุรกิจ หลังจากการตรวจสอบความถูกต้องของการจดทะเบียน และตรวจสอบการดำเนินธุรกรรมแล้ว ประเด็นที่สำคัญที่คุณผู้บริโภครวมควรมีการตรวจสอบด้วยคือ ระบบการกำกับตรวจสอบภายในของธุรกิจ เนื่องจากจะเป็นหลักประกันในระยะยาวถึงแนวทางการดำเนินธุรกิจ โดยธุรกิจดังกล่าวจะต้องมีหลักธรรมาภิบาล กล่าวคือ การตัดสินใจในการดำเนินการธุรกิจจะต้องผ่านความเห็นชอบของคณะกรรมการบริษัท ไม่ใช่เป็นการตัดสินใจเบ็ดเสร็จจากผู้มีอำนาจเพียงคนเดียว เนื่องจากการตัดสินใจจากบุคคลเพียงคนเดียวนั้น มีโอกาสอย่างมากที่ธุรกิจที่ดีอาจจะกลายเป็นธุรกิจที่เข้าข่ายธุรกิจแชร์ลูกโซ่ในภายหลัง ในกรณีที่บุคคลผู้มีอำนาจมีปัญหาทางการเงินส่วนตัว หรือปัญหาการบริหารการเงินภายในบริษัท อาจใช้อำนาจในการตัดสินใจนำเงินของบริษัทไปใช้ประโยชน์ส่วนตัว เช่น การขยายตัวของธุรกิจที่รวดเร็วผิดปกติ หรือการเปิดสาขาอย่างไม่จำกัดจำนวน ทั้งนี้ เพื่อนำเงินที่ลงทุนเบื้องต้นไปใช้เพื่อประโยชน์ส่วนตัว เป็นต้น

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กมล ชูทรัพย์ และมงคล ไชยรัตน์ . การขาย . พระนคร : วัชรินทร์การพิมพ์, 2515.

กลุ่มคณาจารย์คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ . แซร์แม่ม้อยกับความมั่นคงทางเศรษฐกิจ . วารสารธรรมศาสตร์ 13 (ธันวาคม 2527) : 169.

กลุ่มงานป้องกันปราบปรามการเงินนอกระบบ สำนักงานปลัดกระทรวงการคลัง . เอกสารสรุปเรื่องแนวทางดำเนินคดีแซร์ข้าวสาร , 4 ธันวาคม 2550.

กิตติพงศ์ พัฒนพงศ์ . ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานอาชีพขายตรง : ศึกษากรณีบริษัท ไตเร็กซ์เซลล์ อินเทอร์เน็ตเนชั่นแนล (ประเทศไทย) จำกัด . วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาสังคมวิทยาและมนุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2539.

ไชยยศ เหมะรัชตะ . มาตรการทางกฎหมายในการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน . เอกสารวิจัยส่วนบุคคลลักษณะวิชาการทางการเมือง วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักรหลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักรภาครัฐร่วมเอกชน รุ่นที่ 9 , 2539-2540.

ญาดา กาศยปพันธ์ . ความผิดมูลฐานเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 : ศึกษากรณีการกระทำความผิดเกี่ยวกับน้ำมันเชื้อเพลิง. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2547.

ต่อศักดิ์ บุรณะเรืองโรจน์ . ข้อสังเกตเกี่ยวกับ "ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด" และ "ความผิดมูลฐาน" ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 . บทบัณฑิตย 62 (2542) : 6.

ฝ่ายสารสนเทศศูนย์ข้อมูลมติชน . ขายตรงยุคโลกาภิวัตน์ . ประชาชาติธุรกิจ (พฤศจิกายน 2540) : 51.

ไพโรจน์ อารักษ์ . กฎหมายขายตรงและตลาดแบบตรง . กรุงเทพมหานคร : วิทยุชน, 2546.

วาทิน คำทรงศรี . การฟอกเงิน . กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2539.

วิชัย ตันติกุลานนท์ . คำอธิบายกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน .
กรุงเทพมหานคร : พิมพ์อักษร , 2543.

วิมิตร นองสุวรรณ . ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับธุรกิจขายตรง . วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต
คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2542.

วีระพงษ์ บุญโณภาส . อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ . พิมพ์ครั้งที่ 3 . กรุงเทพมหานคร :
สำนักพิมพ์นิติธรรม , 2544.

วีระพงษ์ บุญโณภาส . กฎหมายฟอกเงินกับความจำเป็นที่ต้องพิจารณา . ประชาชาติธุรกิจ
(พฤษภาคม 2537) : 12.

วีระพงษ์ บุญโณภาส . กระบวนการยุติธรรมกับกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน .
พิมพ์ครั้งที่ 1 . กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2547.

สมพงษ์ วงศ์นิยม . ไต่เร็กซ์เซลภาคปฏิบัติ . พิมพ์ครั้งที่ 1 . กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แมส,
2532 .

สมพร พรหมพิตร . หลักกฎหมายพระราชกำหนดการกักเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน
พ.ศ. 2527 และพระราชบัญญัติการเล่นแชร์ พ.ศ. 2534 . กรุงเทพมหานคร :
สำนักพิมพ์นิติธรรม , 2537.

สหัส สิงหวิริยะ . คำอธิบายพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542,
พิมพ์ครั้งที่ 2 . กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติธรรม , 2547.

สังสิทธิ์ นรินทรานุกร ณ อยุธา . ปัญหาและแนวทางแก้ไขในการดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สิน
ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 . วารสารกฎหมาย
ศาลแพ่ง 2 (ธันวาคม 2548) : 43-48.

สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค . สคบ. กับการคุ้มครองผู้บริโภค . กรุงเทพมหานคร :
สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค , 2549 .

สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน. รายงานประจำปี 2548 . กรุงเทพมหานคร :
 อรุณการพิมพ์, 2549 .

สีหนาท ประยูรรัตน์. คำอธิบายพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542,
 พิมพ์ครั้งที่ 1 . กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เอเชียเพลส, 2542 .

สุทธิกรณ ลิบน้อย. มาตรการทางกฎหมายอาญาในการควบคุมการขายตรง. วิทยานิพนธ์
 ปริญญาโท สาขาวิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 ,2538 .

สุรพล ไตรเวทย์. การฟอกเงินและกฎหมายเกี่ยวกับการฟอกเงิน . รพีสาร 2, 6 (มกราคม-
 มีนาคม 2537) :13-14.

สุรพล ไตรเวทย์. คำอธิบายกฎหมายฟอกเงิน ปัญหา ข้อเท็จจริง คำอธิบาย . พิมพ์ครั้งที่ 3 .
 กรุงเทพมหานคร : บริษัท สำนักพิมพ์วิญญูชน จำกัด, 2548 .

อรรณพ ลิขิตจิตตะ. ประเทศไทยได้อะไรจากกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน .
 กรุงเทพมหานคร : ศูนย์ข้อมูลอาชญากรรมทางธุรกิจและการฟอกเงิน คณะนิติศาสตร์
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541 .

ภาษาอังกฤษ

Earl W. Kinter . A Primer on the Law of Deceptive Practice . 2nd ed. . New York :
 Macmillan Publishing Co., Inc., 1987.

Iain Ramsay. Consumer Protection Text and Materials . London: Weidenfeld and
 Nicolson, 1989.

John Brew . State and Federal Forfeiture of property involved in drug transaction.
Dickinson Law Review 92 (Winter 1988) : 463.

Robert J. Posch, Jr. . The Complete Guide to Marketing and the Law . New Jersey :
 Prentice Hall, 1988 .

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

พันตำรวจโทอภิณห พิษณุโย เกิดเมื่อวันที่ 16 เมษายน 2503 จบการศึกษานิติศาสตรบัณฑิต จากมหาวิทยาลัยศรีปทุม เมื่อปีการศึกษา 2528 และต่อมาในปี พ.ศ. 2529 ได้รับการแต่งตั้งเป็นที่ร้อยตำรวจตรี ดำรงตำแหน่งรองสารวัตรแผนกประวัติและจัดกำลังกองบัญชาการตำรวจนครบาล จากนั้นได้ดำรงตำแหน่งรองสารวัตรสืบสวนสอบสวนสถานีตำรวจนครบาลลุมพินี , พนักงานสอบสวน (สบ 1) สถานีตำรวจนครบาลจระเข้ขี้เฒ่า พนักงานสอบสวน (สบ 2) สถานีตำรวจนครบาลนางเลิ้ง และปัจจุบันดำรงตำแหน่งพนักงานสอบสวน (สบ 3) สถานีตำรวจนครบาลบางรัก ยศปัจจุบันพันตำรวจโท ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. 2548 ได้เข้าศึกษาต่อในหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย